

GLIGOR HAȘA

BICIUL LUI DUMNEZEU

Editura Călăuza v.b.

ÎN LOC DE CUVÂNT ÎNAINTE

La mijlocul secolului al cincilea, după Christos, îmbobocea, într-o cetățuie din vechea Dacie, în spațiul muntos al Bucovinei și Maramureșului, o frumusețe fără seamăn. Ce-i drept, până astăzi, ținutul în care plasăm începutul acestei povestiri se laudă cu femei sănătoase, frumoase, seducătoare prin ceva anume care nu le este dat decât lor. Unchiul acelei fete, fată care a existat, deci, ca un personaj real și nu o invenție romanească, era unul dintre intimii regelui Atila, cel supranumit „Biciul lui Dumnezeu” el însuși rege peste semințiile de Carpi, Costoboci, Daci Mari și Alani Albi, trăitoare în spațiul Vechii Dacii. Regele Rumnuc, os din osul vechilor regi, care în atâtea rânduri au înfruntat Roma, era om vrednic și umblat cu solii la Constantinopol, Ravena sau Roma, ca unul dintre cei mai de nădejde federați ai chaganului hun. Numele fetei era Elena, în amintirea legendarei femei ai cărei nuri fuseseră pricina Războiului Troiei. În graiul lor, hunii o chemau Ildiko, la fel și alanii răsăriteni, cei învecinați cu volgarii. De fapt, bunica Elenei fusese o alană care în tinerețe robise inimi și iscase zăvestii, odrasla a uneia dintre primele căpetenii ale acestei vajnice seminții, statornicită de nevoie între fruntariile Daciei, atunci când țara și neamul lor s-au fost închinat cu spaima înfricoșătorului rege hun, Balamber. În neamul Elenei se mai deversaseră și alte soiuri de sânge. Predomina, însă, în linie bărbătească, sângele aspru al Dacilor Mari sau al Costobocilor Munteni, care nici în vremea împăraților, nici în cea a goților și a bizantinilor nu au renunțat la libertate și nu au avut stăpâni. Veri buni cu carpii și cu costobocii dinspre soare-răsare, ei locuiau ținuturile dinspre septentrion ale Daciei, fiind, așa cum și numele etnic ni-i

recomandă, un soi de oameni parte, înalți și puternici de parcă ar fi descins din neamul cel vechi al urieșilor. Tatăl Elenei era unul dintre aceștia, căpetenie, cu rang de marcgraf în evidența cancelariei lui Atila, recunoscut și urmat cu credință atât de supușii daci cât și de cei alani. Așadar, în casa lui Zoltas Vetranu, nume ce va să rămână necunoscut în istorie, s-a născut femeia care avea să schimbe soarta neamurilor din trei continente și întregul curs al istoriei: Elena-Ildiko. Ultima și cea mai iubită dintre soțiile celui cu o sută de nume perifrastice sau zeyești: Biciul lui Dumnezeu, Fiul Cerului, Trimisul lui Tengri-Nemuritorul Cer Albastru, Împăratul lumii, Antichrist, Spaima neamurilor, Fiul deșertului, Cel-Ieșit-Din-Gog-Și-Manog, Centaurul etc.

Povestea Elenei și nu cea a lui Atila constituie scopul și substanța acestei cărți care, din întunericul a peste 1500 de ani petrecuți, încearcă să lumineze o filă de istorie care a hotărât ca lumea noastră, ființa noastră, destinul nostru să fie așa și nu altfel. Că acesta ne-a fost norocul ori nenorocul în istorie, noi nu vom putea ști niciodată. Atunci, în vremea lui Atila, Europa și Asia alcătuiau cele doua brațe ale unei cumpene pe talgerele căreia atârnav țări și seminții, regate și împărății, părți de continente și parte de lume, aproape totul, cu excepția voinței cerești. În numele căreia se credea trimis Marele Hun. Atila, stăpânul lumii cunoscute de la Baikal la Rin, de la Marea Baltică la Marea Interioară, făcea numărătoarea. Lumea veche, alcătuită din cele două imperii romane, din Imperiul Chitailor și din regatele semințiilor germanice, adică o lume statornicită cât de cât în forme și granițe de civilizație, și lumea nouă, roită din necuprinsele stepe asiatice ca o înspăimântătoare furtună de nisip, înglobând sub imperiul fricii și sub Biciul lui Dumnezeu semințiile întâlnite în drum: ceapcani, volgari, acatzini, alani, slavini, uruși, germani, kazari, daci, panonici și iliri, toate resturile semințiilor sarmatice dintre Volga și Rin.

Ildiko, alias Elena, este astăzi un nume uitat. Doar „Cântecul Niebelungilor”, printr-o gravă confuzie îl amintește și, despre cel mai mare conducător de oști și de popoare din istoria omenirii s-a scris puțin. Da, numele Elenei este pe nedrept uitat. Dacă tiza sa elină a declanșat un celebru război, pricinuind moartea unei cetăți, dispariția unui neam, a unei civilizații, ea a evitat un astfel de război, dispariția a două imperii romane, modele de civilizație, conduse de împărați nevolnici, măcinate de intrigi de curte, slăbite de putregaiul corupției, e drept, dar generatoare, încă generatoare de elemente de civilizație. Pe vremea de care vorbim patru împărați împărțeau lumea: împăratul chitailor, împărăția romanilor apuseni, cu capitala la Ravena, unde împărătea Constantius atât cât îi îngăduia intriganta sa soție, Placida, cea a romanilor răsăriteni, cu capitala la Constantinopole, avându-l ca împărat pe bătrânul, dar ambițiosul Teodosiu, și cea a lui Atila, cu centrul la Etzelburg în Panonia. Bărbații cei mai vestiți ai vremii erau Atila, desigur, și Aetius, supranumit „ultimul roman”, generalul destinat să salveze de mai multe ori, nu numai dinastia, ci chiar Imperiul Roman de Apus, ajunși la anii bătrâneții.

Întinderea imperiului lui Atila părea a fi cât lumea. Nesfârșită. Populația era rară. Dacă an de an nu ar fi decimat-o războaiele de jaf și cotropire, expedițiile de pedepsire, puse sub tutela a doua nesățioase zeități: cea a aurului și cea a măririi, venea, întotdeauna la vreme, ciuma, care cruța din zece unul, din mie sută. De aceea pentru Fiul Cerului Senin, cel născut din Tengri, regele hunilor, omul își avea prețul în aur, fugarii fiind urmăriți cu iuțeala și tăria fulgerului până la Constantinopole, Roma, Partia sau Chitai, ba chiar mai departe. Istoria nu mai cunoscuse un alt rege care, în același timp, să dea pierzaniei atâta omenire și să ocrotească cu atâta strășnicie omul. În vreme ce hunii apuseni din solda Imperiului Roman de Apus exterminau din porunca bețivanului Bleda, unchiul lui Atila, 80.000 de burgunzi și întreaga familie domnitoare a acestui neam germanic, hunii panonici

trimiteau strașnică solie la Constantinopol pentru restituirea câtorva fugari, amenințând cu un nimicitor război.

Romanul „Biciul lui Dumnezeu” nu este un roman de intrigă, cât un roman de intrigi, brodat din documente de cancelarie, mesaje, rapoarte, cronici, din memoriile retrospective asupra evenimentelor pe care, prin destin, Ildiko le-a provocat și le-a trăit dramatic. Dar, în același timp, e și un roman de aventură și iubire, fiindcă, în timpuri cumplite ca acelea, iubirea și aventura reprezentau cele două dimensiuni esențiale ale vieții: omul se naștea din iubire și era destinat unei vieți trăite ca o aventură, și de către cea mai blajină fire.

Evenimentele istorice propriu-zise interesează numai în măsura în care ele condiționează existența personajului feminin cel mai puternic și mai dramatic pe care l-a dat istoriei neamul nostru – femeia-copil-mireasă care a asistat la, dacă nu cumva a pricinuit, moartea Celui ce Înspăimântase Lumea. După cumplitul război din Câmpiile Catalanice, care a așezat toate neamurile continentului nostru în două tabere și s-a terminat indecis-cu câteva sute de mii de morți, după scurta campanie demonstrativă asupra Italiei, când numai implorările papei Leon și darurile în aur și pietre prețioase au prelungit existența unui imperiu muribund, Atila pregătea războiul de nimicire a Imperiului de Răsărit, hotărât să-și mute capitala la Constantinopol. Ar fi făcut-o și ar fi izbutit. Se găsea la apogeul puterii sale. Atunci s-a ivit, sau i-a fost scoasă în cale, Ildiko, adolescenta de o frumusețe zeiască, în brațele căreia sau din pricina căreia a și murit.

Despre Atila și regatul său, cel mai întins din câte au fost cunoscute în istorie, s-a scris puțin. „Cântecul Nibelungilor”, o capodoperă a literaturii germane, îi atribuie o istorie care nu este a lui și întâmplări amoroase ori sângeroase care s-au petrecut cu mai bine de un secol înaintea urcării sale pe tron, sau cu 700 de ani, după. Unul din cei mai celebri oameni ai lumii nu a avut parte nici măcar de o biografie romanțată ce merită a fi răsfoită. Se pare că mai

generoasă cu el a fost literatura suedeză, pasionată așijderea și de marele său urmaș, Gingis-Han. Ce s-a scris în literatura maghiară despre acest fascinant personaj și tulburata sa epocă e pretext pentru brodarea unor înrudiri nobiliare cu un neam de care ungurii sunt despărțiți, ca loc al originii, de mii de kilometri, și ca timp al ieșirii în lume, de patru sute de ani.

Despre Atila nu s-a scris și cine știe dace se va scrie cartea pe care o merită. Noi nu avem această ambiție. „Biciul lui Dumnezeu”, roman propus spre publicare, în anii dictaturii, editurii „Dacia” din Cluj, cu titlul „Vadul Barbarilor”, continuă romanul „Răbdarea pietrelor”, urmărind procesul etnogenezei în cele mai tulburi și tulburătoare etape și convulsii ale sale. Din acest punct de vedere motto-ul ar fi putut ține loc de „cuvânt înainte”.

Autorul

HUNII – REZUMATUL TRECERII LOR PRIN ISTORIE

- Apar în Europa în anul 375 d. Chr. și provoacă o perturbare fără precedent, prin dislocarea sau alungarea semințiilor germanice.
- Seminția hunilor aparținea popoarelor altaice, având înfățișarea mongolilor.
- Se ocupau cu păstoritul și de aceea preferau, în peregrinările lor, câmpia, bălți și râuri pentru pescuit și stepă.
- Cu privire la huni Ammianus Marcellinus, contemporanul lor, ne-a lăsat prețioase mărturii: în pregătirea hranei nu întrebuițau focul: frăgezeau carnea între coapsele lor și spatele cailor; la carnea astfel „pregătită” se adăugau rădăcinile și ierburile; locuiau în corturi rudimentare cu care rățăceau pe spații largi, în care (atelaje); erau rezistenți la frig, foame și sete; își trăiau viața mai mult pe spinarea cailor și astfel făceau negoț, mâncau și chiar dormeau; vorbeau „o limbă întunecată și plină de metafore”; nu aveau nici o religie, sub formă de cult, în schimb aveau o „nemărginită lăcomie pentru aur”.
- Priscus, scribul bizantin, care i-a cunoscut ca ambasador la 448, ne informează ca hunii beau „camus” (lapte fermentat, de iapă) și că la curtea lui Atila exista o baie de piatră. Supușii lor, panonici și de alte seminții, le procurau produsele agricole.
- Au pornit spre Europa din regiunile de nord ale Chinei, supunând toate popoarele întâlnite în cale, numărând la un moment dat nu mai mult de 3.000 de oameni. Îi supun pe alani, seminție numeroasă, de neam iranian, care locuiau spațiul dintre Don, Caucaz și Urali. La răsărit de Nistru sunt întâmpinați de ostrogoți (Greuthungi); aceștia sunt învinși și împinși spre apus; aceiași

soartă o au Vizigoții (sau Thervingii), care locuiau dincoace de Nistru. Astfel cuprind tot ținutul din stânga Dunării, inclusiv Câmpia Panonică, unde își așează capitala în timpul regelui Rugilas. La 434 acesta moare și-i urmează nepoții Atila și Bleda. Atila îl asasinează pe Bleda la o vânătoare.

- Iordanes îi face lui Atila un portret memorabil: spătos, cu capul mare, nasul turtit, fața arămie, având pe cap o coroana de fier ruginită.
- Contemporanii i-au atribuit celebre ziceri și porecle: „Biciul lui Dumnezeu”, „Ciocanul lumii”, „Cel care, pe unde calcă picioarele calului său se usucă iarba”. În realitate nu a fost atât de cumplit. Crescuse la curtea Imperiului Roman de Apus, aprecia elemente esențiale ale civilizației, era un remarcabil strateg și om politic, un viclean diplomat.
- Face prima expediție spre Caucaz și atacă Imperiul Roman prin Asia Mică, ajungând în anul 443 până aproape de Constantinopol, impunând tribut anual și despăgubiri; răscumpără prizonierii romani, îi primește fără plată pe cei huni. După o altă invazie, la 447, pretinde întregul ținut dintre Belgrad și Niș. La 451 are loc marea expediție în Apus, cu o armată de 600.000 de oameni (alcătuită și din ostrogoți și gepizi). Lupta nu s-a dat, cum se credea până de curând, în Câmpiile Catalaunice (Franța), ci mult mai aproape: la Mauriacus (Troyes). Comandantul romanilor a fost Aetius, originar din Silistra, care, la rândul său, avea contingente germanice de vizigoți, franci și burgunzi. Lupta a fost indecisă, dar a împiedicat așezarea hunilor în Apus. În schimb Atila a devastat înfloritoarea Câmpie a Padului. Leon I, prin daruri și rugăminți, îl convinge să cruțe Roma. Moare pe neașteptate în anul 453. Între numeroșii săi copii se iscă certuri. Gepizii și celelalte triburi germanice aflate sub dominația hunică se răscoală. O luptă crâncenă are loc la râul Netao, în care fiul cel mare, Elak, e înfrânt și ucis. Se zice că 30.000 de huni au căzut pe câmpul de bătaie.

Rămășițele hunilor se împrăștie din Moesia până la Volga. Gepizii, neam germanic, ajung stăpânii Daciei. Mulți huni sunt asimilați, ca mercenari, în Imperiu, sub numele de „hunii albi” (Sacromontensi și fossatensi). Se știe că fiul cel mai mic, cu un trib hunic, s-a așezat în Dobrogea, iar un nepot, în Mehedinți.

- Nu se cunoaște care era limba hunilor. Deși stăpânirea lor asupra Daciei a durat vreo opt decenii, nu am moștenit nici un cuvânt în limba română. Dacă există vreo influență, nedovedită, aceasta nu putea fi decât în Oltenia. Sub forma mentalităților.

LA VREMURI TULBURI

Mulți pământeni, cu mai puțină minte și mai multă avere mișcătoare, au purces cu nechibzuință din Romania Dacică în vremea înaintașilor lui Atila. Iar aceasta s-a petrecut atât din pricina hunilor, care rar se întâmpla să calce înțelegerile încheiate cu vorba sau pecetluite cu scrisul, încă de pe vremea vajnicului Balamber, întemeietor de dinastie și înțelept conducător, care și-a condus biruitoare semințiile până la granițele răsăritene, pontice și dacice ale Imperiului Roman. Noii veniți se mulțumeau să primească tainul în cereale, nutrețuri, miere, vin, șoimi și cai, în aur și argint, atât cât îl fixaseră după așezarea corturilor în Panonia, adică a cincea parte, orânduită pe gospodării, sate, văi și ținuturi, iertând o treime, la ani de molime, secetă, inundații sau năvăliri de lăcuste. La rândul lor, garantau cu arma liniștea și avutul supușilor, aducând la ascultare pe ostrogoți, gepizi, alani sau schiri, ce se considerau îndrituiți să-și ia partea, ca neamuri federate, umblătoare și războinice, care nu arau și nu semănau, dar reprezentau, adevărata forță a armatelor hunice împotriva lotrilor, din neam ori de neam străin, ba chiar împotriva împăraților de la Vizant, care mai jinduiau la teritoriile pierdute de peste Istru. Așadar, strămutările pripite peste Donaris, stăvilite cu spânzurători de Marele Hun, aveau alte pricini și nu s-au săvârșit cu noroc. Cel ridicat prin înțelepciunea minții, ascuțișul sabiei și tăria oștilor, devenit Biciul lui Dumnezeu, după ce din 434 până în 438 colindase cu mulțime de legiuitori, scribi și judecători necuprinsul imperiu, de la Rin la Baical, pentru a-și consolida stăpânirea, face câteva expediții de pedepsire și înfricoșare în Moesia și Iliria, îi aduce pe împărații Marcian și Teodosiu la rangul de vasali plătitori de pace cu aurul, amenințând mai întâi Ravena, apoi Constantinople. De

acum, numele lui semăna groaza. Se credea că pe unde trecea copita calului său nu mai creștea iarba. El și imensa lui oștire, disciplinată cum alta nu a mai fost pe lume, de la Alexandru Machidonul, însemnau pustiu, ruină, moarte. În închipuirea imperialilor, a supușilor lor, Atila era forța dezlănțuită a naturii, pe care nimic și nimeni nu o putea stăvili și controla. Era însăși imaginea spaimei născute din spaimă. Mai întâi era o creație a închipuirii transmisă din om în om.

Partea cea mai des lovită și mai năpăstuită a Imperiului Bizantin era cea cuprinsă între Balcani, Hemus și Dunăre, adică tocmai aceea în care căutaseră adăpost cei pribegiți fără noroc din Dacia Transdanubiană, numita când Dacia, când Asonia, cât Valahia. Dacă s-a dus veste în satele și ținuturile din care au purces despre vitregia sortii pribegiților, au răsunit peste munți și văi cântece de jale și nu au mai conținut slujbele de pomenire.

Dintre pribegi, cei dăruți cu judecată sănătoasă, prinseră a se întoarce pe căi ocolite la vechile vetre, pentru a se bucura de liniște și ocrotire tocmai în regatul hunilor. Au orânduit și zeli câțiva ani buni, cu belșug de grâne și miere, în turme și fructe, încât, la 15 ani de la înălțarea în slavă de neam și neamuri a lui Atila, fosta provincie Dacia se repopulase într-o spornicie cu totul de mirare, ca o seminție de veche faimă, numită de acum a „asonilor” și reprezentată, la curtea Înviforatlui de pe Tisia, de către mândrul și războinicul ei rege, Rumnuc. Garanția puterii sale și a considerației de care se bucura neamul său, întregit cu seminția numeroasă a Costobocilor, Carpilor și Dacilor Mari, era contingentul de zece mii de călăreți, stăpâni pe cei mai sprinteni cai care au păscut vreodată pășunile scitice între Volga și Tisia.

Împreună cu cei ce se întorceau la vetrele părăsite la guri de ape și pe văi de munte au prins să vină misionari, atât din Împărăția Vizanțului cât și din cea a Ravenei, ca să propovăduiască întru Christos Răstignitul printre poporenii înclinați să se întoarcă la vechile altare. Ei se bucurau de ocrotirea lui Atila și a preoților săi, care

considerau că așa cum ei se închină la Tengri, Cerul Albastru, cu toate ale sale, și alții îndrituiți să se închine copacilor, pietrelor, crucii sau chipurilor zugrăvite. Datori erau doar să respecte legea, simplă și dreaptă, veche și sacră, pe care o moșteniseră și o neclintiseră prin generații înaintașii lor lege zidită trainic în porunci:

„Să nu ucizi om nevinovat, în afara bătăliei sau a luptei drepte; să nu furi, să-i respecti pe cei bătrâni; să nu minți și să nu depui falsă mărturie; să împlinești porunca regelui și a împuterniciților săi; să nu spurci apa” și multe altele, născute dintr-o străveche înțelepciune și practică umană care a îngăduit unui popor de păstori războinici, puțin numeros, să străbată lumea cunoscută de la un ocean la altul, supunând cu arcul și calul, numeroase seminții și popoare.

Ultimii patru ani din viața lui Atila, cel care prin voința cerului, căruia i se închina, și prin jocul sorții, pe care cu noroc o călărea, au fost anii cei mai înviforați din întreaga istorie a poporului hun, popor apărut în istorie ca o cometă pe cer, popor care a schimbat, și ar fi putut schimba, mai hotărâtor, cursul istoriei și destinul neamurilor. Romnuc, regele Asonilor, căruia după moda vremii, îi plăcea să se numească pe sine, „Rege al regilor din Romania Dacilor”, își desăvârșise creșterea și ucenicia armelor la Bizanț și Ravena; străbunicul său îmbrățișase religia creștinilor întru Cel Răstignit și e ușor de înțeles cu câtă osârdie înlesnea preoților veniți de peste Dunăre ca să se mântuiască înșiși, făcând prozelești aici, nu departe de capitala de corturi a Regelui-Balaur, trimis de divinitate ca o pedeapsă pentru multele păcate omenești. Cum vremurile erau în cumpănă, iar el, regele, se afla în dragostea și prețuirea lui Atila, ca sfetnic și oștean, întrecut în faimă doar de Onegessius, comandantul suprem al oștirilor celorlalte neamuri, care adunau peste 500.000 de oșteni, de Edecon, regele Schirilor, de Ardaric, regele Gepizilor și intimul lui Atila, de Valaric, regele Ostrogoților, de Alaric, regele Amelungilor, poruncile erau ascultate și poporenii prinseră să se creștineze. Romnuc domnise multă vreme, pentru astfel de vremi, și

cu revărsări de noroc, încât cuvântul său avea greutate la marcgrafi și duci, la staroști și judecători care, pentru a-i fi pe plac, în locul vechilor, temple de piatră au înălțat cu grabă bazilici de lemn, statornice ori mișcătoare, pe roți sau tălpici. Vechii zei ai Daciei și Romei prinseră a fi dați uitării, atât încât oamenii își mai aminteau de ei când înjurau sau blestemau cu năduf, la vremi de primejdie de jaf sau molimă, la mari cataclisme naturale. Drept e că, la munte ori în întunecimi de codri, poruncile mai marilor nu prea erau luate în seamă, căci unde nu răzbea legea și judecata, puțini erau aceia a căror putere ajungea mai departe decât brațul lor. Dacă oamenii celui ce se numea, și era numit, Fiul Cerului, ori oamenii regelui Romnuc, ai ducelui peste o țară sau al judeului peste o vale, se încumetau prin acele rar umblate locuri, întărite, prin șir de ani ca niște cetăți de rezistență în calea năvălitorilor, o făceau doar ca să vâneze bouri, zimbri sau urși, ori să-i caute pe înțelepții ctiști, cititori în aștri și semne, care se făcuseră cunoscuți în lume încă de pe vremea vechilor daci, pentru știința și meșteșugul lor. Erau multe ținuturile unde totul rămăsese ca în urmă cu sute de ani, locuri pe unde nu se auzise de religia cea nouă care cuprinsese Imperiile, iar despre Atila și neamul său urat și înfricoșător se vorbea ca despre căpcăunii și balaarii din povești. Pe văi largi de ape și la șes, acolo unde pădurile fuseseră masiv secuie, încă de pe vremea stăpânilor romanilor, oamenii trăiau mai bucuroși în cătune risipite ici-colo printre dumbrăvi și la guri de pâraie. pregătiți ca la cel dintâi semn cu fum, corn sau bucium să se pustiască, cu cățel și purcel, în locuri din vechime știute și întărite și nu de puține ori o făceau și acum, la vreme de liniște, dacă se arătau oamenii stăpânirii, pentru plata tainului, ori misionarii veniți în numele regelui și al Domnului. Așezările dispăreau și apăreau când ici, când colo, într-o statornică transhumanță al cărei rost Romnuc, regele, ducii, juzii și taraboștii îl știau și îl îngăduiau, convinși că slujește dăinuirii, înmulțirii și propășirii neamului.

Nebănuind cât va să dureze împărăția hunilor, Romnuc și apropiatii săi nu renunțaseră la legăturile tainice cu cele două imperii romane, care păreau vechi de când lumea și încă durabile. Principalul său sfetnic era Zoltes Vetraniu, marcgraf la întâlnirea Marisului cu Apele Fecioare, înrudit cu marile familii de la Constantinopole, prin mamă, iar cu regii daci, prin tată, iar acesta nu prididea să spere și să uneltească la dispariția, prematură, a lui Atila, fără de care regii federați s-ar fi revoltat, iar neamul hun s-ar fi pierdut, cum a apărut, în pustii de lume. La vânatoarea de zimbri și cerbi, care avusese loc mai an în Pădurile Munților cu Aur, Ogenessius, prefăcându-se amețit de cidrul de mere și strugureii ursului, a îngălat vorbe despre uneltitori bănuți și l-a pus sub îndoială, cu paloșele oțelite ale șamanilor, pe marcgraful Vetraniu, înrudit cu casa imperială. De atunci curțile marcgrafului nu duc lipsă de sclavi primiți în dar tocmai de la curtea Celui Născut din Tengri, ori de spioni instruiți la curțile din Constantinopole și Ravena.

Mai acătării îl frământa pe regele Romnuc, și nu mai puțin pe Zoltes Vetraniu, gândul că Atila, cu prilejul acelei vânători, ar fi fost vrăjit de ciuta proaspăt înapoiată de la curțile imperialilor, cu educația făcută în casele Pulcheriei, copilandra Elena, nepoata duxului Vetraniu, o frumusețe pe cale de a se împlini, așa cum alta nu a mai fost pe pământul Daciei de la Dochia încoace. De câte ori la ospete prilejuite de solii importante, Atila a făcut întrebare despre acea zeiță cu arcul, întâlnită la Izvorul Tămăduirii de la Germisara, lăsând să se înțeleagă de către Romnuc, Vetraniu și frunțașii valahi că așteaptă vârsta măritişului, vârstă îndătinată de daci, la 16 ani, iar de huni, la 13. Spionii lui Marcianus, câți au mai putut supraviețui la curtea unui rege care făcuse din spionaj o desăvârșită artă și unul dintre secretele victoriilor sale, au dus cuvânt și sfat de mare taină la urechea împăratului. La rândul său, acesta și-a trimis la nord de Pontus Euxinus primul sfetnic la curțile regelui costobot Piroporus, unchiul

dinspre mamă al Elenei, văzând în copila aceasta pronia salvării Imperiului, mâna izbăvirii lumii de „Biciul lui Dumnezeu.”

Pe căi ocolite și pe poteci tănuite de vânători au purces într-acolo Rumnuc și Zoltes Vetraniu, luând cu ei încântătoarea zeiță, pentru sfat de mare taină, menit să schimbe istoria și soarta lumii. Spionii lui Atila le-au luat închipuite urme către peștera marelui preot ctist Zoloibal, de la cetatea Sarmizegetusei. De aici urmele le-au fost făcute pierdute cărările către Monte Rossia, unde Rumnuc anunțase o întâlnire cu preceptorii aurari. Regele Piroporus, suzeranul său, Romnuc și Zoltes Vetraniu, însoțiți de frumoasa prințesă, s-au întâlnit la Altarele Dochiei, de pe Ceahlău, unde preotul Ardalos, Zodiecarul, și preoteasa Mavida au proorocit neasemuitei fecioare. Prorocirea fu înțeleasă de Romnuc, care schimbase o privire grăitoare cu Piroporus, păstrătorul tainelor soliei de la Constantinopole, dar fu primită ca o lovitură de măciucă de către Zoltes Vetraniu, care își iubea nepoata mai mult decât viața. La rândul ei, Elena ramase buimacă, privind rătăcită la părinții ei, ca ieșită dintr-un coșmar. Nu, așa ceva nu era cu putință! Pentru o proorocire mincinoasă, înfricoșătoare, ca aceasta, au bătut atâta drum?! „Înțeleptule Ardalos și preacucernică Mavida, spuneți că nu e adevărat, că mi-ați dezlegat din semne norocul alteia, a uneia care a păcătuیت de moarte împotriva zeilor și a părinților. Cel mai mare rege al lumii, și al timpurilor este fiorosul Atila. Omul acesta are zece soții și e cu douăzeci și cinci de ani mai bătrân decât răposat-tatăl meu. În credința lor, a unsprezecea soție e ca un blestem, pentru el și pentru ea. De ce eu, de ce tocmai eu?!” Lacrimile picurau din bărbia de sculptură grecească precum stropii din izvorul de munte al Dochiei, o altă fecioară sacrificată pentru neamul ei năpăstuit, sortit pieirii. O, Dochia, zee a neamului meu, nemurită în povești și balade, fă un semn, fă o minune ca să nu se împlinească ursita!”, implora cu lacrimi de sânge, fecioara. Atunci, părelnicul cioban ce făcea straja, nu altcineva decât întâiul sfetnic al lui Teodosiu cel Mare, ridică gluga pentru a arăta chipul unui bătrân îngrijorat și suferind, și spuse:

„Copila mea, cred că chipul meu îți este cunoscut de la palatul împărătesei Pulcheria. Am făcut drum lung să-ți aduc, ca să vă aduc, vouă, care puteți fi acum singura stavilă în calea puhoiului ce va să șteargă de pe fața pământului lumea civilizată, mesajul și ruga împăratului. Proorocirea este numai un joc, ca să te obișnuiești cu soarta, deși prin neam și frumusețe, prin darurile minții, ursitoarele, la naștere, ți-au văzut această menire. Înghite amarul lacrimilor și ascultă ce-ți spune, prin glasul meu, împăratul. Teodosiu a încercat să cumpere cu tezaurul imperiului viața lui Atila. Complotul a fost descoperit, pentru că regele hunilor este cel mai păzit om din lume. Mulți au plătit cu viața, iar împăratul nostru, cu umilință și aur. Capul întâiului sfetnic, pe care Teodosiu îl avea ca pe un frate, a fost dus în vas de miere la picioarele lui Atila. Știm și știe mai bine ca noi, slăvitul Rumnuc, regele tău, că în curând oștile barbare, conduse de Atila, vor porni împotriva Apusului; apoi ne vine rândul. E marele vis al Hunului să facă din Orașul lui Constantin capitala hoardelor sale, iar din împărat, sclavul său. Ne știm puterile, ne cunoaștem aliații. Vizigoții, francii, burgunzii, vandalii, norocul lui Ecius în Catalonia, sunt departe; un alt Ecius nu avem și cine știe când se va naște. În ajutorul Ravenei nu ne punem speranțe. Tu, copila mea, tu, nevinovată și nefericită copilă, tu, înger trimis pentru această cerească misie, ești nădejdea noastră și nădejdea lumii. Cine știe?! Dumnezeu e sus, vede pâraie de sânge și râuri de lacrimi și, prin tine, vrea să le pună stavilă. Cum se vor împlini toate, lăsăm să lucreze timpul, deși stăm sub semnul neiertării lui. Timpul și acești înțelepți care va să-ți fie sprijin și povață.”

Străluminată de un gând, ca de o revelație divină, Elena și-a întors privirea către megalitul urieșesc – închipuire a Dochiei – a șters cu gest de copil lacrimile și a spus, cu glas venit de pe alte tărâmuri: „Dacă asta mi-e ursita, dacă astfel pot sluji lui Dumnezeu și lui Christos cel Răstignit pentru noi, dacă cei care mă îndrăgesc au cumpănit bine pentru neam și pentru mine, între bine și rău, primesc.

Dezleagă-mă înțeleptule Ardalos, de legământul de dragoste, făcute la altarul tău, vara trecută, lui Zoltes Diaus!” „Ești dezlegată fiica mea!”, „Ești dezlegată și binecuvântată, doamna noastră, regina noastră! Așa să ne ajute Dumnezeu!”, rostiră ceilalți, într-un glas.

**RAPORTUL CONSILIERILOR CONSTANTIIUS
ȘI LIZINIUS, ÎNSĂRCINAȚI CU RECENSĂMÂNTUL
ÎN ROMANIA TRANSNISTREANĂ ZISĂ ȘI DACICĂ,
ÎNAINȚAT LA 452, ANUL BERBECULUI,
LUI RUSTICUS, ȘEFUL CANCELARIEI**

Măritule,

Misiunea ce ne-ați încredințat, la porunca Marelui Rege, noi, Constantius Elinul și Lizinius Brencus, nevrednici slujitori ai regatului de pe lângă cancelaria de evidență a bunurilor și oamenilor din țările supuse de Fiul Cerului, am împlinit-o, cu trudă, în lunile numite după calendarul roman aprilie, mai, iunie, iulie, august și septembrie, ale anului trecut și, în aceleași luni, ale anului în care, prin ocrotirea și bunătatea Marelui Han, trăim. Împuternicirea de care ne-am prelatat, irită cu pecetea măritului Atila, a ușurat întreprinderea noastră, întărită după modelul chestionarului roman, elaborat de Cezar și îmbunătățit de Traianus. Rezultatele recensământului, pe domenii și capitale, sunt cuprinse în tomurile numerotate de la I la XII. Pentru a nu fura din prețiosul timp al Regelui Regilor, închinat măririi faimei neamului său, facem rezumatul tomurilor în principalele lor puncte.

Privitor la mersul lucrărilor de recensare:

- Clientelarul regatului, craiul Rumnuc din Craiva, pe Maris, a întărit, cu depeșă și trei consilieri dintre fruntașii măriei-sale, împuternicirea celui născut din Tengri. Fiecare marcgraf, duce sau jude din așa zisa Țară a Dacilor ne-a pus la dispoziție trupă de călări și slujbe de grămătică, cunoscători ai așezărilor împrăștiate la guri de

pâraie, pe văi de ape și în depresiuni muntoase, în luminișuri de codri și pe plaiuri înalte. Cu ajutorul lor am înregistrat de la izvoarele Tisei, urmând linia curbată ca o semilună pe la ieșirea dintre dealuri și munți a apelor numite de localnici Iza, Visio, Samus, Crisii, Maris, Tibiscum, Istru până la vărsarea acestuia în Pontus Euxinus, iar de aici ne-am dus către vechiul Tiarantos, adică de la apus la răsărit, urcând mai apoi de miazăzi la miazănoapte. O lămurire se cuvine, pentru că marele rege nu cunoaște decât partea dinspre soare-apune a țării numită Romania Dacică. Țara aceasta, locuită de seminția vechilor daci, devenită prin amestec o Romanie, se întinde de la izvoarele Tisei, Piretului și Nistrului, pe sub Carpații Sarmatici, luând ca reper vechiul Vad al Barbarilor, până la Istru și ținuturile nord-pontice. Are 6.371 de așezări, cercetate de trimișii noștri, fiecare numărând o populație de la 100 la 1.000 de locuitori datorati cu tainul către stăpânii lor și regele nostru; 1.060 de așezări cu peste 1.000 de suflete și 73 de așezări întărite, pe care ei le numesc dave, adică târguri cu cetăți, numărând fiecare peste 3.000 de suflete. Dintre ele mai importante sunt cele numite Biharea, Paioplai, Paloda, Craiva, Asonia, Brădet, Napoca, Mariseni, Berzamo, Cetatea Albă, Dava Pietroasă, Rossia, Alburnum, Arcidava, Blandiana, Germisara, Aque, Micia și mai multe altele, conduse de comiți și marcgrafi aleși de către supușii lor și întăriți în dregătorii de cancelaria Măritului Atila. Toate așezările mai mari au în subordine mici așezări numite pagusuri, cu numele celor din care s-au fost roit, la care se adaugă calificativele: mic, mare, de sus, de mijloc, nouă, veche, pe care noi nu le-am înregistrat, ele fiind în majoritatea locuite de prisăcari și păstori, care umblă cu turmele pe nebănuite drumuri, de la munte la șes, după rostuirea anotimpurilor. Mărturisim că au scăpat neînregistrate așezările întemeiate în adâncimi de codri ori în văgăuni de munte, despre care supușii comiți și juzi ai noștri mărturisesc că au știre, din auzite, fără să le fi călcat și să le fi făcut datornice vreodată. Într-o astfel de așezare am ajuns și noi când am trecut munții dinspre soare-

răsare, pe la izvoarele Samusului și al Repedei, apă vijelioasă care curge pe celălalt versant de munte. Așezarea aceasta, fără de nume declarat, avea vreo cinci sute de suflete trăitoare din vânat și păstorit. Mieii și un soi repede crescător de secară erau cultivate într-o depresiune despădurită prin secuire. Sătenii aceia își ziceau oameni liberi: despre Luminatul Fiu al Cerului nici nu auziseră și se mândreau că nu au cunoscut stăpân de la Decebal încoace. Vorbesc, măritule, acei oameni o limbă mai puțin cunoscută nouă. Se închină unor zei care prin alte părți de lume au murit demult, unuia Zamolxis, unuia Silvanus și zeiței Bendis, cu altarele vechi în bezne de păduri și pe vârfuri de munți. Sunt oameni mândri, așa cum însuși prețuiești omul, Măritul Rege, iscusii vânători, înarmați cu sulii rudimentare, arcuri și securi. Măciuca zimțată cu aramă e arma de temut a lor. Comunică, adică țin legături cu alții, asemenea lor, pe poteci numai de ei știute. Fac negoț prin intermediari discreți, în târguri statornicite la vaduri de ape sau pe plaiuri de munte. La dava lor, de sub muntele Dochiei, am ajuns întâmplător, urmărind o turmă de bouri, când s-a făcut vânătoarea ospitalieră de către comitele cetății Trei Izvoare. Dăm știre că oamenii aceia aninați de munte locuiau în case de lemn, îngropate pe jumătate în pământ, case trainice și călduroase, rezistente și la foc și la puhoai. Se însoțesc cu fete și flăcăi din sate izolate, ca și acesta, iar obiceiul căsătoriei se apropie de cel al Măritului rege: soțiile și soții se cumpără de la târgurile îndătinate într-acesta. Un bărbat vrednic poate să țină mai multe soții, care sporesc neamul, așa cum o femeie vrednică, urâtă, dar cu zestre, poate să-și cumpere soț ea fiind în cazul acesta capul familiei, familie care îi perpetuează și numele. Dacă Măritul va ajunge la vânătoare sau cu alte chemări prin aceste părți, să nu se mire că mulți bărbați volnici poartă numele soațelor: Aelenei, Airinei și tot așa.

Comitele Ortis Dius nu prea s-a bucurat de descoperirea noastră. Asta m-a făcut să cred că dânsul și oamenii domniei sale au știre despre aceste așezări rătăcite, de la care primesc nona în animale,

brânză, piei, miere și rășină, ba, la nevoie, și în oameni de oaste. Călăuza care ne-a trecut muntele, un vânător rătăcitor, pe nume Viezure, ne-a istorisit despre acel soi de așezări și de oameni lucruri care se cuvine să fie știute și de Marele Han. Așa cum spuneam, cu toții, îndeoi, oamenii aceia se numesc „daci liberi”, încă de pe vremea când țara lui Rumnuc se găsea sub stăpânirea cezarilor de la Roma.

Ei alcătuiesc trei neamuri sau ramuri: Dacii Mari, viețuitori pe pământurile unde sunt apele numite de ei: Tisia, Visieu, Izia și Samusul; Costobocii și Carpii, seminții numeroase și războinice, care, aliați cu Sarmații, amestecați cu alanii de astăzi, au lovit de mai multe ori provincia romană Dacia și împărăția de la Constantinopole. Pe vremea împăraților Marcus Aurelius, Comodus și Severus cele trei ramuri erau unite sub regi puternici ca Decibalus și Pieporus. De când neamul hun, al celui născut din Tengri, stăpânește lumea, ei trăiesc în devălmășie cu Alanii Albi, se înrudesc prin căsătorii și frății de sânge, devenind din ce în ce mai neascultători și mai puternici. Așa cum arătam, nobile Rusticus, ei dimpreună locuiesc ținuturile cuprinse între amintitele ape și până departe către soare-răsare și septentrion, învecinându-se cu Volgarii, Poleacii și chiar cu Urușii. Unii își zic Moroșeni, alții Oșeni, alții daci bărlădeni și ocinari, având și alte denumiri preluate de la vechile triburi. Important este să rețină cancelaria Biruitorului că țara lui Rumnuc sau Dacia Osonică, este locuită, mai ales în părțile ei muntoase și greu accesibile, că pe aici sunt multe așezări mișcătoare, cu bazilici pe roți și tălpici, și cu vetre statornicite atât la munte cât și la șes, fiindcă neamurile pomenite se găsesc în calea către apus a tuturor semințiilor războinice de păstori, încă din vremurile vechi.

Un preaînvățat sfetnic al ducelui Romnuc, pe numele său Troes, explică această stare mai ales prin deseale năvăliri prădalnice ale germanilor și sarmaților de dinaintea venirii semințiilor lui Atila, Nebiruitul, în Dacia și Panonia, sub regii înaintemergători Balamber, Mundzuc, Ruas și Oktar, la sfârșitul veacului trecut. Mai populată este

partea de mijloc a țării acesteia, cea cuprinsă între munți, Țara de dincolo de păduri sau Transilvania, cum o numesc romanii împărățiilor de la Ravena și Constantinopole, unde, pe lângă vetrele vechilor cetăți, s-au întemeiat sub ocrotirea Celui Născut din Tengri, așezări înfloritoare.

Aproape toți locuitorii acestei romanii vorbesc aceeași limbă, limba asonilor sau a romanilor, pe care au deprins-o și Schirii, Ostrogoții, Gepizii și Alanii cu așezări statornicite pe aceste locuri.

Fapt de menționat, stăpâne, e că fiii și fiicele acestora fac căsătorii mixte, practică încetățenită mai ales printre frunțașii neamurilor, care în majoritate s-au lepădat de zeii lor și, după exemplul dacilor romani cântă în corturi și babilici Psalmii lui David. Aflăm și facem cunoscut că doi ani la rând a colindat țara aceasta preotul Ieronimus, înțeleptul roman prețuit și răsplătit cu prietenia de Marele Han, acesta făcând mulți prozeliți și ucenici propovăduitori întru Christos. Nouă, lucrurile ni se par demne de laudă, pentru că țin într-o unire și ascultare neamurile care alcătuiesc necuprinsa împărăție a celui care ne este rege și stăpân. Drept care le-am încurajat și apreciat cu laude, ca pe un lucru care poate să ducă la ostoierea deselor ciocniri dintre daci, care se socot stăpânii acestor locuri, și ceilalți, pe care încă îi numesc „barbari” și „vinituri”.

Așadar, am înregistrat aproximativ 5.000 de așezări, cu o populație de peste două milioane de locuitori, majoritatea daco-geți sau înrudiți cu aceștia. Așezările aparținând altor seminții le-am înregistrat separat și ele se găsesc în tomul însemnat cu cifra XI:

- Dintre acestea, peste 600 sunt întemeieri noi, necuprinse de recensământul poruncit în anul 424 de regele Mundzuc, părintele Marelui Han, iar 200 și încă ceva sunt dintre acelea care au izbutit să se sustragă recensământului și cuvenitelor datorii către Rege;

- Țara recenzată, adică această Romanie Transilvană, are aproximativ 1.500 de nobili: tarabosti, juzi, duxi, care stau în ascultarea celui recunoscut de trimisul lui Tengri ca rege sau prim-

marcgraf, pe numele său Roman sau Rumnuc. Aproape toți aceștia se trag din vechi și nobile familii, cu blazoane de dinaintea supunerii Daciei de către romani, și se mândresc foarte cu aceasta. Toți, ajunși la vârsta bărbăției sunt iubitori de vânatoare, de petreceri, de femei, dar chiar nobili fiind nu se rușinează să facă munca oamenilor de rând, aceștia din urmi fiind numiți terani și pecurari. Li se îngăduie, după datina lor, frunțașilor din os domnesc, să procreeze după plac cu fetele și femeile supușilor, supuși care cred că astfel li se face o mare cinste.

- Odraslele sunt ocrotite pe lângă curțile stăpânilor, se bucură de multe drepturi, dar nu și de acela de moștenire directă, când în familie sunt astfel de moștenitori, fie ei și nevolnici. Astfel neamul asonilor din Dacia sporește văzând cu ochii, iar eu rog pe stăpânul meu, Rusticus. să-l povățuiască pe Luminatul Han să grăbească sporul populației din necuprinsul său regat cu asemenea bune obiceiuri. Frunțașii despre care povestesc, cerându-mi iertare pentru nepermisele lungimi și lămuriri, sunt loiali suzeranului lor, cu excepția câtorva cârcotași dintre aceia învecinați și amestecați cu neamul Alanilor Albi, împlinind la soroc și întocmai obligațiile lor: strângerea și predarea tainului cuvenit, vara și toamna, alcătuirea pâlcurilor de oaste, organizarea vânătorilor regale, tainul suplimentar la ocazii cum ar fi: o nouă căsătorie a regelui nostru și a celor din familia sa, războaie, expediții de pedepsire, siguranța drumurilor și a neguțătorilor, olăcăritul și altele de felul acesta;

- Majoritatea locuitorilor Romaniei Dacice se închină unui singur zeu, pe care îl numesc Dominus Deus și Dumnezeu, fiului acestuia, pe numele său Christos, care este fiu al lui Dumnezeu cum este stăpânul nostru fiul lui Tengri, Necuprinsul Cer Albastru, dar și mamei acestuia, zeița Maria. Cultul se practică la vechile altare ale bătrânilor zei, în basilici de lemn sau din piatră, după modelul din împărăția lui Marcianus. În munți și în codri, în locuri izolate se mai practică vechi culte la altare de piatră sau pomi sacri consacrate

bătrânilor zei ai neamului: Zamolxis, Silvanus, Bendis, căreia i se mai spune și Diana, Esculap, Apollo-Ler și mulți alții;

- Mai marele lor este ales anual de Sfatul Bătrânilor, la așa-zisele serbări de rugă ținute pe înălțimi. Tot atunci sunt aleși sau confirmați în dregătoriile lor juzii și duxi, care mai apoi fac închinare conduși de Rumnuc, marelui Atila;

- Obișnuit, căsătoriile se fac după tipicul roman. Unui bărbat creștin adică unui consacrat lui Dominus Deus, îi este îngăduită o singură femeie. Dar, în satele izolate, care nu au deprins întru totul noua credință, soțiile și soții se târguiesc și se cumpără la târgurile anuale de pe înălțimi și plaiuri de munte numite Nedei. Așa se face că bărbații îmbogățiți prin moștenire sau pradă de război țin mai multe femei, cum se obișnuiește și în neamul Marelui Han. Obiceiul e priincios, cum mai spuneam, pentru sporul de așezări și oameni. Obișnuit, familiile numeroase se despart de matcă și roiesc, întemeind pagusuri care după două-trei generații devin așezări bine rostuite;

- Bărbații sunt războinici și iscusiți vânători, lucrează pământul îngrijesc numeroase turme. Femeile lor sunt trupeșe și frumoase. Rar se întâmplă să vezi una urâtă și, dacă se întâmplă, urâtenia ei nu e din naștere, ci rezultatul vreunui accident: spărietură, rănire, vărsat, boală bubonică. Ele nasc mulți copii, pe care îi hrănesc și îngrijesc cu multă pricepere, generațiile practicând în acest scop un fel de ucenicie sub îndrumarea moașei vicusului. Fiecare femeie e și o inițiată în știința lui Esculap, pe care o însușește de la mama sa, și de la vracii din pustnicii, numiți ctiști. Aceștia trăiesc în peșterile și grotlele din munți, practicând ascetismul și cugetarea până la identificarea cu voința zeului;

- Educația copiilor se face în familie, prin pilde, sfaturi, ziceri cu tâlc și putere de lege, credințe și datini, urmate fără abatere;

- Puțini sunt cei care deprind scrisul și cititul, rareori câte un copil de negustor, de preot sau fruntaș. Unii dintre aceștia își desăvârșesc instruirea la Constantinopole, Ravena și Roma. Ei se

folosesc de scrierea romană sau grecească. Cei instruiți, tocmai fiindcă sunt puțini, se bucură de bun nume, fiind considerați niște înțelepți și favorizați de zei. Aceștia mărturisesc prin priceperea cu care citesc semnele cerului și prin credințele pe care le practică la altarele solare că se adapă la izvoarele aceleiași civilizații ca și seminția Marelui Han;

- Îndeletnicirile lor sunt aratul și semănatul pământului, păstoritul, albinăritul, vânătoria, prelucrarea lemnului pentru negoate căutarea aurului în albiile de râuri și în băile din munți. Transportul se face cu târșa, pe poteci de munte – un fel de teleagă din ramuri trasă de boi și cai mărunți, numiți mocănești – și cu carul cu două sau cu patru roți. Unii se îndeletnicesc cu munca în ocnele de sare sau strângerea rășinii de brad pentru torțe și candelă. Am întâlnit familii și comunitari întregi care trăiau din aceste îndeletniciri. Ei dau cincimea pentru stăpânul locului și nona pentru Măritul Rege;

- Târgurile se țin la zilele de sărbătoare și în locuri îndătinat din moși-strămoși, constând în schimburi de produse. Monedele în circulație sunt puține, de aur, argint și aramă, având efigia împăraților de la Roma și Constantinopole. Cele din aur sunt îndeobște păstrate în familie, ca zestre pentru fete și podoabe pentru femei. Se vorbește despre existența multor comori din vremea vechilor regi, ascunse de teama neamurilor războinice care au pustiit, val după val, aceste locuri;

- Firea oamenilor este blândă și deschisă. Vorbesc și râd mult, la petreceri și ori de câte ori se întâlnesc. Sunt răbdători, supuși căpeteniilor lor, deprinși cu greul, și datorită reliefului și climei, a contactului îndelung cu seminții războinice și prădalnice. Toți cei pe care i-am întâlnit, fie ei oameni de rând, fie nobili, sunt mulțumiți de stăpânirea și dreptatea Măritului Atila. Se plâng, însă, de împilări și nedreptăți din partea semințiilor germanice așezate pe pământurile lor. Cu alanii se înțeleg bine, din vremuri mai vechi chiar. Despre ostrogoți, schiri, amelungi și gepizi vorbesc ca despre niște oameni fuduli, hrăpăreți și cărcotași, nădăjduind în ziua când Fiul Cerului va să-i scoată din țările lor. Îndrăgesc obiceiurile și se supun cu

religiozitate datinilor pământului, devenite legi cântate sau declamate. Rareori apelează la judele desemnat de noi ori ales de ei. Țin îndelung mânie, încât fiul, nepotul sau strănepotul împlinesc răzbunări pentru omor, jaf, viol, vărsare nevinovată de sânge, călcare de hotar sau furt de animale. Așezările îndeobște sunt formate din câteva clanuri, numite neamuri, conduse de bărbații cei mai bătrâni și mai înțelepți, descendenți din bătrâni sau moși întemeietori, numiți și tarabosti. Aceștia țin încrustate pe un lemn lustruit, numit răboj, rosturile și evenimentele mai însemnate ale neamului: hotarele pământurilor pentru semănături, pășunile, iazurile, islazurile, turmele, nașterile, decesele, roirile și întemeierile de așezări. Se folosesc de un singur nume, căruia îi adaugă porecla: Nichifor al lui Coroabă, Cornelia lui Troes, Troian al lui Măcieș, Aureliu al lui Septimiu. Se întâlnesc, după proveniențe, vreo trei-patru categorii de nume: băștinașe sau dacice, alcătuite din sunete tari: Zoltes, Ortis, Comozei, Ziper, Maros, Ariort; romanice: Traianus, Aurelius, Octavianus, Septimius, Cornelia, Faustina; grecești: Lizinius, Nichiforus, Izidora, Caliopi, Iustina, dar și asiatic, lăsate moștenire de către colonii și veteranii aduși în Dacia;

- Țara asonilor, dacică, după cum știi, nu are o oaste permanentă, iar fruntașii, nevoiți să strângă oaste pentru Marele Rege, nu întrețin oșteni trăitori din meseria armelor. Aici, ca și la neamul hunic toți tinerii volnici deprind între 14 până la 18 ani, când devin cetățeni maiorum, mânuirea armelor și tactici de luptă. La mobilizare de oaste pentru exerciții și războaiele Marelui Han fiecare neam dă judeului său, comitelui sau duxului, în funcție de numărul membrilor pe îi numără, de la 1 la 20 de oșteni, cu armele și caii lor, sau pe cheltuiala comunității. În felul acesta, prin semnele convenite, date prin focuri, sunete de bucium, Rumnuc, mai marele rumânilor, poate să strângă în câteva zile o oaste tare, numărând până la 20.000 de călăreți. Pedestrimea e numită prin părțile locului „OASTEȚA ȚĂRII”, care se bate, la nevoie, și numai pe pământurile strămoșești. Oamenii aceștia călăresc cai iuți și puternici, rezistenți la foame, sete și efort,

un soi de toată fala obținut întâmplător în urmă cu sute de ani din corcirea rasei băștinașe cu cea anatoliană și partă. Trebuie să mai arăt, stăpâne, că în țara dacilor asoni mai poți întâlni herghelii de cai sălbatici, de toată frumusețea, mai ales în luncile de la Istru și Pontus Euxinus, știre ce va să-l bucure pe Cel din Tengri, care pregătește marele război cu împărăția Romană a Apusului.

MUNȚII ȘI APELE. Țara lui Romunc este o țară muntoasă și deluroasă în cea mai mare parte. Câmpiile și luncile roditoare se întind de-a lungul marilor ape care sunt:

Istrul sau Danubiul, Nistru sau Tirantos, Prutus, Piretus Repedea, Buzeus, Ilivachia, numită și Naparis, Argesos, Alutul, Drecon. Gilpil, Tierna, Tibiscum, Maris, Crisiile, Samus, Tisia și încă vreo câteva mai puțin însemnate, care se varsă în cele amintite, toate izvorând din munții așezați ca o coroană pe fruntariile țării. Muntele, sub formă de potcoavă cu deschiderea către Panonia, se cheamă Carpat, de la neamul acelor daci care l-au stăpânit în partea sa răsăriteană și septentrională. Cândva romanii și grecii îl numeau Caucazul Mic. El pornește de la cataractele Istrului, numite și Porțile lui Heracles, se îndreaptă spre soare-răsare, face un cot brusc către miazănoapte și urcă până, hăt, în ținuturile poleacilor și ale sarmaților, la culoarul numit Vadul Barbarilor. Carpatul este tăiat de zeci de trecători, numite pășuri, însă numai patru dintre ele au drumuri practicabile. Celelalte au poteci, pe care numai oamenii țării și negustorii experimentați le cunosc. Oamenii țării trec munții dintr-o parte în alta, purtându-și turmele ori făcând negoț, orientându-se după semne făcute din alcătuiuri de pietre și încrustări pe copaci, pe care numai ei le înțeleg. Poteci astfel marcate pot conduce anume către înfundături sau prăpăstii menite să tăinuiască oasele celor ce se încumetă să străbată munții fără călăuză din partea locului. De aceea țara lor, cu inima între munți, a fost socotită o fortăreață pe care majoritatea semințiilor mișcătoare și prădalnice au ocolit-o. Chiar noi, stăpâne, însoțiți fiind de călăuză bătrână și cu credință către

Însărcinarea ce a primit era să ne pierdem viețile în munții despre care vă vorbesc. Aici, pe neașteptate se schimbă vremea; în plină vară poate fulgui sau gerui, burnițele și cețurile se lasă grele și pe neașteptate, ieșite din văgăuni, și să te ferească zeii să nu ai cele de trebuință, adăpost potrivit și cuget tare. În ziua aceea abia trecusem muntele lui Cronos peste un plai dulce când deodată, ca o strigoaică a apărut din hăurile de jos pâcla neagră și deasă ca un lînțoliu al morții. Călăuza s-a înspăimântat și ne-a strigat să căutăm repede adăpost că vine Nemira, adică un duh mânios al muntelui menit să-i pedepsească pe aceia ce-i nesocotesc rosturile. Noi nu i-am dat ascultare, mai aveam sub picioare poteca, ne speria mai mult înserarea, și am grăbit pasul. Pâcla strigoaică s-a prefăcut curând în furtună de zăpadă, călăuza rămăsese în urmă, dibuind vreun adăpost din alcătuirii de pietre, cum sunt datori să întrețină păstorii pe lângă potecile lor. Ne-a cuprins spaima. Vuia cerul, gemea pământul, se rostogoleau în avalanșe pietrele, se chinuia ca de durerile facerii strigoaica. Ghemuiți sub rădăcinile unui brad smuls de furtună, am adăstat să se ostoiască vremea, cu inimile cuprinse de cutremurătoare spaimă. Fulgerile loveau steiurile din apropierea noastră, luminând un cer de cenușă, frigul și umezeala ne pătrunseseră până la oase, ne pierdusem nădejdea că vom mai scăpa cu viață. Așa am petrecut acea noapte de neuitat. Am ațipit toți deodată către ziuă, de parcă am fi băut licoare căreia localnicii îi spun somnoroasă. Când ne-am trezit, cerul de și înalt, arătând cea mai frumoasă înfățișare a lui Tenegri, soarele ardea ca după o ploaie de vară și nu de departe, dinspre dreapta, răzbea duios un sunet de corn. Am cunoscut semnalul călăuzei noastre și ne-am îndreptat într-acolo. Dacă am părăsit culcușul spaimei noastre, necuprinsă ne-a fost mirarea că ne găsim la poale de munte, pe un plai, fără seamăn, care cobora ca o săgeată într-o pădure de fagi. Aici ne aștepta călăuza, senin și întremat, de parcă el nu ar fi petrecut o noapte ca aceea. A întins pe covor de iarbă mărunță, împestrită cu flori cu viu colorit, merindea de drum: pâinea de mei, pastramă, brânză tare și

ceapă. A deșurubat vasul numit ploscă și ne-am întremat cu o beătură aromată fermentată din fructele unui arbust numit afin. Curând aveam să uităm întâmplarea năprasnică prin care am trecut. Călăuza nici măcar nu-și mai aducea aminte. La întrebarea cum de ne aflăm în alt loc decât acolo unde ne-a găsit năprăsnicia, s-a mulțumit zâmbească pe sub mustața cât o coamă de cal, rostind cu evlavie: Nemira. Dacă am mas, ne-am lăsat duși cătinel de potecă. Pe la amiază am ajuns la cetatea Cronosdava, sau Cetatea Timpului, despre care nici nu auzisem că ar fi existat. Ne-a uimit, de parcă și acum ne-am afla în starea dintre vis și trezie, albeața și înălțimea zidurilor de calcare, mulțimea turmelor din stânele ce o împresurau la ceasul mulsorii de amiază și, mai ales, frumusețea și curățenia oamenilor, toți tineri, flăcăi și fete. Cu smerenie cer iertare, stăpân al meu, că acea cetate a timpului nici nu am trecut-o în documentele de recensământ, de teamă ca nu cumva, Măritul Rege să fie dornic să o cunoască, iar ea să nu fie altceva decât o nălucire a noastră din acea noapte și acea zi de pomină. Dacă adevărul s-a îngemănat atunci cu închipuirea ori închipuirea cu adevărul noi nu putem să știm. Știm, însă, că am mâncat acolo cea mai bună brânză, am golit ulcele cu cel mai aromat mied și ne-am ostoit trupurile dornice cu cele mai înfocate femei, amirosinde ca niște lunci cu flori. La întoarcere am vrut să urmărim același drum și să revedem cetatea, însă călăuza, alta, un fiu de taraboste, a râs de dorința noastră, spunând că o asemenea cetate el nu știe să fie, deși cunoaște toată țara muntoasă a dacilor.

Dacă i-am amintit de vântoasa Nemira, s-a îngăduit zicând atunci e altă poveste; unul e muntele nostru, al oamenilor, și altul e cel al Nemirei, al zânelor, vâvelor și spiridușilor. Atunci am mărturisit cu cei doi cățelandri albi și bărboși, primiți de la locuitorii Cronosdavei ca dar pentru Fiul Cerului. S-a mulțumit să-i mângâie cu privirea admirativă și să spună, așa, într-o doară: Sunt câini rari, ciobănești. Biriue ursul. Cunosc muntele unde le e prășila, dar rog pe domniile

voastre să creadă că nu am știre despre cetatea aceea. Drept e, însă, că li s-a mai întâmplat și altora...

Noi am întrebat din om în om, dar nu ne-am dumirit. De la un timp am prins ne rușina de nălucirea noastră. Călăuzei din noaptea cu pricina nu i-am mai dat de urmă. Stăpânul lui afirma că s-ar fi rătăcit în munte și l-au mâncat fiarele. Iată că și domniei-tale, învățatul Rusticus, ne este oarecum a-ți spune ce ne-a mirat mai mult și mai mult în acea așezare apărută parcă din alte lumi. Motivul mirării noastre s-ar putea să țină pecetea tainei, localnicii ocolind discuțiile despre aceasta. La Cronosdava locuitorii erau toți tineri, la vârsta iubirii și a procreării, nu copii, nu vârstnici, nu bătrâni. Cu o excepție: un moșneag nins de anotimpuri multe, cu gene cât cetina bradului, dar drept și falnic, șezând cerc de foc. Focul era întreținut de tinere vestale, îmbrăcate în cămăși albe de borangic, de o frumusețe nepământească. Un semn al bătrânului ne-a înțepenit pașii la distanța convenită. Știind noi cât își fiul lui Tengri tinerețea și cât ar da pentru leacul mult visat, îți aducem la cunoștință că Fratele Timpului din Cronosdava, dacă ea există îl cunoaște și îl poate da. Întărim bănuiala noastră cu mărturisirea că dezmierdările felurite cu care ne-au dăruit fecioarele cetății în acea zi de neuitat nu se învață într-o singură viață. Dar, iată, ne-am luat cu vorba și am uitat de adevăratul rost al raportului nostru.

Țara dacilor asoni are felurite bogății, încât singură ar putea a clanul războinicilor huni, dacă de aici nu și-ar lua parte și federații de neam germanic și sarmatic, neamuri care nu întotdeauna țin seama de poruncile suveranului lor, fapt ce se cuvine adus la urechile ori Han sau al credinciosului său Onegessius. Acestor prădalnici li se adaugă lotri sau latronii, care hălăduiesc prin cei codri întunecați, având ascunzișuri tari printre ruinele vechilor cetăți, de unde ies la drumul mare, tâlhăresc călători sau caravane de neguțători, atacă gospodăriile, stâne și prisăci. Pe aici, lucrătorii câmpului, fără de care împărăția lui Tengri nu poate exista, trudesce cu unealta într-o mână și cu arma în cealaltă. Craiul și ceilalți puternici duci le-ar declara oricând război

nimicitor, făcându-le dreaptă pieire, dacă ar avea înlesnirea Măritului Han pentru ridicare de oaste. Noi, umili supuși ai luminăției tale, trăitori din bunătatea lui Atila, ne rugăm să fie îngăduită și sprijinită, prin câteva ceambuluri speciale, intenția prim-marcgrafului nostru dac, aceasta înlesnind sporirea tainului și îmbogățirea visteriei pentru marele război ce ne așteaptă. Roma, Preaînaltule Rusticus, nu poate cădea fără sprijinul unor provincii statornicite în rosturi, ca aceasta, de unde ne vine în principal și pâinea, și vinul, și nutrețul, și aurul.

Întâia bogăție a Romaniei numită și Dacia o reprezintă nenumăratele turme de oi, vite, bouri sălbatici și herghelii de cai. În peregrinarea noastră am întâlnit numeroase turme, nu mai puține cirezi și herghelii, numărând sute de mii de animale de soi bun. Localnicii prelucrează laptele în moduri felurite încât, ca unt sărat la puțină și brânză sărată ori afumată, el poate fi păstrat mai mulți ani. Gândiți-vă ce noroc pentru oștirile Nebiruitului, în viitoarea campanie preconizată în țara Francilor și a Burgunzilor! Pieile, prelucrate cu iscusință și meșteșug, sunt folosite ca îmbrăcăminte și încălțări rezistente.

Pe ogoarele lor din câmpii și lunci, ba chiar pe întinse podișuri, dacii asoni cultivă un soi de grâu vâratec, cu spicul mare și bobul plin; mai cultivă meiul, din care fac o pâine alb-gălbui, numită mălai, foarte hrănitoare; cultivă și orzul, ovăzul, inul, cânepa și felurite legume. Am întâlnit aici soiuri aduse pe vremea stăpânirii romane tocmai din Asia. Din in și cânepă, din lâna oilor, femeile fac țesături pentru îmbrăcăminte și podoabe. Iarna, care aici e lungă și geroasă, la lumina opaițelor și a făcliilor îmbibate cu seu și rășină plăcut mirositoare, femeile torc și țes fără întrerupere, în vreme ce bărbații petrec în alte încăperi, aruncând în vatra focului semințe aromate, care ațâță simțurile, bând vinuri tari, mieduri dulci și cidruri pișcătoare, aidoma unor preafericiți zei. La mare preț e aici cânepa, din care se obține o țesătură trainică, cu felurite întrebuințări, dar se prelucrează cu atâta trudă încât cel mai greu blestem rostit pe aici se află în legătură cu ea. Știind că preaînvățatul nostru stăpân este doritor a cunoaște toate ciudățeniile

neamurilor, notăm blestemul acela pentru urechea sa, așa cum l-am auzit noi din gura unei bătrâne mâniată pe neascultarea feciorului ei, căruia i-a zis: „Dare-ar Zeul să ai soarta seminței de cânepă!” La rugămintea însoțitorului nostru, tarabostele Rahoza, ea ne-a tălmăcit blestemul, iar noi l-am notat: „Să are omul ogorul și pe tine să te bage sub pământ; să încolțești primăvara în glia aspră și să crești firavă la anotimp răcoros. Ajunsă la vârsta matură, să te ardă soarele, să te bată vânturile și ploile; când te-ai împlinit și ești pe cale să rodești, și când crezi că ai scăpat de griji, să te taie bărbații de la rădăcină, să te lege snop și să te calce în bătătură până ce ți se scutură sămânța; apoi, să te bage în apă cu nămol și să te țină acolo până ce ți se topesc oasele; să te scoată după o vreme fetele fecioare, să te clătească în apă limpede, pe înserat, și să te lase câteva zile pe mal, la uscat; ca să te albească soarele și să te ude câinii; apoi să te toace mărunț cu melița, până va să fii numai puzderii; în serile lungi de iarnă, la șezători vesele, să te toarcă fir fetele frumoase, iar tu să nu te poți bucura de mângâierile și cântecele lor; primăvara să te țese babele la război, țesătura s-o dea la pive ca s-o lovească neîncetat ciocanele și s-o îngroașe apa; pânza s-o întindă vara fetele la soare, în luncile însozite; din ea să croiască cămeși de nuntă sau de înmormântare, după cum ți-o fi norocul. Să dorești să fii orice, numai sămânță de cânepă să nu fii!”

Râurile, care curg limpezi ca lacrima din munți înzăpeziți, o jumătate de an, bălțile nenumărate, întâlnite la miazăzi și la partea dinspre soare-răsare a acestei țări, iazurile făcute de săteni, colcăie de pești cu carnea albă și fragedă, cu oase puține, care uneori ating greutatea unei mânze sau a unui tăuraș. Pe aici, mărite stăpâne, oamenii se hrănesc cu mâncăruri de pește gătite în zeci de feluri: la proțap, fierți în verdețuri, umpluți cu tocătură și mirodenii, prăjiți pe lespede, uscați la soare, macerați în saramură aromată, murați în oțet de miere, înăbușiți în spuză. Mulți locuitori ai Romaniei Dacice trăiesc din îndeletnicirea pescuitului cu plasa, harponul, vârșă, minciogul de răchită, undița, țepușă, schimbarea cursului apelor sau secătuitul și

multe alte feluri. Bogăția aceasta, se revarsă, de-a dreptu', primăvara și toamna, la sezonul ploilor, când apele ies din matcă, dăruind cu pește luncile și bălțile. Atunci când puhoaietele se retrag nu poți vedea minune mai mare decât colcăitul crapilor, știucilor, plăticilor, clenilor și morunașilor în ochiurile tulburi de ape. Sunt prinși cu coșuri de nuiete și încărcăți în care ori deversați în butii. Dăm aceste amănunte cu sfatul ca pe viitor cancelaria Măritului să perceapă nona și din astfel de bunuri, atât de trebuitoare întreținerii armatelor sale în vreme de campanie.

Pe apele curgătoare sunt amenajate iazuri cu mori, vâltori și pive, care macină grăunțele și pregătesc țesăturile, făcând un fel de abă, în diferite culori, căreia i se zice pănură. Am întâlnit, nu departe de fosta capitală a provinciei Dacia, un râu întreg împânzit cu mori și vâltori de lemn, încât apa aceea năvalnică, curgătoare printre cei mai fâlnici munți, se cheamă Râul cu Mori.

A treia bogăție a țării dacilor este mierea și ceara. Aici toate, casele au pe prispe stupi: în poienile pădurilor și în zăvoaie de lunci te întâmpină cu zumzet prisăci cu sute de coșnițe și nu puține sunt așezările care trăiesc din păstoritul albinelor. Am întâlnit sate-prisăci statornice, dar și din acelea mișcătoare, în căutarea unor anume păduri și ierburi la vremea înfloririi. Trăiesc în țara asta, luminate stăpâne, albine felurite de cele pe care le-am întâlnit în Panonia sau Asia, mari cât viespii încât albinele răpitoare și viespii nu reprezintă pentru ele un pericol. Trăiesc și fac mierea în coșuri de nuiete copăcite cu lut, ori în scorburi de copaci. Prisăcarii sunt atât de meșteri în meseria lor încât obțin miere pe soiuri de flori, cu anume arome și anume culoare: floare de luncă, floare de tei, de trifoi, de tătăneasă, de măcieș și chiar miere de pin neagră-chilimbarie, întremătoare pentru orice fel de slăbiciune. Din ceară, ei fac torțe parfumate, care se bucură de mare căutare la Ravena și la Constantinopol. De aici ajung ele la curtea măritului nostru rege, făcând ocolul lumii, ceea ce trebuie luat aminte. Oamenii pământului, dar și nobilii, practică aici un soi de vânătoare cu

mare folos, care cere îndemânare, pricepere și rezistență. Se cheamă brăcuit și se practică, mai ales, primăvara și toamna. Aceasta constă în căutarea și găsirea stupilor roiți prin necuprinsele păduri, cu ajutorul unui corn de bour, plin cu miere, la care trag albinele culegătoare din împrejurimi. Ele îl conduc pe vânătorul de miere la stup. Am luat și noi parte la un brăcuit, la Cheile Davei, și ne-am ales cu miere și faguri cât am putut încărcă pe spinările a zece cai. Când va să vină stăpânul nostru, Luminatul și Nebiruitul, la vânătoare de zimbri, aminti-ți-i și de acest soi de petrecere nu ne îndoim că va să-i placă !

Despre medicație ar fi multe de spus. Ca și despre adepții lui Esculap, medicii umblători, ctiștii și farmacotecile ambulante. Sau despre bătrân de la cetatea Biharea, făcător de minuni cu o rădăcină ce se cheamă „untul pământului” și cu încă una numită „tătăneasă”. Tomuri întregi am putea scrie despre schimnicii ctiști de la Muntele Omului, care țin în mare secret un rețetar vechi de o mie de ani, prin table cerate, cu toate buroiunile de leac pentru răceală, pentru întremarea puterii, pentru subțierea și înăsprirea sângelui, pentru nesomn, aprindere și nădușeală, pentru negi și bătăături, pentru viermi și bube, pentru sporirea bărbăției, rodnicia sau stârpirea pântecului de femeie, pentru dinți și răni infectate, pentru mușcătură de șarpe și putrezire de os, pentru o sută și încă o sută altele. În tratarea bolilor localnicii folosesc răsuflătorile: cu ape calde și bulbucoase ale pământului, multe dintre ele amenajate ca termele de la Roma, Ravena, Atena sau Constantinopole. Le-am aminti pentru știrea ta, înțeleptule, pe cele mai de seamă, care fac minuni, la Biharea, Mehadea, Germisara, Aquae, Sovata, Lacul Sărat, Alutia sau Izvoarele Samusului. Acestora li se adaugă multe bălți cu nămoluri tămăduitoare, cu ape sărate, deasupra cărora plutește trupul omului și voie nu se poate îneca. Tămăduitorii, de tot felul, unii șarlatani, alții cu adevărat făcători de minuni, cunosc și istorisesc o mulțime de eresuri și farmece, de formule magice care însoțesc practica medicației. În această țară, umblător negrăbit fiind, te miri și te tot miri de

înțelepciunea oamenilor, de obiceiurile lor, de cântece și jocuri rânduie la sărbători, atât de neobișnuite încât ai încredința că ei, dacii asoni, vin din altă lume. Fiind iubitori de vorbă, firi deschise, prietenoase, ei povestesc mult. Mai ales în nopțile lungi de iarnă istorisesc așa încât istorisirea a devenit îndeletnicire ca la vechii greci. Poveștile lor vin dintr-o lume fabuloasă, a închipuirii, fiind locuite de zâne, zmei, spiriduși, vâlve și alte arătări având rostul zeilor și zețelor de la greci și romani. O poveste cu mult tâlc e aceea despre tânărul care a dobândit tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte. După ce am ascultat-o, amintindu-ne noi și de întâmplarea cu cetatea Cronosdava, credem că este nimerit să atrageți atenția Marelui Han asupra ei, știut fiind că la neamul acesta, bătrân și înțelept, de oameni de la început de lume, se petrec multe neînchipuite lucruri, și învederată fiind teama de îmbătrânire și moarte a Stăpânului Lumii. Printre altele am cules multe și demne de încredere mărturii în legătură cu credința acestora că morții nu sunt morți de tot sau, ca să fim mai bine înțeleși, viața unui om are mai multe chipuri și înfățișări. Așadar, spiritele morților mai sălășluiesc o vreme în casa în care au viețuit, au simțuri și pofte, numai că nu pot fi văzute, materia din care se întruchiează fiind invizibilă și penetrabilă. Cei vii îi ospătează 42 de zile cu bucate și beuturi alese, îi invocă prin amintiri și întâmplări onorante, organizează serbări și petreceri în memoria lor.

După o vreme, spiritele decedaților, adică a acelor care au renunțat sau au fost nevoiți să renunțe la acest strai al vieții, devin spiriduși și vâlve, sălășluind în animale, copaci, pietre, lacuri.

Înainte de a încheia raportul nostru, rezultat al unei trude îndelungate, meticuloase și nu lipsite de primejdie, se cuvine să vă mai spunem, Mărite Stăpân, că oamenii României Dacice sunt foarte apropiați sufletește de animalele lor, fie ele oi, ori comute, cai sau altceva.

Le îngrijesc cu pricepere și devotament în adăposturi asemănătoare cu cele ale oamenilor. La solstițiul de primăvară le

purifică prin fum de rășină și pucioasă, le dezleagă de vrăji. Caii, boii, vacile, caprele, oile lor sunt așa de mari și de frumoase pentru că iarna și-o petrec în adăposturi călduroase, din bârne tencuite, acoperite cu trestie sau cu paie; sunt hrănite și adăpate de mai multe ori pe durata unei zile și ale unei nopți. Ne-am minunat, Mărite Stăpân, nu o dată, văzând vaci care la o singură mulsoare slobod câte 3-4 burdufuri de lapte, măsurat aici cu un vas de lemn, numit vadră sau șistar, cu o capacitate de zece măsuri grecești.

Multe dintre soiurile de animale și păsări sunt considerate sacre. Uciderea lor aduce nenorociri. Bunăoară, bourul nu poate fi vânat decât în anume perioade ale anului și după un întreg ceremonial de inițiere și invocare; caii, într-o zi a anului numită Sânvăsâi, se prefac în flăcăi chipeși, urmăresc și joacă fetele care nu le țin prin sărbătoare ziua, până le omoară sau le rătăcesc mințile. Există un joc al călușilor năzdrăvani, însoțiți de măști, vrăji și un întreg lanț de interdicții. Costumația, mișcările, muzica năvalnică, totul, totul, Stăpâne, e ceva ce ochii noștri nu au mai văzut, iar urechile nu au mai auzit. Un spectacol ca acesta ar face faima hipodromului de la Constantinopol și l-ar încânta chiar pe înțeleptul Fiu al lui Tengri. Cerbul, câinele, șarpele casei, ariciul, sunt sub ocrotirea zeilor și au dat ființă la istorii care ar încânta urechile Înțelepciunii Tale.

Noi, Constantius Elinul și Lizinius Brencus, nevrednicii Tăi slujitori, ne închinăm Ție cu urări de sănătate veselă și bucurii durabile, întru norocul celuia pe care cu neîntrecută pricepere și credință îl slujești. Și ne rugăm de iertare pentru întârziere, ca și pentru omenеștile noastre greșeli, de neocolit într-o astfel de misie. După un raid prin orașul obârșiei noastre, având ca rațiune tot o secretă și importantă misie, cu care Domnia-Ta ne-ai încredințat, va să venim să ne închinăm și să teamă pentru trudele cu care ne-ai îndatorat.

Tengri, Nemuritorul și Necuprinsul Cer Albastru, să ocrotească împărăția Lumii și a Marelui Han, strălucitul Atila.

MESAJUL SPIONULUI CHIROS, PENTRU ATILA, PRIN OLĂCAR

*Chiros nemernicul, către Luminatul Stăpân
(întâia săptămână din august, 451)*

Celui născut din Tengri, Necuprinsul Cer Albastru, cu închinare umilă și urări de sănătate, întru slava neamului hun și trăinicia împărăției sale!

Am cerut cămărașului, umblător pentru ridicarea tainului cuvenit pentru întreținerea oștirii, olăcar pentru mesaj grabnic adresat Măriei Tale. La cei cinci porumbei călători, încredințați mie de măritul Bareza, instructorul și comandirul trupei de iscoade, a trebuit să renunț și din economie, dar și din prudență. Marcgraffii daci cresc cei mai iuți șoimi de vânătoare, unii dintre aceștia, numiți uli porumbari, fiind meniți anume să vâneze porumbeii de poștă. Prudența mi-o justific prin aceea că marele comite Vetraniu, a cărui încredere sunt nevoit s-o câștig, e un bătrân viclean, sucit și bănuitor. Tătânele său a slujit ca vestit general în oastea bizantinilor, sub Valens-împărat, trăitor pe vremea lui Balamber, veneratul moș al Domniei-Tale. E un om cultivat, vorbește limba romanilor, limba neamului meu, huna și alana, mai cu plăcere se folosește de limba dacilor, pe care tot mai puțin oameni o întrebuințează, așa încât, la ospete se întâmplă să le amestece. Deocamdată nu-mi dau seama dacă îți este cu credință ori numai fățuiește credința. Despre Luminăția-Ta vorbește cu alese cuvinte de laudă, socotindu-Te cel mai drept și mai înțelept între regii neamurilor, cărora neamul său a fost nevoit să se supună cu îndatoririle sau numai cu alianța.

Prăvălie pentru negoț am întemeiat la Craiva, loc întărit între steiuri de munte, dar la răscruce de drumuri, unde s-au roit locuitorii din Apulum după plecarea romanilor. Am cercetat însumi, dar și prin oamenii mei, care a fost sfârșitul iscoadei ce m-a precedat, alanul Kabur. Sunt dovezi că, mergând mahmur, după o noapte de petrecere cu vin aspru, din loc pietros, acea dublă iscoadă a domniei-tale, s-a întâlnit cu coarnele unui bour. Nu am aflat nimic despre slujitorul său, dublura dublurii, dispărut tot atunci, fără urmă, în codrii de pe Valea Marisului. Pe aici, Luminatul, drumurile sunt nesigure, pădurile nu au sfârșit, apele curg învolburate, lotri sunt tot atâția cât și oameni de treabă, . Localnicii par cu toții născuți să vegheze și în fitece străin văd un dușman, încât nu mă sfiesc a mărturisi că-mi port cu mare grijă zilele.

Mai dau știre că acest Vetraniu, marcgraf de Trei Ape, comite de Marissia și taraboste, cum se numește pe sine, adică omul pe lângă care m-ai încredințat cu vegherea, a întemeiat așezarea numeroasă, cu cetate puternic întărită, la locul numit Arini, pe valea unui pârau ce se varsă în Apele Surori. A făcut-o, zice, din pricina cetelor de gepizi, și ostrogoți care, nesocotind poruncile Atotputerniciei-Tale, pătrund pe Maris și pe Crisii și se dedau la jaf, având grijă să poarte armele și îmbrăcămintea Asimuților din Tracia Constantinopolei, ale altor seminții către care îndreaptă dinadins mânia Ta. Însumi nu am verificat cât adevăr este în legătură cu aceasta și se pare că nu numai comitatul condus de Vetraniu, ci și cele de pe Tierna, Tibiscum, Samus, Piretus, Visio și Tissia septentrională supuse unor regi federați, ale căror nume nu mă încumet să le scriu, deoarece ei au mare trecere pe lângă Fiul Cerului, obișnuiesc să-și facă parte din tainul Vostru. Pălcurile de călări ale comiților din Dacia Romană îi iau pe acești lotri drept ceea ce vor ei să pară, pedepsindu-i cu paloșul, cu arcu și sulița, cel mai adesea cu funia și țeapa. Aici consider că este izvorul neînțelegerilor dintre Rumnuc, regele federat al asonilor dacici, și Edecon, Valaric sau Ardaric ai căror oșteni ies mai puțini la

numărătoare după aceste încălcări. Din discuțiile pe muchie de cuțit, purtate cu căpeteniile războinice de aici, am înțeles, Măritule, că pedepsirea făloșilor goți nu e lipsită de încuviințarea Ta, fapt pentru care ei îți sunt recunoscători și credincioși foarte.

Cât despre misiunea întâia cu care m-ai onorat, luminat Han al Hanilor, îmi este peste putință să o duc singur și cu folos până la capăt. Copila pe care ai întâlnit-o la acea vânătoare cu șoimi e odrasla unei mari căpetenii, din neamul dacilor costoboci amestecat cu Alanii Albi, trăitori la așa-zisul Vad al Barbarilor, pe lângă izvoarele apelor numite de localnici Visio, Samus, Moldau și Piret; se cheamă Elena, după botez creștinesc, Ildiko, în limba neamului Tău. După tată se trage din vechiul neam al regilor daci, trăitori peste limesul vechii împărății, iar, după mamă, sângele ei este amestecat cu acela al alanilor. Spiritul războinic, mândria și dârzenia acestei familii, despre care pe aici se vorbește mult, îndreptățesc credința în această origine. Știrile pe care Le ai sunt bune. În adevăr, trăiește de puțină vreme la curtea comitelui Vetraniu, unchiul său. Adică, de când căpeteniile de sub conducerea părintelui ei uneltesc întru nesupunere, nemulțumiți nu atât de stăpânirea Ta, cât de deseale stricăciuni din partea regilor federați, sarmați și germanici. Încă nu o am văzut, fiind această copilă plecată adesea la vânătoare, îndeletnicire după care se dă în vânt precum bărbații, sau în prelungite ospeții la verii și verișoarele sale dintr-un neam ce pare a fi răspândit în toată țara dacilor dintre munți. Din spusele altora am aflat că această copilă, pe care Luminăția-Voastră a întâlnit-o la izvor cu surpriza de a fi dat peste o nimfă, s-a împlinit a fată în desăvârșirea unei frumuseți cum nu s-a mai văzut. Nu are decât 15 ani și deja cunoaște câteva limbi ale marilor neamuri; unchiul său, duxul fiindu-i dascăl întru învățătură și bunele purtări. Gândul său ascuns, zic intimii ai căror limbă am dezlegat-o, este să o trimită la Constantinopole sau Ravena, dorind el înrudirea cu împărății sau, mai bine zis, înnoirea unei vechi înrudiri, de sânge. Mintea fetei e pe măsura frumuseții, încât, pe aici, despre asta s-au

născut cântece și istorisiri zise la șezători și ospete. Cunoaște istoriile tuturor regilor și împăraților neamurilor din vechime, numește cu ușurință semințiile care alcătuiesc necuprinsa Ta crăie, cu regii și căpeteniile lor; nu suferă prostia semenilor, dar se prăpădește după podoabe și veșminte frumoase.

Are multă tinere de minte, e iscusită în jocul de intrigi și cea mai de seamă a ei plăcere e să se joace cu inimile și slăbiciunile nesăbuiților (iartă, stăpâne!) ce se îndrăgostesc de ea. Se zice că adevărata pricină a plecării ei de la casa părintească ar fi aceasta și nu tulburările ce se pun la cale prin acele părți ale împărăției Tale. Ba, mai mult, se vorbește că un tânăr de neam bun, nepot sau strănepot al regelui costoboc Piriporos, ar fi îndrăgit-o ca un jucat de vrăji, numai că ea nu se gândește la nimic alta decât la unirea cu neamul împărătesc al romanilor, ba chiar cu un urmaș al Mărimii-Tale, pentru că așa au destinat-o la naștere ursitoarele. Deocamdată, pentru mine acestea rămân vorbe de cercetat, ca om îndrituit să mă pot numi „agentul vieții” și supusul îndatorat cu viața Atotputerniciei Tale. Curând va să-mi mut casa de negoate la cetatea Arina a comitelui Vetraniu, de unde voi trimite știri pentru adevărul cărora însumi mă prezint să plătesc cu viața. Mi-ar face trebuință, pentru izbânda misiei mele, o fată frumoasă și cultivată, din școala slăvitului Bareza și a veneratei Tale soții, Kreca, ba chiar îndrăznesc s-o numesc pe roaba Calipso din Trepizonda, pe are de copilă o știu și o socot singura potrivită pentru această gingașă întreprindere. Dacă ea servește ca agent la Ravena sau Constantinopol, merită osteneala de a fi înlocuită și trimisă, cu pază bună, aici. Eu, ca un grec nobil și neguțător vestit ce mă aflu, conform statutului convenit cu înțeleptul Bareza, am zvonit că va să-mi sosească o nepoată frumoasă, învățată și petrecută prin lumea cea largă.

Tengri, Necuprinsul Cer Albastru, să vă aibă mereu în grija pentru fericirea, bunăstarea și liniștea neamurilor asupra cărora Te-a făcut ocrotitor și stăpân. Trimit binefăcătorului meu, prin olăcarul cu

zurgălăi, Kragil, un corn de bour plin cu miere tămăduitoare de tuse, învârtoșarea sângelui și ostoirea bărbăției, căreia dacii din munți îi spun „inimă de matcă”. Mai trimit un căuș din lemn de paltin cu extract din mugurii de jepi care cresc pe plai de munte și care, turnat cu picătura în apa de scaldă, dă trupului vigoarea tinereții. Aur, Mărite, strâng cu mare trudă localnicii din vaduri de ape și de prin adâncate gropnițe rămase de pe vremea stăpânirii romanilor, însă ei spun că tot ce agonisesc trimit regelui lor Rumnuc pentru a-l trimite curții Tale. Stăpânului meu, Bareza, o să-i cer câțiva agenți de neam dalmat, ca, în cunoștință de cauză, să supravegheze și activitatea aceasta, lăsată, deocamdată, și e lucru de mirare, pe seama unor comiți, marcgrafi sau regi care cu greu își mai pot purta veșmintele din pricina atâtor podoabe.

MESAJUL LUI CHIROS CĂTRE BAREZA, CĂPETENIA SPIONILOR

Ca un nemernic slujitor mă închin Ție, cu urări de sănătate, implorând zii neamului meu și pe atotputernicul Tengri să Te ocrotească și să Te îndăruiască, până la noian de ani, cu toate plăcerile vieții. Cel ce-l slujește pe Fiul Cerului să-l mai ierte o dată pe nevrednicul său slujitor. Pe aici a fost o iarnă cum nici băștinașii nu au mai auzit să fi fost cândva. Nici un olăcar nu a mai străbătut drumul scurt al Asiei prin trecătorile Daciei, acestea, încă de la sfârșitul toamnei, fiind închise. Dacă s-a imprimăvărat, am dat zbor, pe rând, la trei porumbei. Dar comitele Vetraniu mă pândește cu ochi mulți și neadormiți. Mesajerii mei nu aveau răgazul să se rotească măcar o dată asupra pădurilor de la Măgura că și erau luați în gheare de ulii păsărari dresați. Sunt, stăpâne, astfel de uli, încă o dată mai mari decât șoimii albi ai Domniei-Tale; au ghearele precum cângile de pescuit, încât nici o pasăre nu poate să le scape. Câțiva bătrâni localnici îi dresază pentru vânătorile acestui viclean marcgraf și ale frumoasei sale nepoate. Are el, comitele Vetraniu, o uliuță șoimană care face ouă și scoate pui pe umărul stăpânului, săgetează țăriile cu iuțea fulgerului, înhață fără greș prada și nu se să atace mielul, vulpea, țapul, ba, chiar lupul. L-am sfătuit pe comite să pregătească din acea nemaîntâlnită prăsilă măcar două exemplare pentru Măria-Ta. Eu, dacă am văzut că nu răzlesc astfel, am slobozit trei porumbei deodată, nădăjduind să-l pălesc. Trei ulii au săgetat deodată văzduhul și imediat a nins cu pene albe de parcă ninge, stăpâne, și în sufletul meu, știind cu câtă nerăbdare aștepți mesajul. De teama supărării Tale, de mai multe ori am vrut să pun capăt nemernicelor zile ale robului tău. M-am plâns comitelui, el a

zâmbit pe sub mustața surie și mi-a spus că nu poate opri înmulțirea păsărilor cerului, care adesea îi păgubesc ograda, și că toate vietățile lăsate de Dumnezeu pe pământ trebuie să trăiască; că e spre folosul și în întâmpinarea poruncilor Atotputerniciei Tale, Atila, chiar așa a zis, Atotputerniciei, pentru ca nu cumva știrile din necuprinsu-Ți regat să se scurgă la romani; m-a compătimit pentru neprețuiții mei mesajeri care, zicea el, tot zâmbind pe sub mustață, ar fi fost mai de folos pentru o tocană cu verdețuri, stropită cu miedul ieșit din iarnă și, pe toți zeii, stăpâne, în vreme ce mă lua peste picior, șoimița aceea corcită mă sfida privindu-mă dintr-o parte și cârâind un fel de râset mai nimerit decât o batjocură. Nu am avut stare de liniștire cu gândul la biciul mâniei tale, așa că am trimis la drum, cu semnul Tău de trecere, aceștia doi slujitori ai mei anume să-ți vorbească următoarele: domnița Ildiko, gândul frumos al măritului Han, e bine, sănătoasă și pe zi ce trece tot mai împlinită în frumusețe, dar cu sufletul și cu inima tot copilă se află: vânează cu șoimi, cu copoi, cu arcul și ghioaga, se scaldă seară de seară tot la răstoaca aceea, unde n-am cutezat să mă duc și nici n-aș putea, din pricina vicioasei Calipso, o farmazoană și o armăsăroaică din acele cum numai la Roma cea veche au mai trăit, de le zicea Lupe adică vânzătoare și vânatoare de amor. O vreme, domnița nu a ieșit din pricina unei glezne, pentru care comitele a chemat un vestit vrac din Muntele Sfânt al vechilor daci, căruia i se zice Cogaion. Vraciul acesta, pe numele său Ziloibal, ceea ce înseamnă „veșnic viu și puternic”, face multe minuni, cunoaște taina vieții și a morții, prevestește și ar merita să-l caute, Măria-Sa, pentru doritul oracol, fiindcă lui nu îi este îngăduit de legile acestui gin preoțesc să se îndepărteze de altarul din munți decât numai de la răsăritul până la apusul soarelui, astrul în numele căruia slujește. În afară de asta, de mirare e că numără mult peste suta de ani și nu poate face un drum atât de lung. Dacă Fiu Cerului dorește, el, înțeleptul, ar fi onorat să-l aștepte la Altarele Cerului din muntele Cogaion. Curând, stăpâne, adică îndată ce se vor fi topit zăpezile din munți, o să trimit alte știri. Mă rog, într-acestea,

Măriei-Voastre, să-mi trimită olăcari în chip de negustori, arme de vânatoare, mirodenii și cărți de la Constantinopole pentru marcgraful Vetranu; parfumuri și unguente pentru Domnița, ca să nu bată la ochi rosturile noastre pe aici, deși cred că Cerberul pare a bănuia ceva. Mai aduc la cunoștința Luminăției Tale, că în această iarnă grea, hărăpoaica neîmblânzită, Calipso, mi-a făcut multă trebuință, ea având darul de a încălzi mai bine decât o sobă de bălegar din corturile Panoniei. Acum, însă, mă rog pentru o vorbă pe lângă regina Krecă, în nădejdea că va să-și cheme ogarca înapoi. Mă tem pentru liniștea și, iartă-mi vorbele, chiar pentru neprihănirea copilei de a cărei educație pare să se ocupe. Spuneai, stăpâne, că încet, încet, mă pot face mesagerul tău pe lângă tânăra prințesă pentru a strecura gânduri despre mărirea ce o așteaptă, pe ea și pe neamul ei, ce va putea trece întâiul în ierarhia semințiilor, popoarelor și triburilor care alcătuiesc Imperiul Lumii, punând osârdie vicleană în acest scop și pe lângă duxul Vetranu. Despre acest om nemaiîntâlnit ce să-ți mai spun? Ori că-mi citește mesajele, dar asta este cu neputință, ori îmi citește gândurile, ori e stăpânul unui spirit, ceva trebuie să fie, fiindcă știe în ce drumuri umblu, aducând șiret cuvinte de laudă despre iscoadele tale, pe care le numește „ochii cei neadormiți ai vrednicului Bareza”, despre gândul la o însoțire împărătească ori princiară a nepoatei sale și, hm, despre „talentele mele de observator, consilier intim și gramatic.”

Atât Zoltes Vetranus, cât și domnița, trimit gânduri smerite Luminăției-Sale, implorând pe Dumnezeul Creștinilor pentru sănătate, ani mulți în bucurii și glorie, pentru liniștea semințiilor bine păstorite un capăt la altul al lumii. Acestea sunt cuvintele amândurora, la care domnița Ildiko adaugă o rugăciune pentru sănătatea reginei Krecă, înțelepciunea, bunătatea și binecuvântarea neamului Hun.

Chiros Grecul, la 2 aprilie, prin olăcar special.

**MESAJUL ROABEI CALIPSO
CATRE REGINA KRECA
(prin porumbel călător)**

*Binefăcătoarea mea stăpână, mărită Doamnă,
întâia venerată între soțiile Marelui Rege*

Mă închin cu urări de sănătate Luminăției-Tale și trimit primele vești, fără ocolișuri, așa cum mi-ai poruncit. Am ajuns cu bine în țara asonilor, numită și Romania Dacică. Datorită influenței grecului Chiros am fost primită în slujba comisului Vetraniu, un bătrânel bănuitor și nesuferit. Deocamdată slujesc printre roabele curții, însă fac diferite servicii, servicii la care pe aici numai eu mă pricep, domniței Ildiko prințesa care se bucură de atenția specială a Domniei-Tale. Așa cum mi-ai poruncit, voi face și desface multul cu pământul ca să devii camerista și intima ei, ceea ce nu se arată a fi prea peste poate, deoarece îi place să se îmbrace și să se poarte precum doamnele de la curte voastră și de la palatele Constantinoplei. În taină am și purtat o scurtă vorbire și mi s-a părut că ceea ce știți e doar fața aranjată a lucrurilor de care chiar șiretul Chiros s-a lăsat înșelat. Cu adevărat o interesează politica Imperiului Scitic, intrigile de la curte, poziția pe care înșivă o dețineți în palat, rolul și influența celorlalte regine, mersul ambasadelor, relațiile cu Ravena și Constantinople, și multe altele, firești pentru căpetenii și oșteni, iar nu pentru o domniță de anii ei. Tengri, Slăvitul Fiu al Cerului, nu ți-a spus că a cunoscut-o pe această prințesă în toamna trecută, când a făcut vânătoarea cu șoimi la izvoarele Samusului. E sigur că Marele Han a confundat-o cu o nimfă sau cu Santa Diana a locurilor. Atunci mai era o copilă. Acum,

s-a împlinit femeie și adevărat frumusețea ei nu are seamăn. Am colindat tărâmurî, am cunoscut mari cetăți și palate, însă o făptură ca aceasta eu nu am mai văzut. Nici măcar la strălucita Voastră Curte, dacă îmi îngăduiți să spun adevărul. O zeiță cu apucături de bărbat, așa e această Ildico, mărită Doamnă. Gîngașă ca floarea de nufăr, ambițioasă până la nebunie, curajoasă precum Heracles. Ascendența ei asupra bărbaților greu îți dai seama de unde vine: din voluptatea întregii făpturi, din ochii verzui-aurii nefiresc de mari, a căror lumină și culoare se schimbă și numai la o adiere de vînt sau o clătinare de gînd, la răsărit sau la apus de soare?! Numai ei, ochii acestei prințese, sunt în stare să stărnească nebunie și războaie în lume. Ar urma desenul desăvârșit al gurii, ceva cum nu întâlnești chiar dacă ai cerceta cu amănuntul toate femeile de la Baikal la Rin. Ar trebui să fii bărbat ca să v-o pot înfățișa, deși ca femeie am avut avantajul s-o cercetez de cîteva ori despuiată de veșminte, la o răstoacă a pârâului, unde obișnuiește să se îmbăieze după scăpătatul soarelui. Un sătean, unul din prostime, dacă ar zări aceasta sălbăticiune, ar crede că a întâlnit o știmă a apelor, o zână a locurilor acestea împădurite, și ar lua-o din loc ca bîntuit de duhuri. În puține cuvinte aș putea rezuma calitățile de apreciat cu privirea: Are vârsta râvnită de bărbați, 15 ani, talia mlădie, precum sabia Stăpînului Lumii, piciorul potrivit și pentru vînaătoare de cerbi, și pentru sucit mințile bărbaților. Pieptul e rotunjit să alăpteze ființe zieiști, gâtul, prelung, se arcuiește ușor ca și acela al unei paseri de apă. Aflînd eu cine îi sunt strămoșii, gîndesc că această fată reprezintă tot ce a dat mai desăvârșit amestecul de sînge dintre rasa noastră, de la soare-răsare, și a lor de la soare-apune. În ființa ei se întîlnesc toate tipurile imaginabile de femeie: femeia galantă din palatele împăraților romani, femeia pioasă și pură, femeia cultivată, femeia politică, femeia intrigantă, femeia oștean, femeia copil, curtezana interesată, curtezana desfrînată, mama, prințesa, regina și roaba. Stăpână, știu cît îți datorez și știu cît preț pui pe buna mea credință. M-ai crescut de copilă lângă patul și ghergheful tău, m-ai

ocrotit ca o mamă, mi-ai cultivat darurile cu care te slujesc ajunsă în floarea vârstei, de aceea nu pot să te mint, să te amăgesc, să îndulcesc un adevăr amar. Sunt datoare să-ți ocrotesc cu puterile mele prestigiul și autoritatea între reginele regelui nostru, prețuirea marelui Tengri pentru cea care i-a dăruit fiu destoinic, i-a vegheat tinerețea învolburată, l-a condus prin țesătura de intrigi în lupta pentru tron; căruia i-ai slujit Tu, cea mai gingașă făptură și cel mai ales suflet din câte a plămădit neamul său. Ai fost și ești frumoasă, în ciuda anilor. Însă, repet, trebuie să cunoști adevărul în căutarea căruia m-ai trimis. Făptura acestei fecioare e minunat de frumoasă, destul de înaltă și admirabil făcută încât vorbele nu pot apropia realitatea, iar comparațiile devin banale: un păr ondulat, de culoarea grâului copt, îi încadrează fața ca o aureolă, punând în lumină puritatea și strălucirea tenului alb-măslinii cum mai spuneam; adevărați ochi de vrăjitoare, de șaman în transă după îndestularea cu sămânță de mac și de cânepă mare, nu sunt numai frumoși, unici prin mărimea lor prelungită înspre tample, ci și inteligenți, vii, vorbăreți, care te fulgeră sau te umplu de farmec, ei fiind porțile unui suflet tumultuos, înflăcărat, în continuă revărsare; profilul nasului e cel roman, mersul e cel nobil și grațios al femeilor din Aravia, India sau Palmira, al mândrelor alane, încât pare o acrobată care a crescut umblând pe funie. Toate acestea pălesc, Preamărto, comparate intimitățile făcute să fie privite doar de către zei și regi: un grumaz prelung și arcuit ca de lebedă, terminat în puf cu grăunțe de aur, așezat pe umeri de statuie grecească; sânii, doi harbuzi de volgaria în preajma pârguirii, doi hulubi albi-arâmii, cu ciocurile smălțuite, mereu gata să-și ia zborul cu o forță care i-ar apropia de cer. Pentru mijlocul subțire, dar puternic, amintind trunchiul unui mestecăn în furtună, pentru coapsele prelungi și fără astâmpăr, pentru pubisul abia desenat sub freamătul unui pântec feciorelnic, împietrit la vârsta de treisprezece ani, ar trebui să fii zugrav de icoane la Niceea, Cezareea sau Constantinopole ca să găsești cuvinte potrivite de prețuire. Să adăugăm, mărită stăpână, că vorbește frumos și se

exprimă cu ușurința unui tălmaci în mai multe limbi ale marilor seminții? Se zice că Măritului Han, soțul Vostru, i-a răspuns în limba ciripită a hunilor ca și când ar fi îngânat un cântec de dragoste. Ce vă mai pot spune pentru a completa acest portret? E o bună creștină, care nu uită, indiferent de starea sufletească în care se găsește, să se roage dimineața și seara în bazilica din curtea cetății unchiului său, el însuși slujind ca preot, instruit în orașul lui Constantin. Aceasta este tânăra Ildiko, cea care a cucerit mintea și inima regelui nostru și regelui lumii, într-atât încât, la venerabila vârstă de 60 de ani, intenționează să o facă regină, chiar dacă pentru scopul acesta ar porni război și ar reteza capetele celor ce i se împotrivesc.

Temeți-vă și vegheați, Doamnă! Un gând mă scurmă de când reușit s-o cunosc: Atila, Născutul din Tengri, a cucerit sute de seminții și a clădit cu arcul și sabia un mare imperiu; Ildico e întruchiparea unui spirit nefast, menit să-l cucerească și să-l distrugă pe Regele Lumii. Iertați îndrăzneala și sinceritatea roabei Voastre, care așa a înțeles să vă îplinească porunca.

Olăcar din Pâlcul Săgeților va aduce dublura acestui mesaj. Păsările de poștă secretă sunt vâdate cu dibăcie de șoimarii acestor comiși și maragrafi, care au pichete din loc în loc, de-a lungul limesului ce marchează întinderea ținuturilor lor, de la Istru până în septentrionul îndepărtat. De aceea următorul mesaj Vi-l trimit prin olăcarul negustorului Chiros, care e „spion al vieții” în slujba directă a regelui nostru și, după cum știți, deocamdată, îi sunt supusă.

Tengri și toți zeii cerului s-o ocrotească pe stăpâna și binefăcătoarea mea, păstrând-o întâia pe tronul inimii marelui Atila.

(Trimisă din cetatea Arini, la început de răpciune)

**AL DOILEA MESAJ, TRIMIS DE CHIROS,
ISCOADA, ÎN TABĂRA DE LA VINDOBONA,
PE LINIA DE POȘTĂ CASPICA, VOLGA, TISA,
AL PICHETELOR DE OLĂCARI CU ZURGĂLĂI**

Preamăritule, fericit Fiu al Cerului. Stăpâne

Ștafeta cu știri de la fiul tău, Ellac, regele Acatzirilor, Uigurilor și Volgarilor, a ajuns astăzi la stația de lângă Apulum, pe Maris, și nu la Napoca, pe Samus, sau la Vadul Barbarilor, drumul ei obișnuit.

Se pare că prin părțile acelea liniștea necuprinsului tău regat e tulburată de căpeteniile dace și alane, nemulțumite de asuprirea ostrogoților și gepizilor, supuși ție. Pe aici se vorbește că prea multă încredere și mărire dai regilor vasali ai semințiilor germanice din împărăția ta, încât aceștia îi nedreptățesc cu silnicii de tot felul pe cei ne asigură hrana cea de toate zilele și povara campaniilor de război. M-am convins și eu de adevărul acesta, pe care mai marele oștirii Onegessius, îl știe, însă prea multe lucruri îl leagă de Edecon, Ardaric și Valaric, încât să nu-și poată impune voința. Iartă îndrăzneala nemernicului tău rob, dar mă simt dator să te informez că și Rumnuc și Vetraniu, sfetnicul său cel mai apropiat, cred că pe huni o să-i coste un preț incalculabil independența tot mai vizibilă a acestor semi războinice, care niciodată nu ți-au fost cu credință, altfel, decât de frică.

Venerat Stăpân, mă bucur că acest al doilea mesaj este mai întemeiat decât primul. Aici, între munți, semnele iernii au venit mai curând decât ne așteptam, vremea s-a stricat, ninge, bat vânturi tari, se lasă pâcle groase, încât și cei mai buni porumbei se rătăcesc pe drumul

taberelor tale. De altfel, cu acești mesageri am necazuri. Cineva le-a oblicit rostul. Alaltăieri aveam șapte, îi vegheam ca pe ochii din cap, ca să constat astă-diminează că mai sunt doar cinci. Mă vei certa, și o merit, pentru întârzierea știrilor și mă învinuiești că duble servicii aş face de aici veneratei tale soții, înțeleapta Kreca. Cu alte cuvinte, înțeleg că mă consideri iscoadă dublă, ori, în cazul acesta, nu-mi mai rămâne decât să iau otravă ori să mă pustiesc în lume. Pasăre, pește sau șarpe de-aș fi, tot n-aș scăpa de ochii tăi cei mulți cât nisipul deșertului. Nu te îndoi, stăpâne, și nu chinui cu bănuiala neînsemnatele mele zile. Crede robul care mănâncă de zece ani pâinea ta cea bună. Numai la auzul numelui tău, rostit în însutite feluri, știindu-te mâniat, mă cutremur. Acea descriere a prințesei Elena, mai grăitoare decât icoanele din bisericile romanilor, o singură persoană ar fi putut s-o facă – iscoada Calipso – serva și intima soatei Tale preferate, mărita Kreca. Am greșit, stăpâne, îndreptând celea-ți privire asupra ei. O știu vicioasă și cu toate păcatele neamului său. Recheam-o și fă să fie trecută prin pedeapsa cu focul și apa, până va să mărturisească. Vei vedea că sunt nevinovat către tine. Sunt bucuros că nu mi-a cerut mie regina aceste servicii. N-aș fi putut refuza și știi bine de ce. Acum m-aș fi gândit la Tine din lumea liniștii. Aici, iscoada Calipso este utilă, chiar dacă slujește doi stăpâni. Nu cunosc o alta care s-o poată înlocui. În scurt timp a devenit camerista și intima domniței asupra căreia se îndreaptă cereasca Voastră privire. Pe iscoada Calipso o bănuiesc aprinsă de dragoste nefirească pentru frumoasa copilă, acea dragoste, lingavă și neîngăduită, pe care o practică, din exces de viciu ori alcătuire neconformă cu natura, unele dintre femeile Romei și Greciei. Mărturisesc că nu mă tem pentru siguranța protejatei Voastre. Deși tânără și neștiutoare, mintea ageră și cumpătarea îi sunt buni paznici. Voi fi mereu cu ochii pe ea și cer îngăduința de a interveni, dacă e cazul, fără a suporta consecințele mâniei reginei Kreca.

Olăcarii sunt gata de drum, iar eu mai vântur vorbe. Pe scurt, mărite Tengri: Domnița Elena s-a înapoiat din Munții Septentrionului, unde și-a vizitat rudeniile. Eu cred că într-acolo au mânat-o cu graba alte pricini, izvodite tocmai în palatele lui Marcianus. Domnița e abătută, trasă la față, mereu cufundată în gânduri. A pierdut până și plăcerea gătitului și pe cea a parfumurilor. Vânează cu patimă și pare pasionată de îndeletniciri războinice, în care bătrânul Vetraniu o inițiază ca pe un bărbat: lupta voinicească, lupta cu pumnalul, cu paloșul și ghioaga, cu sulița și arcul. Pune atâta sânge într-acestea încât îmi pare a fi avut ca tătâne pe chiar Zeul Marte. Melancolia de care vorbeam o fi o stare trecătoare sau e pricinuită de plănuirea unei însoțiri nepotrivite împotriva voinței ei? Sau totul are ca pricină insistențele unui tânăr chipeș, văr primar, pare-se, cu nume de astru, care, de pe când domnița avea doisprezece ani, la sorocul pețirii o tot ere de nevastă? M-a interesat acest neașteptat potrivnic al Măriei-Tale. Nu pare a fi trăit în lumea noastră. E prea învățat la anii lui, grămatic și tălmaci cum puțini am întâlnit. Prezența lui în preajma Elenei nu se recomandă, așa că m-am gândit să vi-l recomand ca tălmaci pentru ambasadele de la curtea lui Marcianus și a lui Constantinus. Însuși Vetraniu mi-a mărturisit, la un pahar de cidru, că tânărul îi urăște pe romani, care trimit repetate solii pentru însoțirea Elenei cu nepotul răposatului împărat Theodosie. Altfel, și te înștiințez cu toată bunăcuviință, stăpâna inimii Măriei-Ta s-a împlinit cu și mai mult farmec de când și-a schimbat firea. Un portret după obiceiul grecesc, nu pot trimite. Zugravul de la Margus întârzie să apară, iar Elena, ca o prea pioasă creștină ce este, mă tem că nu se va lăsa zugrăvită. Încerc, așadar, să completez chipul pe care arțhan l-ai cunoscut și pe care regina Kreca ți l-a înfățișat după raportul iscoadei sale. Farmecul acestei ființe i-ar putea iarăși purta pe greci peste mări și țări într-un război ca acela despre care istorisesc aezii. E o floare la vremea îmbobocirii, de o frumusețe inimaginabilă, cu trăsături de camee ce închid în armonia lor o putere de seducție care tulbură omul, indiferent

de vârstă și de sex. Poate că nu numai întâmplarea a făcut să i se dea acest nume. Crede, stăpâne, convingerea nemernicului tău rob, că prințesa aceasta nu e femeie, ci o adevărată minune a naturii, un dar al lui Dumnezeu potrivit pentru un rege ca Tine. La concursul de frumusețe re care anual îl organizează eunucul palatului lui Marcianus, prințesa noastră ar umbri cincisprezece ani la rând toate frumusețile acelei lumi. Făcută pentru a plăcea, iubește distracțiile. Vorbele sale sunt dulci și seducătoare, iar sufletește mi se pare cu totul cinstită. Are toate armele cu care să răzbească, fiindcă, iarăși repet, stăpâne, e ambițioasă, dornică de putere și influență. Se vorbește că, pe când împlinea zece ani, rugându-se în altar, a avut o viziune. Maica Domnului, zeitate importantă la creștinii din Dacia, s-a pogorât din icoana la care ea se ruga și a povățuit-o, zicându-i: „Fetiță neprihănită și credincioasă, ține minte vorbele mele! Să ai mare grijă de tine, căci răul și ispita te pândesc la tot pasul. Cândva vei cunoaște mărirea, ca prin sacrificiul mării să-mântuiești neamul și să te faci plăcută lui Dumnezeu.” Se spune că prințesa Elena are adesea viziuni și preocupări șamanice; că tot ceea ce profetește, se adevărește. Într-o zi, când cerceta raftul „cu mirozne și nade”, din dugheana mea, adusă anume de iscoada Calipso, am întrebat-o, prefăcându-mă că glumesc, cum va să sfârșesc eu. M-a străpuns, parcă nu cu ochii, ci cu doi aștri, încât mă străbătu un fior rece, și abia i-am înțeles răspunsul, care nu era răspuns, ci numai gest și sunet: hrș! și degetul ei arătător îmi trecu pe sub beregată. Degeaba a întors-o pe glumă, fiindcă și acum, amintindu-mi, simt tăișul sabiei și sudoarea rece a morții. Te mai înștiințez, mărite, că marcgraful Vetraniu se pregătește în taină să primească oaspeți importanți. Într-o vreme am crezut că Oebarsius, unchiul Măriei-Tale, Scotă, Berichus ori alt fruntaș din preajma Voastră, îndrăgitor de vânătoare, va să se abată într-acilea, ce nu e cu puțință, dacă totul se rânduiește în taină. În Calipso nu mai am deplină încredere. Așa că aş cere îngăduința s-o introduc în casa acestui hiclean comite pe nepoata mea, Iulia Afrodisia. E tânără, ageră la

minte și dispusă la orice sacrificiu în numele recunoștinței și vieții pe care amândoi ți le datorăm. Va informa și ea cu parola și însemnele mele, lucru despre care se cuvine înștiințat măritul Bareza. Sănătate veselă, braț tare și biruință asupra dușmanilor să-Ți dăruiască toți zeii neamului tău, iar Tengri să te aibă în buna sa pază!

MESAJUL REGINEI KRECA PENTRU CALIPSO

(prin porumbel călător)

Măritul, Stăpânul meu și Regele lumii, m-a muștrat pentru dubla misie ce ți-am dat. Am hotărât să citim împreună mesajele voastre. Chiros, însă, nu trebuie să afle. Necuprinsa împărăție a hunilor se pregătește de hotărâtor război, iar Chiros e sclav grec, priceput și devotat, dar grec. De viața ta să nu te temi. Voința regelui și stăpânului meu este voința Cerului. Prin urmare este și voința noastră. I-am dat cel mai bun fiu, am îngăduit aducerea pe lume a luminii ochilor săi, Ksaba, prințisorul cel mic; i-aș da regelui meu totul, chiar și viața, dar nu și locul pe care întâiul fruct al iubirii noastre îl merită pe tronul Huniei. Pe vraciul acela, ocolit de moarte, de-i zici Ziloibal, cercetează-l despre licorile cu care aș putea reaprinde inima regelui meu. În locul acelor cercei, dați în dar cu folos, Adamis, omul meu de afaceri, îți va trimite și tezaurul ultimei campanii la Apus. Lasă-l pe Chiros cu treburile lui. Tu, slujește și veghează. Deocamdată, regele nostru nici nu vrea să audă de plecarea vreunui fruntaș din Dacia la Constantinopole, dar-mi-te să plece prințesa care l-a învăluit în vrăji. De se va învoi stăpânul, pentru a-i face pe plac, fă în așa fel încât tu să-i fi însoțitoare. Turturele din Chitai, care scapă ulilor păsărari și șoimilor dresați, vei primi de la conducătorul convoiului de plute care la sfârșit de florar urcă la ocnele de sare de pe Maris. Tot el îți va aduce alte cele de trebuință. De Ziloibal, omul fără vârstă, este interesat și Cerescul nostru Stăpân. Nu e timp pentru tine și Chiros un drum cu lung popas la Cogaion. Cuvântul „îngădui” se amână. Pentru „porumbița aleasă” fii șoimul dresat, dar nu dezlegat. Dacă misia ta va fi cu folos, poți cumpăra dacul vrednic de tine. Toate femeile îmbătrânesc. Până și eu, Krecă.

SCRISOAREA LUI ATILA CĂTRE MARCIANUS

(prin scribul și ambasadorul Zoltes Dacul)

Tengri, Marele Cer Albastru, mi-a trimis sabia cu care stăpânesc lumea de la un ocean la altul. Pe la noi a fost o iarnă cumplită, care a acoperit ierburile stepei cu coviltir de zăpadă. Așa ocrotesc eu, în nemila-mi și nesfârșita-mi bunătate, noroadele peste care stăpânesc prin destin. Nici un conducător de neamuri și oștiri nu se poate lăuda cu fapte ca ale mele. Alexandru al grecilor și Cezar al romanilor, bucuroși s-ar fi numărat printre regii credincioși mie. În 15 ani am străbătut lumea de acolo de unde răsare până acolo unde apune soarele. Peste o sută de regi și prinți vestiți mi s-au închinat și acum sunt mândri să se numească slujitorii și intimii mei. Împărăție ca a mea nu a mai fost sub cer: mișcătoare ca apa, vicleană ca focul, tare ca fierul, neclintită în vrere și durată ca munții cei mari din împărăția Chitailor. Eu îi fulger pe aceia ce nu mi se supun și slobod groaza peste neamurile lor. Printre neprieteni numele meu vântură spaima și, apariția ceambururilor generalilor mei, seamănă groaza. Frica, înarmată cu arcul și sabia e ariergarda oștirii mele, care poate fi asemuită cu furtunile de nisip din j pustiul Gobi.

Temeți-vă, slugi necredincioase, care de atâția ani îmi potoliți mânia cu aur, temeți-vă fiindcă numele meu pentru voi de acum înseamnă moarte, ruină, pustiu. Voi înșivă m-ați numit „Biciul lui Dumnezeu”, trimis să pedepsească mișeliile voastre. Deci, iarăși, ia aminte, tu Marciane, care, culcându-te cu văduva lui Teodosiu, te numești împărat al romanilor: Atila, stăpânul tău, îți poruncește să-i pregătești fără întârziere palatul în care să fie primit ca singur și vrednic stăpânitor al lumii, și în care însuși, cu slujitorii tăi, să servești.

Pe nevolnicul Constantius de la Ravena l-am iertat, încă l-am iertat, la rugămințile Papei și la ispitirea cu aurul. Oștirile mele, de la Apa Volgarilor la Rin, sunt pregătite. O nuntire la care râvnesc a amânat sorocul. Primește solul meu ca pe unul dintre stăpânii tăi. El îți aduce și urare de sănătate de la Stăpânul Lumii.

RĂSPUNSUL LUI MARCIANUS LA SCRISOAREA LUI ATILA

(prin același ambasador)

*Marcianus, împărat al României Răsăritene,
către Atila, rege al hunilor,
stăpânitor peste Sciția și Germania, cu urări de mărire și sănătate.*

Am primit strălucita Ta solie și scrisoarea ce ne-ai trimis. Semeția tonului și absurditatea pretențiilor ne-au supărat foarte și ne-au dat de gândit. Uiți, o, rege, natura reală a raporturilor dintre regatul tău și împărăția noastră, raporturi pe care venerabilii noștri înaintași le au ratificat? Această scrisoare îmi amintește de cea trimisă prin ambasadorii Orestes și Esla, înaintașului meu Teodosie, scrisoare prin care îi amintești că, complotând împotriva Ta, n-a știut să-și onoreze obârșia nobilă, decăzând din starea sa și ajungând sclavul tău plătitor de tribut. Știu că deopotrivă de laudă îți este și mintea și brațul. Cum dar, se face să uiți numele celui care acum este împărat la Constantinopole? Eu nu întind într-ascuns curse, precum sclavii de rând, și nici nu mă tem de numărul și puterea armii Tale. În lume este loc pentru noi amândoi, și mai bună decât toate plănuirile haine este pacea. Află, rege, că nu datorăm tribut nici unei împărății și recunoaștem cele cu care repauzatul împărat s-a îndatorat. Honoria, sora vărului nostru, împăratul Constantius al Romei, se află la Ravena și nu poate deveni soția Ta, întrucât este măritată, lucru pe care iscoadele regatului hun ar trebui să-l știe. Tu, care ți-ai petrecut tinerețea la Roma ar trebui să știi că ea nu poate primi sceptrul

imperial pentru că este femeie și la romani femeile nu au dreptul de moștenire asupra imperiului.

Ca fost general, am învățat că o pace dreaptă nu poate fi instaurată decât cu forța armelor. Pentru alternativa războiului noi suntem pregătiți, având destui oameni, arme puternice și credincioși aliați. Promitem, însă, puternice rege, că dacă nu veți încălca pacea, vă vom trimite, după obicei, daruri și vă vom considera prietenul nostru. Am înțeles de la solii Tăi că o asemenea scrisoare, cu răspuns hotărât, ai primit și de la Ravena și că ai socotit-o jignitoare. Nu lua răspunsul nostru ca o provocare venită din două părți, ci mai bine gândește la soarta lui Alaric, regele vizigot, care, după ce a cucerit „cetatea eternă”, a sfârșit în împrejurări misterioase.

Aflu că traiul semințiilor din regatul tău este îndestulat, pășunile sunt mănoase, aliații fideli. Amândoi suntem la anii bătrâneții și ai înțelepciunii și de aceea nădăjduim că Vei păstra pacea.

Zeii neamului tău să te ocrotească în sănătate și glorie.

* * *

Ultimatul lui Atila trimis cu solii grăbite celor doi împărați:

„Atila, stăpânul meu și al tău, îți poruncește să-i pregătești fără întârziere un palat în care să fie primit ca stăpân!”

AL DOILEA MESAJ AL ROABEI CALIPSO CATRE REGINA KRECA

Binefăcătoarea mea, neasemuită regină a lumii, întâia între femei, primește umilitele plecăciuni ale roabei tale care îți duce dor din această țară de munți, ape și păduri ce poate închipui o Asie în miniatură. Aici, Mărită Doamnă, ar fi trebuit să fie reședința neumblătoare a celui născut din unirea lui Tengri cu Soarele neasemuitul Atila, iubitor bărbat căruia i-ai dat vrednic fiu și care te ține ca regină a reginelor sale. Țara lui Rumnuc e o țară de minune, i poate fi semuită doar cu Transcaucazia Cazărilor prin frumusețea peisajului, mulțimea apelor curgătoare, limpezi ca roua cerului, prin rodul pomilor și abundența vânatului. Mai de minare decât tot ce am înfățișat în puține cuvinte este abundența apelor fierbinți tămăduitoare. Dacă există altundeva Raiul creștinilor, apoi, acela aici trebuie să fie. Iarna a fost aspră, dar a trecut repede. Oamenii locului știu să-și orânduiască mai cu seamă nopțile lungi ale acestui anotimp muncind și petrecând deopotrivă; se strâng laolaltă și la lumina opaițelor de ceară și rășină plăcut mirositoare torc, țes, se distrează cu jocuri de iubire, cântă cântări duioase ori vesele, cum nu se mai aud pe pământ, spun snoave, povești și balade. Așa petrec până în zori când, pe tălpici late de lemn, alunecă pe zăpadă către casele lor răsfirate pe văi și ponoare. În nopțile cu viscol, după ninsori bogate, felurite fiare ale pădurii: urși, lupi, vulpi, iepuri, vin până la geamurile micuțe ale caselor și întăresc ideea că aici trebuie să fi fost Edenul cândva.

Regina mea, am vești bune. Întreaga iarnă, adică cinci luni, nevârstnica prințesă asonă a oftat și s-a pârljolit de dor. Or, așa suferă o femeie din dragoste aflată departe și neîmpărtașită. Salda, slujitoarea

și intima ei, fiica unei vrăjitoare vestită, pe nume Mavida, de la Muntele Dochiei, cunoștea pricina, iar eu am sacrificat cerceii pe care, din marea ta bunătate, mi-ai dat atunci când ai zăcut de moarte și ți-am descântat de deochi. Zoltes Dius, tânărul prinț ason, din semințiile septentrionice ale Daciei, a fost cerut curtean al regelui și stăpânului nostru. Bănuiesc că aici este lucrătura vicleanului spion al vieții, grecul Chiros, care poartă mesaje de mare taină cu Cel Născut din Tengri. Tânărul prinț este instruit pentru a purta ambasade la Constantinopole și Ravena, el fiind lăudat grămătic, cunoscător de multe limbi imperiale, ca și unchiul său, Vetranu, fost capuheaie la Roma, împreună cu adolescentul Atila. Despre acea vreme de supliciu pentru Soarele Nostru, acest Vetranu povestește fapte și lucruri de mirare, ce-au rămas taine pe care nici Înțelepciunea Ta, Eminența Cenușie a imperiului nu le bănuiește. Știrea a ajuns la urechile prințesei printr-un vânător bătrân, pe numele său, venerat în toată Dacia, Viezure, care, vară-iarnă, colindă munții sălbatici și nesfârșiți ai acestei țări, îmbrăcat ca fiara căreia îi poartă numele, însă mie mi se pare că sub această înfățișare de sălbatec se ascunde un mare spion și uneltitor. Măria Ta poți afla dacă nu cumva este unul și același cu cel care organizează vânătorile și petrecerile vânătoarești pentru Măritul Rege, la primiri de ambasade și regi în munții de la izvoarele Crissiilor. De-o fi așa, înțeleptul Bareza îmi rămâne dator. Ce anume pune la cale omul acesta, ascultat ca un rege, prin neostoitele lui drumuri, e greu de spus. Pe mine mă înspăimântă și mă hipnotizează. Are fața și ochii animalului tiz: nu umblă, ci se furișează și lasă mereu impresia că-și bate joc de toți cei din jur. Cu excepția Elenei, căreia îi este mai mult decât un sclav, bucurându-se, la rândul lui, din partea ei de considerație și devotamentul pe care îl are numai pentru Zoltes Vetranu. Am mirosul format, am slujit ca iscodă cu viața, cum bine știți la perși, la isauriani, la romani și la nibelungi, încât am căpătat încredințarea că omul acesta nefiresc alcătuit, care se bucură de considerație printre fruntașii acestei seminții alunecoase, stând deseori

la ospăț alături de regele Rumnuc. Face legătura între marile triburi ale neamului, ai căror conducători, blestemată de toți șamanii să fiu dacă nu pun ceva la cale. Un complot împotriva Celui căruia Dumnezeu i-a încredințat sabia primenirii neamurilor, o alianță secretă cu alanii și imperialii, ceva de felul acesta. De va să fie așa, vor cădea multe capete, iar al meu va să fie primul.

La sosirea acestui Viezure, deunăzi, a coborât la sfat de taină din munții cu peșterile sacre chiar și înțeleptul fără vârstă, Ziloibal, despre care ți-am mai vorbit. Acum, luare aminte, venerata mea stăpână! A participat la sfat de taină și drăcușorul Ildiko, sfat de la care a ieșit cu I ochii plânși, tulburată și mâniată, încât o săptămână nu a schimbat cu nimenea vorbe. Să se fii hotărât căsătoria ei cu vreun bătrân bogat dintre frunțașii neamului, cum se mai obișnuiește pe aici, ori o noua ședere pe lângă împărăteasa Pulcheria, care are doi nepoți nevolnici de căpătuit? Au certat-o frunțașii pentru slăbiciunea ce o are față de vârul ei, Zoltes Dios, menit, după cum știm, pentru Emuke, fiica marelui comandant Onegessius? Înclin să cred că tot ce se întâmplă nefiresc aici vine de la curtea lui Marcian, în vrednicia căruia, ca împărat provenit din general de armată, întreaga Romanie tracică, iliră și scitică își pune mari speranțe. Când voi ști bine motivul suferințelor acestei primejdioase femei, deși e încă o copilă, trimit sublimisimei stăpâne mesaj prin porumbel, deși mai potrivit ar fi o turturea din soiul pe care Stăpânul Lumii l-a primit de la împăratul Chitailor. Cum nici grecul Chiros nu dispune de o așa comoară, vă închipuiți cât m-ați onora trimițându-câteva prin olăcari de taină, în al doilea dintre cele trei locuri convenite pentru astfel de întâlniri.

Pe aici, îndrituită aleasă a Cerului, a venit târziu, dar năvalnic primăvara. Dacia dintre munți este țara pădurilor plăcut mirositoare. În aceste zile totul este potop de floare și de mirozne, încât, de nu ar fi dorul de Măria Ta, mi-aș cumpăra ca soț, după obiceiul locului, un voinic precum acel Zoltes Dios, și nu aș mai pleca. Mă tem, însă, că întoarcerea mea deja se hotărăște peste voința Măriei Tale. Chiros,

acest satyr bătrân și viclean, uneltește pe lângă Bareza plecarea sau pieirea nea. Asta după ce mi-am călcat pe inimă și i-am făcut mai ușoară iarna. Mă tem cu adevărat, Doamnă, pentru viața credincioasei tale Calipso, care vrea să trăiască numai pentru a te sluji până la moarte. Câțiva dintre spionii lui Bareza lucrează în folosul acestei nevârstnice și împotriva ta. Întâiul dintre ei este Chiros. Scrie-mi numai atâta: Îngădui. Pe aici orice străin se rătăcește și poate cădea pradă fiarelor pădurii, ori sfârșește într-o prăpastie.

Cu smerenie, (roaba ta) Calipso

RAPORTUL LUI GERULA DACUL, GRĂMĂTIC AL CANCELARIEI LUI ATILA, CĂTRE ÎNȚELEPTUL ZILOIBAL

Înțeleptule, Părinte și Mare Preot Ctist, eu, nemernicul Gerula, fiul aceluia Gerula care te-a slujit pe vremea lui Valens, la recomandarea strălucitului general Vetraniu, moșul duxului nostru de pe Maris și Trei Ape, grămătic cinstit la curtea Împăratului Lumii, măritul Atila, am aflat că regele la care se închină împărații și regii este interesat de știința ta despre astre, mersul vremurilor, destinul oamenilor și al semințiilor cauza și remediul bolilor și câte altele. La cancelaria grămăticilor se vorbește, cu mirare, ca despre o rară întâmplare a acestei lumi, de o întâlnire a Măritului cu domnia-ta. Edecon, regele Schirilor, apropiatul marelui rege și principalul purtător de solii, m-a onorat cu invitația de a-i vorbi despre domnia-ta și despre foloasele unei vizite în prelungirea unei vânători în munții unde se află cetatea regilor daci. Fiind de tânăr grămătic la curtea aceasta, la rândul meu m-am sfătuit cu tânărul prinț Zoltes Dius și cu măritul Vetraniu, venit pentru întâmpinarea unor regi și șefi de triburi din Caucaz și Volgaria. Vânătoarea a fost stabilită pentru sfârșitul lunii lui fructar și va fi una dintre cele mai importante de când Fiul lui Tengri conduce împărăția hunilor. Vor să guste, acest prilej, din înțelepciunea ta, Edecon, Regele Schirilor, Ardaric Regele Gepizilor, Valaric, Regele Ostrogoților, Elac și Aladar, fiii Marelui rege, Scota, Berichus și Esca, comandanți ai marii oștiri, Orestes, alți înțelepți sfetnici din neamul nostru. Cu măritul Edecon și înțeleptul Vetraniu am desenat harta drumului, cu toate popasurile până la Tine: un popas ar fi la apele tămăduitoare ale Biharei, al doilea, la băile de aur ale

Albumului; de aci vom coborî, pe vechiul drum al aurarilor la băile tămăduitoare de la Germisara, pentru un popas mai lung; în a zecea zi a călătoriei vom urca Valea Sargeției la Tine.

Duxul Vetraniu m-a rugat să scriu domniei-tale, în limba cea veche a preoților daci, cu semne din bătrâni, pentru eventualitatea că va să ajungă în mâinile unei iscoade, tot ce mi se pare că este important să știi despre Atila și huni, pentru ca discuția să-ți fie la îndemână. Îndrăznesc să sfătuiesc înțelepciunea ta să nu te sfiești, ci, dimpotrivă, să-i vorbești îndrăzneț, ca de la înțelept la înțelept. Măritului Atila nu-i plac vorbele ocolite, lingușeala, diplomația romană. Deși mare, cum nu a mai cunoscut pământul, el este în purtări cel mai simplu dintre huni. În măsura în care, după douăzeci de ani de când îl și slujesc, am învățat câte ceva, iar acel ceva îl fac acum cunoscut domniei-tale.

Hunii se împart în mai multe seminții: hunii albi, hunii masageți, hunii herulieni, hunii bulgari și tătari. Printre hunii herulieni se găsesc mulți creștini. Din această seminție face parte Atila. Au părul de culoarea grâului, ochii oblici, adânciți în orbite, nasuri mici, obraji rotofei, păr negru moale, ras în față, împletit la urechi și atârând pe spate; brațe puternice, picioare scurte răsucite spre interior. Navighează prin deșerturi precum marinarii pe mare, în caravane lungi, alcătuite din căruțe cu coviltire negre. Caii lor pot galopa fără oprire douăzeci de mile făcând într-o singură zi o sută de mile. Pe căruțe pun coșuri mari de răchită, acoperite cu pâslă neagră, în care poartă toată avuția lor gospodărească. Pe altele, leagă corturi sub formă de clopot, acesta fiind singurul cămin. Schimbă pășunile după anotimpuri. Triburile și clanurile din triburi au propriile pășuni moștenite ori date de rege. Vara își întorc fața spre nord; iarna, spre sud. Petrec cu Kavas, o băutură fermentată din lapte de iapă. Mănâncă orice fel de carne, dar mai ales carnea de cal. Conservă carnea uscând-o la soare și vânt. Poartă căciuli din piele de vulpe, iarna îmbracă două mantale lungi, una cu blana întoarsă în afară, cealaltă cu blana înăuntru. Rangul este indicat și de

soiul blăunii. Cei de rând poartă blăni din piei de câine sau de lup; nobilii, de samur. Nădragii sunt din piele de capră. Poartă pe pumni șoimi cu ajutorul cărora vânează păsări și sălbăticiuni. Celălalt sport preferat e lupta de pe cal. De felul lor sunt foarte certăreți. De aceea și pedepsele sunt aspre. Omorul e pedepsit cu moartea. În afară de cazul când ucigașul era beat. Tot cu moartea se pedepsesc: adulterul, furtul, urinatul peste focul de tabără și în ape curgătoare. În afara seminției lor totul este permis. Nu se spală, poartă veșminte jegoase, își mânjesc obraji cu seu de cal. Se închină Cerului Albastru și au vrăjitori numiți șamani Sunt bântuiți de tot felul de spirite rele, dar, înțeleptule, nu uita că Atila și-a făcut educația la Roma, zălogit ani buni de bunicul său și de tatăl său, Muzduc. În perioada aceea de privațiuni și umilințe a strâns nemărginită ură împotriva romanilor. Era singurul prinț al Asiei printre ceilalți prințșori, iar povestea aceasta o cunoaște bine duxul Vetraniu care, în același timp împărțășea aceeași soartă, că adolescentul Atila devenise obiect de distracție pentru fiica împăratului, de care îndrăgostise și care, ca dovadă, i-a cerut să se lupte, în cușcă, având mâinile goale, cu un lup. Așa s-ar explica ambiția păstrată până acum la bătrânețe, de a se căsători cu Honoria, sora împăratului Constantius, pretendentă la tron. Se pare că de același tratament jignitor a avut parte Ecius, cel supranumit „Ultimul Roman” și care după bătălia indecisă de la Câmpiile Catalaunice, întreruptă de ciumă, prin înțelegerea celor doi mari comandanți de oști, s-a retras în uitare, lăsând imperiul pe seama bicisnicilor. Dar, să revenim la huni.

La ei căsătoria se înfăptuiește prin captură ori prin mimarea capturii, obicei de care, dacă zvonurile se adevăresc, veți avea curând parte în țara strămoșilor mei.

În bătălie hunii poartă haine de piele acoperite cu plăci de metal, dar nu și în spate, fiindcă aceasta ar fi considerată lașitate. Limba lor e plăcută și pare un ciripit de păsărele. Conducătorul de clan, de trib, de seminție e numit han, respectiv marele han.

Modelul uman suprem al hunului este Atila. Pentru poporul său a devenit legendă. El și-a petrecut viața călare. Mai mult a stat în șa decât în jilț. El călărește cu scări înalte, cu genunchii la nivelul umerilor, cufundat în șa, neclintit ca o statuie. Numai ochii i se rotesc, ca la șoimi, iar simțurile treze îl avertizează de orice primejdie. S-a întâmplat călărească așa multe zile la rând, schimbând caii din mers și din somn. Pentru el tot neamul său veghează. Ei sunt convinși că pentru a s-au născut, că asta e menirea lor pe pământ; gata să se lase săgetați, îngropați de vii, arși. Pentru stăpânul lor, pentru Fiul Cerului, să mori e cea mai mare fericire, sortită celor aleși.

Cortul Marelui Han e din păslă, căptușit cu mătase, împodobit cu piei de sobol, de castor, de tigru și vulpi argintii. În el se găsește o măsuță de lemn de lotus plăcut mirositor, pliantă, după modelul generalilor de la Roma. La mijloc, o vatră pe care arde focul de mărăcini, de trestii, la nevoie, de bălegar, deși în tabăra lui statornică din Panonia nu lipsesc lemnele de brad, carpen, fag și stejar. Pe jos sunt întinse blănuri, iar pe margini, covorașe și perne pentru genunchi. În cortul războinicului nu intră femeile; ele au corturile lor unde pot fi vizitate. Doar întâia soție are îngăduința. Ea stăpânește cu autoritate peste toate, dacă i-a născut primul fiu. Prima soție a lui Atila este Kreca, însă soția preferată este Helke. Kreca e seminție din hunii negri. Ea menține trează voința regelui, îi insuflă spirit războinic, are viziuni și premoniții, stă adesea la sfat cu șamanii, în lipsa regelui reprezintă autoritatea supremă, ajutată fiind de bătrânul unchi Oebersius.

Atila vorbește puțin și ascultă cu răbdare. Nu-i plac vorbăreții, pe care-i consideră ușuratici. Cugetă și formulează cugetări, care mai apoi circulă ca niște legi și porunci. E convins că vorbele, gesturile sale, gândurile sale vin de la Tengri, Cerul Albastru, și sunt cercetate de el. E cumpătat și calculat în toate. Numai la petreceri își sloboade poftetele, bând, mâncând, petrecând cu femei până la îndestulare. De aceea se crede că are sângele gros și fața plină de vinișoare roșii. Un

doctor grec, care i-a prescris cumpătarea la vin și femeii a plătit îndrăzneala cu capul, fiindcă primul său vraci, înaintașul lui Berka, i-a prevestit că de aici îi va veni sfârșitul. Berka, un șnapan dornic de mărire, inteligent peste măsura întâlnită la huni, a sugerat regelui ideea că acești proști sfătuitoari sunt în slujba lui Chrisaphius, întâiul sfetnic al împăratului Teodosiu. Măritul Vetranu a adus vorba la o petrecere despre vinul ritual preparat de preoții templului luminăției tale din strugureii ursului, afine, coacăze negre și miere de pin, vin cu care e bine să-l îndestulați, pregătind un butoiăș pentru o viitoare nuntă la care, când este bine dispus, face aluzie.

De râs, râde rareori. Nici nebunul Zercon, nici fratele meu Erula, bufon primit în dar de la Teodosiu, nu pot smulge de la el mai mult decât un zâmbet.

Iartă, mărite, că îți fac cunoscute amănunte neplăcute pentru urechea unui sfânt nedesprins cu cele lumești. Însă, discuția cu Fiul lui Tengri trebuie să te găsească a toate știutor, pentru foloasele ce le putem trage noi și prietenii noștri de aici, atunci când planurile pentru care mulți, cu viața în palmă, lucrăm. Cu prima soție se culcă în sensul că se odihnesc împreună, pe aceeași blană, fiecare depănând amintirile petrecând cu aburul lor. E un fel de ceremonial al întoarcerii, obligatoriu. În ceasurile aceste nu se cuvine să fie tulburați nici dacă arde pusta, se învolbură apele și se revarsă cerul.

Hunii viețuiesc laolaltă cu animalele – caii, mânjii, vitele, caprele, aduse de greci și romani, cu câinii, aflați în aleasă cinste. Un mare rol în viața acestor oameni îl au cântăreții de balade și vracii. Când cântă, folosesc scripci pentru acompaniament. Eu l-am sfătuit măritul Vetranu ca la acele petreceri prilejuite de vânătoreea în Dacia să aducă vestiți cântăreți din nai, de pe Jiu, și cântăreți din tilinci de pe Samus. Hunii cântă de-a călare și tot așa sunt ascultați. Noaptea stau pe piei în jurul focurilor. Nu uita, mărite, că au un cult pentru foc. socotesc parte a soarelui, iar Atila nu suportă focurile mari, ele dovedind necumpătare și sfidare. În cortul încăpător al

Marelui Han cei mai buni cântăreți interpretează pentru fruntași mai ales cântece hune, dar și pe cele ale semințiilor supuse și confederate. Un singur cântec zis aici poate spori faima și averea cântărețului. Cântecele lor, prin ceea ce spun, se aseamănă cu ale noastre și așa se face că Grui de la Gilău, cântărețul dac, e unul dintre cei mai prețuiți. Cântecele lor povestesc despre strămoși, despre războaie, cu ele coboară în negura vremurilor și învie clipe desprinse din timpul Cerului Albastru; despre geruri și arșițe nimicitoare, despre revărsări de ape și molime, despre alte stele trimise pe pământ ca soli ai Cerului Albastru. Cel mai frumos dintre toate, nelipsit la ocazii sărbătorești și mai ales din campaniile de război este „Cântecul războinic al hunilor”. Se pare că acest cântec i-a însoțit pe strămoșii celor de azi, care și-au părăsit vetrele plecând în căutare de pășuni către soare apune. Un vestit aed a făcut din el cântecul războinicului Atila. Aedul cântă o strofă pe tonalitate înaltă, corul reprezentat de războinici ori de un grup al aedului, o preiau într-un refren, mereu altul sau același, în funcție de ocaziile la care se cântă. Deodată atmosfera devine solemnă încât ascultătorii, șezând chirciți pe blănuri sau pe pământ, devin niște statui ce par fixate acolo de la începuturile lumii, pată neagră în stepa cenușiu-verzie, contopiți cu focul și cu cerul. Uneori, furișându-se ca un tigru siberian, Atila se așează în mijlocul celor care alcătuiesc corul, se lasă pătruns de vrajă, cântă din toată inima și nu se sfiește să lase lacrimile slobode pe drumul lor. Melodia veche, încât pare că vine de la acel înaintaș al neamului care, păstorindu-și în pustietatea Podișului Mongolic turma, a încropit, inspirat de Tengri, întâiul cântec al seminției sale. Trebuie știut, înțeleptule, că acest cântec este cunoscut în zeci de variante, dar cea mai dragă Marelui Han este aceasta, pe care ți-o trimit, pentru eventualitatea că-i vei face o surpriză interpretând-o neîntrecuții cântăreți ctiști de la Templele din Cogaion:

- Aedul: *Pe stepele Asiei oștenii aminte-aducându-și
La focuri ei dorul și-l cântă;
Spre Apus neînfricați Kaganul urmându-și
Cu cântecul lor mulțimi înspăimântă.*
- Corul: *E Atila-n frunte, cu noi este Cerul,
Din mare la mare, din munte la munte;
Supunem popoare cu arcul și fierul,
Supunem pământul cu Atila-n frunte.*
- Aedul: *De copitele hoardei răsună pământul,
Distrugem orașe, aprindem ogoare,
Sirepii ne poartă mai iute ca vântul,
Ca Atila altul nu este sub soare.*
- Corul: *Nu-i altul pe lume cum este Kaganul –
Cine în luptă îl vede o știe –
De numele său se-nspăimântă romanul,
Cezar peste Roma cândva va să fie.*
- Aedul: *De cinci ori cincizeci popoare vrăjmașe
Au fost biruite de-al nostru Kagan,
În faimă el crește an după an,
Preface-n ruine vestite orașe.*
- Corul: *Străbatem pământul sub vipii, sub ger
– La Rin chiar fuserăm mai anul –
Ca Atila rege nu-i altul sub cer,
Sub soare e unic Kaganul.*
- Aedul: *'Nainte, 'nainte, furtună și ropot!
Spaima gonește pe-alături de noi;
Imperiul Romei e-n groază și clocot
Când hunii viteji se gătesc de război.*

- Corul: *Kaganul e-nfrunte și-l apără Cerul,
De Cer îndrăgit e Kaganul;
Popoare supunem cu arcul și fierul:
Pe cai, să pornim uraganul!*
- Aedul: *La marea ce geme la capătul lumii
Și aur și fală toți hunii râvnim;
Se-nchină lui Atila popoarele lumii,
De-aceea-l urmărim și-l cinstim.*
- Corul: *Murim cum mor bravii, popor de eroi,
Supunem cu fierul, aprindem pământul,
Când fiul lui Tengri e-alături de noi
Și stepa-nverzită ne este mormântul.*
- Aedul: *Kaganul e-n frunte, cu noi este Cerul,
Sloboade săgeata, aruncă arcanul,
Săgeată nu-l cată, nu-l vatămă fierul,
De Cer ocrotit e Kaganul*

Corul, mulțimea, puternic, solemn, ca un vuiet din măruntaiele pământului, încât cântecul ajunge la cer:

*'Nainte, 'nainte, furtună și ropot!
Spaima gonește pe-alături de noi;
Imperiul Romei e-n groază și clocot
Când hunii viteji se gătesc de război.*

Se cuvine acum să transcriu din însemnările mele câte ceva din organizarea armatei și operațiile de război, subiect plăcut Marelui Han și tema de conversație prin care ai putea abate atenția lui de la cucerirea și distrugerea celor două imperii romane. În organizarea armatei încă de la începuturile migrării către Apus, hunii folosesc sistemul zecimal. Zece oameni, suta, mia, zece mii, suta de mii... Cei zece formează un fel de frăție și pe această unitate se întemeiază ea și puterea întregii armate. Ei devin Anda, frate, sorbind din sângele celorlalți nouă. Cel căruia i se ia sânge întră sub puterea magică a

celuilalt. Răspund cu viața unul pentru altul. Un fel de „Frăție a lupilor juni” de pe vremea regilor daci, despre care își mai amintesc bătrânii.

Semnalele de război se fac cu steagurile, printr-un sistem de comenzi, și cu trâmbițele. Zgomotul e menit să descumpănească și să înspăimânte. Fiecare oștean are doi-trei cai de rezervă. La ei, fără cal ești sortit pieirii sau dezonoarei. Războinicii de rând poartă îmbrăcăminte de piele, platoșe de fier, aramă, os sau lemn, mănuși lungi și genunchiere de piele de bovină; după modelul nibelungilor și amelungilor, frunțașii au cămăși de zale, coifuri rotunde, apărători la gât și încheieturi. Armele lor preferate sunt arcul, cu două categorii de săgeți, ușoare pentru distanțe mari, și grele, pentru străpuns sau aprins: lance, scut, sulită.

Merindea de război și de deplasare o constituie carnea uscată la soare ori mursecată între pulpe și chișița calului, brânza întărită, unt și lapte păstrate în burdufuri de piele. Nu cunosc bunătatea de unt sărat la puțină, din munții noștri.

Hunii, Înteptule, au cel mai perfecționat sistem de informație din câte se cunosc. Fiecare conducător are cancelaria proprie cu grămătică, vistiernici, iscoade și „spioni cu viață”. La curtea regelui suntem vreo două sute de grămătică și tezaurieri. Informațiile de la distanțe se fac prin posturi permanente de semnalizare și legătură, cu cai odihniți și călăreți în stare să gonească zi și noapte. Pentru a putea fi recunoscuți și ajutați în misiunea lor, poartă la gât zurgălăi.

La huni, Măritule, nu sunt legi, ci obiceiuri: se cade, nu se cade. Lege e tot ce chibzuiește și hotărăște regele. De folos, pentru a te considera Marele Han a toate știutor este să cunoști câte ceva despre pregătirea războaielor, relațiile cu populațiile cucerite, concepția despre viață și moarte, visele lui Atila, mai ales visele, care se repetă și pe care îți va cere să le tâlcuiești.

Războaiele lui Atila sunt pregătite îndelung și temeinic Niciunul nu este pornit fără motiv. Un rol de seamă îl joacă solii și iscoadele, acestea fiind alese din rândul celor mai inteligenți și cutezători supuși.

În acest scop el cumpără cu aur oameni de încredere la Roma, Constantinopole, la Ravena și curțile vasalilor. Pune mare temeii pe acțiunile de cercetare, verificând informațiile personal, prin comandanții și apropiații săi. A creat o adevărată școală de soli și iscoade, condusă de Edecon și Bareza, secondați de Esca și Orestes.

Concepția despre viață și moarte este o temă frecventă în discuțiile cu solii străini și cu regii vasali. Pentru huni este una senină, specifică oamenilor ce trăiesc sub cerul liber și izvorâtă din îndelungată și profundă observare a naturii: în miezul anotimpului iarba veche dispare, cea nouă îi ia locul. Din această concepție izvorăște și dreptul primului venit, dreptul la pribegie, al rădăcinii sau seminței mai harnice, mai viguroase, deci dreptul noilor născuți. De aici credința Hanului că a fost menit să primenească lumea.

Atunci când rememorează cu martori de seamă bătălii și cuceriri lui Atila îi place să amintească de orașele și cetățile de seamă ale lumii peste care au trecut semințiile sale: Samarkand, Gurganj, Otrar, Iand, Nerv, Nishapur, Hierat...

Fiul Cerului trăiește a doua viață prin vise și este dintre puținii oameni care visează colorat. Multe dintre visele sale se repetă și dau de lucru șamanilor specializați în dezlegarea lor. Unii, cu memorie mai scurtă, prinși cu șărlătănii, și-au pierdut viața în chinuri groaznice: trași în țepă, îngropați de vii, aruncați la câinii înfometați, trimiși între ciurmații izolați în pustie.

Deseori visează cum doi șerpi solzoși, cât niște trunchiuri de copac, prind a-și încolăci trupurile peste alții mai mici, fără solzi și neajutorați. Scrâșnesc solzii atunci când se freacă unul de altul, se mișcă unduitor, îi vrăjesc și ademenesc pe ceilalți. Cei mici încep a se îmbăla, a se mânca, a se înghiții; apoi cei doi îi înfulecă. Sătui, zac și ei neputincioși, iar peste trupurile lor vlăguite prind a se târî alte lighioane, de alt soi

Mai visează Kaganul un pustiu nisipos, ca deșertul Kara-Kum, unde fiii săi se prefac în ape, apoi în pâraie pe care le înghite pustiul.

El, Hanul îi vede de sus, de pe un nor plutind pe Cerul Albastru, știe că e în altă lume, că nu poate să-i ajute și privește neputincios dispariția neamului său.

Alteori, în vis, se vede tânăr, mire cu prima mireasă, care este Kreca, dar nu este ea. Aceași femeie, alteori, se întrupează din siniliul Cerului, se iubesc cu înfocare într-un cort pregătit pentru miri; în toiul dragostei devoratoare ea se prefăce în sabie și îi ia viața.

În al patrulea vis, care se repetă de vreun an, se face că vine din altă lume, de dincolo de lumea lui Tengri, după multă vreme de când a plecat din lumea aceasta, are aripi și zboară peste mări și țări, dar se oprește doar în trei locuri îngăduite, pentru a-și mai trage sufletul: la cataractele Istrului, pe țărmul Pontului Euxin, în partea sudică unde se întâlnește Istrul cu marea, și pe o vastă câmpie, din partea răsăriteană a întâlnirii Volgăi cu marea. Visul acesta dintre toate cel mai bizar, dar și mai frumos, nici un vraci nu s-a încumetat să-l dezlege. Poate că, pornind de la tâlcul celorlalte, îl va desluși înțelepciunea Ta, Mare Preot.

Cerând iertare pentru lungimea acestei misive, pe care și regele Rumnuț și duxul Vetraniu o socotesc foarte importantă, și amintind că sunt scrib de o viață, deci om împătimit în îngălarea vorbelor care nemuresc trecutul, nutresc speranța că Te voi găsi sănătos, ca un nevrednic ce mă număr în strălucita suită cu care Omul Lumii vine la întâlnirea cu Tine. Zeii Daciei și Dumnezeuul Creștinilor să ocrotească neamul nostru, iar pe mine, Tengri, nemuritorul Cer Albastru, căruia mă închin de 22 de ani cu nestrămutată credință.

Olăcarul este dac, om îndatorat mie cu viața și credința. Cunoaște căi ocolite și i se poate încredința orice mesaj. Chiar și un butoiaș din vinul „tineretii fără bătrânețe și a vieții fără de moarte” și câteva bote cu extract de „Iarba bătrânilor” și „Untul Pământului” pentru regina Kreca.

**RAPORTUL ALB-NEGRU
AL EUNUCULUI DELMATA,
ISCOADA LUI ATILA
ÎN PALATUL ÎMPĂRAȚILOR**

*Mărite Stăpâne, Fiul al Cerului, de la robul tău sănătate
și închinare smerită; izbânzi asupra dușmanului,
întru slava Ta și faima neamului Tău!*

Misia nouă cu care m-ai onorat, prin nobilul ambasador Orestes Moesianul, este mai puțin grea și mai mult neplăcută. Atotputernicia Ta îmi cere să-l informez cu tot ce se spune despre Tine, de bine și de rău la curtea Bizanțului, adică în Alb și Negru. Despre Fiul Cerului se spun și bune și rele. Cele bune le aud zilnic din gura oamenilor nevoiași, care preferă „ocrotirea și robirea la barbari, în locul impozitelor și asupririlor de tot felul de care au parte în Imperiul Romanilor”. De aceea, mulți își părăsesc casele și mormintele strămoșilor pentru a trece, cu mari riscuri, în Împărăția Ta. Știi bine că la hotarele cu Hunia fugarii sunt vânați și uciși de către mercenarii lui Marcian. Cele rele, adică un potop de bahulă, minciună și defăimare, le rostesc zilnic, în loc de rugăciune împăratul, curtea sa, preoțimea, marii proprietari și neguțători. Așa apari în ochii prostimii drept o ființă de pe alte tărmuri, un trimis al Tartarului, balaur cu mai multe capete. Sunt vorbe grele, însă mi-ai poruncit, Stăpâne, să comunic fără rezervă calomniile, neroziile pe care oamenii împărăției le colportează pe seama Ta. Nobilul Orestes, căruia i-am cerut sfat, fiind înalt

purtător de ambasade, susține că știrile de felul acesta țin trează mânia Atotputerniciei Tale.

Punând tot ce e negru laolaltă, în ochii României Apusene și Răsăritene apari ca un amestec de prefăcătorie și de cruzime, perfid, mincinos, sperjur, tâlhar al onoarei și al castității, om fără credință, îndrăgitor de intrigi și trădări, suma viciilor pe care de obicei natura le împarte între o mie de indivizi; lacom de aur ca și de desfrâu; o plagă venită din Hades, care nu cruță pe nimeni. După părerea unora, care pretind că te-au văzut, fiind ei ambasadori, înalți demnitari și scribi, și al căror nume îl voi anexa, ca să nu-i uiți atunci când vei veni pe tronul cezarilor, se crede că Tu, Măritule, nu ai fi om, ci demon, vampir care numai a luat chip omenesc pentru a-i distruge pe creștini; că ai apărut pe lume în urma însoțirii Mamei Tale cu un demon; că noaptea, trupul Tău, fără greutate materială, ca o flacăra, colindă necuprinsele stepe, sugă sângele iepelor-mânze și de aici își trage puterea. Pe seama Ta preoții, vorbind prostimii în amvoane, izvodesc întâmplări și lucruri de necrezut. Dacă vreunul dintre aceia pe care i-ai robot, apoi i-ai făcut oameni liberi, se încumetă să spună adevărul, acela este blestemat de preoți și dat pe mâna călăilor. Așadar, Stăpâne al meu:

ALB:

Hunii sunt un neam de luptători cum nu se mai află. Merg la bătlie în formă de cete, scoțând zgomote asurzitoare, care înfiorează pe dușman. Sunt cei mai buni dintre toți luptătorii fiindcă dau năvală răsfirați, cu iuțeala fulgerului, aruncând de departe cu săgeata și sulia, lovind de aproape cu fierul;

Defăimătorul neamului tău, prin cuvântul scris, Marcellinu Scribul, nu poate să nu recunoască, într-o cronică de interes în Imperiu că Strălucirea Ta conduce o excelentă armată de călăreți; că gândești și înfăptuiești uimitoare manevre pe câmpul de luptă. El recunoaște superioritatea Voastră militară față de a tuturor popoarelor, iar Marcian, proaspătul împărat, cătană bătrână; te

compară, pentru știința războiului cu doi generali vestiți ai vremurilor vechi – Iscander și Hanibal;

Este lăudată aici practica folosită de tatăl și unchiul Celui ce Reprezintă Voința Cerului de a trimite pe unii dintre fii regilor și nobililor huni la Roma și Constantinopol, mijloc prin care elita neamului ia contact nemijlocit cu lumea romană, cu starea politică și militară a celor două imperii. Sunt destule glasuri care cer sistarea acestei înlesniri, însă, de teama Marelui Hun, se prefac a fi onorați;

Întâlnești și printre nobili și demnitari oameni întregi, tot mai puțini în acest imperiu putred, care prețuiesc la Tine agerimea minții, fermitatea caracterului, care îngăduie să-ți domini sentimentele și pornirile firii. De asemenea, sunt siliți să-Ți prețuiască răbdarea specifică omului de stepă, cu care pregătești și aștepti netulburat evenimentele;

Cu privire la ascensiunea Ta, Mărite Tengri, circulă aici și la Ravena o legendă pe care se zice că au făcut-o cunoscută menestrelii: ostrogoți și gepizi la târguri și tabere ostășești. Este demnă de numele și faptele tale, de aceea mă ostenesc să o rezum. Ea spune că un păstor hun, văzând că șchioapătă una dintre juncile sale, s-a luat după urmele lăsate de sânge. Acolo unde dâra se oprea a văzut un vârf de sabie care lucea în soare. A dezgropat sabia, care părea a fi aparținut unui nepământeian, de grea, lucie și ascuțită ce era, și a dăruit-o lui Atila. Șamanii au citit semnele cerului, au invocat spiritul sabiei și au aflat că posesorul ei va fi să fie stăpânul tuturor hunilor și a unei mari părți din lumea cunoscută. Așa s-a ajuns la credința că puterea Ta este de origine divină, ocrotită de forțe magice. Sabia, trimisă Ție de Tengri, prin păstorul acela, ajuns căpetenie și sfetnic, pe nume Berichus, este semnul voinței cerești cu care să cucerești și să pedepsești neamurile dedate lăncezelii, desfrâului, păcatului, în toate chipurile sale;

Oamenii de bună credință nu se potrivesc zvonurilor menite să înfricoșeze, ci le pun la îndoială cu întrebarea: „Dacă Imperiul lui Atila este tărâmul urgiei, sângerrării și pătimirii, de ce atâția fugari de

binefacerile romanilor trec hotarele, primejduindu-și viața, ca să cate ocrotirea Marelui Hun?!; de ce Te slujesc cu nestrămutată credință vestiți regi de neamuri germanice, sarmatice, dacice, alane și volgare, ca aceia ce se cheamă Edecon al Schirilor, Ardaric al Gepizilor, Valaric al Ostrogoților, Alaric al Amelungilor, Onegessius, comandantul peste cinci sute de mii Rumnuc al Dacilor Osoni, Odoacru, Aladar, Rusticus, Bigila și de ce s-a prins cu Tine frate Aetius, marele roman?”

NEGRU:

Ascultă și scârbește-te; încarcă de ură inima Ta, pune flăcări în pleasna biciului Tău, ascultă, dar, istoria neagră ce ți-a fost izvodită în lumea romană!:

Neamul Tău e neam de lupi, care s-a aruncat asupra câinilor de alani; câinii alani s-au repezit asupra goților, aceștia, asupra taifalilor și sarmaților, cu toții asupra Dacoromaniei și așa ați tulburat din adâncurile ei lumea civilizată. Același scrib, Marcellin, pe care te sfătuiesc să-l ceri rob pentru țesălatul cailor Tăi, Te numește neomul, scânteia dezastrelor și a tuturor nenorocirilor, fulgerul iadului care a înnebunit lumea.

O legendă care circulă pe aici afirmă că neamul Tău a fost născut lângă oceanul înghețat din vrăjitoarele alungate în pustiuri de împăratul Iscander și din demonii care populau acele pustiuri;

Marcellin, în scrierile sale, spune că întreceți în sălbătăcie animalele. „Băieților”, zvonește netrebnicul scrib, „chiar de la naștere li se taie adânc obrazul cu fierul roșu, pentru ca distrugându-le rădăcina părului, să li se facă cicatrice și să ajungă imberbi, având o înfățișare scârboasă, întocmai ca eunucii”. Tot el vă prezintă lumii proaste și credule ca pe niște animale cu două picioare, diformi și strâmbi ca acele simulacre păgâne cioplite la marginea pădurilor. Mai susține, de tot răuvoitor, că neamul Tău se hrănește numai cu rădăcini și carne crudă, încălzită între pulpe pe spatele cailor, că fugiți de adăposturi și de case ca de niște morminte. Celor care se îndoiesc

cunoscându-vă puterea războinică și aflând ei despre necuprinsul împărăției Tale, le zic că forța vă vine tot din aceea că încă din pruncie sunteți obișnuiți să răbdați frigul, foamea și setea; că singura haină de îmbrăcat a seminției Tale e o tunică, un fel de sac găurit la un capăt, din blană ordinară, pe care nu o mai lepădați decât atunci când devine ferfeniță; că neamul Tău, bărbat și femeie, stă pe cai ziua și noaptea; de-a călare mănâncă și beau, cumpără și vând, dorm și visează, visarea fiind adevărata voastră viață. În carele cu care poporul Tău se mișcă de colo-colo, femeile ȣes haine urâte, se împreunează cu bărbații, nasc și își cresc copiii, încât nimeni nu poate să-ți spună unde s-a născut, „fiind într-un loc conceput, aiurea născut și în altă parte crescut”. Scribii de felul acestui Marcellin sau a acelui nerecunoscător Priscus pe care l-ai primit la curte, l-ai cinstit cu daruri, în loc să-i iei capul ca unui uneltitor la viața Măriei Tale, miniștrii, senatorii, generalii, cei ce viermuiesc în Palatul Sacru și nu au somn de teama Puterii Voastre, nu conținesc să susțină că neamul hun e necredincios tratatelor, schimbător din fire, lesne călcător al cuvântului dat. Merg până acolo încât băsnesc cum că la voi nu se știe ce e onest și neonest, că limbajul vă este enigmatic și obscur, ca un ciripit de păsări, că singura voastră credință este lăcomia de aur. Ferocitatea extremă este arma de temut și că aceeași soartă îi așteaptă și pe cei cucerii cu sabia și pe cei supuși de bună voie;

Despre șederea Măritului Han la Roma, în copilăria jună, se vorbește ca despre o captivitate, pe care ai suportat-o greu din pricina înfățișării și a apucăturilor barbare, care pricinii Te-au făcut să râvnești la nobilele domnițe romane ca pisica la oala de lapte, cu capac. Întocmai cum spun, glumea, la un ospăț din Palatul Sacru, Khrysaphius, primul sfetnic al împăratului, uitând, mișelnic, că i-ai lăsat capul pe umeri după complotul pus la cale împotriva-Ți pe vremea nevolnicului Theodosie. Încă o dată adeverește că iertarea și facerea de bine nu aduc recunoștință.

La curtea augustei Placida, mama împăratului Valentinian al III-lea, curte numită a destrăbălărilor, intrigilor și comploturilor, dintre care nu puține Te privesc, este încurajată o baladă burgundă, cântată de aezi germanici, tot mai des și cu mai multe adăugiri răutăcioase, aici la Ravena, ca și în Galia, Vizigoția sau Burgundia. Ea pune pe seama Celui Născut din Tengri întâmplări sângeroase, petrecute în vremea regelui Ruas, unchiul Vostru, și nitam, nisam, după atâția ani devii soțul reginei de la Worms, însetata de sânge, Krimhilda. Așadar, Domnia Ta ai exterminat familia regală burgundă și optzeci mii de burgunzi, când, în realitate, acest act, de care toate semințiile germanice își amintesc cu silă și ură, aparține hunilor apuseni, aflați în solda lui Aetius, conduși de unchiul Tău. Deși trăiești și fi-va să trăiești cât lumea în cântecul lor ești victima măcelului care urmează unui ospăț de nuntă. Socot că menirea acestui cântec lung, ca un prelung vaiet de înmormântare, cu îndemnuri la ură și răzvrătire, este să atâțe vrajba împotriva puterii Tale, să slăbească federația scitică în care, cum toți știu, neamurile germanice – ostrogoții, gepizii, skirii, amelungii și alții – joacă un rol important. Pentru Balada Nibelungilor, desfrânata augustă Placida oferă ca răsplată un pumn de sersteți și un sărut pe gură, neuitând să tot repete o glumă proastă: „Așa l-aș săruta pe Atila, dar să fie mort”;

Aici, ferocitatea neamului tău, al cărui nume de bine nu se pronunță, pentru a nu invoca odată cu el duhurile Iadului, este trâmbițată în ședințele Senatului, în amvoane, la întruniri publice, pe hipodrom, pe când numele Tău strălucit, merit nemuririi, e asociat cu focul, ruina, ciuma, moartea;

Cu urechile mele am auzit, o, Stăpâne, cu câțiva ani în urmă pe eunucul Khrysaphius, primul ministru al Imperiului, debitând scorneli la adresa Luminăției Tale, toate menite să mențină groaza. Cică, pentru a-ți spori puterea în timpul unei vânători l-ai atras în cursă pe Bleda, fratele Tău asociat la domnie, și cu sânge rece l-ai miruit trimițându-i o săgeată în inimă; că, pentru a-ți spori vloga necesară

ostoirii nenumăratelor soții, bei sânge și sugi măduvă de noi născuți; că, o dată pe an, la sărbătoarea lui Tengri, care coincide cu solstițiul de vară, împreunezi cu o iapă sacră în vreme ce preoții Tăi îl invocă pe Zeu; că în noaptea acelei zile, îți cresc copite de cal și coarne de țap, te acoperi de păr lupesc, colinzi lumea și te dedai la orgii de neînchipuit; devenind moștenitorul soțiilor tatălui Tău, te-ai dedat la voluptăți păgâne cu propria mamă, ca să zămisliți pe Ellak, regele acatrizilor de la Volga și Balkaș; că... dar mă opresc aici, scârbit peste poate de câte este în stare închipuirea, condusă de invidie și ură.

Ești învinuit, Nebiruitule, că acea operă de distrugere, executată cu înverșunare în timpul campaniei din 446, până sub zidurile Constantinopolei, cu care ocazie, la sud de Istru, au dispărut o sută de orașe, s-a născut din ura Ta împotriva Romei, care te-a umilit în tinerețe; din gândirea specifică tiranului care visează ca, odată cu el, să dispară tot ce e sortit veșniciei; dintr-un instinct specific reptilelor veninoase care îngheață în victime orice gest voluntar.

Biruințele Tale sunt motivate prin aceea că ori încotro îndrepti copitele calului, zvonuri înfricoșătoare te devansează și seamănă spaimă. Un prelat, de bun nume, vorbind mulțimii în Biserica Sfinții Apostoli, de ziua patimilor lui Isus Hristos, a asemuit oastea Ta cu un potop de lăcuste, al cărui chip sângeros e cel al hidrelor și centaurilor, călăuzite fiind de însuși Anticrist; că ziua judecății de apoi, precedată de potopul (în foc și pucioasă, ar fi fost prevestită deja de trecerea Ta, sub semnul celui mai puternic dintre elemente – focul –, prin ținuturile dintre Istru și Balcani.

**MESAJUL SCRIBULUI GERULA,
DE LA CURTEA LUI ATILA, CĂTRE PRIMUL
MINISTRU AL ÎMPĂRATULUI MARCIAN,
DESPRE SPIONAJ ȘI PREGĂTIREA SPIONILOR**

Tremur, Mărite, până nu încep să scriu, la gândul că această misivă ar putea încăpea pe mâna oamenilor lui Atila. Știu că prietenul nostru V-a comunicat prin viu grai convingerea mea că la înalta Curte sunt slujitori, cu funcții importante, cumpărați cu aur greu de către ambasadorii Marelui Han. Aceștia nu lipsesc de la Roma, Ravena: de la curțile regilor și prinților federați sau vasali. Hunii, Mărite, au făcut din spionaj o artă, mai perfecționată decât dresarea cailor și a șoimilor de vânătoare. Spionajul și cercetarea, acesta este marele secret al victoriilor. O singură dată acesta nu a funcționat, parte din spionii săi de neam vandal, vizigot, franc și sueb fiind cumpărați de Ecius cu prețul dublu primit de la Bareza, iar atunci marea bătălie de pe Câmpiile Catalonice a rămas indecisă. Crede, Măria Ta, că în sistem se intră greu, nu întâmplător spionii pregătiți de Bareza, elevul chitaiului Wi Ta-hsi, care și-a depășit dascălul, sunt angajați și numiți spioni cu viața. Orice semn de neîncredere se plătește cu viața, de către cel care a vorbit și cel sau cei care au auzit. Eu am avut norocul, însărcinat fiind să caut în arhiva cancelariei documente despre uruși, varegi și poleacii ca trăiesc între Ural, Marea Ungrofinilor și Bălțile Meotice, să dau peste înscrisul chinezesc cu adnotări în limba hunilor albi, pe care întemeiază spionajul Celui ce a înspăimântat lumea. Adnotările, făcute probabil, de Bareza sau de predecesorul său, care a plătit cu viața, în groaznice chinuri o neglijență ce a pus în gardă, cu

mulți ani în urmă apărătorii cetății Margus, atunci când incursiunea lui Atila a ajuns până la zidurile Orașului lui Constantin. Un exemplu elocvent îl reprezintă isprava unuia dintre adjuncții lui Bareza, înaintea asedierii orașului Aquelia, din Împărăția lui Constantius, acesta, însoțit de alți trei huni, călări, îmbrăcați în ținuta oștenilor romani, conduși de un centurion, s-a apropiat călare de tabăra ce reprezenta avangarda apărătorilor cetății. Când s-a întunecat au descălecat la anumită distanță, s-au furișat și au ascultat sentinelele, aflând astfel parola. Au avansat fără grijă în tabăra romanilor dându-se drept o patrulă de noapte. Oriunde întâlneau un soldat care comisesse vreo abatere de la disciplină: neatenție, dormit în post, raport încropit, aplicau pedepse. În zori s-au înapoiat cu toate informațiile necesare: numele comandanților, tărimea trupelor care apărau cetatea, slăbiciunea zidurilor și, mai ales, teama și hotărârea de a se retrage. Așa, orașul a căzut fără ca hunii să tragă vreo săgeată. Bareza și, firește, Atila, sunt adepții ideii că întotdeauna spionajul trebuie să fie încununat de succes. Ideea de „spion al vieții” presupune că spionul care nu reușește să supraviețuiască în orice condiții nu trebuie folosit. Începând cu regele, continuând cu comandantul suprem, Ongessius, cu ceilalți regi și căpetenii, conducătorii militari întrețin cu spionii cele mai strânse legături. Aceștia sunt considerați atât de importanți încât nu cunosc nici o opreliște: intră în cortul în care odihnește comandantul la orice oră, și, dacă ei consideră că secretul trebuie cunoscut numai de rege, așa intră și la marele Kagan. Agenții, la huni, sunt tratați preferențial și se bucură de stima conducătorilor ierarhici. Pentru Atila și comandanții săi, un spion bun este o ființă superioară un erou care umblă cu viața în mână în fiecare clipă și, de aceea, trebuie onorat. La huni, în general, toate comunicațiile cu agenții se fac verbal, mai ales de când dacii asoni le vânează porumbeii călători cu șoimi și șorlițe dresate. Și pentru asta cred că Hanul nu îl are la inimă în ultima vreme pe regele Rumnuc. Un raport scris poate fi confuz, inexact sau interpretat pe când cel verbal poate fi verificat. La

cancelaria lui Atila, în jurul lui Bareza sunt zeci de inși specializați în interpretarea mesajelor și verificarea lor. Toți, ca, de altfel, și spionii vorbesc perfect limba neamurilor pentru care au fost recrutați și pregătiți. Spionii huni sunt recrutați cu mare grijă: sunt oameni de caracter, inteligenți, cu experiență, plăcuți, ambițioși. Nu de puține ori sunt de origine nobilă cum a fost cazul acelui prinț al Francilor, exilat, care a destăinuit planurile cetății Orleans pentru oștile lui Atila. Spionii huni sunt tratați cu sinceritate absolută, dar și cu aceeași exigență. Sub mănua de catifea se ascunde o mână de fier. Atila cere ca, în cazul în care o parte a informației a fost divulgată de agent, el trebuia supus morții împreună cu omul căruia i-a destăinuit secretul. Bareza a întocmit un îndrumar al muncii informative, pe timp de pace și la vreme de război. El este de părerea că, dacă vrei să lovești armata inamicului, să-i ataci cetățile și să-i ucizi oamenii, trebuie să cunoști numele comandanților, gardienilor, ușierilor, ale membrilor gărzii personale. Agenții dușmani, prinși sau bănuți, trebuie corupți cu aur, lăsați liber și găzduiți confortabil, pene a face din ei agenți dubli, care pot aduce mai mari servicii decât agenții tăi. Cu informațiile lor poți recruta alți spioni din tabăra dușmanilor ori din rândul băștinașilor. Ei cunosc pe cei lacomi de câștig ori nedreptăți de superiorii lor într-atât încât să poată fi corupți. Ca rezultat informațiilor lor, „agenții lichidabili” puteau duce informații false adversarului. Iată de ce, Mărite împărate, Atila are în serviciul său pe cei mai inteligenți oameni, din toate limbile și semințiile, care, cum bine știți, au fost de o importanță vitală în toate războaiele lui. Înaintea armatelor, asemenea oameni, numărați cu miile și zecile de răspândesc zvonuri și seamănă groaza ca fulgerele care anunță furtuna. În jurul lui Bareza s-a alcătuit o adevărată școală de depistare a spionilor străini și de distrugere a rețelilor. Așa să vă explicați sărăcia mesajelor noastre și dispariția zilnică a unora dintre noi. Noroc că nici unul dintre cei din Marea Conjurație nu a fost deconspirat și lichidat, deși suntem plătiți mai

mult cu laude și cu satisfacția că lucrăm pentru creștinătate. Poate că ar mai trebui să umblați la lacătele care ferecă tezaurul împărăției.

M-a întrebat, luminăția voastră, ce se întâmplă la vadurile de trecere peste marile ape și mai ales peste Istru. Tocmai asta se întâmplă. La sfatul lui Bareza și la porunca lui Onegessius toți luntrașii și grănicerii sunt huni invalizi de război; la fel gărzile principilor, comandanților și femeilor de seamă. Aceștia se simt utili, îndatorați și devin mai zeloși decât întâiul comandant.

Vi se închină cel cunoscut cu numele „Volnicu”.

REGELE ȘI ÎNȚELEPTUL, AMBIȚIA ȘI RESEMNAREA

Marea vânătoare a avut loc cu două săptămâni mai târziu, din pricina unei campanii amânate, împotriva lui Marcianus. Războinic de meserie, acesta nu mai răspundea ca un vasal cerințelor lui Atila, mai cu seamă în privința cedării prinșilor și a reglementării comerțului numai la puncte vamale stabilite de huni. În schimb, acest oștean ambițios devenit împărat în dormitorul Pulcheriei, văduva lui Teodosiu, i-a scris lui Atila: „Aur dau numai prietenilor. Alții, ce se arată neprieteni, numai fier pot aștepta de la mine.” Deși această depeșă, scurtă și obraznică l-a înfuriat, Atila nu a acționat în pripă, dimpotrivă, a fost pus pe gânduri, a amânat campania și a dublat ambasadele și iscoadele, pentru a afla ce se ascunde în spatele îndrăzelii lui Marcianus. A revenit la arme Ultimul Roman, generalul Ecius? Dispune Marcianus de sprijinul lui Constantius, de cel al Vizigoților, Burgunzilor, Francilor și Alani mercenari, ca în bătălia de la Orleans și de la Catalonia? Până una alta a regândit campania și s-a mulțumit să trimită o scrisoare și mai scurtă decât a lui Marcianus: „La fier răspund cu oțel.” „De azi într-un an a spus Atila la o petrecere cu prietenii – vom cina în palatul lui Marcianus și îl voi pune să mă servească precum un sclav. Deocamdată vă poftesc la o lungă petrecere de vânătoare în munții Daciei, unde veți cunoaște un înțelept al lumii vechi, care de multă vreme nu își mai numără anii”

Eu, Gerula, umilul rob al Marelui Han și încredințat cu sângele părinților și cu mare jurământ tarabostelui Zoltes Vetraniu, cel m-a crescut și mi-a deschis ochii minții, ca să pot lăsa mărturie pentru viitorime aceste însemnări, l-am însoțit pe Fiul Cerului, ca scrib și

poet la marea vânătoare. Alaiul a fost mai puțin numeros decât se anunțase, din pricina relațiilor încordate cu Marcianus, regii, șefii triburilor și marii comandanți fiind plecați la campania de instrucție sub comanda lui Onegessius, Elac și Scota. S-au făcut numai trei popasuri: la scăldătoarele fierbinți ale Biharei, la băile de aur de la Alburnum, unde Atila s-a arătat interesat de binefacerile lor, de cinstea tezaurierilor regelui Rumnuc și de condițiile de muncă ale sclavilor dalmați, la termele romane de la Germisara. Aici s-a desfășurat vânătoarea propriu-zisă, la care au participat fruntașii daci din ținutul numit Transilvania, cu hăițașii lor. În prima zi Atila a jertfit un mistreț pentru fratele său, Bleda, răpus, zice-se de o astfel de fiară. Cerbii, ciutele, zimbrii și urșii vânați în următoarele zile au fost trimiși pe Maris, cu plutele, la Seltekuț, una. din capitalele regatului hun. Serile, Marele Han beneficia de binefacerile termelor de marmoră și de priceperea unor tămăduitori ai locului, care completau tratamentul cu licori de tătăneasă pentru subțierea sângelui și revigorarea organelor, cu alifii din 44 de plante, dintre care nu lipseau: hreanul, părul porcului, spinele alb, urzica vie, aliorul lăptos, pentru reumatisme. După împachetările în nămol și ceară fierbinte, la ieșirea din termele cu aburi, zicea că se simte ca nou născut și că de va fi să-și mute gândul de la Contantinopole, unde intenționa să așeze capitala neamului său, aici și numai aici își va aduce cortul regal. Auzind aceste intenții, fruntașii noștri, dar mai cu seamă Zoltes Vetraniu, făceau cu limba semnul crucii, iar eu bănuiam că murmură „Pușchea pe limbă!”

În prima zi de duminică creștinească, de când poposisem la Germisara, urma să ne-ntâlnim la Cogaion cu marele preot și înțelept Ziloibal. Niciodată Atila nu a spus un cuvânt fără să gândească și nu a făcut un lucru fără să cerceteze. Așa se face că în preziua plecării ne-a chemat pe mine și pe Zoltes Dius, ca oameni ai locurilor. A fost o discuție lungă, plină de alunecușuri. Zoltes, încrezător în experiența și meșteșugul meu în înnodarea măiestrită a vorbelor, se

mulțumea să întărească spusele mele. Întrebările celui mai viclean om pe care l-a născut pământul erau când ocolite, când neașteptat de abrupte. Da, era adevărat că acel înțelept slujește de peste o sută de ani la Peștera lui Zamolxis, zeul cel bătrân, cum adevărat e că a adunat mierea înțelepciunii neamului său. De ce nu și-a salvat neamul cu sfaturi înțelepte de la destrămări și înrobiri? Acestea țin de destin, Mărite, și Cerul, nu noi, pământenii, le orânduiește. Cerul Albastru a hotărât ca neamul Tău să primenească lumea cea veche. Deși a încercat, oare s-a putut împotrivi omul, omenirea? Dacă nu cumva practicile bătrânului înțelept seamănă cu cele ale șamanilor. Viziuni născute din fumul și licoarea unor ierburi care nasc vise și coșmaruri? Nici pe departe. Ziloibal este moștenitorul vestiților doctori daci despre care vorbesc scrierile vechi, grecești și bizantine; cunoaște puterea vindecătoare a peste 900 de plante; memoria sa a înregistrat tot ce merita să se neuite, începând cu legile blajine ale dacilor, trimise la templu lui Apolo din Erithrya pe vremea înțeleptului Solomon al Evreilor. Tâlcul acelui basm despre i tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte ți-l va desluși mai bine înțeleptul. Eu, nemernicul și puțin știutorul, atâta pot să spun: Acesta e visul tuturor oamenilor de la începuturile lumii; că pe tărâmul unde prințul dac căruia i se făcuse o atât de nefirească promisiune, nu se întâmpla nimic, viața era ca un drum de unul singur prin nesfârșita stepă Baicală; că nesăbuitul tânăr, deși trăia cu trei zâne veșnic tinere: desăvârșit de frumoase, avea și alte dorințe, alte plăceri, cum ar fi, să zicem, vânătoarea, războiul, primejdiile, ba, pe deasupra, îl scurma cu colții unui mistreț dorul de ai săi, dorul de acasă, care nu are leac nici pe tărâmul celălalt. Sigur că înțeleptul cunoaște secretul revigorării trupului și al prelungirii vieții. Toți preoții de la templul lui Zamolxis își numără anii peste sută; că știința aceasta nu o pune la îndemâna tuturor, pricina tot El o știe. Oare cum ar arăta lumea numai cu bătrâni înțelepți, Mărite Han? Eu, unul nu râvnesc să trăiesc într-o astfel lume.

Discuția s-a prelungit până după primul cântat al cocoșilor. Cocoșul cel roșu ca sângele, nelipsit ceasornic al Măriei Sale, a dat semnalul.

La templul din Cogaion am ajuns după o jumătate de zi pe cărări întortocheate și tainice, conduși de Zoltes Vetraniu. Însoțitorii, cu excepția unei gărzi personale alcătuită din surdo-muți, au rămas în tabăra de la Germisara. Îl însoțeam doar eu, ca scrib menit să consenmeze discuția cu înțeleptul, și Zoltes Dius, ca tâlmaci.

Am fost întâmpinați la gura acoperită cu iederă a unei peșteri. Din afundurile ei au apărut trei bătrâni în glugi ca neaua, purtând pe talere de lemn pâine, sare, miere și vin. S-au retras și a apărut un altul, cu barba până la brâu și sprâncenele cât cetina brazilor; privirea lui era limpede și ageră ca a unui copil; obrazul, neted și sănătos, era numai zâmbet. Părea a fi mesagerul altei planete. De fapt, printre primele vorbe, Atila i-a spus: „Am încredințarea că și domnia ta, înțeleptule, ești Fiu al Cerului Albastru.” „Cine poate ști cine suntem și de unde am venit în această lume! Zamolxis, Tengri, Dumnezeuul Creștinilor sunt totuna. Soarele ne-a dat viața, Cerul ne-o ocrotește.”

Așa, pe nepregătite, a început discuția, întreruptă rareori pentru ca, pe rând, să luăm de pe un taler de frasin bucăți de faguri din care se prelingea mierea neagră chihlimbarie de pin. Pe măsuta de campanie, înconjurată de pene și cerneluri, nu pridideam să scriu. Tâlcurile, adâncimile și înălțimile vorbelor izvodite de două minți cerești le-am deslușit, în parte, numai după ce am transcris pentru Măritul Han însemnările mele. Pe unele le încredințam paginilor din sertărașul secret al măsutei primite de la Constantinopole, cu gândul de a le da binefăcătorului meu, Zoltes Vetraniu. Discuția alunecase, firesc, ca între doi oameni care se știu de mult, către idei înalte. Atila, mirat să întâlnească n om care niciodată nu s-a îndepărtat de peștera sa cale mai lungă de zi, a întrebat: Ce știi, Tu, bătrâne, despre împărăția mea?

- Ziloibal: Împărăția Ta, Hanule, e un monstru cu trei capete: unul, la soare răsare, care îmbătrânește, unul, la soare apune, care râvnește, altul la miazăzi, care amenință. De bunăseamă că Cerul a îngăduit să se nască această Hidră, peste care stăpânești pentru a pedepsi păcatele lumii și pentru a o primumi.

Așteptam să izbucnească mânia Marelui Han și vărsare de sânge sacru. Am înlemnit degeaba cu pana ridicată. Atila a ridicat sprâncenele a mirare, a bătut din palme cu un zâmbet primăvăratec și a răspuns: „Și numai pentru a auzi asta merita drumul. Da, așa e, chiar tu ai spus-o, înțeleptule, că sunt predestinat să croiesc cu sabia o lume nouă, că sunt noul Cain, păstorul chemat să curme existența agricultorului lenevit, Abel. Da, eu sunt fiul Cerului, eu sunt Alesul.”

- Ziloibal: Noi, Măria Ta, suntem ca albinele și ca furnicile, toți de-o seamă chiar dacă clipa ne orânduiește, părelnic, în mari și mici. Ca și acestea, săvârșim truda, ca pe o condamnare de a ne îndeplini opera fără să știm de ce. Eu m-am săturat să trăiesc, Tu, te-ai săturat să te războiești. Gâzele despre care vorbesc, iată-le și aici, lângă noi, cară neconținut gunoaie și miere. Am încredințarea că ele nu știu de ce o fac. O lege misterioasă, o voință nepătrunsă le dirijează, se joacă cu ele, le-a destinat această trudă. Luată în parte niciuna din aceste gâze nu e conștientă de sine și nu reprezintă ceva pentru sine.

Fiecare e o părticică infinitezimală a unui întreg, condamnată să piară dacă e despărțită de celelalte. Asta ești și tu, o, Rege, și așa i neamul tău. Cu ce cifră se numără cinul tău, seminția hunilor din marea de popoare pe care o stăpânești, le obligi la corvoada furnicilor și din când în când le duci la război? Cincizeci de mii, o sută de mii? Ceva mai mult sau mai puțin. O nimica toată. Desparte neamul tău din acest furnicar și vei vedea cum va dispărea și va pieri printre alte neamuri. Oare lecția Macedonului nu a ajuns și în îndepărtata Asie?!

Atila a rămas câteva clipe îngândurat. La Roma a colindat biblioteci, a cercetat istorie, a citit despre Iscander, Hanibal, Cyrus Niciunde nu a găsit strâns atâta adevăr cât în pilda înțeleptului Dac. A

răspuns scurt și cu convingere: „Neamul meu e un neam războinic, harnic și bun. Amenințat cândva cu pieirea în stepele arse și înghețate; el și-a găsit menirea. Chiar și aceea de gunoier al unei civilizații pline de miasme îl onorează. El nu poate să piară.”

- „Numai ce e bun se strică și piere, o, Rege! Răul este veșnic. Repet, ia exemplu de la furnici, Mărite Han. “

- „Ar trebui să înțeleg, Venerat Bătrân, că împărăția Romanilor neamurile ce se închină crucii reprezintă bunul cel pieritor, iar eu și seminția mea, căreia ei îi spun barbară și păgână, suntem răul? Cum îți explici că dacă Dumnezeu Creștinilor este bun și ocrotitor, a lăsat jertfe, nouă, semințiile sale?”

- „Câte seminții, atâția zei. Zeul căruia eu mă închin și îi aduc jertfe este cel al bătrânilor mei, Zamolxis. Nu afirm că El o fi mai bun și mai adevărat decât zeul tău, Cerul Albastru. În cerurile către care aspirăm stau împreună și zeul meu și zeul tău. Tot acolo, se zice, că își are tronul și împărăția și zeul creștinilor. Ce pot să-ți răspund este că creațiunea zeilor îmbătrânește, că de mult a trecut tinerețea ei. că prin voința ta și prin harul războinic al neamului tău zeii au hotărât ca această lume să se primenească. Vremea noastră s-ar putea să fie cumpăna vremurilor. O vreme când și zeii mor. De câteva sute de ani Zamolxis a murit puțin câte puțin în conștiința și memoria dacilor sub înrâurirea noilor veniți. Aici, la templul acesta, își trăiește ultimele zile. Poate de aceea noi, slujitorii lui, nu mai numărăm anii.

Atila se lăsă adâncit în misterul acestui răspuns. Șaradele înțeleptului erau ca șarpele de alun; nu ghicești capătul de la care poate fi prins. Era din ce în ce mai pasionat de mintea și știința acestui Bătrân care a trăit o viață cât trei vieți, în cugetare. Mai adineauri i-a înfățișat o viziune a veacurilor de aur ale omenirii cu neclintită pace și lesnicioasă îndestulare a individului. Zicea: „Oamenii aceia fericiți și prietenoși erau puțini la număr; ei nu aveau de împărțit pășunile, și ogoarele, și livezile, și toate cele. Pământul rodea din belșug pentru

toate vietățile firii, iar oamenii nu se stinghereau unii pe alții.” Rememorând, Cel din Tengri născut a cugetat nu numai pentru sine:

- „Înguste și însângerate au devenit căile acestui veac, iar pricina răului nu sunt eu. De n-am fi noi, vor fi Gepizii, Schirii, Amelungii, care nu s-au arătat și nu se arată a fi mai buni. Atât că noi venim din neamul lui Cain, iar ei din cel al lui Abel. Depinde cum răstălmăcești pilda.”

- „Gândesc întocmai, puternice rege. Pe scena lumii noastre noi jucăm roluri, ca în teatru grecesc. Piesa aparține zeilor. Eu socot că nu veacul nostru este cel mai rău. Trecerea de la o epocă la alta e însăși judecata de apoi, despre care propovăduiesc misionarii noii credințe. Fericiți sunt numai cei ce nu așteaptă nici o judecată, cei ca mine. Pe tine, Rege, te vor judeca vremurile, generațiile care vin, istoria, pe care ai cercetat-o în bibliotecile Romei și te-ai convins cât e de părtinitoare, de nedreaptă. Nu uita că orice judecată, cu trecerea anilor, devine nedreaptă. Pentru omul cu minte puțină marile revărsări de ape înseamnă decât spaimea și paguba; pentru înțelept sunt binefacere. Ele curăță albia, primenesc smârcuri și bălți, îngrașă pământul. Acesta oi rostul seminției tale?”

- Toți slujitorii altarelor mele nu mi-au vorbit despre rostul acesta atât de înțelept și de frumos ca tine, bătrâne Ziloibal. Se zice că te hrănești numai cu apă și faguri de miere. Secretul acestei cumpătări este izvorul cugetării?”

- „Mintea, Rege, se înobilează ca vinul: prin pritocire și învechire. Secretul e însăși cugetarea, neconținută cugetare despre tot și toate. Eu caut de mai bine de o sută de ani înălțarea prin cuget până la identificarea cu zeul. Atunci, de bunăseamă, voi fi ales pentru Cerul lui Zamolxis.”

- „Știi multe, ba aproape totul despre noi. Mă pregătesc pentru un mare și hotărâtor război de primenire. Când voi fi șters de pe hărți cele două imperii râncede, încredințez lumea urmașilor ca să petrec,

poate la Germisara, în singurătate și cugetare. Crezi, Înțeleptule că am atins desăvârșirea în arta războiului?”

- „Pentru timpurile noastre, da. Tengri te-a inspirat să unești două forțe. Lăncierul got este un bărbat viteaz și șarja lui, teribilă din cauza greutății calului și a armurii; cel hun e mai viteaz și poate slobozi o ploaie de săgeți din plin galop. A îmbina într-un singur luptător arcașul hun și lăncierul got, civilizându-l ca pe roman, ar fi idealul.”

- „Te întreb, Înțeleptule, ce crezi despre vise. Am la curte o mulțime de șamani solomonari plătiți în aur pentru tălmăcirea lor. Nici unul nu mă mai mulțumește.”

- „Știu că parte importantă din viața hunului este visarea. Că puneți preț pe tălmăcirea lor și... bine faceți. Bănuiesc că Tu, Mare Han, visezi mult și colorat, ca toți oamenii aleși. Se crede că întâi oameni trăiau cu adevărat două vieți: una reală și alta visată. Visul face parte din forma viitoare a existenței noastre sau reprezintă fărâme dintr-o existență anterioară, pe un alt tărâm. Și eu visez mult, colorat și ori de câte ori simt nevoia. Știu ce griji cumplite te frământă în anii aceștia și bănuiesc ce visuri se repetă; mai știu că le ghicești tâlcul, dar te temi de adevărul lor, deși ești iubitor de adevăr. Am putea renunța de plăcerea bunei noastre înțelegeri.”

- „Oare nu ai înțeles că tocmai pentru tâlcul viselor mele am făcut drumul și mi-am părăsit rosturile, ba chiar am renunțat la plănuita campanie?”

- „Fie, Mărite Rege, însă te rog să le prezinți în ordinea în care mereu revin și te îngrijorează. Bănuiesc că un repetat coșmar e acela cu șerpuii.”

Atila a făcut ochii mari. Deși deprins să-și controleze reacțiile, de data asta mimica sa devenise carte deschisă.

- „Încă mai am îndoieli, înțeleptule. Da, e cel mai groaznic dintre visele mele. Apare întotdeauna când vestește cocoșul miezul nopții. Se face că...”

„Cei doi șerpi mari, însolzați, sunt două seminții războinice înzăoate, crescute sub ochii tăi, ocrotite de tine ca, de o pildă, Ostrogoții lui Valaric și Gepizii lui Ardaric. Visul te avertizează că ele îți vor distruge urmașii, urmând ca, la rândul lor, să fie spulberate de seminții necunoscute. Istoria se repetă, spunea, parcă, Strabon sau Pliniu cel Bătrân.”

- „Mi-ai tâlcuit visul ca și când ai fi fost plătit de cei din Ravena și Constantinopole. Acum mi se străluminează și mie zarea. De unde atâta prietenie și linguşeală la acești regi și mai ales la ambițioșii lor fii!? Dar despre celălalt, cel cu apele și deșertul?”

- „E aproape același, Mare Han. Fiii tăi vor fi sorbiți de uitare ca pâraiele sorbite de deșert, iar tu, din împărăția lui Tengri, vei vedea sfârșitul lor.”

- „Oare și când visez întâmplări cu neamul tău, înțeleptule, visele au același tâlc? Iată, în ultima vreme, mai bine zis de la cealaltă vânătoare regească petrecută în pădurile marcgrafului Vetraniu, visez două vise. Unul e cu regele Rumnuc, care poartă la sân un pui de șarpe viu, dar de aur. Șarpele lui şuieră un cântec adormitor și joacă un joc al unduirii fascinant. Deși avertizat că mușcătura lui poate să fie mortală, eu nu mă pot abține să-l primesc și să-l bag la sân. Mă trezesc, visul se rupe și nu știu dacă mă mușcă ori nu. În altul, cele patru mădulare ale mele se iau la harță, se luptă și se omoară între ele. Iarăși se întrerupe visul și mă trezesc că am sufletul golit. Nu mai spun că visul e atât de real încât mă dor mădularele.”

- „Mărite Han, primul vis e neterminat, impulsul lui s-ar putea să vină din copilărie, de la primul spectacol cu șerpi, al șamanilor, care te-a fascinat și te-a tulburat. Cum, tot așa, poate fi tălmăcit ca avertisment. Otrava de șarpe a ucis regi și împărați. Ademenirea cu cântecul și dansul te pun în gardă despre un apropiat sau una dintre soțiile tale favorite. Al doilea vis este geamănul primelor două. Mărite Han, amintește-ți că ai patru mădulare și patru fii preferați. Veghează

și cultivă, dacă nu e prea târziu, dragostea dintre ei. Ambiția mării a născut fratricidul și chiar paricidul.”

Nu lăsa timp să răspundă și întrebă:

- „Domnia Ta, crezi în destin, Mărite Han?” În credința că pe necuprinsa boltă albastră omul are o Anda, o stea a lui? Iată, altarele acestea gândite de cutezătoare minți ca să măsoare și să oprească în clipă timpul. Sunt unice în lume. Acum, ruine. Victime ale timpului și ale unui popor trufaș, poporul Romei, convins că distrugând poate atinge timpul. Eu sunt printre cei puțini care le mai citesc semnele cerești, pornind de la Constelația Dragonului, care cade exact asupra lor. Peste sute, peste mii de ani vor fi necesare alte minți luminate să le deslușească tâlcurile și să poată gândi un mijloc de comunicare cu cerul, asemănător cu acesta. Au fost distruse de romanii cuceritori într-o clipită, la dimensiunea timpului cosmic, deși au fost gândite și clădite în sute și mii de ani care alcătuiesc acea Clipă. Se pare că, până azi, în istorie, omul a distrus tot atât cât a construit.

Asfințea soarele. Unghi drept cu ceasornicul solar, de andezit, care se vedea la câțiva metri mai jos de gura peșterii. De la ceasul acela înțeleptul se retrăgea în taințele existenței sale. Atila a înțeles. A făcut semn pentru „Garda Tăcerii”. S-au mișcat ca niște mecanisme. Cortul de campanie era pregătit la intrarea în impunătoarea cetate. A doua zi nu am fost îngăduit la discuții. Erau prea intime, și-a dat cu părerea Zoltes Dios. Aflând că înțeleptul vorbește curent limba de la Roma, Hanul s-a lipsit, bucuros, de serviciile noastre. Noi doi aveam libertatea și suficient timp să ne întâlnim cu ai noștri în Poiana Omului.

REGELE ȘI ÎNȚELEPTUL DESPRE TIMP ȘI SPAȚIU SAU DESPRE ZĂDĂRNICIE

- „Înțeleptule, timpul e însăși destinul. Te miști în limitele ce ți-au fost date. Eu mă găsesc în propriul meu timp, când prin mine se împlinește voința Cerului. De aceea nu socotesc trecerea timpului și nu mă tem de moarte. Am văzut, la celălalt ocean, marea și numai cu ele pot asemui mișcarea semințiilor în flux și reflux, dinspre Răsărit spre Apus, și numai așa, atât cât va curge timpul și se va putea consuma frânturi de memorie, ceea ce voi, romanilor, numiți istorie. Nomadism e tocmai această neostoire și primenire a oceanului. Unde se nasc valurile, cine poate să știe!? Mă întrebai de ce nu-mi statornicesc neam de ce nu-l uit pe Cain, ca, împreună cu toți ai mei, să devin un Abel și să lucrăm pământul darnic al Panoniei. Pentru noi statornicirea în granițe înseamnă o formă a morții, cea mai urâtă și mai teribilă moarte pe care ți-o pregătești și ți-o contempli cu neputința leprosului. Înseamnă îmbătrânirea lentă, soarta bătrânului neputincios ajuns să trăiască mila vecinilor și a urmașilor. De aceea noi disprețuim tot ce a durat omul pentru veșnicie și statornicie: ziduri, orașe, cetăți, statui. Știi și domnia-ta că tot ce e încremenit înăbușă viața. De sute de ani bătrânii noștri, deveniți, ca oșteni, nevolnici, încearcă să se facă utili sau de bună voie își mută corturile la margine, cât mai departe. Nu-i silește nimeni; singuri ei, din veci, au ajuns la această înțelepciune.

- „Măine, puternice Han, o să-ți spun o istorioară cu tâlc despre înțelepciunea bătrânilor și funia de nisip, istorioară ajunsă la noi tocmai din Țara Piramidelor. Cât privește timpul, mă mir, deși

adeveresc tot ce ai spus. Când este vorba despre poporul Tău. Astfel, ce este timpul, dacă el nu se socotește la fel în toate neamurile și de către toate semințiile: în Chitai, după dinastii, la Creștini, după anul morții celui răstignit, în alte părți, după mari războaie de cucerire sau după catastrofe. Timpul vostru, al Cerului Albastru, e nesfârșit, – un crâmpei din acesta, o clipită, cât o cădere de stea, e timpul Tău. De aceea îți ajunge să te simți în propriul timp. Cum va sa-l consemneze istoria, urmașii, la asta v-ați gândit? Răspunsul e: niciodată. Nu ai avut timp. Timpul domniei-tale a fost dat ca să se împlinească voința Cerului de la un capăt la altul al lumii, din ocean în ocean. Dimensiunile lumii și ale timpului au crescut odată cu voi, cu puterea semințiilor hunice.”

- „Am avut impresia că aud vocea mea, înțeleptule. Am fost întrebat de ambasadorul Priscus al Constantinopolei, de ce nu ne-am întins stăpânirea de la miazănoapte la miazăzi, această mișcare fiindu-ne mai lesne de împlinit. I-am răspuns: Pe Cerul Albastru soarele călătorește de la Răsărit la Apus; soarele crește, crește, ajunge zenitul, coboară și asfinte. Eu sunt sigur că acesta e și destinul meu, al seminției mele. Voința Cerului. De aceea nu-mi fac griji, nu mă întristez acum, la zenit, gândind la iminența unui crepuscul, pe care, e drept, l-aș dori cât mai departe de azi. Ce va să fie știe numai Tengri – Cerul Albastru. Nici un apus nu se aseamănă cu altul. Dacă ar fi să poată fi, râvnesc la al domniei tale.”

- „Acum înțeleg, Mărite Han, de ce nu te interesează timpul istoric. Neamul tău nu are istorie și nici conștiința acestui cuvânt inventat; nu are granițe, orașe, morminte, statui și nici nu le simte lipsa. L-ar împovăra, l-ar scoate din timpul său, care e numai clipa sortită de Cerul Albastru, în veșnică succesiune. Cer pentru care neamurile sunt colonii de furnici călcate de copitele cailor, arse, spulberate, înecate.”

- „Eu, Atila, sunt încredințat, fără să fi citit cărțile astrologilor, lumea nu are început și sfârșit, ca și timpul, de aceea mă consider îndreptățit să mă aflu în mijlocul lumii și a timpului hotărât de destin, de Cerul Albastru.”

- Ziloibal rămăsese adâncit în meditație. Părea că uitase de strălucitul și puternicul său oaspete. Privea cerul care curând urma să își aprindă candelile. Gândi: „Ca să te lecuiești de ambițiile de mărire e suficient să privești din când în când cerul înstelat.”

Coborî privirea asupra marelui Han. În jurul lui plutea o aură de demență ca un blindaj. Hotărî: „Pentru a scurta această clipă de coșmar din timpul Cerului copila trebuie sacrificată!”

**DIN AMINTIRILE MARCGAFULUI VETRANIU
PRIVITOARE LA CAMPANIA HUNILOR
LA SUD DE DUNĂRE –
BĂTĂLIA DIN FAȚA CETĂȚII MARGUS
DATĂ LA ANUL 447**

Noapte neagră ca smoala. La foc de tabără vânătorească, nu departe de Ampelum, la cererea insistență a tinerilor, comitele Zoltes Vetraniu se înduplecă să povestească. Atâta sânge a curs, așa de rușinoase au fost înfrângerile suferite de romanii lui Teodosiu încât mai bine de cinci ani a îngropat în bezne de uitare campania care avea s-o prevestească pe aceea din Apus, sfârșită indecis pe Câmpiile Catalonice, deși oastea celui ce poartă biciul lui Dumnezeu era alcătuită din 600.000 de oameni.

„În anul acela semnele zodiacului s-au arătat răsturnate și neprielnice. Nu se imprimăvăraseră când stea căzătoare cum nu se mai văzuse a străluminat pământul de la răsărit la apus. Vreme cât ai rosti o rugă către zei că s-a desprins din Constelația Leului, a trecut peste Constelația Fecioarei și s-a stins la întâlnirea cu Cumpăna. Roata cea mare a sorții, care schimbă neîncetat fericirea cu nefericirea, a înarmat-o pe zeița Belona și, dându-i ca tovarășe Furiile, a trimis-o în Imperiul lui Teodosiu cu neînchipuite nenorociri. Semne rău prevestitoare se arătau pretutindeni, încât zodiacarii nu mai pridideau să le tălmăcească. În anul acela, care a stat sub cumplite semne, mare parte din Tracia și Moesia fură pierdute după bătălii fără noroc. Împăratul s-a nevoit să plătească Hunului tribut împovăraător, încât la întoarcerea sa la Constanținopol era să pață rușinea predecesorului său Valențe. Așa cum scrie gramăticul Calvisie, iar Socrate Bizantinul

adeverește mulțimea l-a ocărât. Nedrepti au fost scribii, mai nedreaptă mulțimea. În bătălia pentru cetatea Margus de la Dunăre împăratul a dorit cu tot dinadinsul să spele rușinea, deși semnele toate erau de rău prevestitoare. Atila aducea cu sine neamurile gothe, sarmate, volgare, panonice, alane, asonice, carpocostoboce, câtă frunză și iarbă. Printre căpetenii mă găseam și eu în trupul de oaste al regelui Rumnuc alcătuit din călări ai căror bidivii stârneau până și invidia hunilor. Oștirilor hunice li s-au alăturat pe neașteptate goții așezați în imperiu prin bunăvoința unor împărați rău sfătuiți. Aceștia așteptau pe picior de război și din pricina unor guvernatori și generali bicisnici, porniți pe silnicii și îmbogățire cu anasâna. În nici două luni Hunul a trecut prin foc și sabie provinciile sud-danubiene pustiind Dacia Râpoasă, Dacia Nouă, Tracia, amândouă Moesiile, parte din Iliricum. Fumul pârjolului putea fi văzut de pe zidurile metropolei lumii. Margusul, cetate tare, era, sau mai bine zis fusese, ultima nădejde. Acolo gonea sub vipia lui Cuptor însuși împăratul, cu oaste de strânsură. Parte din oștirea Chaganului adăsta la Nișul trecut prin foc, parte, alcătuită din gepizi, ostrogoți, schiri, amelungi, panonici, așezase tabere tainice închipuind o pungă în care să fie sugrumată oștirea romanității. Atât eu cât și regele meu, Rumnuc, prevedeam sfârșitul confruntărilor. Deși făceam parte din oștimea condusă de însuși Atila, care suspecta bunăcredința noastră de pe când cu răzvrătirea regelui costoboc Pieporus, am împlinit porunca regelui meu și, pe cărări tainice și sub ocrotirea întunericului, am ieșit în întâmpinarea celor trei sute de călăreți din seminția Dacilor Mari, care coborâseră pe Apa Moldau și Piretus și trecură Donarisul, pentru a ni se alătura, pe la vărsarea Alutului în Apa Apelor. De aici urma să ies în întâmpinarea oștilor lui Teodosiu, să-l informez despre mișcările hunilor și, la nevoie, să-i fiu alături. Știți și voi, dragii mei că, la nevoie, sângele apă nu se face și de aceea eram împăcați cu gândul că nu săvârșeam o trădare. Trebuia, însă, să ne ferim de ochiul cel treaz al lui Atila, care nu întâmplător

este numit Tengri, Fiul Cerului Albastru. Luarăm, deci, înfățișarea luptătorilor sarmați de la nord de Pontus, aflați în solda romanilor.

Marșul romanilor, forțat și lung, epuizase trupele. Cercetașii aduceau știrea că apărătorii Margusului sunt pe cale să predea cetatea. De mai multe zile bântuia o zăpușeală cumplită. În albia râului abia se mai trefira firicel de apă coclită. La răsărit și sud-est de cetatea împresurată se întindea un podiș neted, de pe care nu fusese secerat grâul copt. Lanul părea o uriașă oglindă, care capta razele soarelui toropind oameni și cai până la starea de îndobitocire. Tabăra împăratului părea pietrificată. Din partea regelui meu l-am informat pe Teodosiu despre strategia hunilor și l-am sfătuit să ridice tabăra întrucât cetatea Margus e ca și pierdută. Trufașii săi generali m-au luat în răspăr, ne-a certat pentru însoțirea cu oaste la campania hunilor și numai că nu m-au făcut spion și trădător. Cunoșteam slăbiciunile acestor generali moleșiți în ospete și slăbiciunile unui general – împărat bătrân, bolnav și influențabil. I-am cerut favoarea de a-i sta alături cu trei sute de oșteni care puteau înfrunta trei mii. Căine câinește s-a învoit și chiar mi-a ascultat sfatul să nu atace în condițiile acelea. Ajuns pe Valea Pincusului, generalul Marcianus așeză tabără, urmând ca a doua zi să se întâlnească pe apa Margus cu oștile de strânsură ale împăratului: legiuni descompletate, alae și cohorte prost echipate, auxiliari strânși cu arcanul, mercenari care de multă vreme nu și-au primit solda. Decamparea întârziase mult și din pricina întârzierii bucătăriilor de campanie, așa încât joncțiunea cu oștirea lui Marcianus părea compromisă. Pe la prânzișorul mic sosi știrea că dinspre nord-est se apropie, în cară și de-a călare, ca o furtună, oștile seminișilor germanice organizate pe neamuri: ostrogoții, gepizii, schirii, amelungii. Din trei părți oștirea toropită și dezorientată era deja încolțită. Deocamdată despre hunii lui Atila se știa doar că despresuraseră Margusul de cu noaptea și se făcură nevăzuți, așa încât împăratul se putea aștepta să-l potopească din te miri ce parte.

Colac peste pupăză, bătrânul împărat nu se simțea bine. Dormise pe furiș chinuit de vedenii și coșmaruri. Crezuse că hunul îl va înfrunta deschis, crezuse în spionii care îi împuiaseră capul cu o certă trădare a semințiilor panonice și germanice, ba chiar în informația mincinoasă conform căreia doar câteva mii de goți trecuseră Dunărea. Încet, încet, oștirea se urni la drum, locul de tabără fiind descoperit și neinspirat ales. În avangardă mășăluiau cohorte și alae tracice; pe flancuri, legiunile din Orient, cu moralul mai ridicat, la mijloc oastea de strânsură. Urmau, ca o coadă de rândunică, gărzile împăratului. Lipseau, însă, puternicele legiuni a Treisprezecea Gemina, a Cincea Macedonica, Întâia Adjutrix, care erau conduse de iscusitul general Marcianus și nu se știe din ce motive nu ajunseră la locul de regroupare. Împăratul dorea cu orice preț o victorie, chiar și numai asupra germanilor, pentru a se putea întoarce cu fruntea sus la Constantinopol. Deși se vedea deja împresurat, ca un lup răătăcit în stână cu câini vrednici, mai spera, cu condiția de a răzbate la Margus pentru a-l despresura pe Gordianus și cele trei legiuni. L-am convins să campăm la Viminacium, pe Dunăre, unde aveam nordul apărat de fluviu, iar estul și vestul de malurile înalte ale Funcusului. Ne unirăm la drum abia a doua zi. Tot târziu. După ce iarăși se înstăpânise vîpia, lăsând în urma armii o lungă coloană de praf și primii atinși de ciuma bubonică venită cu cohortele de cerșetori, prostituate și ologi, cu care de mai mulți ani se procopsiseră taberele de răzbel ale imperialilor. Un uriaș arici în lentă mișcare la confruntarea cu o vulpe hameșă care îl hărțuia de departe și îi seca vîlaga. Întâiul popas îl făcurăm la ceasul amiezii. Cercetașii aduseseră știrea că semințiile gotice s-au întărit în imens lagăr de cară la câmp deschis, pe un platou cu grâne, la câteva stadii de Viminacium. De la Marcianus, o singură ștafetă, după două zile. Se afla împresurat de huni, panonici, cazaci și volgari la gurile unui afluent al Margusului. Un trup de oaste încropit în Dacia Râpoasă și Moesia Superior de către generalii Maximus și Lipicinus se alătură, după drum șerpuit de noapte împăratului. Capac

peste pupăză avea să pună infatuatul general Sebastianus, strănepotul celui care grăbise pieirea lui Valens, cu peste o sută de ani în urmă, la Adrianopole. Cum în mintea acestuia prostia făcea casă bună cu fudulia, îl sfătui pe Teodosiu să atace fără zăbavă imensa tabără de cară a seminișilor gotice. Deși el purta rușinea abandonării majorității cetăților de pe Dunăre. Ceru îngăduința unui raid în partea deschisă a taberei gotice, pe unde tot veneau trupe proaspete, fără să bănuiască șiretlicul. Așa, dragii mei, a urmat potopul. Așa că, fără pic de prudență, se aruncă orbește asupra acelei deschideri anume lăsate de potrivnici în tabăra de cară. Oștenii regilor goți viermuiau între laturile de câte patru cară alăturate și nu păreau a se sinchisi de mișcările oștilor imperiale. O lovitură nimicitoare nu ar fi putut primi decât dinspre Margus pe un coridor larg, anume lăsat pentru legătura cu cetatea împresurată de huni. Iarăși l-am sfătuit pe împărat să aștepte măcar până când i se vor alătura cele trei legiuni promise de Constantius, cu camparea în Piemontul Panonic. Tot sfatul lui Sebastianus avea să precumpănească. Eu îmi pusei soarta în propriile-mi mâini și cerui cai odihniți. Înțeleptul Viezure se înfățișă cu doi, un șarg ca turnat în bronz, crescut în hergheliile sălbăticate din lunca Donarisului și un bidiviu negru ca noaptea și rău ca Atila. Greu de stăpânit, îl țineam mereu în rezervă, știind că mă poate scoate din orice împresurare. Acest muriu crescut în grânarele Marisului nu avea preț. Când mă văzu necheză a bucurie și nerăbdare. Cerea obișnuita mângâiere și oborocul cu ovăz fiert în lapte. Și de data asta fu nemulțumit când încălecai șargul, nemulțumire arătată prin fornăit și închipuite mușcăături. Dar o aruncătură de piatră depărtare nesăbuitul general pregătea cavalcada trufiei. În trap întins trecu văioaga cu târșuri de mur și măcieș. Eu mă abătui cu ai mei cam la o aruncătură de suliță depărtare spre dreapta. Aveam caii și oamenii odihniți. În lumina rarefiată a crepusculului ținuta de luptă a oamenilor mei impunea și totodată le ascundea proveniența. Armura ușoară de Aravia, armele ușoare de ceapcâni. Cei cinci sute, de care ar fi fost mândru să-i conducă în luptă chiar Atila,

alcătuiau o formă de seceră a cărui tăiș se îngroșa către mâner. Avea să lovească după obicei hun, într-o cavalcadă fulgerătoare care se deschidea și se închidea ca un pumn. Nu se mai auzea decât ropotul, aidoma unei avalanșe de zăpadă și stânci. Secerară adânc printre goții de la coada taberei de cară și o siliră să se închidă ca un arici. Dinspre stânga lovi cu putere Sebastianus. Gothele se clătinară, însă tabăra rezista. Imediat lovi frontal ca un uriaș pinten de dărâmat ziduri restul oștirii. În tabăra de cară se făcu dintr-o dată o breșă adâncă, breșă care închipuia gura unui leviatan. Imediat gura dihaniei se închise, înghițind legiunea lui Sebastianus, care avusese nechibzuința să se comporte ca o momeală. Schirii lui Edecon apărură din spatele unei pădurici de sălcii și arini, cu urlete zmeiești, învărtind deasupra capetelor uriașe securi. Romanii care loviră tabăra din celelalte părți, constatând că ariciul devenise broască țestoasă, apoi zimbru întărit, avură un moment de ezitare, care se prefăcu în derută. Semințiile germanice parcă ieșeau din burduhanele pământului. Atunci, din oastea de strânsură a împăratului se auzi strigătul nevolniciei sau al trădării: „În numele crucii, să ne salvăm, fraților!” Prăpădul nu mai putea fi oprit. Gărzile împăratului erau prinse între al doilea și al treilea rând de cară. Noi, cei cinci sute de Daci Mari, echipați ca sarmații nord-pontici, răzbirăm peste ultima întăritură și seceram spornic. Ortis Dius strigă deodată „Împăratul, e în primejdie împăratul!” Ca un iureș ne-am îndreptat într-acolo. Cum face un oșan tare polog din iarbă cosită, așa ne-am descl noi drumul și, mai departe, drum împăratului. Loviți din interior cu atâta tărie, germanicii prinseră a închide tabăra, redevenind arici. Acum ar fi fost momentul să fie loviți cu toată puterea oștilor romane. Numai că dintr-o pricină pe care eu, Zoltas Vetraniu, nici până astăzi nu am reușit să o înțeleg, Teodosiu, cândva Cel Mare, a ordonat prin trâmbiți retragerea. Retragerea, însă, devenise derută, neîncredere, spaimă. Toți oștenii călări îl urmau pe împărat și pe generalii săi. Oastea de strânsură și pedestri fu înghițită de oștirile dezlănțuite ale sciților. Obișnuitul

strigăt al lașilor „să scape cine poate” nu își avea rostul. Cred că nu scăpase niciunul. Sub pânza întunericului legiunile s-au regrupat în muntele Horea Margi, ce mai rămăsese din ele. Deși încă mai număra vreo 40.000 nu s-ar fi putut zice că împăratul comanda peste o oaste. Zvonurile viclean pritocite și strecurate de spionii huni întrețineau neliniștea și spaima: cetatea Margus a căzut și nici un supraviețuitor n-a fost iertat; un mare corp de oaste, comandat de crudul Onegesius, se apropie dinspre Naisus; Atila însuși, în fruntea călăreților huni, a trecut Dunărea pe la Sirmium având în avangardă cutremurarea și moartea; Alaric și Vardaric au ars Serdica și au trecut totul prin sulite și foc...

Am reproșat împăratului că a renunțat la un atac al cărui sorți se arătaseră favorabile și l-am sfătuit să folosească noaptea pentru a se închide într-una dintre cetățile Hemusului, considerând că, atrase de pradă, oștirile scite o să împingă campania până către toamnă, timp îndestulător pentru a reorganiza legiunile și a aduce altele din Aravia sau Parția. Iarăși a precumpănit sfatul generalilor trufași. Mă hotărâi să iau tovarăș noaptea și să mă întorc la ai noștri pe furiș, așa cum am plecat. Un credincios al împăratului m-a sfătuit să aștept, convins că până în zori el își va schimba hotărârea.

În noaptea care căzuse cu un lințoliu de zăpușeală, somnul fusese mai mult trezie. Ortis Dius, după ce primi, la rugămintea mea, toate parolele, se încumetă la o recunoaștere din care se întorsese abia în zori, descumpănit. Parte din semințiile gotice așezaseră tabăra aproape de noi, celelalte se făcură nevăzute, către est și vest. „Să ne așteptăm la o împresurare, măria ta. Numeric ne copleșesc, Onegessius nu e departe, numele lui Atila se apropie, numai el suficient să pună pe fugă oștenii bicisnici”. Am cumpănit sorții unei bătălii în situația dată. Terenul era prielnic sciților, obișnuiți să se bată la locuri strâmte. Mai era vreme ca împăratul să ridice tabăra, lăsând în urmă ariergarda pe care mă încumetam să o conduc chiar eu. Era treaz înaintea zorilor. Prost dispus. „E prea târziu, viteazule dac”. Asta

mi-a spus. „De acum ar trebui să ne gândim cum vom apăra orașul Marelui Constantin”.

Odată cu zorii fu anunțată solia schirilor și gepizilor. Una modestă, după armele și ținuta purtătorilor ei. Tocmai răsărea soarele, poleind cu argint auriu ierburile pârjolite de secetă. Pentru mulți avea să fie ultimul răsărit. Solul, un prezbiter de rit creștin, înmâna împăratului două depeșe. Atila cerea pentru sine și regii federați Tracia și Moesia, în întregime, precum și parte din Iliricum. La prețul păcii se adăuga darul anual, în aur, al supusului. A doua depeșă îl umplu pe împărat de scârbă și mânie. I se cerea nici mai mult nici mai puțin decât coroana, tronul și pe Honoria, sora împăratului de la Ravena, ca soție. Așa că se hotăra să atace pentru a forța despresurarea, atâta vreme cât Atila era departe. Tabăra federaților arăta ca un bivoli răsturnat în câmp cu iarbă colilie. Amândouă oștile se puseră în mișcare. Cea a goților se deschidea și se lățea precum o caracatiță, la un moment dat strigătele lor de luptă se prefăcură într-unui reverberat până la baierile carului. Din afund de zare se vedeau călării feroși ai pustiuilor, oamenii lui Lucifer. mânați ca de un bici al lui Dumnezeu. Acum nici arhangheli cerului nu mai puteau opri furiile slobozite de sângheroasa Belona. Niciodată zeul Marte n-a mai adunat în această parte de lume atâta oștire. Eu, știind care va să fie sfârșitul, mă alăturai gărzilor împărătești, încolțite de călăreți volgari și alani. Ni se alătură parte din legiunea Macedonică. Evităm împresurarea și ajungem pe un dâmb străjuit pe două laturi de o pădure de scoruși. Priveliștea era înfiorătoare. Oștirea romană fusese hărtănită pe bucăți izolate de dibace raiduri și mișcări de cară gotice. Nu mai recunoșteam steagurile legiunilor. Ce scapă germanicilor, seceră hunii care unduiau de pe lături aidoma unor bice. Eram prinși într-un clește cumplit, care, mănuit de o forță nepământească, se strângea mereu. Rămășițele oștirilor erau trase și înghițite încet, încet de sorbul hunic ca de o gură de balaur. Împăratul poruncește generalului Marțian să încerce o despresurare, să salveze ce mai putea fi salvat. În șiruri răzlețe

călăreții huni împresoară colina. Se apropia infernul cu ritmul de mare în furtună, nechezat de cai speriați de focul ce cuprinsese întreaga miriște, cu şuierul săgeților purtătoare de moarte, cu scrâșnet de paloș pe paloș. Ortis Dius mi-a înțeles semnul. Îl înconjuraram pe împărat și îl purtarăm în goana cailor și între paloșe încovoiate către o văioagă unde încă nu răzbisera potrivnicii. Așa am găsit ieșire din cea mai cumplită împresurare cunoscută de vreun împărat de la Valens încoace. Lăsam în urma noastră un nesfârșit câmp de cadavre. Mur-mur de viscol pontic deveniseră gemetele muribunzilor. Mă cutremur și azi la amintirea aceluia spectacol al morții. Ici, colo mai rezistau pâlcuri de oaste în jurul unor comandanți vrednici. Lumânări clipinde într-o mare de foc. Pe bolta cerului soarele, nepăsător, parcursese Zodia Leului și, trecând în cea a Fecioarei, se pregătea să asfîntă. În vreme ce norocoșii, cuprinși de o demențială panică, fugeau ori se târau căutând scăpare. Multe cărări duceau către tărâmul morții. Barbarii nu cunoșteau crucea.

Am împărțit pâlcul vitejilor Daci Mari în două: unul condus de Ortis Dius, ocolea pe la vest pădurea și țintea către Donaris; cel condus de mine și care îl ocrotea pe însuși împăratul alesese anume direcția Naisos, cu credința că într-acolo nu ne vor fi luate urmele. Lăsasem în urmă câțiva credincioși oșteni ai Luminăției Sale, care nu mai puteau continua drumul, cu sfatul de a vesti moartea lui Teodosiu. La câteva zile, după ce am trecut munții la Philippopolis, ne-am despărțit. Aici întâlnirăm două dintre legiunile trimise în sprijin, cu întârziere, de la Ravena. Pe căi tainice ne-am înapoiat la Margus, printre ai noștri. Cetatea căzuse și între zidurile ei tari nu mai rămăsese nici un supraviețuitor”.

Se lăsară grele pânzele unei nopți fără lună. Flăcările focului deveniseră jar, jarul, spuză. „Așa a fost, dragii mei! Despre ce s-a mai fost petrecut, altădată, căci nopți sunt tot atâtea cât sunt zile”.

PEȚIREA DUPĂ DATINI ȘI SEMINȚII

De când a îndătinat Tengri, marele Cer Albastru, sub care, de la Răsărit la Apus și de la Miazănoapte la Miazăzi, navighează prin necuprinse pustiuri și stepe semințiile de păstori, la huni bărbatul și-a luat nevestele prin răpire, ori prin înscenarea răpirii.

Prin pedepsirea cu moartea a regelui Pieporus Decibalus, al Costobocilor, Elena, nepoata marcgrafului Vetraniu, devenea pradă de război și ar fi putut fi dobândită de oricare căpetenie a ceambururilor care au stins în sânge răzvrătirea. Fiicelor celorlalte căpetenii răzvrătite au încăput ca pradă pe mâna unor bestii, trase la sorți, jucate la zaruri și revândute prin îndepărtate târguri de sclavi, de la Samarcand până la Volga. De ea, aflată la curtea marcgrafului, căzut în dizgrație, dar beneficiind de iertarea Marelui Han, nici nu putea fi vorba, chiar dacă și capul părintelui ei căzuse sub sabie. Târzia poveste de dragoste a celui născut din Tengri circula în taină, dar ce se putea tăinui când era vorba despre Berichus, anda lui Atila, căruia îi înmânase sabia trimisă de Cerul Albastru? Salda, slujitoarea ei devotată, nu mai prididea să-i laude norocul de a se afla vie, în afara primejdiei, printre cei dragi. Pentru ea, a fi una dintre multele soții ale celui mai bogat și mai vestit om din lume era tot una cu a te fi numărat printre nevestele slăvitului Solomon și de aceea nu se mulțumea doar să o ajute să-și aline necazul, ci o ferecea pentru norocul de a fi aleasa Alesului lumii: „E, hei! Să dat peste mine norocul tău, domniță Elena! La curtea lui Atila trăiesc și petrec în lux și ospete cei mai frumoși și mai viteji cavaleri. Orest moesianul, Theodimir și Videmir, frații regelui ostrogot Valamir, schirul Alaric, fiul regelui Edecon, cel frumos ca o femeie; nici feciorii lui Atila nu sunt de lepădat, mai cu seamă Aladar, fiul reginei Helke. Se zice,

stăpână dragă, că de curând, se află la curtea acelui crai vestit mai ceva decât Machedonul, însuși prințisorul Zoltes Dius, prietenul nostru și pricina deselor suspine ale dumatăle; acolo, domnița mea, sunt strânse toate comorile lumii, acolo poposesc negustori cu parfumuri și pomade, cu mătăsuri și podoabe de pe alte țărâmur. Și, mă rog, ce pricină o mai fi și asta, că-i tomnatec, ba, dacă ar fi chiar bătrân?! L-am văzut doar: drept ca bradul, verde ca iedera, cu privire de șoim care săgetează și aprinde mai avan inimile fetelor decât feciorii săi. A știut împărăteasa Honoria, a știut ea ce a știut, să nu-mi zici mie că de florile mărilor a trimis craiului Atila scrisoare de dragoste și inel de logodnă. Dacă ea, sora împăratului de la Ravena, poștește să se numere printre soțiile lui, de ce nu ai zice da și domnia ta? Ba că, din câte socot eu, văd și aud, scăpare nu e. Praful și pulberea s-ar alege de rudele tale, iar tu, crăiasa-crăieselor va să ajungi roaba unui hun de rând, nespălat și zdrențaros. Știam eu că frumusețea-ți fără seamăn e și blestem și noroc. Când te-ai născut am fost trimisă de mama ta să tocimesc trei ursitoare, după obicei, dintre bătrânele care se îndeletniceau cu ursitul. Am așteptat miezul nopții, cu auzul la pândă, să aflu ce au putut izvodi pentru nou venita pe lume prințesă. Am rămas fără suflare când, în locul celor știute, s-au rânduie sub fereastră patru femei mai bătrâne decât lumea, cu chipuri de pe alte țărâmur. Femeile acelea nu erau femei, ci vâlve, cu un singur picior, părul verde și mâini cu piele de broască. A ursit cea mai înaltă între ele: „Să fie ca zâna zânelor de frumoasă, să fie peșită de vlăstare împărătești și să ajungă regina reginelor.” „Să fie cum zici tu, surată, iar să nu se bucure de frumusețea ei. Să se mărite din silă și din vina ei să moară soțul. Abia după aceea să se însoțească, într-un noroc, după pofta inimii”; „Să trăiască mult, la curți de prinți și împărați, s-o învidieze femeile și să pătimească pentru aceasta. Să fie, deodată, soție și roabă, să rămână fecioară. Întâiul soț s-o poștească încât să-i dea sângele dinafară, ca un cazan în clocot; să fie ucigașă și să nu fie, să fie fecioară și nevestă, deodată. Să nu creadă,

chiar de i se spune, că ursitoarele nu au ursit pentru ea, ci pentru neamul ei. De aceea, cu cele trei, am venit eu, ursitoarea ursitoarelor, vâlva vâlvelor. Cum am ursit, așa să se lege și ființă pământeană să nu poată dezlega!”

S-au prefăcut la chip în zâne tinere și frumoase. De acum fiecare avea două picioare, mâini omenești și păr galben ca aurul. Au dispărut într-o volbură. S-a tulburat vremea. Din senin a prins să tune și să fulgere. Se crăpa de ziuă. Balaur cu coadă s-a arătat pe cerul cu nori leșioși. A fost potop de ape. Atunci ai prins a plânge, iar plânsetul tău nu a conținut cât a vremuit ca la sfârșit de lume. La nașterea ta au fost și alte nemaivăzute semne prevestitoare. Odată cu primul țipăt s-au văzut doi sori pe cer, ca, după câteva clipe, amândoi să dispară și să se facă întuneric de iad, cu trei ceasuri înaintea apusului. Se spune, iar farmazoana Calipso confirmă, că în aceeași zi, Atila, pentru prima dată în viața sa, a căzut de pe cal la vederea unei păsări argintii cum nu s-a mai văzut pe lume. Tot atunci, în Biserica Sfinților Apostoli, din Constantinopole, un paracliser a avut o viziune în vreme ce aprindea candela de la Icoana Mântuitorului. Chipul a prins viață, mai mult, a deschis ochii, a prins culoare în obraji, rănilor au prins a sângera. „Vestește lumii”, a spus Mântuitorul, „că s-a născut pruncul care va salva Imperiul Cezarilor și Biserica Domnului”.

Încă din primele luni, domnița mea, ai prins a gănguri într-o limbă necunoscută nouă, desigur huna, pe care o vorbești ca pe limba părinților tăi. Mărturia aceasta eu nu o pot depune, fiindcă tocmai când ai prins a merge de-a bușilea eram plecată să slujesc Mavidei la templul Dochiei de pe Ceahlău.

În ziua când împlineai 15 ani, aflându-te la preumblare în Pădurea Aluneiului, te-ai rătăcit de însoțitoarele tale și, toropită de o somnolență pe care o dă obișnuit cidrul din fructele socului negru, te-ai culcat în mirozna ierburilor înflorite, având o viziune care, îți mai aduci aminte?, te-a tulburat peste măsură: un înger te-a luat pe aripi și te-a purtat pe deasupra cortului lui Atila. Totul se petrecea la hotarul

dintre vis și trezie, dar mai târziu ți-ai amintit amănunte din care se întrupa adevărul că visul nu fusese vis. Îngerul te-a povățuit: „Tu ai fost aleasă să potolești mânia noului Antichrist. Să nu uiți că atunci când lucrezi în numele Domnului, a Fiului și a Născătoarei de Dumnezeu, nici un sacrificiu nu e prea mare și chiar păcatul este îngăduit.” Te-am găsit înainte de crepuscul, răpusă de oboseală. O aură plutea, ca la un stat de om, deasupra capului tău. Luându-ne după ea, tu, buimacă de somn, eu, cuprinsă de spaimă, am ajuns la izvorul unde a poposit pentru mas Atila și însoțitorii săi, aflați la vânatoare de cerbi. Ce să-ți mai spun și să-ți mai amintesc ca să te conving că omul nu poate fugi de umbra sa? O sclavă bătrână, cumpărată de stăpânul Vetraniu dintr-un târg de lângă Domaris pentru priceperea ei în prepararea ierburilor de leac – o știi, a murit mai an – te vede și jură că ești geamăna târzie a Honoriei, sora împăratului Constantius. Știi bine că de mică ai trăit cu semnele dublului. Îți vezi în somn sora, o chemi pe nume, ai frunză de trifoi și aură de inimioare pe sânul stâng, descrii temple și palate pe care nu le-ai văzut niciodată. Auzindu-mă, vei crede că fac și eu parte dintr-o conspirație. Departe gândul! Eu numai mă socot și zic: o fi mai ușor de suportat însoțirea cu un flăcău de pe la noi, cu viața la comne, la stâne și grajduri decât aceea cu un crai bătrân, dar viteaz și bogat cum nu a mai cunoscut pământul? Se zice, surioară, că, în tinerețe, Atila a petrecut ani buni la curtea împăraților din Roma, unde a deprins purtările cavaleresti, respectul pentru dreapta noastră credință, graiul blând al curtenilor și al curtezanelor. Calipso, viespea asta vicleană, îmi zicea deunăzi că soțiile lui Atila, cele care trăiesc la curtea sa, fiindcă are și dintre acelea cu care a făcut căsătorii politice, de alianță și vasalitate, acelea, rămânând la părinții lor după ce au prins rod crăiesc, fiind căutate de rege așa cum îl mână treburile și dorul, nevestele de la curte, zic, ce zicea grecoaică, sunt frumoase ca picate din stele, împodobite ca în povești; au slujitoare și slujitori cu zecile, distracții de tot felul, se vizitează între ele, ba chiar sunt prietene ca noi două și, atunci când craiul socoate că e vremea ca

ele să nu mai rodească urmași, țin în taină ibovnici. Zoltes Dius, frumosul nostru văr și prieten, e acolo, mare sfetnic pe lângă măritul Atila, și ce alt ibovnic și-ar dori o soție de rege dacă nu pe el? D-aia zic și te îndemn să grăbești nuntirea, până nu va să pună ochii pe el o fiică a regilor care roiesc prin palatul orașului de corturi, să-i facă farmece și să uite de tine.”

Elena asculta distrată trăncăneala de pasăre gureșe a intimei: alteori izbucnea în râs și o certa, mai mult din alint: „Tare nebună ești tu, Salda, și multe prostii fierb în găoacea capului tău! Ce-mi trebuie mie e să fiu lăsată în pace, cu necazurile și gândurile mele. La Constantinopole cât am stat aș fi putut să mă satur de podoabe, distracții, ba m-aș fi putut însoți cu vreun nepot de basileu sau un fiu de senator. Mie, însă, unul mi-a fost drag și... dacă n-a fost să fie... ți-e scris, pe frunte ți-e pus! Știi și tu vorba asta”.

* * *

Pe cai pietroși, fără splină, crescuți în stepele mongole, zboară soli iuți și iscusiți. Pe căciulile din blană de vulpe, câine ori sobol, ca și pe cele din blănuri de samur ori vulpe argintie, diferențiind bogăția, rangul și seminția, strălucește, bătută în aur, efigia Stăpânului Lumii Atila, faima semințiilor necuprinselor podişuri și stepe, gârbaciul și spaima lumii civilizate. La stațiile de poștă, rânduite din zece în zece milliarii, ștafeta se schimbă. Olăcarii adorm în picioare și se prăvălesc pe blănurile care acoperă pardoseala de piatră ori lut. Caii cad deșălați ori cu inimi plesnite, cu priviri lingave, dacă au avut norocul să nu le plesnească bojocii. Rândași dibaci îi iau în primire, de o viață de numai asta și asta fac și știu să facă. Pe cai suri, de stepă, iau în copite pământul de la Ural la Rin, de la Mlaștinile Meotice la Dunărea de Jos, centaurii huni. O bizară alcătuire, punct pierdut în depărtări, pe drumuri numai de ei știute și localități cu nume de triburi, de comiși, marcgrafi, căpetenii de regi. Centaurii stepelor și pustiilor asiatic se

conduc după semnele Cerului Albastru. Făpturi ale Nefărtatului slobozite în lume. Să o răstoarne și să o reazeze pentru o mie de ani. Iuți ca vântul și ca gândul aleargă făpturile acestea până la capăt de lume. Așa cum, până de curând, alergau numai caii din basme. De data asta nu poartă poruncă regească de chemare în tabără pentru pregătiri de război. Veseli duc chemare de nuntă centaurii cu trupuri măroaie și picioare scurte, arcuite spre interior, cu fețe lătărețe, arse de soare, uscate de vânturi, însemnate de creștăturile cu care șamanii i-au urâțit din fașă ca să înspăimânte lumea; cu nasuri turtite și ochi oblici, de păsări de pradă. Atila, Fiul Cerului, Voința lui Tengri, el, cel venit prin strămoși de la oceanul din care răsare soarele, El, care a gustat sarea oceanului în care soarele apune, și-a închinat iarăși inima unei femei. Celei mai frumoase din câte a văzut soarele în neostoita sa rotire peste țări și neamuri. Făptură zeiască împământenită ca să sporească splendoarea cortului său și să strălucească printre regine ca Luceafărul pe bolta spuzită de stele. Să-i subțieze sângele și să-l prefacă iarăși în izvor năvalnic prăvălit de pe creastă de munte. Să-i zămislească prunc pentru a-l meni rege al regilor în necuprinsa împărăție, ca menitul și plămăditul din trei neamuri războinice și mândre care fac podoaba lumii, marcând prin locul lor de baștină trei stații în rotirea Soarelui de la Răsărit la Apus: neamul hun, neamul alan și cel dacic. Lui, Roma trufașă i-a cunoscuturgia și i-a-nchinat mândria; El, iată, încă o dată, pe culme de ani și de glorie, s-a robit iubirii. Atâta cât bate, inima omului nu are vârstă, lăcașul poftelor nu cunoaște opreliști. De aceea se cuvine, bătrâni și tineri, îndeolaltă și fără sfială, pe toate treptele anilor să iubim și să ne dedăm plăcerilor iubirii ca la prima dintre ele. Așa gândește Atila: Omul, indiferent de anii pe care îi numără, iubește la fel, iubind. Nu vă feriți și nu vă stingheriți în iubire, prieteni! Copacul de o sută de ani înflorește, dă sămânță și rod ca și acela de zece. Așa obișnuiește Atila, Marele Han, să-și sfătuiască supușii: „Dacă nu iubești și nu mai rodești, cui mai trebuiești?” Așa glumește el la ospete, sărutând nevestele pe care i le-a

dăruit Cerul și dragostind fiicele apropiaților săi – iepe sirepe care ar putea zămisli o nouă seminție de oameni, frumoși ca zcii, menite să împropăteze neamurile care bălesc de la Noe încoace.”

De pace și iertare însuși Papa Leon l-a rugat, ieșind cu înalt sobor pe drum colbuit, cu barba colilie și tira de apostol. El, Atila, mai marele pe pământ cunoscut, un semn făcu oștirilor, ceambururi nesfârșite, iar căpitani peste zece, peste sută, peste mie, peste sute de mii l-au ascultat. Ei, mândri căpitani, sălbatici oșteni, huni, uiguri, cazari, uruși, căpceni, sarmați, germani și alte nomade seminții, care un vis avut-au în nopțile iubirii, în nopțile de strajă, în cele nedormite-n ajunuri de atac: să intre în Roma cea poleită cu aur, cu fiicele-i frumoase să se dedea-n desfrâu, fală și bogății, să dobândească, în rug de jertfă și pomenire să prefacă Cetatea Eternă; în neam, prin generații, ei pomeniți să fie. S-a-nduplecat Atila și iarăși a iertat. El, fiul lui Tengri, supus fu încă o dată, de sabia privirii, de arcul brațelor, de Cetățuia pieptului de-o vorbă de femeie: Honoria.

La sfat de taină, vracii și șamanii căutau cum să abată voința lui regească spre o faptă mai de soi. Spre Constantinopol, dacă la Roma, nu a râvnit. Palat de aur și gineceu de marmoră pentru vrednicele sale neveste îl așteptau acolo. El, singur împărat peste împărații lumi urmând să mai cadă parții, mezii, perșii, dinastia din Chitai. Așa sfătuiește Kreca, mintea neadormită a regelui, îngrijorată foarte de sângele prea năvalnic în trup de soț bătrân. De trei ori câte zece soții abia împlinite în ani feciorelnici el are, mândre ca nepământenele, și poate să-i ajungă. Așa grăiește întâia între soții: așa ei înde ei își spun încet șamanii, în timp ce pretutindenii se duce zvon de nuntă. Oștenii bucurie nu destăinuiesc defel. Așa un rege vor și, dacă poate, vartos să dovedească, femei și câte sub soare neamuri pe lume s-au prăsit. Și zboară olăcarii, și-avan pornesc convoaie, se-alcătuiesc în grabă rădvanele de nuntă. Vestea de nuntă nouă duceau cei olăcari, în patru părți de lume la zeci și zeci de crai. Pofțiți erau de-a valma, la Etzelburg pe Tisa, creștinii și păgânii, ospățul să petreacă: volgari și

agatârși, uruși, uiguri, căpceaci, alanii cei războinici din Țara Amazoană și mândri ostrogoți cu verii amelungi; gepizii mânioși, panonicii sarmați, dacii asoni conduși de Rumnuc, trei mii dintr-aceștia, prinți și marcgrafi, și duci, toți cavaleri aleși, îl însoțeau cu fală. În Țara cea valahă, ce Dacia-i mai zice, având coroană munții, ape ca argintul și lanuri precum marea. În Țara cea valahă, puternica cetate, Biharea pe-al ei nume, lui Atila, slăvitul, îi face-ntâmpinare. O gardă pe sprânceană la flancuri le-mpresoară; Elak e-n fruntea gărzii, vestit și crunt războinic, alesul fiu de rege. Onegessius, cu alta, de mare comandant, deschide drum prin pusta de ierburi vălurinde. Cincizeci de prinți preaveseli, cu coifuri sclipitoare, valtrapuri aurite și paloșe de zmei își însoțesc stăpânul. Toți nume de răsunset, ce, pe amic încântă, pe inamic spăimântă; caii în buiestru, iar între ei și rege, o sută pași distanța. Semeț își ține trupul, vânjos și încă verde, pe murgul cum e noaptea, El, Fiul lui Tengri. La mijloc armăsarul cel alb ca spuma mării, cu coama precum barba lui Leon de la Roma, apostolul credinței în Fiul Răstignit. Bălanul are coama-n beteală aurită, valtrapul de mătase împodobit cu stele de diamant și jad; de aur scări înalte, de-argint ușorii pinteni. E cal pentru fecioară și mireasă anume pregătit; de Kreca și reginele surori, anume împodobit; cu orzul fiert în lapte, de săptămâni hrănit. Îl poartă în buiestru mezinul Csaba, de Aladar tăcutul la câțiva pași urmat. E calul dar de nuntă, din Parția venit, frumos fără pereche și îndelung dresat s-aplece-ncet genunchiul când este-ncălecat. Averea unui prinț un cal ca el ar fi. Zăbala cea de fildeș o mestecă nervos și spumă cerne-n vânt. Se-apropie alaiul: un altul mai de faimă pământul n-a văzut. Închide porți cetatea și regele Rumnuc, de datini știutor, le face-ntâmpinare. O sută prinți din sângele valah pe prinț îl înconjoară: comiși, marcgrafi, sobor de araboști. Sub poarta-mpodobită se-oprește Edecon: vânat ales el cată. O ciută ca în basme, nu cumva au văzut? Nu, n-au văzut prin preajmă așa vânat de soi, cum Atila poștește. O zână?! și se miră Ardalos, îndalbitul. Păi, zânele trăiesc în iezere de munte și numai

vrăjitorii mai știu de rostul lor. Nici ciuta-ndaurită, acel vânat regesc, pe-aicea nu trecu. Pe Ildiko-Elena o știm de bunăseamă, dar crudă e în ani și-un doliu greu mai poartă, n-așteaptă pețitori și-n văgăuni de munte își plânge lung amarul. Trei pași în față face bătrânul Edecon; un munte alb se pare că s-a clintit, nu el. În bătlia destoinic, șiret ambasador, salută pe Rumnuc și prinde-a povesti de prințul-vânător, stăpân pe lumea toată, venit din cer și-aicea Atila botezat; care-n pădurea ‘ceasta mai fuse la vânat. O zână-căprioară zări la un izvor. De-atunci tânjește prințul și leac pe lume nu-i să-astâmpere-al său dor. (Pierdută printre fete din strălucit alai, Elena mi-i ascultă, la Atila privește, în gând se potrivește și semn dă către sfat. Suratele-fecioare ca vrăbii se-mprăștie, se-ascund, se pitulesc). Năvală dau năimiții, de Atila, prințesa s-o răpească; se-avântă junii daci cu ghioage fioroase; vânatul ocrotesc; aleargă călăreții, prelung huieste cornul, hăitașii dau ocol; un stol de căprioare slobod hăitașii daci. Sunt îndelung dresate și jocul lor îl știu; cu ele ies fecioarele în dalbul borangic, ca zâne întrupate și-un joc de ciute zvelte pe podină pornesc. Pe ziduri de cetate, mulțimi de gură-cască așteaptă jocul joc. Dar joaca ține încă, c-așa e datul dat. La Atila pe față se vede nerăbdarea, dar Scota, castelanul, faimosul vânător, pe Ildiko zărind-o de grăbi mi-o răpește, pe murgul cal o saltă și-nchipeie-un galop. Acum pășesc în față frunțașii daci-asoni, cu rude, veri, vecini, plăcute verișoare și-un stol de slujitoare, gătite-n flori de câmp, c-ulcioare de mied dulce, colaci și faguri noi. Pe cer un stol de hulubi, de șoimi, sunt urmăriți; cu tâlc vânătoarea. Chiar Kreca se desprinde din hunicul alai, de mână ia fecioara, pe frunte o sărută, după ce capăt pune uimirii, de-atâta frumusețe. O pământeancă vede? Semeață, mlădioasă, cu păr îndaurat, cu ochi cât două ceruri, obraji îmbujorați, umbriți de lunge gene, iar gura cum e fraga în luna cireșar – femeie împlinită și, totuși, un copil. Gândește mândra Kreca: „Stăpânul meu, Atila, mare-i norocul tău! Asta-i mireasa lumii, a soarelui suroră, cum luna de pe cer. E neprielnic astru luna cu tine, știi prea bine”. Biharicele porți de-acuma

se deschid. Se văd întinse mese pe câmpuri și coline; se-aud plăcute muzici de tilinci și de nai. Se-ncheagă iar alaiul, iar prinții lui Atila sosesc, sosesc mereu, călări pe cai sălbatici, puternici cum rar vezi: Veniră, rând pe rând, cu strălucit alai, în care sau pe cai, cum pe aceste locuri nu s-au mai arătat: Onegessius, supremul comandant, Edecon, încruntatul, oștean fără pereche, al Schirilor viteji; bătrânul Esla și junele Orestes, vestiți Ambasadori; sosi la rând și Scotta, cu zmeii înfrățitul, cu Berichus oșteanul, de el nedespărțitul; doi zmei cu regele Atila prin Anda ajunși frați; frumoșii prinți de sânge, de rege zămisliți – Elak, cel cât un munte, peste acatârzi și volgari rege și comandant; Aladar, taciturnul, războinic de temut, Ekam înmuieratul, de Helke zămislit; chiar Csaba, prinț nevârstnic, de rege preferat; sosiră-apoi și regii, și prinții de neamuri cunoscute ce faimă-au câștigat în lupte cu romanii: Valamir, Theodormir și Videmir, frați regi la Ostrogoții vestiți pân' la ocean; frumosul Alaric și prințul Odoacru din neamul Amelung; când Ardaric, gepidul, semet s-a arătat c-un of vui mulțimea, iar el a salutat; împodobiți în straie grele de Vizant veneau ambasadorii romanilor vestiți; cu muzici și urale de daci au fost primiți. Mulți prinți, marcgrafi și duci sfârșeau măreț alai cu tinere prințese zburdând pe ageri cai. Se închinau la rege, o sărutau pe Ildi, genunchiul aplecând. Stăruie Alaric, frumosul rege got, el stăruie mai mult decât e dat, socot; e tânăr și puternic, vestit printre femei ca dibaci curtezan; ambiții mari îl poartă, deși tulei în barbă abia i-au răsărit. Cu el, vreo două mii de zale amelunge. Cruce creștină face când fetei i se-nchină, să-i fie mai pe plac. Ultimul, Atila, vine-nsoțit de regi vestiți, ce prin dibaci ocol la dânsul fu poftiți: cruntatul Edecon, albitul Ardaric, vânosul Valaric, Oebarssius, unchiul de ani împovărat, Berichus, Uzinda, Esca, fiii legiuți și alții, huni de soi. Spre Ildiko acuma chiar Edecon s-apleacă și glasul îndulcește: „Primiți cu bucurie pe suzeranul meu. Să-l sărutați pe gură, așa cum se cuvine. La alți fruntași de seamă, sărutu-i pe obraji.” Din șa sprinten Elena ca ciuta coborî. Coboară și Atila, c-un salt, ca un flăcău.

Mireasa cercetează cu ochiul vulturesc. Un zâmbet îndulcește obrazul înăsprit. E mulțumit, dar ce spun!? E fericit. Inima bate cu mii de zurgălăi. El cerului se-nclină rostind o mulțumire că i-a trimis norocul la ani pe care alții de mult nu-i mai trăiesc. Spre Ildiko se-ndreaptă; e însoțit de sfetnici să înmâneze Elenei frumoase straie-n dar. Nerăbdător e Hunul; regească e fecioara; pe rege l-a primit cu-ndătinat sărut; lui, buzele i-au ars. Fiorul tinereții învolburează sânge de petrecut bărbat. Visează deja ceasul când singuri vor rămâne. Dar pân-atunci mai va! Cuvine-se cu nunta plăcerea să înceapă. Ridică ușor voalul ce fața i-o ascunde; Foc jucăuș stirlinche în părul cârlionțat. Ochii clipeșc a taină, iar buze ca acelea nicicând n-a sărutat. Mai an văzu o nimfă pe calea împlinirii; acum vedea o zână la vreme de cules, cu nuri ce altădată ar număra reginele-n palat.

Vorbesc în șoaptă hunii și cele seminții, roite ca albine la tarele lui cin. Toți o părere-aveau: nici una din regine cum e domnița dacă la vremea lor n-au fost. Se-mbătoșează Alanii că neamul lor frumos a dat și nuri Elenei neperechea; nici costobocii daci n-au gândul mai prejos. Iar Edecon șoptește, atent la protocol, când Ea sărută gingaș, cum e datul, la ranguri princiare, în ordinea mării și-a trecerii la curte. Tot intimul acesta în ordine-i prezintă. Așa frumoase buze niciunul și niciodată nu a mai sărutat. Alarik, solarul, de Amor căutat, simte-un leșin muierelnic și va boli o vreme. Dorința-i de mărire cu soră-n răzvrătire de-aicea i-a venit. În van vărsat-a sânge și-a cucerit popoare și-n Roma cea vestită călare va intra. Așijderi Odoacru, un june frățior. Norocul lui Atila! Atâta a râvnit. Atât era de-ajuns. Chiar Elak, lupul stepei, nu și-a ținut oftatul. Cu tatăl anii tineri ar fi dorit să-i schimbe pentru așa mireasă. Dar gândul ăsta hameș zburli părul de frică.

Începe joc războinic, cu lance, de-a călare. Se-mpart voinicii-n taberi, aleg conducători. Se-avântă și se-nfruntă; se iscă vuiet mare de scuturi și de lănci. Ce crunt e Elak craiul, ce trufaș Odoacru! Nici Csaba cel nevârstnic nu este mai prejos. Cad cai, se sfarmă scuturi și lăncile trosnesc. Cât de cumpliti aceștia-s pe câmpul de bătaie! O

tabără se-nclină, numeric depășită. Sunt Carpii și Alanii, îndârjiții Costoboci, cazarii și volgarii de huni înnobilați. Germanii și cu hunii făcură luptă bună. Se-avântă-n joc de luptă valahul Rumnuc, cu nobili șapte sute, căci, sângele, nici jocul, nici lupta, în apă nu-l prefac; se schimbă sorții luptei, din dinți scrâșnesc germanii, iar hunii scui-pă fiere, scârbiți de nenoroc. Onegessius, în sinea-și, zâmbește bucuros. Jocul, din vreme, așa l-a plănuit. La vara ce-o să vină de adevăr să-l joace la porțile semețe din burgul Constantin. Un tron pentru Atila pe lume nici că este, iar gineceul sacru, Elenei, în adevăr sortit.

Se termină bătaia. Spre cortul minunat, ce-nchipuie chiar cerul, alaiul s-a-ndreptat. Perechea e în frunte, ca soarele, cu luna, șirag, șirag, poftiții se perindează-ntruna. Le ies în drum curtenii, podoabe și bucate pe talgere purtând. Elena nu arată porniri prea femeiești. În limbi necunoscute i se rostesc urări. O, Doamne, ține-o tare! Și Zoltes este unul dintre ei! Îndătinat lucruri pe talgere de aur el poartă: grâu, pieptene, tăciune, miere, inel, oglindă – e tot ce o mireasă în lume ar pofti: bogăție, lux, căldură sufletească, tihnă, soț credincios, frumșețe. O rădăcină uscată a pus alături Zoltes, cu de la sine vrere. Tâlcul degrabă Elena îl pricepe, dar cugetul e tare, urmându-și firul sorții. Ce palid e flăcăul cu nume luminat! O boltă cât e cerul se-arată a fi cortul. Acolo, cavalerii, duc fete și neveste, Elenei să se-nchine ca la stăpâna lor. Ea, maiestoașă, pe-un jilt bogat lucrat, alături de acela ce e stăpânul lumii, la care orice pruncă din fașă a visat. Cu dreapta, El, mâna gingașă i-a luat. Cuvinte dulci șoptește, că nu degeaba-n Roma cu sârg ucenicise și zeului Amor. Trufașele romane cu silă l-au tratat, privind la chipul hunic ca la maimucă-n circ. S-a-ncrâncenat feciorul și-adezea a jurat cândva să umilească pe fetele romane, robindu-le cu viața pentru oștenii lui. Acum, el are-alături o mladă de romană; un rob este Atila – stăpână-acum e Ea.

Sus, boita înstelată. Ospățul e frugal: boi, mânji, berbeci, cerbi, ciute și mistreți, prăjiți la focuri mari; mied dacic, din prisos, cidru de fructe, aspru, cumâzul fermentat. Spre corturi se îndreaptă

cu miile, trudiți. Adorm curând oștenii visând izbânzi ușoare și prăzi pe-ndestulate. Spre cortul său, Atila se-ndreaptă, greu oftând. Ce trudnic curge vremea! Mai sunt doar două zile, cu nunta după dat, când ce nu e, e slobod și bun de înfruptat. Suspină greu Elena și-abia-și alină plânsul – în vis se-arată deja hidoasa rădăcină. Asemenea și dânsa curând se va usca. Dorm de-a-n picioare caii până la ceasul când astrul nou răsare. Cât ai clipi călării tot câmpul l-au cuprins, iar curtea cu suita spre-apus s-a îndreptat. Se-ncing întreceri, jocuri, ospete-n prelungire, la locuri de popas. Dau iama măscăricii, aezii înstrunează și cântece slăvesc perechea sortită nepereche. Frumusețea femeiască nicicând așa de bine nu cred c-a fost cântată; nici faptele lui Atila atât de inspirat. Duiioase serenade se-aud sub clar de stele; ispitele iubirii se însoțesc cu ele. Dar, iată, Etzelburgul în zare se arată – aproape unde Tisa cu Crișul se-nsoțesc. Un câmp imens de corturi, case de lemn, puține. La mijloc o piață – de sfat și judecată; jur-împrejur altare și rost de sacrificii. Măreț, din lemn, palatul de oaspeți e în floare: ghirlande și covoare, eșarfe și panglici, viu colorate stoffe atârnă pe pereți. Bătrânii cinului regesc așteaptă în pridvor. De Berichus și Obarsius sunt conduși. Pe brațe duc cupola de-argint pictată ca cerul; sub ea, în aur încrustate, sunt datinile vechi, păstrate ca și legi. Cu cele o sută de nume ale născutului din Tengri, necuprinsul Cer Albastru. Pe rând, bătrânii, pronunță câte unul. Berka, mai marele șaman pe rând le tălmăcește. De mic Marele Rege pravila țării sale deprinse și știu. Ascultă azi, de parcă din nou fi copil. Ascultă și Elena. Un scrib îi tălmăcește; ea face semn să ta Ea știe limba hună și, vai, mai știe de ce a învățat-o.

SEMNE RAU PREVESTITOARE

(Povestește, după an și ani, Mavida)

- La nașterea Elenei, chiar în ceasul când nou-născuta scotea primul țipăt, s-au văzut doi sori pe cer, ca amândoi să dispară ca și stele căzătoare și să se facă întuneric la câteva ceasuri înaintea apusului;

- Se povestea că tot în acea zi, și la aceeași oră, Atila, pentru întâia dată a căzut de pe calul speriat de apariția unei păsări argintii, iu mai văzuse vreodată;

- Tot cam atunci, în Biserica Sfinților Apostoli, un paracliser a avut o viziune în vreme ce aprindea candela de la Icoana Mântuitorului. Chipul Fiului Domnului a prins viață, a deschis ochii, a prins roșeață în obraji, rănilor au prins a sângera, buzele au zâmbit a mare bucurie și a zis: „Vestește lumii că s-a născut aceea care va salva de la pieire Imperiul Cezarilor Păcătoși și Biserica Domnului!”;

- Încă din primele luni nou-născuta a găngurit într-o limbă necunoscută părinților ei, care părea a fi huna de la Aral, limbă pe care, mai târziu, și-a dat seama că o știe ca și pe aceea a părinților ei;

- În ziua în care împlinea 15 ani, aflându-se la preumblare cu prietenele într-o pădurice de la hotarul vilei părințești, s-a rătăcit de acestea și, toropită de o stare necunoscută, precum aceea pe care o dă consumul de cidru vechi obținut din fructele socului negru, s-a culcat în ierburi plăcut mirositoare. La hotarul dintre somn și trezie a avut o viziune trăită cu toate simțurile: un înger a luat-o pe aripi și a purtat-o, într-o levitație plăcută, deasupra Atelkuțului, capitala lui Atila, pe care o mai văzuse până atunci. Mai târziu, deși fusese vis, avea să-și amintească în amănunt totul, convinsă că visul nu fusese vis; tot atunci

i s-a arătat iarăși îngerul: „Tu ai fost aleasă să îndupleci mânia lui Antichrist. Nu uita că atunci când lucrezi în numele Domnului, a Fiului și a Născătoarei de Dumnezeu nici un sacrificiu nu e prea mare și chiar cel mai greu păcat e îngăduit”. Când s-a trezit era scăldată în sudoare și frântă de oboseală. O aură stelară plutea deasupra capului ei. Luându-se după ea, a ajuns la izvorul unde mai an poposiseră pentru mas Atila și frunțașii huni aflați la vânătoare. „Destinul și semnele lui”, zise, și se trezi ca din morți;

- O sclavă bătrână, cumpărată de Vetraniu Dacul în târgul de la cetatea Ranistorum, pentru priceperea ei în pregătirea vopselelor di scoarțe de copaci și ierburi, de câte ori vedea copila, își făcea cruce și jura că e geamăna târziei a Honoriei, sora împăratului Constantius. De mirare era că Elena trăia în semnele dublului, își chema pe nume, în somn, sora, și mai de mirare, zicea Gerula cel umblător pe la împărăția de la Ravena, amândouă aveau pe sânul stâng frunza de laur;

- Eu, Mavida, intima cea mai intimă a domniței, mărturisesc că Elena avea viziuni miraculoase: descria temple și palate pe care nu le văzuse, întâmplări de la Roma sau Vizantă la care nu participase vieți pe care nu le trăise.

DIN ÎNSEMNĂRILE SCRIBULUI GERULA DACUL, PRIVITOARE LA PREGĂTIRILE PENTRU NUNTĂ

În Panonia primăvara se înstăpânise devreme. La începutul lui martie trosnise zile la rând podul de gheață al Tisei și podurile celorlalte râuri care curgeau din țara de peste păduri. Într-o noapte cu vânticel cald dinspre Adriaticum, înstăpânit peste vicleanul Austru, prinse Dunărea a trosni, dinspre Pontul Euxin spre pădurile Rinului ca și când un leviatan uriaș, purtând în pânțece primăvara, i-ar fi scormonit măruntaiele. Miriade de bărci, plute și corăbii de gheață se desprinseseră una de alta, ca scăpate din ancore și otgoane, plutind alene sub soarele molcom către marea cea mare. Pescarii, luați pe neașteptate, nu mai pridideau cu călăfătuirea bărcilor, cu reparatul plaselor, vâșșelor, ca și când ar fi fost încredințați că, deodată cu ghețurile, vor călători către Pont toți peștii pe care, o iarnă întreagă, visaseră să-i prindă.

Stepa, ușurată de povara zăpezilor, respira prin toți porii. Răsuflarea caldă a pământului se prefăcea în fuioare alb-sinilii, fuioarele se adunau în vălătuci de nori – imenși crini prinși într-o bezmetică goană sub cerul ca vioreaua – ca să se piardă dincolo de orizont, în Dacia, Tracia sau Iliria. Smocuri de iarbă și buruieni din somn ieșite, cătau lumina, adulmecând cu miroznă reavănă, de verde crud, turmele și hergheliile hune, sarmate, germanice, care toată iarna au rumegat frunze uscate și vise despre această primăvară. Ici-colo, din necuprinsa stepă, se ridicau trombe fumurile focurilor de trestii și bălegar vestind călătorului înghițit de necuprins, între cer și pământ, că viața și-a intrai în rosturile unui alt an, care an, la fel ca toți cei care

s-au scurs, va sta sub semnul voinței cerului și a singurului pământean zămislit de el, Marele Han, Atila.

Curând, păstorul nomad, stând în ușa iurtei sale, va privi cu ochi prelungi și migdalați întinsul verde-albăstriu al ierburilor și cerul necuprins sub care rotesc păsări de stepă și de baltă. În zarea albăstrie deja răsăreau din când în când, ca niște corăbii negre, hergheliile abătute spre locuri de adăpat de către mongoli mititei, meșteri fără pereche în mânuirea gârbacelor și a arcanelor din păr împletit.

Stepa panonică părea fără sfârșit. Ocean cu marea de ierburi. Prin iarba crudă rățăceau vite și oi fără stăpâni, cerbi cu copita lată, căprioare zvelte, mistreți de baltă. Din loc în loc pășteau turme de boi cu coarne lungi, de berbeci cu cozi late, de iepe și mânji, de armăsari pregătiți pentru chingi. Păstorii, ca să treacă vremea, numărau păsările cerului ori se dedau plăcerii vânătorii cu șoimi, deprindeau cu chinga și scara caii trecuți de doi ani, întrecându-se în alergări, cu întoarceri din mers, aplecarea sub burta calului, trageri cu arcul din diferite poziții. Chiar și viața lor era un neîntrecut război, dar un război lent, pe fundalul căruia se desfășurau războaiele fulgerătoare ale marelui Kagan. Unde și unde, la sprânceană de zare, se învolburau șuvițe de fum și se înălțau tuiuri de oaste cu însemnele cinului, însă nu fără steagul din coadă de mână codalbă al Marelui Han.

Odată cu desprinderea ghețurilor de la maluri și cu topirea zăpezilor pe munții bănuți în depărtare s-au deschis căile de mult știute și cele neștiute până mai an ale mării împărății. Olăcari cu efigii de aur pe căciuli, înfățișând un vultur sub cer înstelat și având pe revers sigiliul lui Atila, schimbau bidivii înspumați la stații de poștă și străbăteau într-o zi cincizeci de parasange macedone, adică distanța de cinci zile de la Etzelburg, pe Tisa la Vindobona, pe Dunăre. Sute de porumbei călători erau sloboziți zilnic, având la picior inel și foiță de mătase din Imperiul Chitailor, cu mesajele Marelui Han; de-a lungul celor două drumuri care uneau Asia cu Europa – unul pe Dunăre și pe la nordul Pontului Euxin, celălalt pe la Vadul Barbarilor, Bălțile

Meotice, Marele Cot al Nistrului, la Volga și Țara Acatzirilor, peste Ural, s-a pus în lucru sistemul de semnalizare prin care, în numai șase zile, veștile, bune, rele, ajungeau de la Caspica la Rin. De data asta ele nu mai aduceau porunci pentru tabăra de război la Dunărea de Mijloc, ci chemare la nuntă. Fiul Cerului, Marele Han al semințiilor cu nume știute și neștiute, făcea nuntire cum nu fusese alta, cu preafrumoasa Ildiko. Era intrat în al șazecilea an al frumoasei și glorioasei sale vieți și încă mai poftea urmași, fii și fiice care, din sângele său purceși, ei singuri să alcătuiască un neam, neamul lui Atila sau al lui Tengri, așa cum în vechime au cutezat Abraham, Iacov, Set, Sem, David, Solomon, părinți ai evreilor.

Pe la începutul lui mai, în unghiul format la întâlnirea Crișului cu Tisa au prins a curge drumurile. Convoaie de care cu coviltir, trase de boi, de iaci și catări, însoțite de cete de călăreți aparținând unor seminții, ale căror nume Atila le putea pronunța ori nu, aduceau din vreme daruri de nuntă: aurărie și argintărie, podoabe bătute în nestemate, mătăsuri, covoare, brocarturi, jilțuri și șei, felurite jocuri, statuete și figurine, cioplite în fildeș sau jad, voaluri subțiri ca pânda de păianjen, coșuri măiestrit împletite, tacâmuri de chitai, papirusuri și suluri de hârtie, cerneluri de tot felul, cu imnuri, legende și poeme care slăveau, în incredibile miniaturi scrise, pictate ori cioplite persoana lui Atila și marele eveniment; blănuri scumpe pentru mire și mireasă, pâslă pentru cortul de nuntă și iatacul nupțial, instrumente ajutătoare întru volnicia bărbătească și potențarea voluptății femeiești, ajunse pe căi ocolite de la Jipani, prinții orientali și desfrânata Romă; arme oțelite bătute în pietre prețioase, mirodenii, alifii și esențe, lemn parfumat și parfumuri afrodisiace; mășcarici din marile orașe, roabe făcute cu zeul Apollo, cai a căror volnicie furau mințile tinerilor războinici, șoimi și ogari de vânatoare, maimuțe și papagali vorbitori; câte și mai câte altele! în urma caravelor stârneau colbul drumurilor, răgeau, nechezau, behăiau turme de cămile, vite și oi, herghelii de armăsari și iepe de prăsilă. Verii hunilor, rămași să războiască și să

vegheze la marginea Imperiului Chitai, trimiteau, spre mirarea lumii, cincizeci de chitaice dănțuitoare, înveșmântate în mătăsuri și broderii, mici și desăvârșit lucrate, ca niște figurine de jad, încât jurai că le-a născut o singură mamă și le-a fost de sămânță unul tată. Să poată trimite celui Menit să Cutremure Pământul dar menit să-l înduplece către pace măcar o vreme, Marcian și Phulcheria au făcut chetă de podoabe vechi, printre senatori și deputați, generali, latifundiari și negustori; nici Constantius nu a întârziat cu darurile: o miniatură a Romei filigranată în aur și, tot în aur, de mărime naturală, o barză cu puii săi, despre care se zice că ar fi fost semnul profetic care l-a ajutat pe orgoliosul Han să deschidă drum biruitor către porțile Romei. Aflând știrea însoțirii unei creștine cu Antichristul, Papa Leon s-a grăbit să trimită la Seltelcuț sobor de episcopi cu darul papal: o miniatură în fildeș, aur și argint, a Bisericii Papale din Roma, o Biblie legată în piele de crocodil, scrisă pe pergament de Egipt cu litere aurite, și un crucifix masiv de aur, care să fie înmănat reginei devenită speranță a creștinătății. A trecut martie, a trecut și april, trecătoare ca florile a fost florar. La început de iunie, în zi hotărâtă de șamani, aleasă așa încât nici o pleasna de nor să nu umbrească bucuria Fiului Cerului, s-a celebrat căsătoria de către înaltă preoțime păgână și creștină – fiecare nădăjduind foloase din aceasta – și a început în zvon de muzici, ospățul.

REZUMATUL ÎNSEMNĂRILOR LUI GERULA DACUL

(Făcut de autor)

O vreme prințesa Elena reușise să scape de ochii vigilenți ai celor două iscoade, grecul Chiros și grecoaica Calipso. Simulase o vizită de reculegere la templul Dochiei, însoțită de Salda și câțiva servitori bătrâni, despre care nu ai fi crezut că pot ajunge la capătul călătoriei: Viezure, vânătorul, Rigozi, fratele Mavidei, Ortes Romanul și îngrijitorii de cai. Pe poteci de codru, neîntrerupte și tainice, de la Trei Ape și până la Donaris, au străbătut drumul în cinci zile. Tot cam atât le-au trebuit iscoadelor să ajungă la templul slujit de Mavida, pentru a afla că domnița și însoțitorii ei au plecat dis de dimineață să-i viziteze rudele de la izvorul Izei, de unde, probabil va mai poposi, pentru luat rămas bun de la niște prietene dintr-un pagus pierdut prin pădurile de la Porțile Meseșului. Prinde dracul, ia-i măsura! Au ajuns pentru întâia dată, de când erau spioni cu viața, să se considere elini având aceleași interese și să lungească drumul până la curțile regelui Rumnuc, de unde, poate vor prinde capătul unui fir încâlcit de ață. De aici aveau să trimită reginei Kreca și comandantului Bareza același mesaj, închipuind un început de nemulțumire printre creștinii daci pentru iminenta căsătorie a prințesei lor cu un păgân.

Între timp, Elena și cei trei însoțitori, care cunoșteau drumurile Imperiului ca și drumurile de acasă, se înapoiase de la Constantinopole, pe drumul lotrilor și al negoțelor clandestine, trecând Donarisul prin vaduri și munții prin trecători numai de ei știute. Fu chemată la sfat de taină cu împăratul, împărăteasa, primul ministru și însărcinatul cu ambasadele la curtea hunilor. Primise

binecuvântarea înalt-patriarhului Constantinopolei și iertarea de orice viitor păcat. Plecase îngândurată, mai nutriend nădejdi, și se întorcea hotărâtă să se mărite cu „Păgânul Bătrân”, cum îl numea ea, pentru a cruța viața celor dragi și pentru a salva Imperiul, cheazășia credinței creștine. În inima ei, greu încercată la atât de puțini ani, se năștea un sentiment nou, cel al martiriului. Multe alte gânduri, care o cutremurau când îi veneau în minte, o grăbeau la această întoarcere. Toate se înnodau în jurul ideii, repetat subliniat de mai marii împărăției, că Ea a fost aleasă de Dumnezeu să izbăvească lumea de păgâni și să salveze Sfânta Biserică.

Pentru o vreme Salda lipsea. Oare Chiros Iscarioteanul și farmazoana Calipso i-o fi dat de urmă? Dacă da, cum va justifica ca, Elena, tănuitele drumuri? Cât de mult ar fi dorit să-și deschidă sufletul, să mai descarce și la alții din povara lui, dar cui? Tatăl, martirizat, unchiul Vetraniu, supravegheat strașnic în cetatea Craivei, bătrânii însoțitori erau gândul și vorba împăraților, Salda, biata, departe și, poate, în primejdie. Dar Zoltes Dius? o fulgeră un gând mort în fașă. El fusese îndepărtat cu dibăcie de prieteni și neprieteni, iar acum slujea la curtea Marelui Hun. Poate că el, chiar el ar fi putut înțelege ce se petrece și care e prețul acestui sacrificiu.

De când împrejurări năprasnice o lăsaseră aproape singură pe lume, de când se văzuse nevoită să renunțe la visurile ei și spre binele neamului și al creștinătății să se învoiască însoțirii cu „Barbarul”, nu mai spera nimic, iar gândurile ei, bune, rele, se îndreptau adesea către bărbatul care făcuse să tremure lumea. Noaptea, în pat, ori ziua, când adormea la izvor, își închipuia cum va fi când îi va oferi acestui om care numără aproape de patru ori anii ei, trupul păstrat imaculat ca atuncia când se găsea în pânțele mamei. Îl va aștepta, cum o învățaseră Salda și Elia Pergamia, acoperită numai cu vâlul nupțial, cu ochii sfielnici închiși sub candelile aprinse, tremurând ca de nerăbdare, poruncind tuturor semnelor feminității să o asculte, să se prefacă, rece și aprinsă

totodată; sau va asculta sfatul Mavidei și se va dăruia ca întâia femeie din Rai, fără știința păcatului, fără pudoare, prin toți porii deveniți sex, cu gândul la Zoltes Dios, de-a pururea mirele din vis. O, dar când se va trezi din vis, va deschide ochii, va vedea obrazul lătareț și încrețit de vreme, ochii galbeni de uliu despenat, care și-a devorat prada, când îi va simți, dincolo de pomăduri și parfumuri afrodisiace mirosul sudorii de căi îmbibat în piele și cel acru-putred de cumâz fermentat?! Se scutura de aceste viziuni de coșmar. Închidea tot mai ușor în suflet dorințele și temerile. Poate că vinul... Dar nu are o rău ursită ca mine norocul acesta! Preotesele de la templul Dochiei îi insuflaseră dezgust față de cele trupești. Fusesse predestinată, până la moartea mamei, acestui templu, mai apoi promisă lui Dumnezeu de preoții și misionarii creștini. Moartea năprasnică a părinților împiedicase și acest destin, ca să se împlinească unul dintre acelea izvodite, din pizmă, la fereastra casei de către una din ursitoare. De la o vreme, în ciuda groazei și a silei, ceva o atrăgea către hanul sălbatic și misterios. Ața destinului? Măreția curții sale? Omul a cărui privire îngheață lumea și al cărui strigăt o cutremură? Vocația de martir insuflată la Constantinopole? Neștiute slăbiciuni ale femeii, în general?...

Cele șase luni petrecute la curtea marcgrafului de Biharea și la curțile lui Vetraniu de la Trei Ape, însoțită de o suită de servitoare alese pe sprânceană de Rusticus, maestrul de protocol al curții, le-a petrecut în teamă și nesiguranță. Ar fi dat înapoi, s-ar fi pierdut în lumea largă sau pe fundul unui lac din Munții Retezați, s-ar fi pustiit în văgăună de munte cu dragul Zoltes Dios, dar acum era prea târziu. Amândoi se zălogiseră regelui hun prin puterea jurământului și a cuvântului dat mai marilor lumii acesteia. Încălcarea lor ar fi pricinuit o mare de sânge, căderea rosturilor lumii. Atila, dispus să-i împlinească toate dorințele, se învoise în toate cele cu privire la nuntă, ba chiar să și admită rostuirea unora din datinile daco-asonilor. Contravenea datinilor ca logodnicii să se viziteze înainte de nunta

legiuită. Așa că ea avusese destul timp pentru a se obișnui cu gândul. Tot în vremea asta în frumosul său căpșor fermentase și puiase gândul ascuns, de care, oricâtă voință ar fi avut, nu putea scăpa. El revenea mereu, în zori, la amiază și seara, când îngenunchea pentru rugăciuni. Atunci, de pe crucifix, Christos Răstignitul, împrumutând uneori chipul patriarhului Nifon, i se adresa ei cu cuvinte care cădeau în suflet cu greutatea unor pietre de moară: „Tu ai fost aleasă de Dumnezeu, Tu ești salvarea romanității și a Sfintei Biserici. Nu uita, copilă, nu uita!” „Dar păcatul, cu păcatul cel greu cum am să trăiesc, Doamne?!” „Ca să-și salveze neamul din urgie și Moise a ucis.”

Câte vise își făcuse despre căsătorie, despre viitorul soț, despre întâia noapte, noaptea pentru care a înmugurit și a înflorit ca femeie! Dar, iată că nu Zoltes cel bun și frumos ca un zeu, ci „Păgânul”, cel cu chipul Anticristului zugrăvit pe icoana Judecării de apoi. era cel cu care trebuia să dezlege taina fetei pentru a naște prunci. Gânduri de tot felul se învălmășeau, iar ea se simțea pierdută în vârtoarea de trăiri. Deprinsese cu anii autodisciplina, încât o hotărâre, odată luată, nimenea nu o mai putea clinti. De aceea împlinise cu sârg numeroasele daturi pe care atât tradiția din bătrâni cât și cea a hunilor le impuneau. În seara de ajunul ceremoniei nupțiale se lăsă îmbrăcată în veșmântul de mireasă, închipuind siniliul cerului de primăvară și, după datină, toi ce purtase ca fecioară, chiar și obiectele intime, le făcu dar prietenelor și slujitoarelor sale. Aflase de la Mavida faptul că mama ei, pregătindu-se de nuntă, jertfise parte din veșminte zeilor casei. De atunci, însă, obiceiurile s-au mai schimbat. S-a scăldat pentru ultima oară la Izvorul Ciutelor în strai de zână, pură și nesfielnică precum zeița Bendis. Și-a privii în oglinda de cristal a apei chipul și trupul. Pubisul și porumbii pieptului i-au reținut privirea. A simțit în acele locuri tainice mână aspră de hun și s-a cutremurat. A mutat gândul la Zoltes Dius și mugurii sânilor s-au înăsprii, s-au îmbujorat. Noaptea aceea a fost cea mai lung trăită între vis și trezie. Visurile cu Zoltes se succedau cu cele despre Atila, încât trăirile

imagine erau când sfioase, când telurice, când voluptoase până la uitarea de sine, când înfiorător de spăimoase. Regreta că nu i se dăruise lui Zoltes, ca o vietate, în pustietatea pădurilor, regreta...

A doua zi avea să vină cel numit Fiul Cerului. Puterea lui omora și visele. Deși era din neam care parte din viață și-o trăia, parte o visa.

ULIUL ȘI PORUMBIȚA

(Frânturi din însemnările scribilor epocii)

În fastuosul cort încăpeau două mii de musafiri. O imensă catedrală din pâslă pictată cu stele, închipuind un cer răsturnat. Pini imenși, tise și brazi din pădurile Daciei susțineau această mărcii alcătuire. Mesele de lemn fățuit cu barda erau acoperite cu pânză albă de in, darul marcgrafului însărcinat cu granița dinspre Moesia și Iliria. Lavițele, din trunchiuri de fag despicate, erau acoperite cu blănuri și covoare noi aduse din Samarcand și Buhara. Pentru rege și regină, meșteri iscusiți cioplră paturi de ospețe, după moda romană; tot un fel de lavițe-paturi fuseseră meșteșugite pentru bătrânul unchi al regelui Oebarsis, pentru fiii săi, pentru regine și cei mai de seamă roi Muzicanții ocupaseră un podium la mijlocul cortului, prevăzut cu trepte pe care ședeau aezi și măscărici. Zercon, bufonul nebun al regelui, un numibian deșirat, negru ca smoala, era deja tolănit la picioarele patului regesc. Afară, sub cerul liber, cât cuprindea marea piață a Etzelburgul fuseseră, de asemenea, întinse mese joase, din lemn de plop și sălciii care urmau să ospăteze din poziția șezut, după obiceiul hunilor, oștenii de rând cu nevestele lor; pentru prostimea de toate neamurile și soiurile mai fuseseră pregătite astfel de amenajări în intervalurile dintre corturi. Cei însărcinați cu gătitul și servitul, mii de robi, romani îndeosebi, cunoșteau ce au de făcut cum îi cunoșteau pe zeii neamului lor. Unde și unde pământul fusese bătătorit pentru joc, întreceri și sacrificii pe altare portabile. În aceste spații din apropierea marelui cort fusese rânduit să ospăteze sftetnici, grămătici, căpeteniile de zece și sută, suita de servitori ai regilor și vasalilor invitați. Prostimea de rând, herghelegii văcarii, porcarii aveau rezervat câmpul

de dinafara oraşului, unde fuseseră măcelărite cirezi de boi, turme de berbeci, câinii vagabonzi şi unde clocoteau oloaie uriaşe de carne şi orez. Peste tot, în căruţe cu loitre lungi, adăstau semn de cepuire uriaşe chiupuri, burdufe, butoaie, căzi cu cumâz fermentat, bere gotică, mied, cidru şi apă gazoasă. Vinul, din belşug şi de toate soiurile, era numai pentru marele cort şi oaspeţii seamă. Negustori veniţi din Grecia, Cipru, Transalpinia sau Armenia cu vinuri vestite îşi aşezaseră vinăriile în principalele pieţe, unde plata se făcea în aur peşin, dar nu pridideau să vândă prostimii dispuse risipească într-o noapte toată agoniseala.

Tengri, Marele Cer Albastru, îşi aprinsese candelabrele. Un ceas au ţinut sacrificiile. Cerul se împânzise de fum, de aburul cazanelor şi hălçilor de carne, de mirosul de sânge şi carne arsă. În marele cort, în vase de Chitai şi Egipt, ardeau mirodenii. De pe pragul cel mai de sus al palatului de lemn şi marmoră gornistul regelui a dat prelung semnal de corn; cu unduiri vesele şi sunete înalte. Mii şi mii de cornuri, tulnice, trâmbiţe l-au preluat. Când ultimul ecou se pierdu în depărtate zări se auzi un chiot cum nu se mai auzise în lume de la începutul marii încheşări războinice din Câmpiile Catalaunice. De acum, trei nopţi avea să ţină mai urieşesc ospăţ văzut pe pământ.

În marele cort îşi făcură intrarea în urale şi muzici solemne Fiul Cerului, purtând la braţ neasemuita mireasă; era urmat de Oebarsius, de celelalte soţii, în frunte cu Kreca, de fiii regelui, cu soţiile lor, de regii prieteni ai neamurilor războinice, de mari căpetenii de seminţii şi oşti. Rudele apropiate ale Elenei veneau imediat după fiii regelui. Purtând la subsioară măsuţa de scrib de campanie, m-am ţinut şi eu, nevrednicul Gerula, printre ai mei. Sol de taină din ambasada lui Marcianus îmi făcuse cunoscută dorinţa acestuia de a avea un raport amănunţit al evenimentelor, pentru el şi pentru istorie. La semnul lui Oegessius, preluat din privirile Marelui Rege, mesenii îşi ocupară locurile şi se auzi muzica solemnă, imnul de slavă închinat Cerului Albastru. La ultimul ecou, izbucni din sute de piepturi „Cântecul

războinic al hunilor”. Întreaga asistență se ridică în picioare. Toate privirile erau ațintite asupra Tigrului Asiei. Se făcu o câtime de tăcere. Izbucni ca un uragan, tobele; urmă sfârșitul impresionantului imn:

*Kaganul e-n frunte, cu noi este Cerul,
Sloboade săgeată, aruncă arcanul;
Săgeata nu-l cată, nu-l vatămă fierul –
De Cer ocrotit e Kaganul.*

Aedul, un uriaș ai cărui bojoci ar fi putut umfla pânzele unei corăbii, făcu semn, ca de luptă, căpeteniilor. De mirare că în clipele oare nu au plesnit baierile cortului:

*‘Nainte, ‘nainte, furtună și ropot!
Mortea gonește pe-alături de noi.
Lumea întreagă e-n spaimă și clocot
Când hunii viteji pornesc la război.*

O vreme s-a împământenit o liniște de pe alte tărâmurii. Atila a ridicat cupa cu mied negru din pivnițele lui Zoltes Vetraniu. Deodată au fost ridicate mii de cupe și golite în cinstea Marelui Han. Elena, servită de Ziper Dacul, sorbi și ea până la fund cupa de lemn de tei, preferată celei de aur, plină ochi cu must de mure macerat cu busuioc. Ziper făcu din ochi lui Zoltes Dius: „Ospățul a început bine”, vru să zică semnul acestuia, iar eu, de neam slujitorul Gerula, tare m-am bucurat. Urma scurta ceremonie a cununiei. În mijlocul cortului fusese adus un altar de mahon și un altar creștin din lemn de cireș. Asistența se ridică în picioare. Marele vraci, Berka, așază pe umerii regelui hlamida albastră împodobită cu stele de aur, cu soare de aur și lună de argint. Kreca, întâia soție, îi aranjează faldurile și îl sărută pe gură, după ce sărută închipuitul soare, luna, luceafărul de ziuă; îi urmează celelalte soții care i-au făcut fii și fiice. Fiii, în ordinea vârstei, sărută dreapta și cele trei însemne. Apoi, însoțit de Marele Șaman, înaintează spre altarul de sacrificiu. La un semn al lui Oenegessius se ridică de pe jilț Ildiko. Înaintează către altar însoțită de Zoltes Vetraniu și de patru

tinere îmbrăcate ca în Țara Dacilor. Apariția miresei stârnește un zumzet de uimire. Pe cap poartă coroniță de argint împenată cu flori de câmp. Costumul ei, simplificându-l pe cel îndatinat pentru miresele neamului valah, părea făcut de zânele măiestre. La poalele mantiei de aba în culoarea cerului de primăvară se desfășura o broderie lată, cusută în fire de aur și de argint. În zigzaguri curgătoare, pe pieptul bombat de parcă ascundea doi șoimi gata să-și ia zborul, străjuiau străvechi colane și bijuterii, darul împărătesei Pulcheria; fruntea ușor bombată era străjuită de o diademă, prelungită sub formă de inimă până între sprâncene. Măgelele de diamante și safire imitau Calea Lactee. Părul buclat ca zuluții fetițelor, bogat și lung, era împletit în 16 șuvițe, închipuind anii, la capătul cărora atârnavu ciucuri de perle. Catrințele, cea din față, neagră cu alesătură în degradeuri pastelate, închipuind, tot șaisprezece, cărările vieții, cea din spate, roș-cărmizie, cu alesături închipuind păsări măiestre, cădeau pe trupul zvelt și feciorelnic ca pe o statuie grecească.

Niciunul dintre prinții și cavalerii de față, și cu atât mai puțin soatele și fiicele lor, nu văzuseră atâta frumusețe și splendoare la o singură femeie. Era suficient să închidă ochii ca să și-o închipuie regina silfidelor din basmele germanilor sau a știmelor și rusalcelor din basmele Sciției.

Mai întâi, pentru Atila, a fost sacrificat un șoim, un vultur și un porumbel. Semnele erau bune și au satisfăcut mulțimea. Apoi, Marele Șaman a scos din tolba de argint săgeata-simbol a strămoșilor, din teacă de aur, Sabia Cerului, din traistă de mătase, frâu argintat. Le-a înmănat regelui; acesta le-a întins pe brațele marmoree ale reginei, și, după datină hunică, căsătoria s-a împlinit. Fruntea Elenei fu stropită cu apă sfințită în biserița de la Arini; peste coroana de argint, bătrânul preot a așezat coroană grea, de fier, semn că orice căsătorie e o răspundere și o povară; tinerele fete au aruncat grâu încolțit, orz și mei; pe umeri, coroană din florile meleagurilor natale. A sărutat cu evlavie crucea. Două lacrimi au picurat pe ea. A aplecat un genunchi

Înainte soțului și suveranului ei, i-a sărutat dreapta, apoi l-a sărutat, cu patimă sau cu ură, nu am putut să-mi dau seama, pe gură. Au izbucnit urale și s-a dezlănțuit muzica. Atila a săltat-o cu un singur braț și a dus-o, ca pe o pradă a zeilor, pe jilt. Tot el a mai închinat o cupă; pentru mândra mireasă. Aceasta a făcut semn slujitorului ei să toarne iarăși în cupa de tei. S-a ridicat în toată majestatea sa și a închinat pentru soțul și stăpânul ei. Spre mirarea tuturor, cu nesațiu, până la fund. L-a sărutat iarăși apăsător pe gură. Vinul ei avea același gust dulce-rășinos ca și al lui. Atila gândi: „Va să-mi zămislească zimbri, nu prunci. Tengri a fost iarăși darnic cu mine.”

Urma ceremonia darurilor de nuntă, afară, în fața marelui cort. Totul era pregătit după rânduială. Deregătorii avuseseră zile de a rândul de lucru. Nimic nu putea fi uitat; nici un obicei să nu fie clintit din rostul său, pentru a deveni motiv de cleveteală pe la curțile de la Constantinopole și Ravena. Mai întâi își înfățișară pe loc darurile sau, pentru că nu puteau fi aduse aici, înscrise de notarii Marelui Han, nevestele și fiii. Pentru a rămâne în grațiile regelui, fiecare regina făcând risipă, dăruind-o pe Ildiko. Krecă se întrecu pe sine și le întrecu pe toate; ea înmâna miresei câteva simboluri, care dădură de gândit chiar și șamanilor și înțelepților triburilor: o mână de sireapă de soi arăbesc, proaspăt gestantă, un fus, o furcă și un război de țesut, din lemn de cedru și chiparos, un leagăn cu zurgălăi de aur și argint, un ceasornic de chitai, care să măsoare lungile așteptări, un porumbel călător alb ca zăpada și o șorliță, în două colivii lipite, o carte de rugăciuni din prada de mai an de la Roma și, Dumnezeu mare, o rădăcină uscată. Fiul Cerului a făcut ochii mari, dar s-a resemnat. Știa că întâia nevestă are multă minte și mai totdeauna dreptate.

Darurile făcute reginei Ildiko erau suficiente pentru ca o seminție din deșert să trăiască în huzur câțiva ani. Atila i-a dăruit o inimă de aur, un colier grecesc, terminat într-o inimă de zmarald și tot necesarul, în aur, argint, fildeș, pentru budoarul unei împărătese, pradă

din războiul Catalanic; adăuga o colecție de personaje din mitologia grecească minuțios lucrate în miniaturi de scoici și corali.

Urmară darurile regelui Rumnuc, ale rudelor miresei și fruntașilor neamului său: Nouă armăsari negri de rasă lipițană, nouă iepe albe ca spuma mării, nouă luptători tineri, înzăoați și înzestrați cu un cal de călărie și doi cai de povară, nouă slujitoare în mâinile cărora erau țesături și împletituri maestre, nouă șoimi albi și nouă îmblânzitori de șoimi, la care se adăugau nouă șorlițe iuți ca fulgerul, nouăzeci și nouă de șoimi de munte, nouă uli păsărari la care Atila râvnea de mult, nouă dulăi ciobănești, bărboși și mari cât niște viței, un cort de vânătoare din pânză de cânepă și păr de cal fierțe în ulei de in, cu însemnele marcgrafului Vetraniu, o sută de plute de lemn de tisă, tei, frasin și ulm și tot atâtea plute încărcate cu marmoră cioplită la Rușchița Sarmizegetusa pentru budoar și terme separate ale noii regine; haine cu cusături prețioase, șube, sarici și blănuri; nouă plute cu sare, nouăsprezece cuptoare de pâine de mei, tot atâtea butoaie cu vin, cu mied, cu cidru, toate având statul unui om; o mie de făclii de rășină parfumată, o mie de lumânări de ceară de tei; odăjdii aurite, icoane, smirnă, tămâie, altar și bisericuță de lemn; farfurii de ceramică fină, câni, oale, chiupuri. La toate acestea se adăugau darurile trimise prin neguțători din Apolonia de către Pulcheria, împărăteasa Bizanțului, rudeniei și preferatei sale Elena, pe care în urmă cu doi ani o făcuse patriciană cu centură: o șă din piele de sobol, cusută cu fir de argint, frâie de mătase împletite cu fir de aur, o hlamidă albă din borangic și alta de purpură, casetă de mahon cu bijuterii, coroniță, colier, brățări, oglindă, agrafe, sticlute și cutiute cu alifii, parfumuri și esențe împotriva insectelor; o carte de rugăciuni scrisă pe piele de căprioară, un crucifix de la Ierusalim și multe altele.

Procesiunea darurilor a ținut până la miezul nopții. Ea urma să continue și a doua zi. După primirea darurilor, Salda și Elia Pergamia au condus-o pe mireasă în antreul cortului nupțial pentru a schimba ținuta și pentru rememorarea protocolului primit de la

Kreca, pe foaie de mătase de chitai. Și-a spălat fața într-un lighenaș de argint, plin cu ie rouă de pe Spinele Mare. Arăta proaspătă ca trezită dintr-un i pe vreme de ploaie. Ospățul era în toi. Apariția ei stârni din nou un entuziasm demn de sfârșitul unei bătălii victorioase. Purta ie cu amici de aur, brodată pe piepți și pe mâneci cu păsări, culese în fir roșu și negru; peste poalele vălurind și mulându-se ca niște fuioare de nori purta catrințe înguste și scurte până la genunchi; botforii cu tocuri înalte, după moda de la Constantinopole, ascundeau puțin din piciorușele făcute să calce pe nori și pe ape. Cu ochii verzi-albăstrui, adânciți sub ole de sprâncene ca abanosul și gene umbroase, piețița fină a izului, vag arămie, ca după prima întâlnire cu soarele primăverii, îl bogat și greu prins în două cozi ca niște șerpi asiatici căutând gleznele, împărțit la mijloc cu o cărare ce părea a străbate o pădure de mesteceni, gura, care, poate, ca și ochii, era puțin cam marc, având buze rumene de copilă, umezite ca de rouă, toate astea făceau din ea o fiică a soarelui. Când râdea, o făcea din toată inima și atunci dezvelea guri de dinți sănătoși, de lupoaică tânără. Ce anume vrăjea și cucerea ni tinere și bătrâne nimenea nu putea să explice. Poate că secretul furat de la mama sa de neam alan și de la tatăl său de neam dacic – de la fiecare câte puțin și de la cele două neamuri tot ce era frumos, armonios, împlinit. Mlădie și nu prea înaltă, mai ales atunci când zâmbea a taină unor aduceri aminte, aducea în semănare cu acele reprezentări zeiești dăltuite în marmură, văzute de Atila la Roma.

Regele o vedea a treia oară: la vremea pregătirilor pentru expediția la oceanul de la Apus, precedate de o vânatoare pe domeniile marcgrafului Vetraniu, când fusese cu adevărat copilă, și la ceremonia-pețirii, în cetatea Biharea. De atunci o mai văzuse în multele lui vise, întotdeauna tulburate de semne: odată o visă încercând să despartă doi șerpi care se înghițeau unul pe altul cu înverșunare; altădată un uliu-șorliță căzu pe crupa calului său, istovit de zbor, ținând în gheare o hulubiță albă, care lua chipul Elenei; se

făcea, în alt vis, că un slujitor înnebunit subit se arunca sub copitele armăsarului său, încercând să-l abată dintr-un drum cu primejdie, de la capătul căruia îl chema Ildiko.

Atila rememorează, cu ochii semideschiși, ca atunci când se pregătește să viseze, rememorează așezat pe tronul de răchită, care la porunca sa înlocuise Tronul aurit, având în stânga cupa cu mied din miere neagră de pădure, așteptând să înceapă dansul. Între timp o privea atent, așa cum privește șoimul hulubița gingașă și temătoare. Vedea cum tremură mugurii trupului ei temător și fragil sub veșmântul transparent ca aburul. Îl fascinau ochii ei azurii, imenși, arzători, dominând fața ușor pală. Irezistibil îl atrăgea noblețea ținutei, armonia în dezordine a celor două șuvoaie de sânge care curgeau în venele ei. Pudoarea și austeritatea de vestală, virginitatea care emana până și din respirația ei. O dorea cu o pasiune cum nu mai cunoscuse. În felul acesta, dar nu cu aceeași intensitate, o dorise pe fiica senatorului Tertius de la Roma, vicioasa Faustina, care încurajase pasiunea bărbatului asiatic pentru a se amuza în public de sentimentele lui. Își amintea, o, zei, cu câtă durere își amintea scena penibilă când, la circ. Înconjurată de tinere și tineri romani îl numise „maimuca mea”. Atunci jurase să umilească, în toate zilele vieții sale, trufia Romei. Se ținuse, în parte, de cuvânt. Cei doi împărați plăteau povarnic pacea; erau ca slugile lui, pe care le făcea din când în când să tremure, amenințându-i cu Biciul lui Dumnezeu. Oare se răzbună și acum, bucurându-se de neprihănirea celei pe care au educat-o și au râvnit-o basileii? Gândul acesta îi învolbură sângele și simți cum îi sporește bărbăția. O dorea cum nu mai dorise ceva. Nici supunerea cetății Eterne, nici palatul împăraților de la Constantinopol, nici victoria de pe Câmpiile Catalonice. De ce trebuise să joace spectacolul nunții, cu tot felul de daturi și opreliști; de ce să aștepte moment îndătinat, când el este stăpânul lumii, el îi schimbă mersul și rosturile? De ce să aștepte sunete de trâmbiță și

glasul Marelui Vraci: Stăpâne, a răsărit Luceafărul de Ziuă! Se poate naște încă un fiu al Cerului!”

Zâmbi sieși, cu dispreț pentru atâtea basme cu care semințiile își întregesc și își întunecă clipa vieții. Nu mai credea, de mult nu mai credea. Până și credința strămoșilor i-a ofilit-o șederea la Roma. Nu crede, dar respectă, fiindcă toate acestea slăveau neamul, păstrau și înălțau regalitatea.

Calmul cu care își impusese să o privească, generozitatea cu care prelungea așteptarea, atenuând firesc spaima, privirea inteligentă, trăsăturile bărbătești, încrustate ca în aramă, toate prinseră să facă impresie Elenei. Însă alte gânduri luară locul acestei îngăduințe de duioșie. Petrecerea trebuia să devină cu adevărat petrecere odată cu dansul Elenei. Eu, scribul Gerula, mărturisesc cititorului, dacă acesta se va îndura să-arunce privirea pe aceste neinspirate însemnări, că mă cuprinsese teama. Prințesa noastră trecuse până acum prin toate victorioasă. Dar cum? Și oare de ce regina Kreca poftea ca mai întâi să-și arate măiestria dansatoarele curții sale și cele sosite ca dar de nuntă din Chitai?

Bătrânul cântăreț al curții avea așezate alături, pe un trepid ce se putea fila, instrumentele: fluiere de diferite mărimi, un disc, pe ax, cu care putea reproduce toate modulațiile și sonoritățile unui cântec de privighetoare sau ciocârlie, o alcătuire rar văzută dintr-un burduf de piele de mânz, cu muștiuc de fluier la una dintre extremitățile alungite și cu oboi de os cât un degețel, menit să scoată sunete cerești. Dansatoarele Krecăi executară cu măiestrie un dans războinic, apoi unul tematic, închipuind obișnuitele îndeletniciri ale femeilor hune: torsul, țesutul, cusutul, albitul pănzelor, întâmpinarea războinicilor cu straie nouă. Chitaicele, ființe mișcătoare de porțelan, au încântat asistența. Însuși Atila a bătut din palme mai mult decât obișnuia. Din când în când entuziasmul lui se revărsa asupra miresei sub forma unor ușoare cuprinderi peste umeri și mijloc. Aceasta se lăsase prinsă de dansul fulguitor ca o ninsoare bogată în munții Daciei.

Elena își pregătise sufletește reprezentația, lăsând o punte de mătase între ea și melodie. Cântăreții, cu instrumente specific dacice: nai, tilinci, oboi, cobză, o acompaniaseră și altădată, la petrecerile ocazionale sau de sărbători organizate la curtea lui Pieporus sau a lui Vetraniu. Mai întâi rămase nemișcată, ca o pasăre de apă care privește cerul. Apoi prinse melodia, o inhala cu nările, o gustă cu buzele întredeschise, o pipăi cu privirea prin irișii măriți, de parcă ar fi beut extract de beladonă. Schiță o plecăciune către rege, alta către regine și prinți, o a treia către mulțime, oprind-o asupra alor săi. Desfăcu brațele, cu mâneci largi de borangic aidoma unor aripi. Urechile lui Atila sufereau ascultând cântecul crescând în tonalități și ritmuri cu care nu fuseseră obișnuite, în cadențe raiul moi, adormitoare ca o mare de puf, când iuți și înalte ca rostogolirea unor herghelii ori revărsări de ceruri în furtună Primele mișcări lente, sugerând desprinderea din somn, erau însuși înmugurirea plăcerii, în vreme ce poalele de borangic, mâinile largi ale ei și catrințele înflorate dezveleau și înveleau formele feminității de o frumusețe nepământească, care nu stârneau poftă lumești, ci, mai degrabă, dorul de necuprins, de Cerul Albastru, alertând toate simțurile: văzul cu levitația și pusta înflorită, mirosul, cu verdele crud al pădurilor, auzul, cu tropotul hergheliilor sălbatice și susurul izvoarelor de munte, cântec înalt de ciocârlie, zboruri piezișe de hulubi și de șoimi, volute de rândunele și corăbii, jocul flăcărilor la focuri de tabără, trecerea și petrecerea anotimpurilor, prin vârstele firii și ale omului.

Pe măsura ce muzica își sporea ritmul și înălțimea, ținuta dansatoarei, mimica, mișcările prindeau viață exprimând până la cutremurare dor, iubire, speranță, teamă, somnul și visul, viața și moartea. Între timp naistul închidea ochii și declama pe fondul molcom al celorlalte instrumente povestea fecioriei care și-a pierdut oile, a ciocârliei care și-a pierdut ciocârlanul plecat să-i aducă o rază din soare. Dansul închipuia căutarea, bucuria și tristețea, zborul înalt și zborul frânt. Fiecare din cei prezenți simțea și gândea altfel. Atila

retrăia frânturi din anii de la Roma, cu chipul Krecăi, pe atunci copilă de patrusprezece ani, pe care o căuta în ceața amintirilor. Cuvintele rapsodului pentru el rămâneau străine, de neînțeles, însă aveau un tâlc, se topeau în el, îl apropiau de Cerul Albastru, îl convingeau că trăiește noua iubire ca pe cea dintâi, poate mai tulburat, mai pătimaș. Dansul încetă așa cum începuse. Cântecul s-a pierdut ușor, iar dansatoarea a rămas, cât au ținut aplauzele, pasăre nemișcată, coborâtă din cer.

DEPEȘA LUI GERULA CĂTRE MARCIANUS

Îmi ceri, mărite Doamne, să-mi amintesc și să-ți scriu mai mult și mai multe despre nunta prințesei Elena și întâmplarea năprasnică a morții lui Atila. Însemnările, făcute în pripă, nu prea mă ajută, în schimb, Zoltes Dius, aflat mereu în apropierea Hunului în acele luni și zile, îmi este de mare folos. Dacă pentru consemnarea în istoriografia Imperiului de Răsărit pot fi și eu de folos, cu dragă inimă trimit Măriei Tale aceste însemnări, neuitând binele pe care mi l-ai făcut. Am cunoștință că și alți scribi s-au grăbit să-ți câștige așa grațiile și bani, iar eu mă îndoiesc de loialitatea și de adevărul înscriselor lor. Pentru ei, odată cu moartea lui Atila a murit tot binele, iar pe regina Elena au admirat-o, dar n-au avut-o la inimă. Se crede, iar eu înclin să le dau dreptate, că adevărata minte a marelui imperiu hun a fost regina Kreca, iar pe aceasta, până la moartea năprasnică de care a avut parte – au siluit-o pe rând feciorii schirului Edecon și frații regelui Valeric, apoi au legat-o de coada unei iepe năvălășe, căreia i s-a pus foc și ardei sub coadă – zic: Ea, Kreca, a învinuit-o pe prințesa noastră de moartea Kaganului, în pofida dovezilor de moarte firească, pricinuită de slăbiciunea inimii. Eu, mărite, nu știu să povestesc fără amănunte și culoare, așa că, iertate să-mi fie rele ce Ți se vor părea de prisos.

Vrând, nevrând, mă lăsasem și eu prins în vâltoarea pregătirilor de căsătorie și nuntă. Trimis din vreme de stăpânul meu la curtea lui Atila, prin mijlocirea lui Orestes Moesianul, mi-am dat silința să mă deprind repede și temeinic cu îndatoririle de secretar și tâlmaci pentru neamul asonilor, cum era numit neamul meu, locuitor al României dintre Donaris, Tiarantos, Tisia și Carpatul de la Septentrion. Eram întărit în misia mea de dorința de a o sluji pe cea căreia îi datoram

devotament până la moarte, cunoscând ce povară ia pe umeri. Așa se face că în numai doi ani urcasem nebănuite trepte ierarhice la Curtea celui cu Sută de Nume: tâlmaci și scrib pentru strângerea și gospodărirea tainul de la Asoni și Panonici: nutrețuri, lemn de foc și de construcție, grâu, orz, mei, miere, mied, sare, aur și argint, vânat de tot felul; la aceea de secretar adjutant al cancelariei, apoi secretar favorit al marelui comandant peste oști, Onegessius, și, cine ar fi crezut?, unul dintre secretarii particulari ai marelui Atila, pentru treburile Sciției Răsăritene, care cuprindea semințiile nord-pontice, ale Dacilor Mari, Costobocilor, Carpilor și Alanilor, cu multe alte seminții, până la Don, urmând, ca importanță în rang, numai lui Orestes și lui Rusticus. De când începuseră pregătirile pentru ospățul de nuntă, adică de mai bine de șase luni, m-am aflat deseori în preajma Elenei, marele meu stăpân despovărându-mă de alte însărcinări. Aceasta se retrăsese până la nuntă, cu îngăduința Marelui Han, pentru zile de doliu, la domeniile unchiului său, unde era servită de numeroase roabe romane și scite, dăruite, ba, mai mul impuse, de viitorul soț și stăpân. Unele erau menite să-i aline suferința altele, să o deprindă cu obiceiurile de la curtea lui Tengri. Obișnuitei cuvinte de alint și voie bună nu se cădeau a fi rostite în altă limbă dec cea hună la ospățul de nuntă și în nopțile îndătinatelor drăgălășenii. Datul acesta era păstrat cu sfințenie de toți frunțașii huni și de aceea tâlmacii și dascălii particulari se bucurau de mare cinste. Elena învățase temeinic la curțile lui Vetraniu limba hunilor, dar aceasta trebuia să rămână o taină, din pricini pe care numai câțiva intimi le cunoșteau. Rusticus și Orestea aleseseră, pentru deprinderea limbii și obiceiurilor, numai domnițe nobile, fiice de regi și căpetenii, tinere și cu purtări frumoase, puse sunt privirile aprigei Berka, soția marelui vraci, un fel de zmeoaică, cu un ochi la ceafă, având rangul de șambelan al treburilor muierști la Palatul Sacru. Primul cuvânt învățat de Elena a fost propriul nume, Ildiko. Au urmat mulțimea de nume ocolite ale măritului Atila, numele său necuvenindu-se să fie rostit, iar pe sigilii

putea fi încrustat numai cu aur. Mie nu mi-a fost de mirare cât de repede a deprins domnița limba și obiceiurile, fiind unul dintre deținătorul tainei. Berka nu vedea în asta lucru curat, așa ceva nu se mai întâmplase și desigur era la mijloc o vrăjitorie. E drept că în discuțiile cu „Șerpoaica” intenționat mai stâlcea cuvintele și tot așa se mira de obiceiurile celor veniți din afundurile lumii. Mie, în noaptea nunții, când a cerut soțului ei favorul să fie servită cu cupa de vin numai de Zoltes Dius, iar cu mâncare numai de mine, graiul ei mi s-a părut cel de hună, atât de curat și melodios cum nu au vorbit nicicând reginele de neam mongol.

Zoltes Dius, care mi se destăinuia ca unui părinte, suferea cumplit la ideea că Elena, rostul și steaua vieții sale, avea să adoarmă curând în brațele unui tătâne, cu anii măcinați în războaie, despre care se zicea că sforăie cumplit, are dese viziuni și coșmaruri de infern și urlă în somn, chinuit de tenebre. Tot el era ales să ducă în iatacul nupțial cele două cupe pline cu vin, alegerea pentru care oricine altul ar fi dat multul cu pământul din cel puțin trei motive: intrând astfel în intimitatea Celui Născut din Tengri, deveniai pentru toată viața intimul său, un fel de Anda; în al doilea rând, chiar din momentul acela te puteai socoti unul dintre șambelanii curții noii regine; în al treilea rând, cupele de aur, bătute în nestemate, valorând cât tezaurul unei regine, rămâneau ale tale din ziua în care regina năștea fiu. Pe Zoltes Dius toate acestea nu îl încălzeau, dimpotrivă, aveau să-i sporească până la supliciu suferința. Jurase, însă, pe altarul strămoșilor săi, la rugămintea veneratului Vetraniu, că o va sluji și apăra cu prețul vieții, indiferent de ce avea să le rezerve viitorul. Nici faptul că el, înțeleptul taraboste, întrezărea viitorul nu îl putea bănuî. Toate astea, cum bine știe înălțimea Voastră, făceau parte dintr-un plan îndelung și migălos țesut încă din zilele când Elena era firavul lujer ce nu promitea să îmbobocească și să se deschidă ca o floare cum nu se mai văzuse alta pe fața pământului. Dacă Fiul Cerului de pe atunci a îndrăgit-o, asta înseamnă că el se afla sub destin.

Este bine să știți că în numai șase luni, cât timp a durat voita sihăstrie într-o villa rustica de lângă Trei Ape Surori, Elena se schimbase încât însumi mă îndoiam că e fata care crescuse și se împlinise sub ochii mei: gravă și cochetă în același timp; deprinsese obiceiul să poruncească și să pedepsească. Se mânia adesea. În astfel de momente ochii ei albaștri deveneau verzi-oțeloși, glasul i se înăsprea, vechiul și drăgălașul zvâcnet cu capul într-o parte, șogalnică fluturare a pletelor deveniseră sfichiul de bici. Obrajii căpătaseră o anume paloare, care o maturiza, sporindu-i frumusețea. Cădea adesea pe gânduri, iar Salda, credincioasa ei slujitoare, singura ce părea a-i ști zbuciumul și tainele inimii, apărea mereu îmbufnată sau plânsă. De la ea am putut afla că somnul Elenei era tulburat de viziuni și coșmaruri. De câteva ori pe noapte se trezea țipând: „Nu, nu, e peste putință! De ce eu, de ce tocmai eu?”

Villa Rustica, construită sub Septimiu Sever, era înconjurată cu zid de piatră, supraînălțat de Vetraniu și prevăzut cu turnuri și foișoare de observație. Vetraniu moștenise vila și domeniul din jur pentru serviciile pe care le făcuse ca maestru de vânătoare și iscusit dresor de șoimi. Așadar, locul unde se retrăsese Elena era păzit și de oamenii marcegrafului așon, Ariort, învecinat cu domeniul, și de două detașamente de șutași dintre luptătorii din garda personala a regelui Atila. Socotind-o pe Elena sortită unei însoțiri cu forța și neștiind pe atunci câtime despre conjurație, am izvodit câteva planuri pentru salvarea ei. Împreună cu Zoltes Dius, care tot mai spera într-o minune. Azi, unul, mâine altul. La Apa Dornelor, pe domeniile tatălui meu, aș fi găsit destui prieteni cutezători care să ne vină în ajutor. Dar, putea fi oare Elena ascunsă de sutele de mii de ochi ai Kaganului?! Dacă pentru câțiva fugari fără preț făcea să tremure Imperiul, ce s-ar fi întâmplat în urma acestei răpiri? Câtă cenușă, câtă pustiire, cât sânge nevinovat iar fi putut potoli mânia? Apoi, se cădea să plătesc, ce zic, să plătim încrederea și onorurile tocmai așa? Dar, ea, Elena, cum ar fi răspuns la intențiile noastre? Ce mai rămăsese din marea ei iubire

pentru Zoltes Dios? între ei a curs vreme cu bucurii și necazuri, mai ales cu necazuri, peste noi toți au venit întâmplări și oameni. O, zei, unde-mi erau ochii, unde mintea! Elena nu mai era copila știută, zburdalnică, lipsită de griji, deschisă către viață și dragoste ca o floare cu potirul încărcat de miere. A trăit o vreme la curtea Voastră, s-a instruit la școala cochetăriei și diplomației femeiești din gineceul împărătesei și, iată, acceptă de bună voie să fie soția unui rege bătrân, tată și bunic, aflat mai mult în tabere și campanii decât în preajma nevestelor. Dar, ce știam eu atunci!? Iată ce-mi mărturisește Zoltes Dios: „Într-o zi, însoțind-o la vânătoare cu șoimi și călărind alături, fără nici un martor în apropiere, am întrebat-o dacă își mai amintește de zilele noastre senine, de coronița de margarete culese dintr-o luncă înflorată a Samusului, de jurămînți și sărutări nevinovate. A zvâcnit capul spre dreapta, părul cânepiu cu reflexe de aur vechi a vălurit ca un snop de spice, a încruntat sprâncenele umbroase, arcuite ca luna, și nu mi-a răspuns. S-a mulțumit să zâmbească așa cum ai zâmbi unui gând, unui vis ce se pierde în zăriștea de vreme și uitare. I-am vorbit despre planurile noastre, i-am amintit jurământul făcut la Altarul Dochiei...” „Îți sunt recunoscătoare pentru grija și iubirea ce-mi porți”, a răspuns, având ochii împăienjeniți în rouă de lacrimi. „Dar te rog, în numele acelor juruințe și în numele acestei neprihănite iubiri, să uiți, să mă ierți și să îndepărtezi de la tine vechile gânduri. S-au schimbat multe în vremea cât ai fost plecat, cât eu am fost departe. Nu uita că am fost o prietenă cinstită, o fiică bună, o creștină juruită lui Dumnezeu. Nu știi, însă, că am mai făcut un jurământ greu la Altarul Dochiei și în biserica de la Măgura, pe care, după un an l-am înnoit la altarul bisericii „Sfinții Apostoli” din Constantinopole, în prezența patriarhului Chiryl, a împăratului Marcian și a împărătesei Phulcheria. În urma acestui jurământ, m-am devotat cu trupul și sufletul, cu viața aceasta și cea de apoi, Bisericii și întregii romanități răsăritene. Nu pune întrebări, nu te mai frământa zadarnic, prietene Zoltes, ci mai bine caută altundeva împăcarea și uitarea. Iubirea e ca o cărare; nu o

bătătoarești, crește iarba. Ca să nu ostenesc pe calea spinoasă a destinului meu, rămâi, prietene, în preajma mea. Ispășesc ca să izbăvesc. Atât îți pot spune. Ca să poți rămâne lângă mine, ca un prieten din neam și ca un înger păzitor, uită! Poate că suferința noastră să țină mult. Vezi, a trebuit să trăim atât de departe unul de altul pentru ca astăzi să fim atât de aproape! Cândva vei înțelege că tot ce s-a petrecut cu noi nu a fost un joc al sorții, ci întâmplări ale acestor vremi, urzite din orgolii de neamuri cu minți de regi și împărați.”

Era în spusele Elenei, își amintește Zoltes, enigmă și profeție în așa măsură încât se temuse pentru deplina ei sănătate. Între timp se apropiară cele două căpetenii de șutași, nobilul Zipper și cele două însoțitoare din casa Krecăi. M-am apropiat și eu, luând-o pe scurtătură înaintea celorlalți. Schimbaram vorba, prefăcându-ne a ne contrazice în legătură cu felul în care șoimii albi cuibăresc și cresc puii. La domeniul marcgrafului mai rămăsesem câteva zile. O solie ne rechemă la curtea Fiului Cerului pentru finalizarea pregătirilor de nuntă. Pe Elena, amândoi am revăzut-o abia la ospățul regal. O zi și jumătate de noapte amândoi stat în preajmă, i-am umplut cupele și, așa cum mi-a șoptit, i-am ușurat clipele premergătoare unui examen pe care puțini dintre muritori fi putut trece. Nu știa că, de data asta, eu, Gerula Scribul, știam mai multe decât ea. Pentru binele ei. Ce trebuia să se întâmple era mai peste poate decât a îndepărta cu brațele Schibla de Caribda sau porțile Ierehonului.

NUNTA CA UVERTURĂ A MORȚII

Eram puțini dintre ai noștri la acea petrecere de nuntă, cum alta nu s-a mai petrecut sub soare. Mânia Marelui Rege împotriva fruntașilor neamului meu, a Costobocilor, Dacilor Mari și Alanilor, dovediți de secrete înțelegeri cu Imperiile romanilor, încă nu se stinsese în șuvoiul de sânge cu care Atila pedepsise presupusa neascultare. Rumnuc, recunoscut de huni ca mare căpetenie a tuturor celor amintiți, deși în vremea rezmeriței se afla în preajma lui Atila, fusese și el îndepărtat de la Curte, acuzat de lipsă de zel în campania de cucerire a Romei. Vetraniu se retrăsese sub pază hună, la cetatea Craivei. Atila, de dragul Elenei, iertase unchiul, dar nu iertase tatăl. Dintre fruntași doar Ziper înveselea nunta, aflat la petrecere aproape de cupa și inima regelui, pe care îl înveselea cu minunate hore sincopate, în care se prindeau toți ai noștri, chiar și bufonul Erula, și cu jocuri feciorești. Viezure, Bardas, Cotiso și Ortes goleau cupă după cupă aproape de ieșirea din cort, pierduți printre căpitaniile celorlalte seminții. Erula, a cărui origine se pierduse în memoria curtenilor și care încă se bucura de simpatia tuturor, petrecea la masa bufonilor, pregătindu-și numărul, despre care se zvonise că va să fie de senzație, imitându-i pe Marcian și pe bătrâna Phulcheria în intimitate, iar pe Constantius și Onoria, certându-se pentru tron. Două dintre slujitoarele Elenei, crescute în casa tatălui ei, Salda și Iulia Afrodisia, îi stăteau în preajmă, îi rânduiau bucatele, îi făceau voia. De când începuse ospățul Elena fusese veselă, zâmbitoare, plină de farmec și-l privea des pe soțul ei, cu o dragoste amestecată cu evlavie de supusă, cu mister de îndrăgostită. Din când în când Adamis, intimul reginei Kreca, se apleca la urechea stăpânei sale și, bănuise, îi șoptea ceea ce

îi spusese de la prima întâlnire cu noua regină: „E cea mai bună actriță din câte mi-a fost dat să văd; crede-mă, buna mea regină, îl iubește încât l-ar fierbe de viu în cazanul ospetelor!” Atila glumea adesea cu ea, numind-o hulubiță și rânduinea de mare, îi lăuda, cum nu obișnuise vreodată, frumusețea, uitând de prezența celorlalte neveste, și atunci, din ochii ei izvorau pâraie de nestemate. Uneori râdea și Elena, declanșând ropot în clinchet de zurgălăi. Atunci, de sub iia transparentă de borangic, sânii zvâcneau ca doi șoimi nepotoliți, gata să sfâșie pâanza. Mână de bărbat nu îi atinsese, de când au prins a ganguri și de când le-au crescut aripi. Mai ales în momentele acelea Atila se credea tânăr voinic alergând prin necuprinsele stepe sau strângând în palme țâțele mici, ușor lunguiește spre stânga și spre dreapta ale hunelor tinere, niște fetuși pricăjiți în raport cu sânii maiestoși ai neprețuitei Ildiko.

Cam la un ceas după miezul nopții Elena prinsese a da semne de oboseală. Dansul, în care pusese toată inima, o extenuase. Dansase numai pentru ea și pentru mândria neamului ei robitor. Pentru mine, Erula, nevrednicul ei slujitor, fusese mirare comportamentul stăpânei. Știam că nu suferă beutura și are silă pentru bețivi. Cu toate acestea poftea cupă după cupă din vinul cel negru, bărbătesc, fermentat din mure, coacăze, strugureii ursului și miere de albine, în amestec cu struguri stafidiți, de Chipru. Era darul de nuntă trimis regelui de ducele Vetraniu din cetatea Craivei; vinul preferat al regilor Pieporus și Decibalus, tatăl Elenei, din care aceștia au poftit câte o cupă înainte de a fi dați supliciului, un supliciu cum numai o minte diabolică precum cea a lui Berka putea scorni: atârnați până la grumaz, într-o mlaștină în care viermuiau lipitori și șerpi, apoi decapitați, pentru a le fi înfățișate capetele, în chiupuri cu miere, marelui sobor al oastei.

Apropiații lui Atila, dintre care unii deveniți Anda, Onegessius, Scotta, Berichus, Oktar, Edecon, Rusticus, priveau îngrijorați de necumpătarea Stăpânului Lumii, care mânca, dar, mai cu seamă, bea fără măsură. Cine ar fi îndrăznit să-l povățuiască? Fiul cerului era bine

dispus, îngăduitor și mulțumit cum nu îl mai văzuseră până atunci. E drept că și leacurile cu care se întorsese din Munții Daciei, de la bătrânul înțelept Ziloibal, își făcuseră efectul. Sângele îi întinerise, zicea el, iar hemoroizii, din pricina cărora majoritatea hunilor călăreți cu viața mureau tineri, dispăruseră de parcă nu ar fi fost. Nu numai că se înzdrăvenise, dar arăta și se purta ca la a doua tinerețe.

Aproape uitase de celelalte soții, care petreceau cu regii, căpeteniile și fruntașii semințiilor lor la o masă lungă, de-a dreapta Marelui Han. Uitase chiar de respectul datorat reginei Kreca, tratată la ospete, până astăzi, ca o zeitate protectoare. O singură dată se ridică, dar și atunci la îndemnul Elenei, și o îmbie să guste din cupa lui. Cu Ildiko împărțise cupa de nenumărate ori, după care poftea să se ridice în picioare, îi lăuda nurii, numindu-i hulubeii mei, și o săruta pofticios, cu zgomot. Aflat în spatele lor, Zoltes Dios observă că o venă de la grumazul regelui se umflase ca o funie, gata, gata să plesnească; vinișoare proeminente, roș-vineții, îi brăzdau obrajii ușor tumefiați, încât păreau urmele proaspete ale unor sfichiuiuri de bici. Zoltes prinsese prilejul pentru a-i atrage atenția Elenei. Aceasta zâmbi straniu și îi făcu semn să tacă. La rugămintea lui Onegessius, bătrânul rege Valaric al Ostrogoților, când fu invitat să ciocnească cornul său aurit cu cupa de paltin a regelui hun, îl îndemnă, glumind, la cumpătare, amintindu-i de pericolul la care îl predispune sângele lui năvalnic. Atila râse, goli cu sete și zise, așa încât să fie auzit de meseni, că deși Ildiko este cea mai frumoasă mireasă cu care l-a bucurat până acum Tengri, el nădăjduiește că nu va fi ultima. „Fiii mei și urmașii fiilor și fiicelor mele va să alcătuiască singuri un popor”. „Chiar în noaptea asta”, adăugă el, râzând cu mare poftă, „Ildiko, neasemuita și neprețuita mea regină, cea mai mare bucurie pe care mi-a dat-o Cerul Albastru, e nerăbdătoare și pregătită să-mi zămislească urmașul. D’aia beau cu poftă acest vin al urmașilor, și văd că nici hulubița nu se dă bătută, ca să plămădim un uriaș.

Căpitanii mei, aflați secretul și nu-l destăinuți romanilor: femeile bătrâne sunt neprețuite la sfat; cele tinere, la pat”.

Ridică iarăși cupa de paltin, pe fond de răsete sănătoase, poftind nuntașii să-i urmeze pilda și să le golească până la fund, mai cu seamă că „ei beau ca muierile: cumâz, mied și bere, care țin de foame nu de drag.” Își șterse buzele cămoase, surprinzător de roșii și de moi la anii săi, și o sărută pe mireasă cu pofta unui june de 18 ani. Ea, spre mirarea tuturor, dar mai ales a lui Zoltes Dius, îi cuprinse grumazu puternic cu brațe de fecioară, singure ele suficiente pentru a împlini frumusețea unei femei, și îi întoarse sărutul, ca o tânără căzută în beția dragostei nebune. Sala ovaționa și, drept răspuns, Ildiko închină tuturor cupa, zicând: „Zeii m-au ales pe mine să fac fericit un mare om și zeu. La o mie de ani o dată o fată poate avea atâta noroc. Noroc pe care nu l-aș schimba cu tronul împărăteselor de la Ravena și Constantinopole. Pentru fiii noștri, regii neamurilor, cât va să țină lumea și pământul, iubite soț și Mărite Stăpâne!”

Era prea mult, pentru mine, dar pentru Zoltes! O, Zei, cât de mult se putuse schimba fata aceasta! De acum tot ce știusem nu mai știam și nu mă mai îndoiam că Atila nu e doar un neîntrecut cuceritor de țări și neamuri, ci și un mare vrăjitor de oameni. Dar, nu cumva greșeam? Înainte de a mă preface doborât de băutură, i-am căutat privirea, ca să-i fac cunoscut, nu reproșul, ci disprețul meu. Ochii păreau două ferestre goale, lipsiți de viață, două gorgane în adâncul cărora nu se putea vedea nimic. Bănuind că în momentele acelea o judec, o urăsc, a încercat să mă liniștească făcând gestul zvâcnirii părului într-o parte. Odată cu capul a zvâcnit un mănunchi de șerpi de alun. Împletitura de nuntă, podoaba capului la miressele Dacilor Mari, i-o făcuse Salda, vrednica ei slujitoare, care alergând și furușindu-se, îl ajunsese pe Zoltes Dius aproape la ieșirea din cort. Supliciu fusese prea mare și, el, uitându-și îndatoririle, hotărâse să plece. Pe mine m-a chemat Onegessicus să declam poemul închinat mirilor, pe motivul

unei balade dacice. De aceea mărite Priscus, mare cancelar și bibliotecar al împăratului, ceea ce urmează, relatez după amintirile lui.

Salda se agăță de gâtul tânărului ca și când ar fi vrut să-l sărute și-i zise: „Nesăbuit trebuie să fii, nobile Zoltes, dacă pleci așa, nitam-nisam, uitând ce răspunderi îți stau în seamă! Nu ai văzut că stăpâna ți-a poruncit prin semn hotărât să înțelegi?! Pe toți zeii, nici eu, nici Iulia Afrodisia nu pricepem ce e cu Dânsa, dar asta nu înseamnă să o lăsăm tocmai acum de izbeliște. Ce, crezi că e puțin lucru regalitatea, mărirea, jilțul stăpânului lumii?! Din zei să fii născută și tot ți-ai pierde cumpătul. Doar ai văzut: zeci de regi, de prinți, de vestiți oșteni, cu coroane de aur, cu coifuri strălucind de nestemate, în zale de oțel și argint, cum numai în povești se mai întâlnesc, o sorb din priviri. Stăpâna poruncește ca, la spartul nunții, să te alături gărzilor ei în fața iatacului nupțial și să dai ascultare tarabostelui Ziper și tarabostelui Viezure. Așa să judeci, că orice s-ar întâmpla, se întâmplă că așa a hotărât ursita și mai marii neamului. Mai poruncește să-l cauți pe Cotiso, trimisul maragrafului Vetraniu, care a adus Vinul Ursului pentru nuntă. Un fedeluș să ajungă pe nevăzute la Aelia Pergamia, roaba romană care se îngrijește de patul nupțial. În loc de cupe, coamele de zimbru ținute cu aur, care au aparținut regelui Decibalus. Le găsești în lada ferecată în care păstrează odoarele părintești. După ce ai isprăvit toate astea îl cauți pe Gerula scribul și pe Erula, măscăriciul. Va să-i găsești prefăcându-se doborâți de beutură, pe pervazul cancelariei lui Rusticus. Atât îi spui, atunci când vezi că se termină ospățul: sloboade porumbeii pentru Craiva și Constantinopole, fiindcă destinul s-a împlinit. Apoi va să te întorci, ca să servim, după dat, până ce Onegessius face semn că pentru astăzi ospățul s-a terminat.”

Eu, Zoltes Dius, a trebuit să-mi răcoresc fruntea la un șipot din apropierea marelui cort. Să-mi adun și să-mi limpezesc gândurile. Bănuiam că devenisem o piesă importantă într-un joc de-a viața și moartea, pe care nu îl înțelegeam. Sau îl înțelegeam, dar îmi era groază să-i gândesc consecințele. Partenerii jocului erau mulți și abia

bănuți. Regulile, încâlcite. M-a fulgerat un gând care m-a întors în urmă cu doi ani. Jurământul făcut la altarul strămoșilor mei, în prezența preotului Árdalos și a tarabostelui Vetraniu. Da, mai erau de față Ziper, Ortes, Cotiso, Viezure, starostele vânătorilor, Aelia Pergamia, Mavida, Salda... De ce tocmai ei, cei care acum se găsesc, fiecare cu un rost anume, la Etzelburg? Oare eu, eu oșteanul, devenit tâlmaci, grămătic și unul dintre intinii Curții, ce rol jucam în angrenajul acesta, de care, sigur, nu era străin palatul basileilor din Constantinopole. Nu era vreme de căutat răspunsuri. Mi-am amintit hăul din privirile prințesei. Nu, Elena, blânda și cucernica domniță, nu îl putea iubi pe păgân. Inima ei de ciută, puritatea ei de șoim alb nu se dăruiau de bună voie. „Iartă-mă. Doamne, și iartă tu pe veci stăpâna mea, că m-am îndoit!” întărit în cuget am purces să împlinesc poruncile. M-am înapoiat când ospățul se dezlănțuise, fără nici o opreliște impusă de bunul simț sau bunul gust.

Trecuse cam un ceas de miezul nopții, anunțat de cocosul roș al lui Atila, de care nici acum regele nu se despărțise. Nici cei mai cumpătați dintre meseni nu mai puteau pune frâu poftelor, sângelui înfierbântat.

Edecon, regele Schirilor, trecut de mult de cumpăna vieții, îl provocase la o întrecere de golit stacane cu bere pe bătrânul Ardaric al Gepizilor. Esla, maestrul ambasadelor, făcea numărătoarea, în vreme ce alți prinți și mari căpetenii pariau pe favoritul lor. De la cornul de bou se trecu la stacană, de la stacană, la putina de lemn, de aici, la chiupuri, de la chiupuri, la burdufe de campanie, de acum, berea panonică fiind înlocuită de miedul aromat și tare al ținuturilor asonice. Întrecerea avea loc cu cei doi vajnici băutori în picioare. Ajunseseră la o cifră impresionantă de măsuri și nici unul nu da semn că va să fie dovedit. Miedul viclean își săvârșea, însă, încet, încet, lucrarea. Ochii albaștri și vioi își pierdură limpezimea, mustățile sure se pleoștiră, limbile se învârtoșară, dar încă se țineau țepeni ca niște stejari încercați de furtună. Dimprejur nu conteneau exclamațiile de uimire, încurajările.

Cam de aceeași vârstă, dar de staturi diferite, combatanții făceau evidente eforturi pentru a continua întrecerea, fiecare nădăjduind că celălalt se va da bătut. Păreau două sorburi care înghit pâraie, ritmic, neostoit, cu părelnică poftă. Cota pariurilor creștea și ea ritmic. Majoritatea sciților și semințiilor asiatiche înclinau către Edecon, mai înalt și mai verde; Gepizii și semințiile germanice îl preferau pe Ardaric, cunoscut ca pofticios beutor de bere, pe care nimeni, nicidecum nu îl văzuse clătinându-se. Vin, vin, să li se toarne vin, prinseră a striga spectatorii. Cămărașii rostogoliră un butoiuș cu vin aspru de Iliria și îi dădură cep. Entuziasmul își ridică mereu cotele, în ritm cu cota pariurilor în care deveneau mize cai de rasă, roabe frumoase, săbii și arcuri scumpe; alte prăzi de război cu care se chiverniseră în campania asupra Romei. Era o nebunie! Atunci, Atila se ridică, ceru să i se umple cupa și făcu semn celor doi prieteni să se apropie. Ca la o poruncă zumzetul sălii de ospete încetă, deși Celestul nu părea mâniat. Dimpotrivă, un zâmbet al regalității îi lumina fața, pe care, obișnuit, nici cel mai vestit șaman nu putea citi vreo taină a inimii. Închină cu cei doi, deodată, sunetele cupelor de cristal aurit fiind estompate de lemnul de paltin, le goliră, ca în tinerețe, deodată, și Atila îi declară pe amândoi învingători. Ca prin farmec Edecon și Ardaric deveniră înțelepți și răspunseră ca într-un glas: „Ne-am pierdut cu firea, bucușii de bucuria Ta, slăvit stăpân și ocrotitor prieten”, după care se închinară cu vădită venerație în fața mirilor și se înapoiară printre ai lor, drepți și treji, spre bucuria celor care nu pierduseră nimic. Într-o altă parte a necuprinsului cort, Alaric, fiul lui Edecon, de pe acum spaima Romei, pentru viziunile lui îndrăznețe, se lăsa provocat la luptă dreaptă de Gelfaat, ducele Bavariei. Se făcuse loc și, nuntașii, dornici să se bucure de o luptă dreaptă între titani, dădură buluc. Îndemnurile, ovațiile prefăcură cortul într-un circ roman. Uitând de poruncile stăpânei, cu coatele și genunchii mi-am făcut loc. Acasă, în munții împăduriți ai Dornelor nu găsisem potrivit la luptă voinicească de pe la 16 ani, decât ursul dresat cu

care colinda satele un moș de la Izvoarele Izei. Combatanții erau deopotrivă clădiți: otava, cu mușchi precum crengile carpenilor, pulpe de bouri, grumaze le zimbri, talii potrivite pentru Feți-logofeții din povești. Pentru Atila, mare iubitor de lupte voinicești, pe care le încuraja printre oștenii săi, socotindu-le cele mai bune exerciții de călire a nervilor și oțelirea trupului, se făcu repede loc. O ținea pe Ildiko strâns peste mijlocul de silfidă, hotărât să-i propună pariu: „Mai târziu, Mărite Rege, îi răspunse aceasta. Prin prezența perechii celeste miza pariurilor săltase dintr-o dată. Era știută o mocnită ură între Alaric și Gelfaat, din pricina unei prăzi de război, fata mezină a unui rege Alan răzvrătit, fără pereche de frumoasă printre roabele capturate în ultimii ani, pe care Atila, pentru a curma neînțelegerea o răscumpărase și o dăruise fiului său Aladar, care se dovedise lipsit de spor în urmași de viță bărbătească.

Arbitru se oferise Zercon, maurul, primul măscărici al regelui, un harap mutilat în luptele cu fiare din arenele Romei, care se bucura de multă trecere pe lângă Marele Han, de când, în tinerețe, oprise cu palma o săgeată care se îndrepta către pieptul stăpânului său, într-o încheștare din fața cetății Margus, cu prilejul campaniei din anul 434 la sud de Dunăre. Zercon, gladiator de meserie, dar socotit nebun, omul care făcea cu trupul său tot ce voia, aidoma unui șarpe, devenise cu vremea instructorul și organizatorul întrecerilor voinicești, nelipsite de la petrecerile hunilor, el impunând prin calm și autoritatea meseriei.

„Faceți loc, vitejii mei, faceți loc celui pe care romanii lui Marcianus îl numesc Biciul lui Dumnezeu, trimis să pedepsească prea multele lor păcate, faceți loc celei mai frumoase dintre femeile lumii, urmașa amazoanelor, regina Ildiko. Se întrec voinicește, fără pizmă și fără supărare, doi lei la vederea cărora dușmanul arată totdeauna spatele: prințul Alaric, fiul regelui Edecon al Amelungilor, și Gelfaat, ducele Bavariei. Câștigătorului îi voi dăruii centura cu care însumi am luptat în arene și întotdeauna am învins”. „Iară eu, se auzi puternic glasul lui Aladar, voi dăruii învingătorului frumoasa roabă alană, care

nu poate fi asemuită în frumusețe decât cu, iertat să-mi fie, dar nu va fi cu supărare, căci sunt de același neam, chipul augustei noastre regine.” Prețiozitatea limbajului, înclinația către metaforă și comparație erau urmarea celor câțiva ani pe care, ca și părintele său în tinerețe, și i-a petrecut în Cetatea Eternă, ca garanție a tratatelor și păcii, așa cum și Ecius petrecuse ani buni, ca fiu de senator roman, la curtea lui Muntzuc. Cele două mize puse în joc îndârjiră lupta. Despuiați până la brâu, șiroind de sudoare, cei doi prinți se urneau ca doi urieși, ca doi zimbri ce-și dispută întâietatea împerecherii. Scrâșneau oase, se umflau să pleznească venele, se auzea zumzetul de fierăstrău al mușchilor. Nici unul nu arăta sorți de izbândă, iar Zercon, bucuros să-și păstreze centura, ținută în tinerețe ca o relicvă, declară lupta indecisă. Ellac observă graba și bucuria fostului gladiator, nemulțumirea încrețită pe fruntea părintelui său, mare iubitor de întreceri, și păși în cercul eliberat de cei doi, prăbușiți fără vlagă alături. Mulțimea, amețită de băutură și înfierbântată de întrecere, intuind intenția primei între căpetenii de asemenea fală, aștepta cu sufletul la gură. „Pentru aceeași miză, zise uriașul Ellak, fiul Krecăi, provoc pe oricine se crede în stare să mă înfrunte. Chiar și pe gladiatotul Zercon, care se tot laudă că nu a cunoscut înfrângerea. Diferența de ani o șterg luptând cu o singură mână.” Izbucniră râsete, sporite de replica bufonului: „Să mă ferească Cerul! Mai curând m-aș încumeta să mai înfrunt o dată leul în arenă. Nu, nu. Puternice rege! Te știi prea bine. Samson din cărțile creștinilor o fi fost vreun pricâjit și mititel pe lângă Domnia Ta. Cată-ți mai bine de burduful cu cumâz, în loc să mai deșeli vreun voinic”. Hunii din clanul mamei lui Ellac dădeau pe dinafară de atâta mândrie. Bătrânul Baracș, un cârcotaș fără pereche, fratele primei regine, își făcu auzit glasul, potrivit la țesut intrigi în corturile femeilor și la Palat: „Așa nepoate! Se vede cât de colo că Măritul Han te-a făcut cu o femeie din neamul hun. Va trece multă apă pe Tisa și Istru până să-ți găsești potrivnic pe măsură. Ehe, nepotul meu despică trunchiul bradului cu sabia și frânge calul cu

picioarele; așa zic despre Ellac acadrizii, cazării și uigurii. Mai bine, hai să bem, nepoate, dacă tot nu se încumetă cineva să te înfrunte. Ori, bag seama, s-o găsi vreun voinic din neamul semeț al luminăției voastre, regină Ildiko!”

În pieptul Elenei, cum aveam să aflu mai târziu, se deșteptară toate amintirile trecutului, umilința, răbdarea unui neam nobil, supus, sângele părinților și al rudelor vărsat pe butuc, libertatea și tinerețea ei, răpite deodată cu visele. Cum ar fi răspuns ea acestei înfruntări dacă la ospățul acesta ar fi participat Rumnuț, cel căzut în dizgrație, sau Zoltes Vetraniu, care, cu toți anii înfloriți la tâmpole, ar fi umilit trufia acestui hun; dacă măcar Ariort, marcgraful de Crissia, i-ar înțelege gândurile și ar răspunde, chiar și cu prețul schilodirii, acestui răsfățat!

Mă găseam în spatele reginei. Un pârau de gânduri și simțeminte prinsese a curge între noi doi. Ca în primul an, și singurul, al iubirii noastre nevinovate, dar juruite zeilor. Comunicam fără să ne privim. Încă mai căuta cu disperare unul dintre ai noștri. A întors capul și m-a șfichiuit cu privirea. În acea clipită a revărsat prin izvoare de lumină din suflet, marea ei dragoste. Uitasem unde mă aflu. Mă credeam într-o poiană din pădurile Dornelor, la una dintre serbările neamului, provocat la luptă de un ostrogot venetic. Îmi făcusem loc măturând cu umerii tot ce era în calea mea. Acum încerc să-mi amintesc ce am spus, când mă trezisem că asta se întâmplase altădată, că acum mă găseam înconjurat de floarea oștenilor lumii, în fața marelui Han. Acum încerc să-mi amintesc ce am spus, cum a început lupta. Mi se pare că m-am înclinat ceremonios regelui, cerând îngăduința să-i înfrunt în luptă dreaptă fiul. A înclinat capul, iar eu m-am adresat mulțimii, mută de uimire, spunând că sunt din neamul asonilor daci și că lupt pentru onoarea reginei Ildiko, pe care de copil o slujesc. Ellak, surprins și el, m-a întâmpinat cu un rânet în care amesteca răutate și dispreț. Era mai înalt cu o palmă, mai lat în umeri și șolduri, arătând în totului tot expresia unei forțe împlinite, mature. Să fi avut șapte, opt ani mai mult decât mine. Am dezbrăcat

cu răbdare calculată cămașa de borangic, timp în care îmi adunasem gândurile șuvoi. Mă șfichiuiuse sfatul lui Zercon, menit să stârnească râsul și să mă umilească. L-am înfruntat cu privirea și i-am amintit în latina de la Roma vorba potrivit căreia buturuga mică răstoarnă carul mare. Deși eram încredințat că Ellak e mai puternic decât mine. Dacă pierdeam, și parte din prestigiul Elenei era pierdut. Asistasem la multe întreceri voinicești, după care copiii și feciorii hunilor se dădeau în vânt. Le știam toate șiretlicurile, însă niciodată nu-mi încercasem forța și dibăcia cu ei. De la bătrânul ursar, Rahoza, învățasem unde se găsesc și cum pot fi dovedite slăbiciunile trupului, Câteva mișcări viclene deprinsesem de la vânătorul Viezure, care la 60 de ani rupea mijlocul voinicilor ca pe o trestie. Mi-au venit în minte toate șiretlicurile specifice trântei de acasă. Mă întărea ca o apă vie, ca o flacăra sorbită cu nesațiu, gândul la bucuria pe care o puteam face stăpânii inimii mele.

Cu arbitrajul ne onora însuși marele comandant de oști, Onegessius, Anda și fratele de lapte al lui Atila, care în anii adolescenței și ai primei tinereți îl însoțise pe viitorul rege al lumii la Roma, unde, erau chinuiți de dorul stepelor necuprinse, de cel al focurilor de bălegar și al transpirației de cal; priviți ca niște curiozități ale naturii, harapi ai stepelor și nisipurilor asiatice, uceniciseră cu folos, deprinzând bunele purtări, tactici și strategii militare, slăbiciunile romanilor, acumulând pentru restul vieții sila și ura împotriva zidurilor, orașelor, templelor, statuilor, a tot ce e clădit pentru eternitate, pentru a înfățișa, de fapt, nimicnicia și fragilitatea ființei umane. Uigur, după mamă, hun după tată, Onegessius era considerat, după Atila, cel mai viteaz, cel mai drept și mai cinstit om al împărăției, căruia, unchii și fiii, reginele și fiicele Fiului Cerului îi arătau ascultare și respect. Eram norocos, cunoscând autoritatea și dreptatea acestui oștean. La asta mă gândeam când am auzit porunca și m-am simțit încheștat ca în cele două brațe ale unui stejar despicat, din care s-au scos dintr-o dată penele. Îmi ținui respirația, arunca

dreapta ca o lovitură de ghioagă pe umărul potrivnicului, amortându-i clavicula, simulai o zvâcnire către stânga și, țâșnind în jos, am ieșit din strânsoarea cângilor hunului ca un tipar de baltă. Se auzi un Ooo! al mirării și câteva exclamații deslușite de uimire. Aveam deja brațele înțeleștate peste mijlocul lui Ellak și umărul proptit dureros tocmai în coșul pieptului. Fiind mai scund, poziția mă avantaja, dându-mi răgaz să-mi trag sufletul și să-mi studiez adversarul, ba, poate, să născocesc o mișcare vicleană cu care să-l ținuiască la pământ. O vreme mă gândii, învârtindu-ne pe loc, fiecare pândind epuizarea celuilalt. Avui timp să arunc o privire perechii celeste. Atila, într-o așteptare încordată, afișa îndelung exersata indiferență; Elena fremăta cu toată oglinda chipului: îngrijorare, speranță, mândrie... Cât de mult semăna în clipa aceea cu fata lui Decibalus! Din privirile ei emana în șuvoaie lumini astrale, raze din vechea iubire juruită, pe fruntea înaltă, care făcea o cută, păreau a fi pecetluite dorurile noastre. Chiar dacă după aceea aș fi căzut mort, cu inima pleznită, trebuia să înving! Mă lăsasem furat de gânduri, timp în care Ellak se desprinsese de mine printr-o zvârcolire care ar fi putut rupe lanțuri și mă înțeleșta urieșește peste șale. Nu-mi dădu răgaz să-mi revin din surpriză și spaimă, ci mă săltă încercând să mă încovoaie, să-mi frângă mijlocul pentru a mă arunca flească la pământ. De acuma eram un biet Anteu, iar pământul, sprijinul și puterea mea, se afla tare departe. Mulți spectatori și toți oamenii lui Ellak prinseseră să ovaționeze, strigându-i numele. Respiram greu; sângele țâșnise șuvoi în creier, mă sufocam. Un zeu bun mi l-a adus în gând pe vânătorul Viezure, care mă învățase cândva cum se poate ieși din situația când trupul e lipsit de sprijin și de vlagă. Pe neașteptate am pus genunchiul stâng în ficatul potrivnicului; cu brațele i-am încolăcit grumazul, iar cu coatele am prins a-i mureca claviculele, în punctul dureros al întâlnirii acestora cu gâtul. Ellak nu putu opri un țipăt, pornit mai mult din mânie decât din durere, unul dintre acele țipete hunice înfricoșătoare cu care se arunca în bătălii. Am huit și eu, eliberând aerul din plămâni. În clipa aceea atinsesem

iarăși pământul. Nu am dat răgaz uriașului hun. Zvâcnind spre stânga, îi prinsesem mijlocul la rădăcina coapselor, aruncau piciorul drept jumătate de pas înainte și prin răsucire de zvârlugă îl țintuii la pământ. Un vuit străbătu cortul. Se văzuse că aș fi putut să-l izbesc încât să-i frâng mijlocul, dar nu o făcui. Ellak se ridică anevoie, cu ochii închiși. Evita să vadă, crezând că nici el nu e văzut. Trecuseră mulți ani de când nu îl mai dovedise nimeni. Deschise ochii oblici, negri ca smoala, răi ca iadul; erau împăienjeniți de firisoarele rușii ale urii. Pentru toți era de știut că-mi făcusem un dușman care nu cunoștea iertarea. O știa, mai ales Atila. El, care se regăsea întruchipat ca un siamez în fiul cel mare. Doar Csaba, prințul mezin, care purta și numele de Hernak, îi mai era atât de drag și îi semăna așa de mult. Dar se vede că nu uitase că din mine își făcuse sfetnic și că sunt slujitorul tinerei regine. Așa îmi explic astăzi intervenția sa autoritară: „A fost o luptă frumoasă și cinstită. Cum rar se poate vedea. Mai și îmbătrânim, fiule. Cred că ar fi o cinste pentru tine dacă chiar acum te-ai face Anda cu tânărul Zoltes. Așa ați face o bucurie și reginei Ildiko.” Fiul Cerului nu a fost vreodată și nu putea fi contrazis. Sfătuit, da. Voința sa era voința lui Tenegri, Cerul Albastru, și numai ei se cuvenea să i se supună fără crâcnire. Cu același pumnal de argint, scos din teaca lui Onegessius, mi-am înțepat și eu brațul stâng și am lăsat sângele să țâșnească. Fața lui lățăreață era toată un zâmbet. De mirare cât de ușor putea trece neamul acesta de oameni de la o stare la alta. Și cât de tari sunt obiceiurile lor, dacă pot ține loc de legi! Din păcate, evenimentele aveau să se precipite în așa măsură, încât nu avui răgazul să mă bucur decât o dată de avantajul de a fi Anda cu fiul cel mare al lui Atila, regele Acatrizilor și Volgarilor.

În vreme ce în cortul regal se petrecea așa cum, încropind amintirile, am arătat, afară, în larga piață împodobită cu verdeață, covoare și ghirlande, tinerii huni și cei care alcătuiau necuprinsul regal petreceau după muzici felurite, beau bere sau cumâz fermentat, cântau balade și cântece vitejești, se întreceau fără obiecte tăioase sau ascuțit

interzise în ziua și zilele acelea cu amenințarea cu moartea. Nenumărați aezi colindau grupurile de cheflii, organizate pe clanuri și tribul desfătându-le cu cântece vesele ori balade războinice. Erau balade eroice ori triste despre îndepărtate locuri părăsite, despre Balamber, care a condus seminția hunilor de la Răsăritul la Apusul lumii, despre fericitul Mundzuc căruia Tengri i l-a dăruit pe Atila, viteazul vitejilor, despre moartea năprasnică a lui Ruas, sfâșiat de mistreț, despre Oktar, unchiul care bea sânge și care exterminase seminția cârcotașe a burgunzilor.

În împrejurul cortului regal ardeau focuri de rășinoase plăcut mirositoare, aduse cu plutele pe Tisa, Maris și Crisii. În incinta marelui cort pâlpâiau feeric sute de candelabre și opaițe cu uleiuri parfumate aduse din Persia, India și Chitai, lumânări de ceară parfumată și rășini plăcut mirositoare, primite din Dacia, Moesia și Iliria. Ostașii gărzilor însărcinate cu ordinea potoleau certuri și încăierări pornite din învâltorarea sângelui încălzit de băutură, din pricini de femei ori conflicte mai vechi, sau îi luau din drum pe cei căzuți jertfă la altarul zeului Bachus.

La răsăritul Luceafărului de ziuă, gornistul Etzelburgului dădu semnal prelung și hotărât. Doar până la ceasul acesta era îngăduit după datină să petreacă. Mai întâi s-a ridicat cel Născut din Tengri. Cu două palme mai scundă, proaspătă și trează ca și când atunci ar fi ieșit din somn, s-a ridicat și Ildiko, regina. Atila a închinat ultima cupă pentru regină, apoi, una pentru unchiul său Oebersius, pentru întâia soție și, la un loc, pentru celelalte; au urmat regii federați, vasali și mari căpetenii. Șirul fiilor a început cu Ellak. Am fost uimit să aud, la sfârșit de tot, și numele meu. Cu mândrie, trebuie să recunosc, am golit cupa setos. Iată cum reușea Atila să facă din regi și căpetenii, ca și din oameni simpli slujitori și prieteni devotați. Dar, între mine și El se afla însăși rațiunea mea de a fi – Elena. Și... totuși, îl admiram. Gesturi ca acestei te făceau să-l slujești cu viața, până la moarte.

Perechea regală părăsise sala în ovații și glume îngăduite pentru noaptea nunții. Pe Ildiko o luase în primire, ca o soră mai mare, Kreca, regina care, deși se apropia de șaizeci de ani, își purta frumos regalitatea. Atila era flancat de Edecon și Valaric. Îi urmau Onegessius, Oebarsius și Berichus. Fete în veșminte de preț deschideau aleea luminată cu torțe până la cortul nupțial. Înaintea mirilor, purtând pe brațe veșmintele destinate acelei nopți, păseau două fecioare cu părul despletit, în veșminte albastre, urmate de o bătrână și un bătrân a căror îndeletnicire la curte era inițierea în secretele dragostei și procreării. Salda și Iulia Afrodisia țineau poala lungă a mantiei miresii. La intrarea în cortul nupțial, reprezentată de două covoare grele de Buhara, albastre, cu stele argintii, perechea s-a oprit. Atila a ridicat cu grija cu care dezlegi o mare taină coroana de pe capul miresei și a înmănat-o lui Rusticus, răsărit acolo ca din pământ. Salda i-a despletit părul și l-a lăsat să văturească pe spate; Iulia Afrodita i-a tras pe față vâl de mătase ca pânza de păianjen; regina Kreca i-a pus în picioare încălțări de sobol cusute cu aur și i-a înmănat un lighenaș de argint, al cărui rost oricine îl putea pricepe. Ildiko s-a înălțat pe vârfuri și a șoptit ceva Marelui Rege. Acesta, încruntând sprâncenele bogate, a înclinat capul. Atunci a răsărit tocmai acolo Gerula, însoțit de un tânăr ason, oștean după îmbrăcămintă, după care urma un taraf și câteva fete, purtând pe umeri vase cu apă și grâu. Au aruncat grâu și au stropit cu apă sfințită mireasa, invocând printr-un cântec ritualic fertilitatea. Eram tâlmaci și mi-am dat seama că obiceiul era pe placul regelui. Pe muzica tarafului, flăcăii au jucat steagul, împodobit cu iederă, pamblici, colaci și mere. Mă podidiseră lacrimile pricinuite de acest ceremonial. Cândva, eu fusesem sortit. De unde era să bănuiesc cine erau cu adevărat acești nuntași târzii, care surprinseseră pe toată lumea! Cred că m-am prăbușit pe brațele lui Ziper, ca un om beat de durere.

A PLÂNS CERUL ȘI S-A CUTREMURAT PĂMÂNTUL

Cortul Tainelor, în care fusese conceput fiecare nou născut al nevestelor care au dăruit prunci Marelui Rege, cu excepția Krecăi, pe care în noaptea nunții a iubit-o cu flacăra și patimă în ocolul iepelor, sub cerul spuzit cu stele, era căptușit cu mătase de Chitai. Albastrul de la răsărit și de la apus închipuia cele două oceane, unul în flux, altul în reflux; bolta era bolta cerească, cu soare, lună, luceferi și stele, din mijlocul cărora ochiul treaz al Marelui Tengri te privea, indiferent în ce parte sau în ce colț te-ai fi așezat. În noaptea aceea, de sub altarul de sacrificii, destinat arderii veșmintelor intime ale miresei și părții ex-tirpate din ombilicul întâiului copil, mai privea un ochi, cel al piticului Erula, fratele geamăn al grămaticului Gerula și omul căruia împărații îi încredințaseră toate sforile marelui complot.

În vreme ce sub baldachinul din fața Cortului Sacru se consuma ceremonia îndătinată pentru mireasă, Oebersius și Berichus cercetară cu de-amănuntul cortul. Pe micul altar se afla Sabia lui Tengri, pe care, în afară de providentul păstor și Atila, nimeni nu pusese mână. Nimeni nu își putea închipui că sub trepiedul și covorașul chitaiesc, pe care, în teacă de aur bătută în nestemate, stătea neprețuitul semn al Cerului, se putea ascunde un om. El pătrunsese aici sub fustele largi ale Saldei, care pregătise patul nupțial. Două măsuțe joase, din lemn de santal, erau doldora de bunătați: pe una, beuturi rafinate, cum nu se gustaseră nici măcar la curtea Cezarilor și, în carafe de opal, vinul numit „Sângele ursului”, fermentat cu miere la Apulum, țara vinurilor. Pe cealaltă, în vase de paltin și tei, adăstau bunătațile lumii: friptură din grumaz de zimbri, în sânge, potârniche coapte la țest, păstrăvi

rumeniți pe piatră încinsă, ouă de cârstei, coapte în spuză, felii de pulpă de iadă, în vin sec, fructe de munte, rodii, smochine, măsline, năut prăjit și tot ce mai poate închipui un sobor de bucătari strânși din cele patru colțuri ale lumii.

Atila era un rafinat, în pofida a tot ce se izvodise despre el. Rafinamentul alimentar îl deprinsese la Roma și îl desăvârșise, mai apoi, la palatul său de la Seltekuț, singura construcție de marmură și lemn într-o mare de corturi.

Dacă în prezența miilor de meseni reprezentând aproape toți prinții Asiei și Europei de dinafară celor două imperii Atila se dovedi cumpătat, acum, singur cu neasemuita mireasă, poftea să ia de la capăt ospățul. Și, vreme de două ceasuri, l-a onorat cu prisosință. Ildiko ciugulea, ca o vrabie, regele înfuleca precum un lup hămesit. Vinul Ursului tăia greața și sporea poftele. Știa ce va urma. Ceremonia aceasta se repetase de zeci de ori. Dar niciodată cu o femeie ca aceasta, nepământeian de frumoasă și dureros de tânără. Din senin îl cuprinsese îndoiala. Și, dacă... Nu, nu se poate. Nu s-a mai întâmplat vreodată. El era Puterea, Voința, era singurul coborâtor din Tengri. Își aminti că preotul ctist din munții vechii Dacii, înțeleptul înțelepților, îi spusese că bând Vinul Ursului bărbatul nu are vârstă.

Până la zi, și ceasul la care soarele urca o suliță pe cer, când împreună cu mireasa, ținând în mână semnul neprihănirii, trebuia să apară pe treptele Cortului Sacru, în fața nuntașilor mahmuri și doritori de spectacol, mai era vreme. Ildiko, în cămeșuța vaporosă de mătase din Chitai, i se cuibărise la piept, caldă, molatecă, ațâțătoare, știutoare de ceea ce niciuna dintre miresele lui nu știuseră. „Palatul Augustelor”?, întrebă el. „Da, acolo se învață totul, însă Totul acela l-am păstrat pentru bucuria Ta.” Merita răspunsul acesta încă un corn de bour plin cu Vinul Ursului și căpăcit cu fleică de capră neagră. Câte drăgălășenii nu au meritat și nu au fost însoțite de urări și promisiuni: Fiul tău o să fie regele regilor; corturile celorlalte neveste vor fi noapte de noapte închise; în palatul augustelor Placidia și Pulcheria vei fi

singura împărăteasă, Pentru toate acestea, zicea Ildiko, merită să mai golim o cupă. Obrazul regelui devenea pământiu. Vena de pe partea dreaptă a grumazului se făcuse funie. Totuși, se ținea tare. Și volnic. Măinile, asprite de căpăstru, cotrobăiau cu gingășie în cuibul șoimilor; buzele cărnoase mai puteau răscoli și simțurile unei neprihănite... Dacă ar fi strâns-o în brațe, ar fi strivit-o ca pe un pui de rândunea. Însă își împlinise rostul. O luă în brațe și o întinse, cu îngerească grijă, pe patul jos, acoperit cu blănuri de lup. Cu degetele grijulii, de moașă, îi înlătură veșmântul. Nu apucă să mai vadă minunea. Se răsturnă pe spate, după un zvâcnet aidoma celui însoțește înjunghierea unui pui de zimbru. Sângele țâșni, pe gură și pe nări, ca din trei iezere. Se îneca. Cu sânge și vomă. Blestemul atâtor blesteme! Ildiko înmărmuri. Încercă să țipe, însă nu avea glas. Nu acum și nu acesta trebuia să fie sfârșitul. Nu luase seamă la trecerea timpului. În cort mai plutea întunericul clar-obscur întreținut de făclii, Afară, soarele se înălțase o suliță pe cer. Se auzeau glasuri. Nuntașii așteptau mirii. Și reînceperea ospățului. Trecu un ceas, trecură două. Berichus își făcu îngrijorarea cunoscută. Îl întârea în gândul acesta Onegessius, martor la aproape toate căsătoriile Marelui Han. Li se alătură Edecon și Bleda. Hotărâră să deschidă ușa Cortului Sacru.

Cortul era închis pe dinăuntru. Fără aprobarea marelui șaman, ca, în nici un chip nu se putea intra. Acesta, îndrăgitor de cumâz ales la ospețe, era de negăsit. Berichus, cu prețul vieții, hotărî. Privi încrâncenat și transpus, totodată, cerul albastru. Sabia zvâcni și sfâșie, cu fâșait de reptilă, covorul de Buhara. Pătrunse în semiobscuritatea întreținută de făclii aromate, deodată cu Onegessiu și Edecon. Toți trei înlemniră. Apoi scoaseră un urlat care cutremură mulțimea. Atila zăcea pe spate, cu picioarele chircite și mâna stângă la tâmplă. Covertura albă și fină, din piele de mână, era roșie de sânge. O dâră de sânge vâscos se mai prelingea pe gura întredeschisă. „Stăpâne, stăpâne! urlară ei. Nu ne lăsa răului și pustiirii, stăpâne!”

Între timp se apropiaseră Oebersius și Berka. „E mort! Stăpânul nostru s-a înălțat la Marele Tengri!” Trecu timp până se dezmeticiră ca să-și și amintească de mireasă. Ea se retrăsese într-un colț al cortului și plângea înfundat. Avea părul răvășit, privirea pierdută, obrazul cadaveric. Onegessius trase sabia. „Tu, tu l-ai omorât, năpârcă!” Berka avu răgaz să-i oprească mâna. „Stăpânul nostru nu a fost înjunghiat. Sângele, nepotolitul lui sânge, a dat pe dinafară. Vinul... Vinul și oboseala. Credeți-mă! I-am luat adesea din preaplinul sângelui său sacru. Regina nu e vinovată. Ea va trebui să-l însoțească pe rege, după datină, în lumea cealaltă. Dacă nu o va sfâșia mulțimea...

Mulțimea aflate și în larga piață din fața Cortului Sacru vălurea, bocind precum marea cuprinsă de furtună. Se auzeau, pentru început, și glasuri răzlețe: Ildiko, să moară Ildiko! în urma gărzilor, a regilor și prinților apropiați, în cort pătrunseseră fiii lui Atila și marii comandanți de oști. Apăru apoi Ellak, turbat de furie, cu paloșul în mână. Nu avusese timp să întrebe ce s-a întâmplat. Știa doar că regele e mort și că mort, de mâna lui, trebuie să fie făptașul.

În vânzoleala ce se produse regina neprihănită și nefericită dispăru. Pe lavița unde se retrăsese cutremurată de spaimă se mai afla vâlul și haina de mireasă. Cineva spintecase cortul și o împinse de la spate. Apoi, brațe puternice o săltară, o înveliră într-o țesătură de pânură și o abrucară pe cal. Abia acum își pierdu cunoștința.

„Eram pitit sub altarul de jertfă”, povestește piticul Erula, la primul popas îngăduit numai atât cât să nu cadă sub ei caii, și prinsese a mă încelui somnul. Era a doua noapte de când nu pusesem geană peste geană și, păcatele mele, nici nu prea numărasem cupele cu mied și stacanele cu vin. Planul era altul, însă un zeu rău sau duhul unui vraci hun m-a adormit de parcă beutura mea ar fi fost făcută cu somnoroasă. Stăpâna noastră a prelungit petrecerea până când Atila s-a prăvălit pe pat. Nu știam ce se întâmplase. Așteptam semnul vostru ca să spintec cortul, în vreme ce Atila ar fi arătat mulțimii troleele biruinței bărbăției sale. Mă trezii atunci când auzii urletele lui

Berichus, Onegessius și Edecon. Realizam că Atila murise. Într-un colț, stăpâna, cu privirea rădăcită, era de tot pierdută cu firea. Nu avui timp să-mi fac reproșuri, mai ales că auzii semnalul lui Zoltes Dios. Târziu, e drept, dar îmi făcui datoria, încât poate să mă ierte stăpâna și să mă iertați, domniile voastre.

* * *

Spre patru părți de lume aleargă ștafete. Pe cai iuți și pietroși, schimbați din poștă în poștă zboară solii cu tuiuri negre. De la Baikal la Rin, centauri huni cu obraze sfâșiate și ochi secați de lacrimi, duc cumplita veste. Cel ce și-a muiat sabia în două oceane nu mai este. Trufașa Romă i-a cunoscut urgia și i-a închinat trufia, dar El nu mai este. Au tremurat, bicisnici, încorsetați în ziduri, Teodosie și Marcian, plătind cu aur pacea, dar leul nu mai este. Veste de nuntă purtau mai ieri aceiași olăcari; de moarte și de jale azi vestesc. Poftiți erau de-a valma toți cei ce l-au iubit la Etzelburg pe Tisa, Stăpânul să și-l plângă.

Hunii rămași acasă, la dulcele Baikal, volgari și acatiziri, poleaci, cumani, alanii cei războinici și mândri ostrogoți, schiri oțeliți în lupte, gepizii nestatornici, faimoșii amelungi; panonicii sarmații, illirii și asonii; cinci mii de principii falnici, gătiți ca de război, s-au strâns ca să-l petreacă pe cel chemat de Zeu.

Un doliu general cuprinsese întreaga Sciție, de la Dunăre la Caspica atunci când s-a răspândit vestea morții lui Atila. Din toate colțurile vastei sale împărății, regi supuși și federați, mari seniori, conducători de oști, hani și marcgrafi, oșteni și oameni de rând alergară la palatul Etelburgului pentru jeluire. Șiroaie de lacrimi. Înmiită se aude implorarea: Pământ, cutremură-te; întunecă-te cer; soare, ascunde-ți razele; lună, pălește și prefă în voal de doliu lumina ta; stele strălucitoare, vă stingeți toate căci astrul care lucea asupra

lumii, Fiul Cerului Albastru, marele Atila, prințul lumii de la un ocean la altul, gloria oștilor, a părăsit pământul!

La catafalc s-au perindat, lungi zile, mulțimi îndurerate, bocind cum niciodată un om n-a fost bocit: „Ca un luceafăr strălucitor care cade din cer, așa ai apus Tu, nebiruitule, perlă printre regi, împărat al împăraților”; „Cu tine. Măritule, soarele apune și noaptea câștigă victoria”; „Bucuria inimilor noastre s-a sfârșit”, așa plângeau mulțimile de păstori și de robi; „Mulțumirea noastră s-a preschimbat în gemete de doliu. De acum poate să vină sfârșitul lumii!” Neostoită, cutremurătoare era plângerea Krecăi, întâia soție: „De la facerea cerului și a pământului nu a mai fost durere asemănătoare cu a mea. De-aș trăi cât stelele, sufletul meu nu poate găsi mângâiere. Nenorocire mie, de o mie de ori nenorocire! Voi plânge până va seca izvorul lacrimilor și în locul lor va picura sânge. De acum pentru mine viața va fi mai crudă decât moartea. De aceea mă rog fiului meu și fiilor lui de a mă îngropa vie cu soțul meu, cu Prințul Lumii.”

Între frunțașii îndoliați, Berka, tălmăcitorul de vise, își făcea amare reproșuri: „După înapoierea din războiul asupra Ravenei și Romei, stăpânul și regele nostru avea vise ale căror tâlcuri le-am ocolit, ea să nu-i amărăsc bucuria acestor ani și a acestei ultime însoțiri. O, de-ar fi știut! O, de-ar fi vrut să știe! Câteva dintre visele Măritului se repetau, iar limpezimea lor era cea a apelor din țara îndepărtată a strămoșilor. Într-unul, Rumnuc, căpetenia asonilor din vechea Dacie, îi face în dar un pui de șarpe, care întinereste și fascinează. Or, se știe că femeia stă sub semnul șarpelui, iar moartea întinereste. Într-unul se făcea că mădularele lui, prefăcute în fii, se ceartă și se omoară până când îi sfășie trupul. Trezit din somn și coșmar, îl dureau mâinile și picioarele, se simțea mursecat, măcinat. Or, cum bine vedeți, încă nu a fost înmormântat și fiii săi, fiii fiilor săi, ațâțați de neveste, se privesc cu ură și plănuiesc să taie în ciosvârte împărăția. Cel mai adesea se repeta visul cu cei doi șerpi, puternici, teribili, ca niște trunchiuri de carpen Ei prind a-și încolăci trupurile

solzoase peste alți șerpi mai mici, fără solzi și neajutorați; scrâșneau solzii când se frecau unul de altul. Îi vrăjesc adulmecă pe ceilalți; la rândul lor, cei mici încep a se îmbăla, a se înghiți, într-o învălmășală de nu mai știai care pe care mănâncă. Deodată, doi balauri solzoși îi înfulecă, numai că, peste trupurile lor vlăguite, prind a se târî alte lighioane, de alt soi. Aș fi putut tălmăci, însă îmi era mie groază de zilele ce ne erau ursite prin tâlcul acestui coșmar: Două seminții puternice, crescute sub aripa sa, îi vor distruge urmașii; peste acestea, vor veni altele, necunoscute. Că, acele două neamuri puternice le cunoașteți, eu nu mă îndoiesc. Însă mă rog stăruitor la marele Tengri un astfel de vis să nu se adeverească. Mai visa măritul un pustiu de nisipuri, precum Kara-Kumul; aici, fiii lui Atila se prefăceau în ape, apoi în pâraie care erau înghițite de nisip; El, Hanul, îi vedea de sus, de pe un nor atârnat de Cerul Albastru. Știa că se află în altă lume și nu poate să-i ajute. Suferea cumplit mai ales când apa absorbită de deșert se prefăcea în sânge. Cât am putut am ascuns tâlcurile și i-am îndepărtai gândul de la sfârșitul împărăției și seminției sale. Luați seama, Voi, Oebersius, Berichus, Onegessius, Bleda, Aladar, Hernac, Emnedzor. Uzindur, Esca, și câți mai sunteți sânge din sângele lui Tengri, măcar cum, târziu, la tâlcul acestor vise, pentru tănuirea lor simțindu-mă vinovat și doritor să mă îngrop de viu în mormântul Stăpânului meu.”

De două ori a răsărit lună plină până când Atila să fie înmormântat. Trupul îmbălsămat cu știința și aromele egiptenilor a fost pus în trei sicrie: unul de aur, altul de argint și altul de bronz. Disparația frumoasei Ildiko, ultima mireasă, a fost ascunsă. Fata frunțașului Berichus, îndrăgostită cu viața de Marele Rege, a îmbrăcat în locul ei vâl și veșmânt de doliu, pentru a fi înmormântată, împreună cu celelalte, ca regină, alături de rege. Trecerea dintr-o lume în alta s-a făcut în taină, pe timp de noapte neagră ca smoala. Convoiul, condus de Berichus, era alcătuit din bătrânii tovarăși de campanii. Ei au abătut cursul râului, ei au coborât sicriul în afundul albiei, ei au condus în

hăul săpat miresele morții, tot ei au reșezat apele în vad. Unde? Nimeni nu va ști vreodată. Pentru că, pe rând, toți vechii tovarăși de arme au fost trecuți prin tăișul sabiei lui Atila, cea găsită în deșert de către păstorul Bericus. Sabia Cerului a dispărut. Trupul bătrânului sfetnic a fost găsit după multă vreme, în josul apei, departe de orașul de corturi și bordeie în care, pentru puțină vreme, se strânseseră toate semințiile lumii.

În ziua în care a murit Atila s-au deschis baierile cerului și a plouat năpraznic, până seara, iar apa avu gustul lacrimilor; în ziua înmormântării s-a cutremurat pământul atât de tare încât, în apropiate părți ale lumii cunoscute, apele și-au schimbat albia, zidurile cetăților au crăpat, turlele bisericilor s-au prăbușit. Era ultimul plesnet din Biciul lui Dumnezeu.

HUNII – REZUMATUL TRECERII LOR PRIN ISTORIE

- Apar în Europa în anul 375 d. Chr. și provoacă o perturbare fără precedent prin dizlocarea sau alungarea semințiilor germanice.
- Seminția hunilor aparținea popoarelor altaice, având înfățișarea mongolilor.
- Se ocupau cu păstoritul și de aceea preferau, în peregrinările lor, câmpia sau stepa.
- Cu privire la huni, Ammianus Marcellinus, contemporanul lor, ne-a lăsat prețioase mărturii: în pregătirea hranei nu întrebuințau focul; frăgezeau carnea între coapsele lor și spatele cailor; la carnea astfel „pregătită” se adăugau rădăcinile și ierburile; locuiau în corturi rudimentare cu care rățăceau pe spații largi, în care; erau rezistenți la frig, foame și sete; își trăiau viața mai mult pe spinarea cailor și astfel făceau negoț, mâncau și chiar dormeau. Vorbeau „o limbă întunecată de metafore”; nu aveau nici o religie, sub formă de cult, în schimb aveau o „nemărginită lăcomie pentru aur”.
- Priscus, scribul bizantin, care i-a cunoscut ca ambasador la 448, ne informează că hunii beau „camus” (lapte fermentat, de iapă) și că la curtea lui Atila exista o baie de piatră. Supușii lor, panonicii și alte seminții, le procurau produsele agricole.
- Au pornit spre Europa din regiunile de nord ale Chinei, supunând toate popoarele întâlnite în cale, numărând la un moment mai mult de 3.000 de oameni. Îi supun pe alani, seminție numeroasă, de neam iranian, care locuiau spațiul dintre Don, Caucaz și Urali. La răsărit de Nistru sunt întâmpinați de ostrogoți (Greuthungi); aceștia sunt învinși și împinși spre apus; aceeași soartă o au Vizigoții (sau

Thervingii), care locuiau dincoace de Nistru. Astfel cuprind tot ținutul din stânga Dunării, inclusiv Câmpia Panonică, unde își așază capitala în timpul regelui Rugilas. La 434 acesta moare și-i urmează nepoții Atila și Rleda. Atila îl asasinează pe Bleda la o vânătoare.

- Iordanes îi face lui Atila un portret memorabil: spătos, cu capul mare, nasul turtit, fața arămie, având pe cap o coroană de fier ruginită.
- Contemporanii i-au atribuit celebre ziceri și porecle: Biciul lui Dumnezeu, Ciocanul lumii, Cel care „pe unde calcă picioarele calului său se usucă iarba”. În realitate nu a fost atât de cumplit. Crescuse la curtea Imperiului Roman de Apus, aprecia elemente esențiale ale civilizației, era un remarcabil strateg și un om politic, un viclean diplo-mat.
- Face prima expediție spre Caucaz și atacă Imperiul Roman prin Asia Mică, ajungând în anul 443 până aproape de Constantinopol, impunând tribut anual și despăgubiri; răscumpără prizonierii romani, îi primește fără plată pe cei huni. După o altă invazie, la 447, pretinde întregul ținut dintre Belgrad și Niș. La 451 are loc marea expediție în Apus, cu o armată de 600.000 de oameni (alcătuită și din ostrogoți și gepizi). Lupta nu s-a dat, cum se credea până de curând, în Câmpiile Catalaunice (Franța), ci mult mai aproape: la Mauriacus (Troyes). Comandantul romanilor a fost Aecius, originar din Silistra, care, la rândul său, avea contingente germanice de vizigoți, franci și burgunzi. Lupta a fost indecisă, dar a împiedicat așezarea hunilor în Apus. În schimb Atila a devastat înfloritoarea Câmpie a Padului. Leon I, prin daruri și rugăminți, îl convinge să cruțe Roma. Moare pe neașteptate în anul 453. Între numeroșii săi copii se iscă certuri. Gepizii și celelalte triburi germanice aflate sub dominația hunică se răscoală. O luptă crâncenă are loc la râul Netao, în care fiul cel mare, Elak, e înfrânt și ucis. Se zice că 30.000 de huni au căzut pe câmpul de bătaie.

Rămășițele hunilor se împrăștie din Moesia până la Volga. Gepizii, neam germanic, ajung stăpânii Daciei. Mulți sunt asimilați, ca mercenari, în Imperiu, urnele de „huni albi” (Sacromontensi și fossatensi). Se știe că fiul cel mai mic, cu un trib hunic, s-a așezat în Dobrogea, iar un nepot, în Mehedinți.

- Nu se cunoaște care era limba hunilor. Deși stăpânirea lor asupra Daciei a durat vreo opt decenii, nu am moștenit nici un cuvânt limba română. Dacă există vreo influență, nedovedită, aceasta nu a fi decât în Oltenia. Sub forma mentalităților.

DUPĂ CÂȚIVA ANI, LA CURTEA ÎMPĂRATULUI LEON ÎNTÂIUL (PSEUDOEPILOG)

De pe terasa Palatului Augustal bătrânul Gerula privește peste Bosfor mai mult cu lumina minții decât cu cea a ochilor, departe, către nord-vest, unde i se tot călătoresc amintirile și domnie. Îl chemau Munții Daciei. Ar fi dat multul cu pământul să mai simtă înțepător în nări mirosul conurilor de brad și al mugurilor de ienupăr; să soarbă cu nesațiu din apa unui iezor; să urmărească, culcat pe iarba aspră a plaiului, zborul unei acvile. Acolo se născuse, acolo crescuse. Demult, tare de mult. Petrecuse o vară la stâna de lângă Lacurile Gemene, neavând altceva de făcut decât să dea oile la strungă când venea vremea mulsului. Simțea, mai respira prin toți porii mirosul acrișor-dulceag al stânei, căldura jocului cu care dormea în ocoale. Niciodată amintirile nu l-au mai chemat cu așa mare lăcomie încât, iată, auzea sursurul laptelui în șistar, behăitul laiei cu ugerul dureros de plin, lătratul câinilor a sălbăticiune care dă târcoale. Când vor fi fost toate astea? Când, a doua robire și despărțirea de domnița Elena, cea sacrificată pe altarul a două împărății? „Mulțumesc Dumnezeului Creștinilor și Dumnezeilor Neamului Meu” că mi-au rămas amintirile. Cu ele, numai cu ele am răzbit prin neomenești încercări, numai cu ele mi-am încluit nesomnul, numai cu ele îndrăznesc să amân sfârșitul”. Trăise și el la anii copilăriei sărbătoarea numită Sâmbra Oilor, când toată suflarea satelor urca la munte în straie de sărbătoare, cu prinos de merinde, horilcă tare și mied vechi, la amiază se făcea prima mulsoare ritualică; seara începeau petrecerile care se prelungeau până în zori, când în munte se înstăpânea iarăși liniștea. Moș Zereș, mai marele păcurarilor, descoperise la el,

copilul pedepsit de zei să rămână pitic, darul de a vrăji cu naiul și fluiera. „Copile”, zicea bătrânul baci, „cum cânti tu un singur om, și acela tot din neamul nostru, a mai cântat. Orfeu se chema, a trăit printre elini, a coborât pe tărâmul celălalt în căutarea soaței neasemuite și, mai apoi, a fost chemat la zei. Și ție ți-e scris să colinzi lumea aceasta pentru a salva o femeie, așa cum Făt-Frumos o salvează pe Zâna-Zânelor de pe tărâmul zmeilor”. Cu gândul la întâmplarea aceea prinse a se desfășura pânzele amintirii ziua în care o reîntâlnise pe Andra. Atunci s-a ivit prilejul să-și mai câștige o dată libertatea. Șuvoiul amintirilor alerga către Dacia Veche, de unde venea fermecătoarea prințesă încoronată augusta soție a împăratului Leon regină a frumuseții. Putea să jure jurământul greu, al strămoșilor, pe cer și pe pământ, că o mai văzuse cândva, în aceasta ori în altă viață, dar unde și când nu poate să știe. Recurge așadar la șiretlicul întoarcerii în sine învățat de la un șaman din Palmira. Se concentrează pe un singur gând: unde și când drumurile lor s-au mai întâlnit. Tresare auzind râsetul argintiu reverberat sub cula salonului roșu, de parcă s-ar fi spart un uriaș cristal de chitai. Singur setul acela trilit putea fi podoaba unei neasemuite ființe. Da, desigur, l-a mai auzit, demult, sub cer înalt, pe plai de munte ori la izvor carpatic, Imaginea prinde și ea contur, ar putea s-o apuce și s-o fixeze pe ecranul minții. Mirat, se îndoieste: nu, nu se poate, e prea tânără ca ea să poată aceeași faptură îngerească pentru care ar fi murit și s-ar fi născut în chinuri de o mie de ori! Poate că bunica, ori mama acelei prințese... Din margine în margine de gând ajunge iarăși în munte, apoi în pustă, în cavalcadă ajunge la o apă mare. Deodată se conturează viu chipul reginei Tarula la unul din altarele Sarmizegetusei, cu puțină vreme înainte de a fi secerată de ftizie. Lângă ea, Gerula Zoltes, tatăl copilului fermecat și blestemat care în câțiva ani deprinsese toate tainele clovneriei la curtea împăraților de la Vizant și Ravena. Imaginile și gândurile se perindă și se pierd ca niște nori spumoși de primăvară. Acum își amintește balul curții împărătești organizat de augusta pereche pentru comandanții de oști pregătiți de campanie la Dunărea de Jos.

Saloanele, puternic luminate cu lumânări și opaițe plăcut mirositoare, răsună de muzici, de răsete, de glasuri tinere, întrerupte din când în când de danțuri la modă și de spectacolul bufonilor. În special măscăricii se bucurau de mare trecere la posaca împărătească. Ideea unui concurs de frumusețe o sugerase chiar el, Gerula, eunucului curții. Pentru ea fu răsplătit de împărat cu o pungă de galbeni. Stăpânului său, un armean hapsân, îi sclipeau ochii de lăcomie știind că cine are robul are și aurul. Îl cumpăraseră cu șapte ani în urmă la târgul din Cezareea, dând în schimb, unui cazar, un berbec jigărit. Armeanul știa prețul unui bun măscărici pocit de natură, la curțile împăraților. În plus, Gerula putea călări măgar costeliv, nu era marfă alterabilă, se hrănea cu te miri ce. Căzuse rob după ce împreună cu pâlci de călări alcătuit din oameni dragi trecu o apă mare. Fusese lovit în moalele capului de măciuca unui luntraș got sau hun. Atâta își amintea.

Era iarăși în salonul balurilor. Tresări ca ars când își auzi numele. Urma numărul său, pe care armeanul îl promisese ca pe unul de pomină. Trebuia să improvizeze. Stăpâna arta pantomimicii, dar iată, nu mai avea nici o idee. Apoi îl străfulgera un gând. Hunul, gothul... Amintirile curgeau din izvorul descătușat. Istoria, războaiele... Pe cine urau romanii... Încropi într-o clipită scenariul și, fără a fi conștient, juca rolul lui Ardaric gothul, umilit de Atila. Gerula mima, trăind intens, spaima și umilința gothului, care se târa la picioarele hunului, imitându-i pe amândoi prin schimonoseli și sclămbării. Scena în care hunul îl târa pe got legat de șaua calului depășea sublimul, amestecând suferința cea mai reală cu grotescul cel mai ieftin. Împăratul râdea în hohote; posaca regină uită de poza austeră înfățișată zilnic și prinse a șterge lacrimile râsului. Ropotul de aplauze nu mai contenea. Împăratul îi făcu semn să se apropie: „Mulțumesc măscăriciule! Nu cred să mai fi răs vreodată cu atâta poftă, iar râsul este izvorul sănătății, cum zic doftorii mei cei triști. Spune-mi care este țara părinților tăi, nu înainte de a primi punga aceasta. O meriți cu prisosință!” „- Sunteți prea bun, luminat împărate.

Chiar numai laudele ar fi fost o răsplată prea mare. Dacia Veche, Dacia de peste Donaris e țara părinților mei, de care, după mulți ani, din pricina unei lovituri abia acum îmi aduc aminte”. „- Fie-i numele și fie-ți neamul lăudat, fiindcă a dat șir de împărați și oșteni vrednici Imperiului. De nu mă înșel”, se adresa de data aceasta eunucului răspunzător de serbări și ceremonii, „tot de acolo vine și frumoasa noastră rudă, câștigătoarea concursului. Așa că, dragă Delmata, petrecerea, după datină, nu se poate termina fără ca regina frumuseții să-și mai arate o dată harurile cântând, declamând ori dansând. Ce preferă să facă din toate astea domnița Andra?”

Andra, pe care piticul Gerula abia acum o vedea așezată de-a dreapta reginei, lângă un general cu părul nins, nu fusese surprinsă de numărul mimului, nici de laudele augustului Leon. Dimpotrivă, laudele adresa neamului ei i-au adus stăpânire de sine. Acum se simțea cu adevărat ca o regină. Răspunsul ei veni prin grațioasă plecaciune în care pusesese și îndatorare și semeție: „- Cunosc obiceiurile curții, serenissime, căci altfel, numai cu chipul supus urmelor trecerii nu m-aș încumetat să vin la întrecerea de astăzi. De când nu am mai cântat și am mai jucat nu-mi aduc aminte. Prea mulți oameni dragi a trebuit jelesc. Din munții mei vă aduc „Doina fetei care și-a pierdut turma”; de jucat aş juca numai de se va găsi cineva să-mi cânte ca pe la noi”. Spre uimirea tuturor am înclinat genunchiul de copil pe lespede de mahon și am cerut perechii augustale îngăduința să acompaniez eu. Abia când m-am văzut cu naiul în mână prinseră amintirile să se limpezească. Iarăși se împresură de tăcere salonul imens, boltit în cinci ghiuri, cu candelabre grele sub grinzi aurite. Spectatorii păraseau grăbiți locuri întunecoase, se strâneau de prin tănuite ganguri, vorbele cochetaie încetară. Andra dispăruse pe o ușă mascată, însoțită de două sclave alane. Peretele din spatele căruia apărură deveni cadrul unui tablou vivanț de o covârșitoare expresivitate. Pe fundal apărură o închipuire de femeie, o fantasmă incredibil de frumoasă. Cu mișcări de levitație, având câte ceva din lascivitatea orientală și zborul de acvilă închipuia

trezirea din somn a unui copil. Mantia sinilie părea a se desprinde singură de pe umerii de zăpadă pentru a oferi privirilor un trup de nimfă înfășurat în strai de borangic brodat cu alesături închipuind păsări de apă. Cele două catrințe miniaturale, cusute în fir de aur și având tiv din stelute de argint, vălureau precum penajul unei păunite. Părul cânepiu cădea greu într-un singur mănunchi prins în fundă albastră tocmai la arcuirea coapselor. Zâmbi sfielnic când se înclină în direcția tronului augustal, în vreme ce eu fermecam ușoare triluri venind de departe. Dintr-o dată părul a se desprinde de sine ca o reptilă care leapădă pielea sau ca o statuie ce înviază și iese din încheștarea rece a marmorei. Mișcarea devenea dans pătimăș de câmpie arsă de soare, căruia în țara părinților mei se spunea Ciuleandra. De acum știam ce gândește, ce vrea: Ciuleandra deveni, Purtata, Purtata Fetelor deveni Barbunc, Barbuncul, Horă. Dansul sporea în frenezie, în ruperi de ritm, închipuind peisajul de câmpie, de șes și de munte al Daciei Nord Danubiene; urcușurile și coborâșurile unei alcătuiți muntoase, curgeri de ape învolburate la munte, ostoite la șes. Cântecul și jocul ciocârlanului care a pierdui perechea se prefăcu, în dans, vârtaj. Deodată căzu ca o pasăre cu zbor frânt sau ca un înger cu aripe moi. Se așternu liniște de altă lume. Se auziră șoapte, apoi aplauzele, aidoma ruperii unui stăvilă de ape.

Elena, da, Elena se ridică sfielnic și încercă să se retragă așa cum apăruse. Leon – împărat o opri cu un gest ca să o întrebe care e prețul acestei desfătări. Ar fi putut cere multul cu pământul, dar ea pronunță cu teama că poate fi refuzată: „- Naiul și cântărețul acesta, dacă cumva nu cer prea mult!”

Așa se face că am devenit iarăși om liber. Om... O, zei, cai de lung și de trudnic e drumul către cuvântul acesta!

EPILOG

Atila nu a fost om, el a fost un zeu din seminția nefărtatului, o întrupare luciferică venită la strigătul de ajutor al istoriei care se îneca atâta bălăceala în bălțile îmbâcsite de miasme reprezentând Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit. A fost trimisul „Cerului Albastru”, căruia cu smerenie i se închina și al cărui fiu credea că este. Poate a fost Zefirul menit să primenească țări și neamuri după îndelunga zăpușeală a unei istorii care nu mai avea conștiința de sine. A fost un râu, cel mai lung din câte au curs vreodată, prefăcut în fluviu și ocean prăvălitor dinspre Răsărit spre Apus, aidoma vieții, izvorât din pustiuri asiate de unde izvorăsc și aleargă nestăvilite toate semințiile venite de niciunde și pierdute nicăieri. A fost un conducător de oști, de seminții și popoare al cărui nume, pus alături de alte nume răsunătoare: Alexandru Macedon, Hanibal, Cezar, Gingiz-han, Tamerlan, Mahomed Cuceritorul, se desprinde, se izolează, se înalță și le estompează sclipirea, răsunetul. O legendă povestită de Priscus ne spune că Atila a însuși fiul zeului Marte, ori alesul acestuia, pe care l-a dăruit cu o sabie grozavă îngropată în Câmpia Panonică de pe când Tifon și zeii Olimpului se războiau cu Osiris al Egiptenilor, aici, la Dunărea de Jos. A fost un Centaur, ultimul Centaur care de-a călare umbla, se odihnea, dormea, primea solii, ducea tratative, încheia alianțe, plănuia expediții și războaie, savura victorii. Vestitul Atila a fost omul stepelor și al pustiurilor, adică nimic și totul într-o astfel de corelație: strivit de imensitatea spațiului geografic care se alcătua continuu în jurul său, e marginile zării, dar și stăpânul lui temerar, de o forță fizică impresionantă, de o cutezanță specifică marilor sălbăticiuni. Într-un asemenea spațiu, privegheat de cupola Cerului Albastru, comunicând

fără mijlocitor cu Zeul, când însořit, când înstelat, când înnourat, când înfumurat de mânie, își era sieși stăpân, având total dispreț pentru semenul învins, a cărui existență sau dispariție nu influențează datele fundamentale ale unui mediu potrivit; cum, de altfel, cu deplină admirație pentru insul care, depășindu-și condiția, are dreptul să strivească sub copitele cailor tot ce înseamnă civilizație, cu indiferență izvorâtă din chiar asprimea vieții lui. Trăind sub cupolă de timp, măsurat după soare și stele, îi știa prețul și disprețuia pierderea de timp. De aici inflexibilitatea sa la negocieri. Un ceas pierdut, pentru el nu înseamnă o anume cantitate de nisip sau de apă scurse în clepsidra romană, ci o suliță, ca unitate de măsură, în urcarea sau coborârea soarelui pe cer. Voința lui trebuia împlinită fără crâcnire, așa cum el împlinea voința Cerului Albastru. Atila nu cunoștea valoarea omului, o cunoștea în schimb, pe aceea a aurului și a oșteanului; știa să facă daruri, dar, mai cu seamă, știa și îi plăcea să le primească; ura minciuna, vicleșugurile diplomației, trădarea, dar le practica și chiar o făcea cu seninătate (solii și-i alegea dintre cei mai urâți, mai fioroși oameni); demonstrația de forță era învățată de străbunii săi de la leul care rage, tigrul care își arată colții, elefantul înfuriat care frânge și îndoiaie copacii. Intrigi, trădări, nepotism, demnități nemeritate, tot ce se vindea pe bani peșin la Ravena și Constantinopole, la curtea sa erau stârpite sau temute precum holera și ciuma.

Deși imperiul lui Atila era un mozaic de popoare, de la Volga la Rin: alani, volgari, sarmați, slavi, daco-geți, germani, schiri, bastarni, multe alte triburi și popoare al căror nume s-au pierdut în neguri de vremi, el stăpânea ca peste o singură seminție; regii popoarelor supuse îi deveneau sfetnici, ambasadori, comandanți de oști, chiar dacă unii dintre ei reprezentau seminții mult mai numeroase: Ardaric, regele gepizilor, Valaric, regele ostrogoților, Edecon, regele schirilor, Runinuc, regele dacilor, carpilor și costobocilor, Onegessius, regele uigurilor și al volgarilor, Ellak regele acatrizilor, mulți alți regi și șefi ai unor triburi mărunte. Pe toți aceștia teama îi făcea să fie supuși

credincioși ai războinic și rege care impunea ascultare, respect și venerație. Nici aurul, nici promisiunile de hegemonie, nici palatele din Imperiul Roman nu puteau semăna discordie între semințiile tânărului imperiu, crescut miraculos pe întinderea a două continente. Doar germanii, vizigoții și burgunzii, francii, vandalii, care s-au alăturat lui Aecius în bătălia indecisă din Câmpiile Catalaunice, nu au fost supuși ori vasali imperiului său.

Atila este un personaj de basm. El străbate călare, în timp record, un spațiu incredibil. Din Panonia până dincolo de Caucaz și Volga, cu întoarcere prin stepele Mării Negre, la Marea Baltică și iarăși la Dunărea de Mijloc, unde se afla capitala de corturi a imperiului său. În lipsă, la hotarele de apus și miazăzi, numele său, singur, păstra pacea. E drept că granițele sale naturale sunt împânzite de spânzurători, că mutilații și veteranii de război își au colibele de pază din sută în sută de metrii, la care se adaugă pichete tari, la vaduri de ape. În imperiul său poate veni oricine (și erau destui dornici de libertate, pribegiți de sub povara birurilor), dar nu putea pleca nimeni. Deși viața omului nu avea preț, el, când era vorba de supuși, o plătea în aur. Faptele sângeroase ale altora s-au transferat asupra sa. Deși romanii, cu sprijinul călăreților huni aflați în solda Imperiului, au exterminat optzeci de mii de burgunzi și întreaga familie regală, epopeea „Nibelungen” îi atribuie lui Atila, și nu bețivanului său unchi, Rugilas, această ispravă.

Stăpânind întinse ținuturi din două continente, Atila avea ști despre ce se întâmplă pretutindeni. Aidoma tuturor marilor cuceritori veniți din necuprinsele stepe asiate, el avea o minuțioasă rețea de informații și spionaj. Ștafete călări, pichete de control și semnalizare cu fum și porumbei călători aduceau și duceau mesaje de la Rin sau Roma, la Volga și Constantinopol, de la Lacurile Meotice și Dunărea de Jos. El a fost întâiul care a dat viață școlii de spionaj a chinezului Ta-hsi. Oamenii săi erau slujitori sau sfetnici, oșteni de rând sau comandanți, maragrafi de ținuturi și senatori la Roma sau Constantinopol, în Galia

sau Volgaria, la vizigoți, vandali sau alani, plătiți de doi stăpâni și slujind doar unuia – Atila. Deși drept cu ai săi și zilnic judecător imparțial, el disprețuia problemele de drept. Ca om al întinselor stepe, pentru el singurul lucru important era forța, pentru care avea cultul izvorât nu din fanatismul oriental, ci din indiferența individului la schimbări care nu îl priveau personal. De aceea a fost cel ales și cel urmat de mulțimi de triburi și seminții hipnotizate de faptele de excepție, de erou pe care îl urmau de dragul puterii. Și-a suprimat fratele asociat la domnie, un bețiv care stânjenea visul său de cucerire a lumii. Dacă acesta e adevărul, crima sa se justifică prin măreția scopurilor politice care le-a animat. „El”, spune istoricul Iordanes, „venise pe lume ca să facă să tremure pământul.” Și să primenească.

Nu a murit în luptă, ca un erou. A trăit ca un zeu al războiului și a murit în pat, ca un om bicisnic și necumpătat, înecat cu voma de sânge, în noaptea nunții, la vârsta de șaizeci de ani, după exces de vin și de... femei. Moartea lui a rămas o enigmă, după două încercări de asasinat puse la cale de imperialii bizantini. Așa cum o enigmă rămâne tână și frumoasa mireasă Ildiko, poate cea mai nefericită mireasă din istoria căsătoriilor, înmormântată cu Atila, zic unii, fecioară, în unul dintre cele mai fastuoase și mai enigmatice morminte, dacă, din lipsa datelor istorice, apelăm la legendă. Misterului pentru totdeauna îi este sortită și originea frumoasei mirese. Alană, daco-romană, vlăstar de neam germanic? Cine știe?! Se știe că poporul maghiar, care se crede purces din cel hunic, a dat în epoca modernă trei miss univers. Toate au sfârșit tragic, parcă sub semnul unui blestem. Deși ar trebui să se știe, se perseverează în a-i confunda pe unguri cu hunii. Și unii și alții au migrat din Asia ca popoare războinice de păstori. Atât. Fiindcă, altfel, îi despart, ca loc de origine, vreo 2.000 de km, iar ca timp al migrării, vreo 400 de ani. După moartea lui Atila a izbucni lupta fratricidă, pentru putere, între urmași: – fii, veri, nepoți – și semințiile din necuprinsul regat. Un măcel nemaiîntâlnit în istorie, din care gepizii și ostrogoții au ieșit biruitori. Triburile hunice au fost trecute,

de la copil până la bătrân, prin tăișul sabiei. Au scăpat câțiva, de ordinul sutelor de oameni, care și-au găsit ascunziș în zona Severinului, Dobrogei de astăzi și la gurile Volgăi. Despre ultimii dintre aceștia, hunii albi, se va mai aminti în istoriografia bizantină, ca oșteni mercenari ai Imperiului. O seminție, ca o stea, s-a înălțat și a strălucit orbitor pe cerul lumii. Cât o clipită, la proporțiile timpului cosmic. Apoi s-a stins într-o mare de sânge. Cel ce i-a dat strălucire rămâne, însă, ca întâiul din șirul marilor conducători ai lumii. O lume pe care a primenit-o cu biciul lui Dumnezeu.

Despre neasemuita Elena, regina Ildiko pentru o noapte, memoria oamenilor și cărțile scribilor de la Constantinopol dau știri sărace. Se crede că Ellak, fiul cel mare al lui Atila, regele cazărilor și acatzirilor, a trimis în urma fugărilor pâlci de oaste din garda personală a Marelui Rege. Dacă Zoltes Dius, Zipper, Vezure, Erula, Gerula, Salda, Iulia, Afrodisia au fost ajunși sau nu, iarăși nu avem știre. Se vorbea în vremea aceea despre o femeie retrasă, tăcută, neasemuit de frumoasă, care cultiva sihăstria preoților ctiști pe domeniile marcegrafului Vetraniu, din Munții Daciei. Dar, în același timp, era înconjurată de taină o preafrumoasă Elenă în genoceul împărătesei Phulcheria, soția unui general de oști cu nume dacic. O cronică germană, din care se pare că s-au inspirat autorii neasemuitei saga „Cântecul Nibelungilor”, vorbind despre sfârșitul împărăției lui Atila și dispariția poporului hun, amintește că Ardaric, regele gepizilor, și-a făcut parte cu prisosință luând în stăpânire vechea Dacie, Iliria și întreaga Panonie, sub numele de împărăția Gepizilor, că tot parte din moștenirea hună ar fi fost și regina Ildiko. Ce altă încheiere ar fi mai potrivită decât aceea din germanica saga:

„Ce să vă spun de cele ce s-au mai întâmplat?

Atâta doar: că lumea s-a fost cutremurată.

Secau femei și fete al lacrimii izvor.

Sfârșită e povestea și neamul hunilor.”

NACHWORT

Attila war kein Mensch, er war ein Gott, ein Sproß aus dem Geschlecht des Teufels, eine luziferische Gestaltung, herbeigeeilt auf den Hilfeschrei der Geschichte, die unter ging nach so vielem Geplanske in den vom Pesthauch geschwängerten Gewässern in die das Oströmische und das Weströmische Reich versunken waren. Er war der Gesandte der „Himmelsweiten“, denen er sich untertänig verneigte und deren Sohn zu sein er vermeinte.

Vielleicht war er auserwählt Länder und Völker zu erneuern, nach langzeitigem Modern einer Geschichte die keine Selbstfindung mehr kannte. Er war ein Strom, der längste wohl der je von Osten nach Westen abgeflossen-, entsprungen aus jenen asiatischen Öden von wo ungezügelt alle Völker kämmen die aus dem Nichts entsteigen um sich im Nichts wieder zu verlieren.

Er war ein Heerführer stolzer Völker - der, weiteren klingenden Namen hinzu gereiht: Alexander der Große, Hannibal, Cäsar, Dschinghis-Khan, Tamerlan, Mohammed der Eroberer, Napolen - sich aus freien Stücken

abhebt und deren Glanz sein Name verblassen läßt.

Eine von Priscus geschilderte Legende besagt, Attila sei der Sohn von Gott Mars- oder doch dessen Günstling gewesen. Ihm schenkte er ein wunderbares Schwert das bislang in der Pannonischen Ebene vergraben war noch aus der Zeit da Tifon und die Götter des Olymps sich mit dem aegyptischen Osiris hier an der unteren Donau bekämpften. Er war ein Zentaur, der Letzte von ihnen, der im Sattel hauste, vom Steigbügel Abgeordnete empfing, Gespräche führte, Bündnisse schloß, Expeditionen und Kriege plante, Siege genoß.

Der Berühmte Attila war ein Sohn der Steppen und der Wüstenei; Also nichts und alles in einem: erdrückt von den Ausmaßen die sich, immerwieder vom Rande des Horizonts auftaten, aber auch deren gefürchteter Herrscher er war, von Kraft und Kühnheit sondergleichen.

Hier im Schein der Sonne, dort unter dem Glanz der Sterne-, mal vom klaren Tau behaftet, dann zorngerötet, war er sich selber Herr der Weite in der er ohne Fürsprecher mit Gott verkehrte.

Er verachtete den Unterlegenen, dessen Sein oder Nichtsein dem gegenerischen Umfeld nichts genützt hat; sonst aber voller Bewunderung war für Menschen die den eigenen Schatten überspringend, das Recht erlangten unter den

Pferdehufen alles gleichgültig zu zertrampeln was Zivilisation bedeutet.

Im Dasein unter dem Zwang des Augenblicks, gemessen nach Licht und Dunkel, kannte er den Werl der Zeit und mißbilligte deren Vergeudung. Eine verlorene Stunde war ihm keine Dimension, abgeronnen durch die römischen Sand- und Wasseruhren. Sie war ihm eine Messeinheit der am Horizont auf- oder untergehenden Sonne. Auf Biegen und Brechen war sein Wille zu vollziehen, so wie er selbst den Ruf des Himmels erfüllte. Hieraus auch seine Härte bei Verhandlungen.

Attila hat den Wert des Menschen nicht erfaßt. Vielmehr schätzte er den Wert des Goldes und des Kämpfers. Er verstand es Genschenke zu geben, mehr noch liebte er es beschenkt zu werden. Er haßte die Lüge, diplomatische Verschlagenheit, Verrat, selbst aber pflegte er sie mit der Wonne dessen der solches niemals vernommen. Zu seinen Vorgangsweisen zählte die Einschüchterung. (Seine Bolen wählte er aus den häßlichsten und schauderlichsten Gestalten). Diese Kraftprobe hatte er von seinen Vorvätern angenommen; auch abgeschaut vom brüllenden Löwen, vom reißenden Tiger, vom Elefanten der Stämme zerbricht. Intrigen Verrat, Vetterwirtschaft, unverdiente Würden, alles was in Ravenna und in Konstantinopel für bares Geld verschachert

wurde, galt an seinem Hof nicht. Es war gefürchtet gleich der Cholera und der Pest...

Wenngleich Attilas Reich vom Baikar bis zum Rhein ein Mosaik von Volkern war: Alanen, Wolgaren, Sarinanten, Slaven, Dako-Geten, Germanen, Schirier, und viele andere noch, deren Bezeichnung sich im Dunkel der Zeit verloren haben, herrschte er wie über ein einzig Volk. Könige von unterjochten Völkern wurden ihm Ratgeber, Botschafter, Herrführer, wenngleich manche von ihnen weit zahlreichere Häupter vertraten: Ardarich, der König der Gepiden, Walarich, König der Ostgoten, Edekon, König der Schirier, Rumnuc der König der Daker und Karpen, Onegessius, König der Uiguren und der Wolgaren, Ellak König der Akatrisier, viele andere Führer kleinerer Stämme. Sie alle nötigte die Furcht treue Untertanen eines Kriegers und Königs zu sein, der Gehorsam, Achtung und Respekt gebot. Weder Gold, noch Hegemonieversprechen-, auch nicht die Paläste des römischen Reiches konnten die über zwei Kontinente lebenden Völkerschaften des Hunnenreiches entzweien. Nicht hörig waren ihm lediglich die Westgoten, Burgunder, Franken und Vandalen die sich Aetius angeschlossen haben im unentschiedenen Kampf auf den Katalaunischen Feldern.

Attila ist eine Märchenfigur. In Windeseile galoppiert er durch unglaubliche Strecken: Von

Pannonien bis jenseits vom Kaukasus und der Wolga, den Rückweg durch die Steppen des Schwarzen Meeres zum Baltikum und wieder an die Mittlere Donau nehmend, zu seiner Hauptstadt aus Zelten und Hütten.

Während seiner Abwesenheit wachte sein Schatten über den Frieden. Jedermann konnte sein Reich betreten (und es gab viele die sich unter der Last der Abgaben nach Freiheit sehnten), keiner konnte es aber verlassen. Seine natürlichen Grenzen waren voller Galgen. Verstümmelte und Kriegsveteranen hatten Wachhütten auf Schritt und Tritt. Feste Hochstände an den Gewässern kamen hinzu.

Wenngleich das Leben keinen Preis bei ihm hatte, bezahlte er es in Gold, war von seinen Untertanen die Rede. Die Bluttaten anderer wurden ihm angelastet. Obwohl die Römer mit Hilfe der Hunnischen Reiterei aus dem Dienste des Reiches 80.000 Burgunder nebst der königliche Familie niedergemtzelt haben, schreibt die Heldensage der „Nibelungen“ die Mordtat Attila zu und nicht seinem trunksüchtigen Onkel.

Dank seiner Herrschaft über Gegenden zweier Kontinenten, bezog Attila stets Kunde von jeglichem Geschehen. Gleich den großen Eroberern aus den unermesslichen asiatischen Steppen, verfügte auch er über ein dichtgeknüpftes Netz von Informaten und

Spähern. Er war der Erste welcher die Schule für Kundschafter des Chinesen Tahsi pflegte. Reiterstaffetten, Wachstände, Rauchzeichen und Briefftauben wechselten Botschaften vom Rhein oder aus Rom, von der Wolga und Konstantinopel, von den Meotischen Seen und der Unteren Donau. Seine Willfähigen waren Diener oder Ratgeber, einfache Kämpfer oder Befehlshaber, Land-Markgrafen und Senatoren in Rom oder in Konstantinopel, in Gallien oder Wolgarien, bei den Westgoten, Wandalen oder Alanen, besoldete zweier Herren aber nur einem dienend: Attila.

Stets gerecht zu den Seinen und täglich ihr unparteiischer Richter, spottete er dem Recht. Wichtig war ihm allein die Kraft. Ihr brachte er eine Vergötterung entgegen die nicht dem orientalischen Fanatismus entsprungen war. Sie sproß aus der Gleichgültigkeit des Einzelnen gegenüber Änderungen die ihn nicht selbst betrafen. Das hat Attila zum Auserwählten erkoren, dem, gebannt von seinen ungewöhnlichen Taten, eine Vielzahl von Stämmen und Völkern der Macht zuliebe gefolgt waren. Er ermordete seinen an der Macht teilhabenden Bruder, ein Säufer der seinen Traum von der Eroberung der Welt hinderte.

Trifft das zu, dann rechtfertigt die Großartigkeit seiner politischen Ziele das Verbrechen. „Er, - so weiß der Historiker

Iordanes -war zur Welt gekommen um die Welt zu erschüttern, sie zu erneuern."

Trotzdem ist er nicht als Held im Kampf gefallen. Gleich einem Gott des Krieges hat er gelebt. Gestorben ist er im Bett, nach Jahren der Exzesse mit Wein und... Weibern. Ein 60-jähriger, erstickt in der Hochzeitsnacht im erbrochenen Blut.

Nach zwei Mordversuchen, angezettelt von den kaiserlichen

Byzantinern, ist sein Tod ein Geheimnis geblieben. Rätselhaft geblieben ist aber auch die schöne junge Ildiko, vielleicht die unglücklichste der Bräute aller Zeiten, beigesetzt, behaupten einige, als Jungfrau in einem der prunkvollsten und mystischsten Gräber, greifen wir mangels historischen Dokumenten auf die Legende zurück.

Dem ewigen Geheimnis überlassen bleibt sogar die Herkunft der unvergleichlichen Braut: Alanisch, dako-romanisch, Sproß germanischer Völker? Wer weiß das schon?! Bekannt ist immerhin, daß das ungarische Volk, es versteht sich als Abkommen der Hunnen, in der modernen Zeit drei Mis Univers gestellt hat. Sie alle hat ein tragisches Ende ereilt als läge eine Fluch über ihnen.

Obwohl man es wissen müßte, beharrt man die Ungarn mit den Hunnen zu verwechseln. Die Einen wie die Anderen sind als kriegerisches

Hirtenvolk aus Asien abgewandert. Nur das ist ihr gleicher Nenner. Sonst aber trennen etwa 2.000 Kilometer ihre Heimstätte und als Migrationszeit liegen etwa 400 Jahre dazwischen.

Nach Attilas Tod ist unter den Nachkommen der Bruderkrieg ausgebrochen: Söhne, Geschwisterkinder, Enkel und Völker aus dem unermeßlichen Königreich schlugen sich um die Macht; Ein nie dagewesenes Abschlachten in der Geschichte, aus dem die Gepiden und Ostgoten siegreich hervor gegangen sind. Vom Kind bis zum Greis wurden die Hunnenstämme dem Schwert ausgesetzt. Nur wenige sind entkommen und haben Unterschlupf bei Severin, in der heutigen Dobrudscha und an der Mündung der Wolga gefunden. An die letzten von ihnen, die Weißen Hunnen, wird die byzantinische Geschichtsschreibung noch als Söldner des Reiches erinnern.

Für einen Augenblick aus dem unermeßlichen kosmischen Raum aufgetaucht, war ein Volk gleich einem leuchtenden Stern am Himmelszelt aufgestiegen, in einem Blutbad ist es untergegangen. Derjenige der ihm Glanz verliehen hat, bleibt jedoch Spitzenreiter in der Folge der großen Führer der Welt. Eine Welt die er mit der Geißel Gottes erneuerte.

Zur unvergleichlichen Helene, für eine Nacht Königin Ildiko, behält das kollektive

Gedächtnis-, überliefern die Bücher der Schreiber aus Konstantinopol nur spärliche Kunde.

Man glaubt Ellak, der älteste Sohn Attilas, habe den Flüchtlingen Häscher aus der Leibgarde des großen Königs nachgejagt. Ob Zoltes, Dius, Ziper, Viezure, Erula, Gerula, Saida Iulia, Afrodisia eingeholt wurden, darüber schweigt die Kunde ebenfalls.

Jedoch sprach man zu jener Zeit von einer verschlossenen, schweigsamen, bezaubernden Frau, die das Einsiedlerdasein der Priester auf den Gütern des Markgrafen Vetranus aus den Dakischen Bergen teilte.

Eben dann befand sich, von Geheimnis umwoben, die schöne Andra, die Gattin eines Heerführers mit dakischem Namen im Gemach der Kaisersfrau von Leo I, .

Eine deutsche Chronik aus der sich die Schöpfer des großartigen Nibelungenliedes anscheinend inspiriert haben, berichtet über das Ende von Attilas Reich und über den Untergang des Hunnenvolkes. Sie erwähnt, daß Ardarik, der König der Gepiden, sich ein bedeutendes Stück Land abgetrennt- und das alte Dazien, Illirien und ganz Pannonien, unter der Bezeichnung des Gepidenreiches einverleibt hat, in dem auch die schöne Königin Ildiko als Erbstück des Hunnenreiches galt.

Welche anderer Abschluß wäre treffender als die der deutschen Sage:

„Was soll ich euch von den Geschehnissen noch berichten?

Lediglich:

Die Welt war erschüttert.

Der Tränen Lauf trockneten Weiber und Mädchen.

Zu Ende ist die Erzählung und das Volk der Hunnen.“

Retezat, Râu Mare, 5. August 2000

in der Villa von Hans Fenitsch

Rommel Francisc

Epilógus

Attila nem ember volt, hanem istenség, egy luciferikus megjelenés, a történelem segítő kijátszásában amely fulladozott a Nyugati és Kelet - Római Birodalom zavaros vizeiben.

A raszfosó „Kék Ég” küldötte volt, melyhez áhitottal fordult és fiának mondta magát.

Lehet az a SZELLŐ volt, akinek a sors azt rendelte ki, hogy megújítsa azokat az országokat és nemzeteket akik a történelem során elvesztették öntudatukat. Folyam volt, majd óceán Keletről Nyugat felé, úgy mint az élet, az ázsiai pusztáról jöve, ahonnan születtek a nemzetek, jöve sehonnan ahog, hogy elveszüljenek semerre. Hadvezér volt, akinek a nevét sorolhatnánk más hírességekkel együtt mint például Nagy Sándor, Hanibál, Cézár, Gengiz-kán, Tamerlan, Mohamed vagy Napoleon, de ahiktől egyedül álló, felmagaslik és azoknak a csillogását homályossá teszi. Priscus meséli azt a legendát ami szerint Attila, Márty-Isten fia és küldöttje volt, akinek egy csodálatos kardot ajándékoztak, ami a Pannoniai síkságon van

eláwa azóta amióta Tífon és az Olimpuz istenei az egyiptomi Oszirisszal, itt a Dunánál háborúskodtak. Az utolsó lovas centaur volt, aki pihent, aludott, küldötteket fogadott, békeszerződéseket és egyezéseket kötött, hadjáratokat és háborúkat tervezett és élvezte a győzelmeket. A híres Attila pusztá embere volt semmi és mindenség, lenyűgözte a földrajzi terület végtelensége, aminek ura volt csodálatos méltó fizikai erővel és végtelen bátorságával. Egy ilyen végtelenségben a virrasztó Kék Ég boltíve alatt az istenséggel beszélt közvetítő nélkül, hol bosszúsan, hol derűsen, hol szomjasan, mikor hangosan. Önmaga ura volt, lenézte a vesztest, akinek nem számított a léte vagy nemléte. Egyébként teljes hódolatunk az iránt aki túlteljesíti életfeltételeit. Az idő boltíve alatt élve, tudta annak az árát és semmibe vette a fölösleges időtöltést, ebből fakadt a tárgyalásokban a hajthatatlansága.

Egy elveszett óra a római homok órában egyenlő volt egy lándzsadőfessel mint időmérték.

Az ő akarata be kellett teljesedjen úgy ahogy ő beváltotta a kék ég óhaját.

Attila nem ismerte az ember értékét, viszont tudta az arany és a katona fontosságát, tudott adakozni de szerette az ajándékokat,

szülötte a hazugságot, a diplomácia kétszínűségét (álnokságát), az árulást, viszont üzte mind ezeket, mintha nem is hallott volna róluk, saját taktikája volt az ellenfél megrémítése(követei mindig a legcsunyább lények voltak); erejét az őseitől örökölte, az üvöltő oroszlántól, a karmait mutató tigristől, a fákat döntő elefánttól.

Mindent amit feketepénzen árultak Ravennában és Konstantinápolyban az áskálódás, hazaárulás, a nem megérdemelt politikai magasrang az ő udvarában tiltva volt, úgy mint a kolera és a pestis.

Halász Attila birodalma a népek mozaikából rakódott össze a Baikától a Rimig:alánok, volgárok, szarmaták, szlávok, geto-dákok, germánok és sok más eltűnt nép, mindezek fölött ő uralkodott, ezen népek királyai lettek az ő tanácsadói, követei, hadvezérei, annak ellenére, hogy ezek közül sokan többszámban voltak mint például a gepidák királya Ardaric, az osztrogótok királya Valaric, a siríkok királya Edecon, valamint Rumnuh a dákok, kárpitok és kozztrobotok királya, Onegesszius az újjurok és volgárok királya, ellák az akatrizek királya és sokan mások. Mind ezeket a félelem tette hűséges szolgáivá egy olyan királynak és hadvezérnek aki rákényszerítette az ellenfeleire a tiszteletet és hódolatot.

Az új Birodalomban, ami csodálatos módon két kontinensre terjedt ki nem tudott vizsályt szítani sem az arany, sem a hegemóniai ígéretet, sem a római Birodalom palotái. Nem voltak altváái ennek a birodalomnak a germán, vizigótok, a burgundok, a frankok és a vandálak, akik Ácius mellé álltak a Katalamiese mezőn kétes végű csatában.

Attila meselbi l lény. Rekord idő alatt vágat át egy biihetetlen területen. Pannoniából egész Kaukáz és Volgán túl, a Fekete – tengertől a balti tengerig és újból a közép Dunánál ahol van Birodalmának sátoros fővárosa. Más személyiség hiányában, a nyugati és déli határnál csak az ő neve őrizte a békét. Az igaz, hogy a természetes határait teletömik az akasztófák, 100 méterenként vannak a megsezonkított és kiszolgált katonák védő kolibályi. Az ő birodalmába bárki jöhetett, de senki nem mehetett el.

Halár az ember életének nem volt értéke, ő amikor egy hüszeges alattvalóról volt szó, aranyban fizetett érte.

Halár a rómaiak, a hunok segítségével kivégezték az egész királyi családot, 80.000 burgundival együtt, a Nibelungok eposza Attilának tulajdonítja ezt és nem részeges nagybátyjának. Két kontinens fölött

uralkodó Attila tudta mindenütt mi történik. Mint minden nagy hódítónak, aki a végtelen ázsiai pusztából jön, gazdag és változatos kém-hálózata volt: lovasok, postasámbok vitték és hozták a híreket a Rintól-Rómáig, Volgától, Konstantinápolyból, a Meotikus tavakból az alsó Dunáig.

Neki volt elsőként kém iskolája a kínai Ta-hsi mintájára. Az emberei szolgák voltak vagy tanácsadók, katonák vagy hadvezérek, szenátorok Rómában vagy Konstantinápolyban, Galliában vagy Volgáriában, a vizigótoknál, vandaloknál, mind ezeknek 2 szádájuk volt, de csak az egyiknek szolgáltak Attilának.

A hatalom volt számára a legfontosabb ami nem az orientális fanatizmusból született, hanem abból a közömbösségből ami mindenkit jellemmez amikor a változások nem érintik személyesen. Ő volt a providenciális ember, őt követték a csodálatos tetteitől elhipnotizált törzsek és nemzetek. Egy olyan hős volt akit követtek a hatalom kedvéért.

Megsemmisítette a testvérét, hatalomtársa volt, egy részeges, aki szította világhódító álmát. Ha ez az igazság, akkor a politikai érdekek indokolták a gyilkosságot.

Iordanes történész azt állítja "Róla" Ő azért jött világra, hogy a föld reszkeszgen és megújuljon!

Nem a csatatéren halt meg mint egy hős. Úgy élt mint egy háborús isten és ígyban halt meg, mint egy megfontolatlan ember, 60 éves korában, nász éjszakáján, túljátsza véve a bort és a nőket.

Két nem sikerült merénylet után, amit a bizantinok szerveztek, halála rejtélyes maradt. Szintén legendák mesélnek arról is, hogy a legszomorúbb szűz menyasszony Ildikó volt (Attila jövőbeliéről van szó).

Rejtélyes a gyönyörű menyasszony származása is, alan, dakorómai vagy német? Ki tudja?

Tény az, hogy a hun származásu magyar nép 3 Világzsépség királynőt adott. Mind a háromnak tragikus vége volt, mintha meg lettek volna átkozva.

Habár kellene tudni, kitartóan összetévesztik a magyarokat a hunokkal. Mind a ketten Ázsiából vándoroltak harcra fésztorokként. Ennyi! Másképp 2.000 km választja el őket mint származási hely és 400 év mint vándorlási idő.

Attila halála után kitört a tervésháború a hatalomért. A vérfürdő győztesei a gepidák és osztrogótok voltak. A hun törzsek, a gyermekektől az öregekig harc által haltak meg.

Azok akik megmenekültek, elbújtak a Szeverin környékén, a mai Dobroszaban és a Volgánál. Az utóbbiakról, mint fehér hunokról fog mesélni a bizantin történet, ők a Birodalom zsoldosai lesznek.

Egy nemzet felemelkedett mint egy csillag, vakítóan ragyogott a világ bomlokzatán, mint egy pillanat a kozmikus idő kapujánál . Aztán vérfürdőben kioltódott. Az aki a ragyogását adta, elsőként marad meg a világ nagy vezetői sorában.

A világ úgy fogadta mint „Isten oltorát”.

A páratlan Helénről, aki Ildikó királynő volt egy éjszakára, a konstantinápolyi történészek kevés hírt hagytak.

Elekről, Attila nagyblik fiáról, aki a kazarak és akatrigok királya volt, a monda azt meséli, hogy a menekülők nyomába testőrségét küldte .

Arról sincs tudomásunk ha Zoltes Dins, Ziper, Vierzure, Gerula, Salda, Iulia és Afrodizia célba érték a vagy sem . Abban az időben

meséltek egy visszahúzódot, hallgató, nagyon szép asszonyról, aki a remetek életmódját választotta a dák hegyeken.

Egy német krónika, amiből illetődött a, Nibelungok éneke, mesél a hun nép és Attila királyságáról, végzetéről, valamint arról, hogy Ardária a gepidek királya, birodalmába vette Daciát, Illíriát és az egész Pannoniát a Gepidák Királysága néven és hogy Ildikó királynő is valószínű egy hun örökség.

Végzetül idézem a, Nibelungok énekéből:

„Mit tudtok arról mondani ami történt ?

Csak annyit a világ megrendült.

Az asszonyok és lányok kimerítették a könnyek forrását.

Vége a mesének és a hun nemzetnek.”

Retezat, 2000 augusztus 5-en

Hans Fenitsch Villájában

Traducere de Olga Herdea

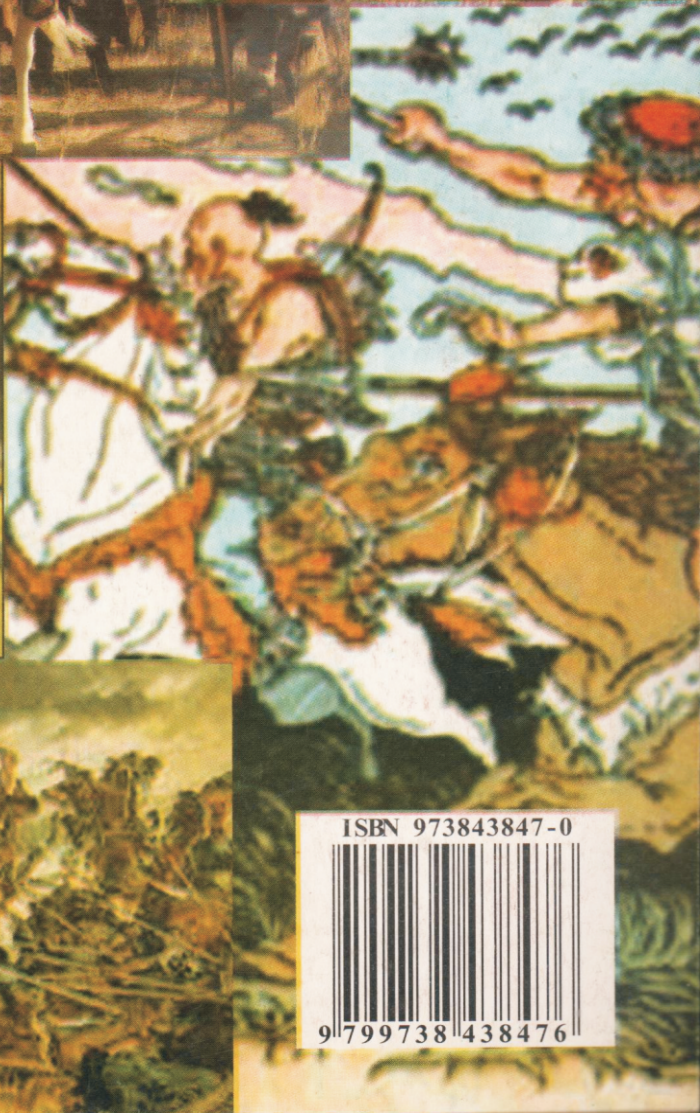
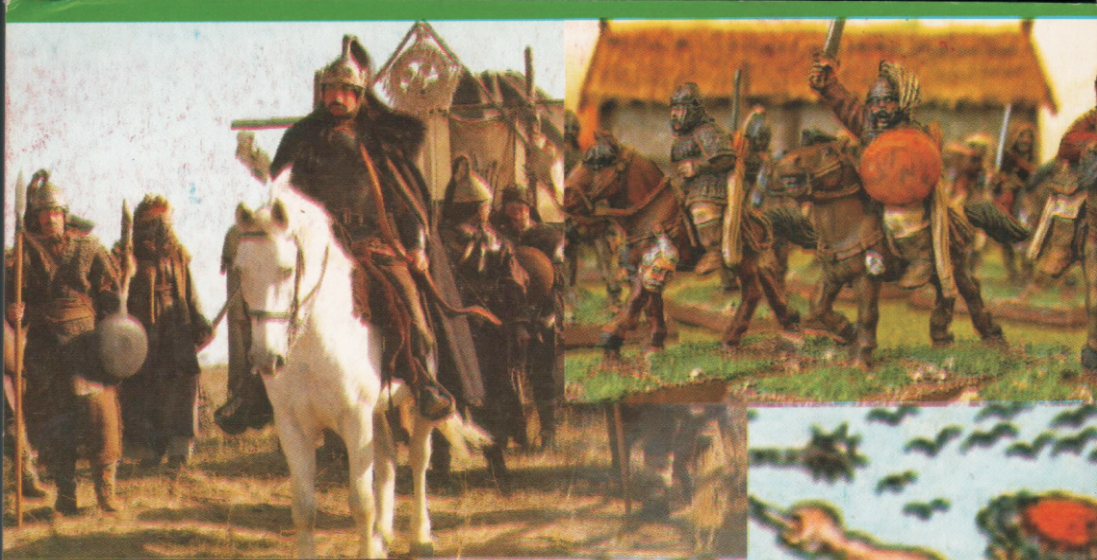
SUMAR

În loc de cuvânt înainte	5
Hunii – rezumatul trecerii lor prin istorie	10
La vremuri tulburi	13
Raportul consilierilor Constantius și Lizinius (...)	21
Mesajul spionului Chiros, pentru Atila, prin olăcar	40
Mesajul lui Chiros către Bareza, căpetenia spionilor	45
Mesajul roabei Calipso către regina Kreca	48
Al doilea mesaj trimis de Chiros (...)	52
Mesajul reginei Kreka, pentru Calipso (...)	57
Scrisoarea lui Atila către Marcianus (...)	58
Răspunsul lui Marcianus la scrisoarea lui Atila	60
Al doilea mesaj al roabei Calipso către regina Kreca	62
Raportul lui Gerula Dacul (...) către înțeleptul Ziloibal	66
Raportul alb-negru al eunucului Dalmata	77
Mesajul scribului Gerula (...) despre spionaj și pregătirea spionilor	84
Regele și înțeleptul, ambiția și resemnarea	88
Regele și înțeleptul despre timp, spațiu sau despre zădărnicie	98
Din amintirile marcgrafului Vetraniu (...)	101
Pețirea după datini și seminții	110
Semne rău-prevestitoare (...)	123
Din însemnările scribului Gerula Dacul (...)	125
Rezumatul însemnărilor lui Gerula Dacul (...)	129
Uliul și porumbița	134
Depșa lui Gerula către Marcianus	145
Nunta ca uvertură a morții	151
A plâns cerul și s-a cutremurat pământul	166
Hunii rezumatul trecerii lor prin istorie	174
După câțiva ani, la curtea împăratului Leon Intâiul (...)	177
Epilog, Nachwort, Epilógus	182

În atenția librarilor și difuzorilor de carte

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România, nr.
RO44RNCB5101000001710001
BCR UNIREA

Editura „CĂLĂUZA v.b.”
Str. Horea, nr. 30
330047 Deva, jud. Hunedoara, România
Tel.: 0245-214684; Fax: 0245-215545
E-mail: valeriu_bargau@deva.iiruc.ro
Consilier editorial: Valeriu Bârgău
Tehnoredactor: Cristina Moruz
Carte tipărită la
Tipografia „Floarea Soarelui”
Tel.: 0744-521284

ISBN 973843847-0

9 799738 438476